જૈનજ્યોતિષ, શિલ્પશાસ્ત્ર, મંત્ર-તંત્રાદિ અનેક વિષયોના જ્ઞાતા
સ્વર્ગસ્થ ગુરુદેવ શ્રીજયસિંહસૂરીશ્વરજી સ્મારક ગ્રંથમાળા

—ગ્રંથાંક બીજો—

પૂર્વાચાર્ય વિરચિત

श्रीसूरिमन्त्रकल्पसंदोह

પંદર પરિશિષ્ટો તથા
ગુજરાતી ભાષાંતર સહિત
[સચિત્ર]

સંપાદક
પંડિત અંબાલાલ પ્રેમચંદ શાહ
ન્યાયતીર્થ

મૂલ્ય ત્રીસ રૂપિયા

—પ્રાપ્તિસ્થાન—
વિ. સં. ૨૦૦૪ સારાભાઈ મણિલાલ નવાબ · ઈ. સ. ૧૯૪૮
નાગજીભૂદરની પોળ અમદાવાદ

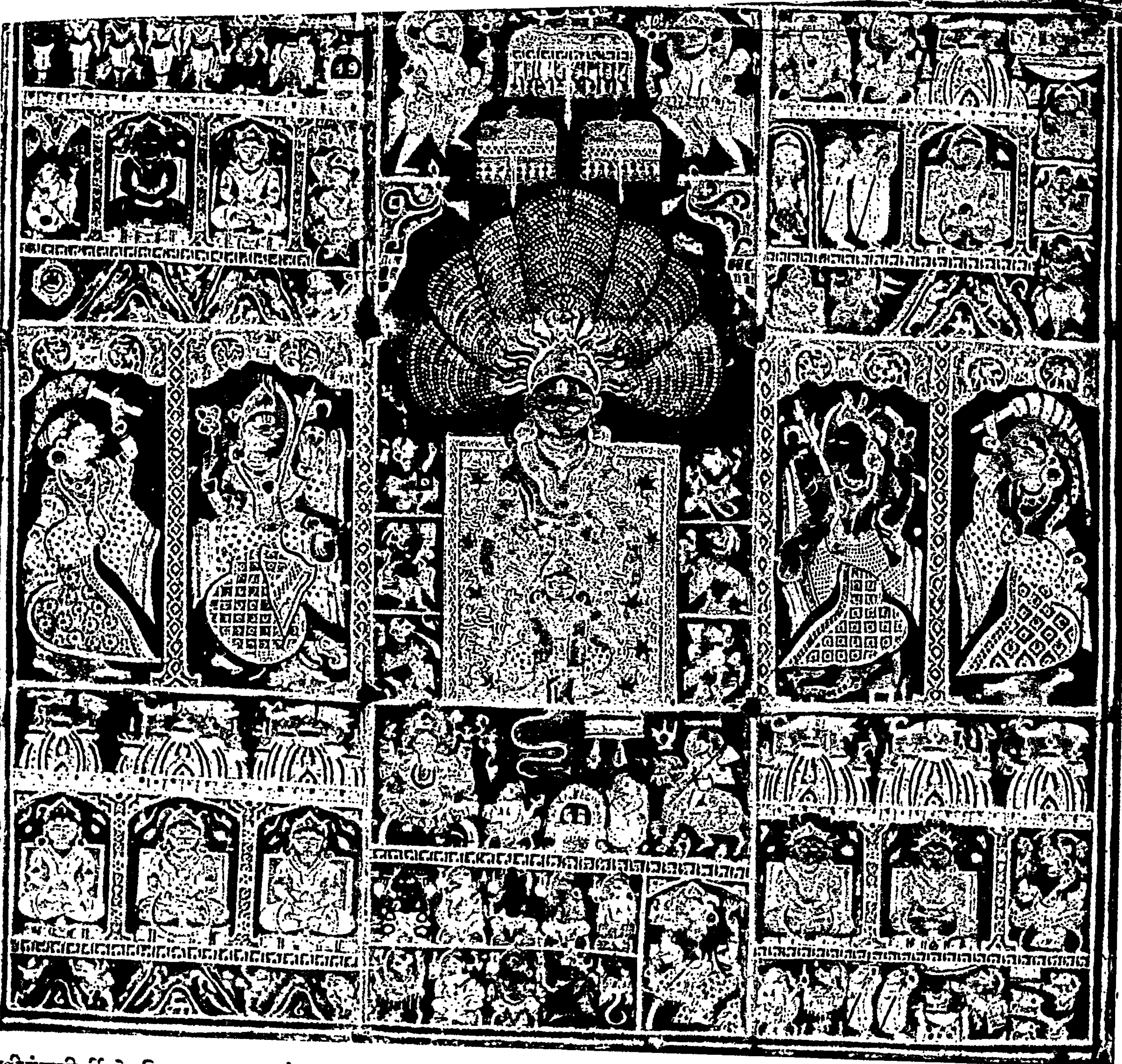
પાંચસો પ્રતમાં મર્યાદિત આ પહેલી આવૃત્તિની

આ પ્રત ૧૨૯મી છે.

કીમત ત્રીસ રૂપિયા

પ્રકાશક: કુંવરજી હીરજી છેડા. નલિયા (કચ્છ)

મુદ્રક · બચુભાઈ રાવત, કુમાર પ્રિન્ટરી ૧૪૫૪ રાયપુર · અમદાવાદ

श्रीपंचतीर्थीनो चित्रपट (पंदरमो सैको)

સમર્પણ

આદેય નામકર્મના ઉદયવાળા

અને જૈન મંત્રોમાં વિશિષ્ટ સ્થાને પ્રાપ્ત થયેલા

મારા આજીવન ઉપાદેય

ત્રેવીસમા તીર્થંકર પુરિસાદાણી શ્રીજગદ્વલ્લભ

પાર્શ્વનાથજી

ને

—સારાભાઈ નવાબ

નિવેદન

॥ श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नमः ॥

પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં મુખ્યત્વે કરીને જૈનશાસનના પરમ આધારભૂત પ્રાચીન આચાર્યવર્યોએ રચેલાં અને મને પ્રાપ્ત થયા તેટલાં સૂરિમંત્રકલ્પો તથા શ્રીવિબુધચંદ્રસૂરિના શિષ્ય શ્રીસિંહતિલકસૂરિ વિરચિત શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાના બે કલ્પો તથા શ્રી વર્ધમાનવિદ્યા યંત્ર આલેખન વિધિ તથા પૂર્વાચાર્યો વિરચિત ૧૫ પરિશિષ્ટોમાં શ્રી સૂરિમંત્ર તથા શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાને લગતાં સ્તોત્રો તથા વિદ્યમાન તપાગચ્છીય વયોવૃદ્ધ આચાર્યદેવ શ્રી વિજયનેમિસૂરિશ્વરજીના પરમ શિષ્ય વિનેય શ્રી વિજયપદ્મસૂરિજીએ મારી વિનંતિથી પ્રાકૃત ભાષામાં રચેલાં સૂરિમંત્રનાં પાંચે પ્રસ્થાનોનાં જુદાંજુદાં પાંચ સ્તોત્રો વિદ્યમાન આચાર્યદેવો તથા જૈન મુનિવરોના પઠન પાઠન માટે પ્રથમ જ વખત પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલાં છે.

સંપાદકના વિચારો જે "સંપાદકીય સરભર" માં આગળ પ્રસિદ્ધ થએલાં છે, તેમાંની ઘણીખરી બાબતોમાં મારો મતભેદ હોવા છતાં લેખકની લેખિનીની સ્વતંત્રાતાની આડે નહિ આવતાં વિદ્યમાન જૈન વિદ્વાનોમાં જૈન મંત્ર શાસ્ત્રની બાબતના ઉંડા અભ્યાસી મુંબાઈ નિવાસી શ્રીયુત મોહનલાલ ભગવાનદાસ ઝવેરી સોલિસિટરે સંપાદિત કરેલ અને મારા તરફથી(શ્રી ભૈરવ પદ્માવતી કલ્પની પ્રસ્તાવના તરીકે) પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ Comparative and Critical Study of Mantrashastra (મંત્રશાસ્ત્રનો તુલનાત્મક અને વિવેચનાત્મક અભ્યાસ) × નામના ગ્રંથ તરફ આ વિષયમાં રસ લેનાર વાચકોનું ખાસ લક્ષ ખેંચવાની આ તક લઉં છું.

મંત્રોની પ્રાચીનતા *

સાંભળવા પ્રમાણે પૂર્વે વિદ્યાપ્રવાદ નામના પૂર્વમાં એવા અનેક વિધાનો હતા કે જેનાથી પૂર્વાચાર્યો દરેક પ્રસંગે શાસનની રક્ષાઓ કરતા. 'વિદ્યા' શબ્દનો અર્થ આ સ્થળે 'જ્ઞાનાત્મક વિદ્યા' નહિ પણ 'મંત્રસ્વરૂપિણી અક્ષરાત્મક વિદ્યા' સમજવાનો છે. ઉપરોક્ત પૂર્વાત્મક વિદ્યાઓનો તો આજે નાશ થએલો છે, છતાં એમના વિષયનો મહિમા હજી સુધી ઘણો તાજો છે. તમે કોઇ પણ આસ્તિક ભારતવાસીની આગળ 'વિદ્યા' અથવા એનો જ બીજો પ્રકાર ગણાતા 'મંત્ર'ની વાત કરો, તો તે ઘણી જ શ્રદ્ધાથી સાંભળશે. ભારતવર્ષની પ્રજાને આ વિષય ઉપર લાંબા કાળથી અચળ શ્રદ્ધા છે. અજ્ઞાન બાળકોમાંથી પણ એવાં થોડાં જ નીકળશે કે જેઓ વિદ્યામંત્રના ચમત્કારોની વાતોથી તદ્દન અનભિજ્ઞ હોય. ભાર-

---

× મૂલ્ય રૂપિયા પિસ્તાલીશ. * 'જૈનયુગ' માસિકના સંવત ૧૯૮૨ના માગશર માસના પુ. ૧. અંક. ૪માં ઇતિહાસપ્રેમી શ્રી કલ્યાણવિજયજીએ લખેલા 'આપણા પ્રાભૃતો, નામનો લેખ જુઓ.

તવર્ષનાં ધર્મશાસ્ત્રો, પુરાણો, કથાગ્રંથો ને મહાપુરુષોનાં ચરિત્રો પૈકી કોઈ પણ વિષયનું પુસ્તક જુઓ. વિદ્યામંત્ર અથવા તેના પ્રભાવ સંબંધમાં કંઈ ને કંઇ લખેલું તેમાંથી મળી આવશે જ.

આ ઉપરથી પાઠકગણ જોઈ શકશે કે પૂર્વે ભારતવર્ષમાં આ વિદ્યામંત્રનો પ્રચાર ઘણો અસાધારણ હતો. પાંચમીથી દસમી સદી સુધીના પાંચસો વર્ષના ગાળામાં આ વિષયના નાના મોટા બેથી અઢી હજાર જેટલા ગ્રંથો તો એકલા બૌદ્ધ ભિક્ષુઓએ બનાવ્યા હતા! આ ઉપરથી ભારતવર્ષમાં મંત્રવિદ્યાનો ફેલાવો કેટલો હોવો જોઈએ તેનું અનુમાન કરી શકાશે. બૌદ્ધ સંપ્રદાયમાં આ વિષયના ગ્રંથોની બહુલતા હોવાથી જ હાલના વિદ્વાનોનું માનવું છે કે મંત્રવિદ્યા તથા તંત્રવિદ્યાના ગ્રંથો જૈનોએ બૌદ્ધ સંપ્રદાયના અનુકરણ રૂપે તૈયાર કર્યા છે. તેનું એક કારણ એ પણ છે કે જૈન સંપ્રદાયના તે વિષયના ગ્રંથો હજુસુધી અપ્રસિદ્ધ છે. તેથી જ ભૈરવ પદ્માવતી કલ્પ ગ્રંથના વિદ્વાન પ્રસ્તાવના લેખકે જૈનાગમોમાંથી પુરાવાઓ આપીને સાબિત કરેલું છે કે જૈન સંપ્રદાયમાં બૌદ્ધ સંપ્રદાયની અસર પહેલાં પણ જૈનાચાર્યો આ વિદ્યાથી અનભિજ્ઞ ન હતા.

વિદ્યામંત્રના પ્રચારની દૃષ્ટિએ આ તો એક સાધારણ વાત થઈ. પણ જૈન સમાજનો આ વિષયમાં કેટલો આદર હતો તે બતાવવાની ખાસ જરૂર છે. બૌદ્ધ લોકોએ આ વિષયને જેમ ધાર્મિક રૂપ આપી, અવશ્ય કર્તવ્ય તરીકે તેનો સ્વીકાર કર્યો હતો અને વાતવાતમાં તેનો ઉપયોગ કરતા હતા તેટલી હદે જૈનાચાર્યો બિલકુલ ગયા નહોતા. તેઓ મંત્રશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરતા એટલું જ નહિ, પણ કોઈ કોઈ પ્રસંગે પતિત સાધુ અથવા ગૃહસ્થોની ખુશામત કરીને પણ આ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરતા હતા,* છતાં પણ એનો ઉપયોગ લાભાલાભ જોઈને શાસનરક્ષાના કારણ નિમિત્તે જ કરતા. વજ્રસ્વામી, પ્રિયગ્રન્થિસૂરિ, આર્યખપટ, આર્યમંગુ, પાદલિપ્તસૂરિ, સિદ્ધસેન દિવાકર, હરિભદ્રસૂરિ, કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહેમચન્દ્રસૂરિ, શ્રીજિનદત્તસૂરિ, શ્રીજિનપ્રભસૂરિ, વાદિવેતાલ શ્રીશાંતિસૂરિ, શ્રીશાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાય વગેરે અનેક પ્રાચીન તેમજ અર્વાચીન આચાર્યો આ વિષયના અનુભવી મંત્રવાદીઓ હતા. આર્ય સ્થૂલભદ્ર જેવા સ્થવિર પણ કારણ વિના આ શક્તિનો ઉપયોગ કરવાથી શિક્ષાને પાત્ર થયા હતા. અને આવા સખત પ્રતિબંધના કારણથી જ બૌદ્ધોની માફક જૈનોમાં આ મંત્રવાદથી આચારમાર્ગમાં વિકૃતિ થવા પામી નથી. બીજું એ પણ કારણ છે કે જ્યારે બીજા લોકો ઐહિક ફળની આશાથી જ મંત્ર અને વિદ્યાઓ જપતા ત્યારે પણ જૈનાચાર્યોનો આમાં મુખ્ય ઉદ્દેશ કર્મનિર્જરાનો હતો. સૂરિમંત્રનું અનુષ્ઠાન જે લગભગ પ્રત્યેક જૈનઆચાર્યને કરવું પડતું તેનો પણ ફલાદેશ કર્મનિર્જરાને લગતો જ હતો. બૌદ્ધ અને ખાસ

---

*"विज्जग उभयं सेवे त्ति । उभयं णाम पासत्थ गिहत्थ ते विज्जमन्त जोगादिणिमि सेवे इत्यर्थः ॥"

—निशीथचूर्णि १, ७०,

કરીને શાક્ત લોકોના મંત્રવાદથી જૈનોના મંત્ર અને વિદ્યાઓ તદ્દન પવિત્ર અને નિર્દોષ વિધિસાધ્ય હોવાથી પણ મંત્રવાદ જૈન આચારોમાં વિકૃતિ ઉત્પન્ન કરી શકયો નથી.

સ્ત્રીદેવતાધિષ્ઠિત તે વિદ્યા અને પુરુષદેવતાધિષ્ઠિત તે મંત્ર, અથવા જેનો પાઠ કરવા માત્રથી જ કાર્યની સિદ્ધિ થાય તે મંત્ર અને જપ હોમાદિ વિધિ સાધ્ય તે વિદ્યા: એમ બે પ્રકારે મંત્ર અને વિદ્યાનો ભેદ જૈન ગ્રંથકારોએ બતાવ્યો છે. જૈનોની માન્યતા પ્રમાણે હજારો વિદ્યાઓ છે, જેમાં નીચે લખેલી સોળ વિદ્યાઓ મુખ્ય છે: ૧ રોહિણી, ૨ પ્રજ્ઞપ્તિ, ૩ વજ્રશૃંખલા, ૪ વજ્રાંકુશી, ૫ અપ્રતિચક્રા, ૬ નરદત્તા, ૭ કાલી, ૮ મહાકાલી, ૯ ગૌરી, ૧૦ ગાંધારી, ૧૧ મહાજ્વાલા, ૧૨ માનવી, ૧૩ વૈરુટયા, ૧૪ અચ્છુપ્તા, ૧૫ માનસી અને ૧૬ મહામાનસી. આ સોળ વિદ્યાઓની અધિષ્ઠાયક સોળ દેવીઓ પણ એ જ નામની માનેલી છે, જે વિદ્યાદેવીઓના નામથી ઓળખાય છે. એ વિદ્યાદેવીઓની પ્રાચીન તાડપત્ર પરની પ્રતિકૃતિઓ માટે જુઓ પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં ચિત્ર નં. ૧ થી ચિત્ર નં. ૧૬ સુધી.

આમ્નાયગ્રન્થો

શું એ અફસોસનો વિષય નથી કે આ રત્નપ્રસૂતા ભારતભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયા છતાં પૂર્વાચાર્યો વિરચિત અને સંગ્રહિત ઉત્તમોત્તમ મંત્રામ્નાયના ગ્રંથોની કાંઇપણ દરકાર નહિ રાખતાં પ્રમાદજન્ય ઘોર નિદ્રામાં સૂતાં સૂતાં તે રત્નોને આપણે હાથમાંથી ગુમાવી રહ્યા છીએ? જો આપણામાં પ્રમાદ ન હોય તો 'વિદ્યાપ્રવાદ' આદિ મહામૂલ્ય ગ્રંથો આપણા હાથમાંથી નાશ પામ્યા હોત? વિદ્યાપ્રવાદની વાત તો દૂર રહી પણ પ્રસ્તુત ગ્રંથાવલિમાં છપાએલ 'ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ'ની બે ટીકા સહિતની સંપૂર્ણ પ્રત પણ ગુજરાતના ભંડારોમાંથી એક યા બે મળી શકી. વળી 'અદ્ભુત પદ્માવતી કલ્પ'ની પ્રત માટે ઘણી તપાસ કરવા છતાં બીજી એક પણ પ્રત ન મળી શકવાથી તે કલ્પ અધૂરો જ છાપવો પડયો છે. જો આ વિષય પરત્વે આપણી ઉપેક્ષાવૃત્તિ ન હોત તો હજારો વિદ્યાઓમાંથી આજે આંગળીના વેઢે ગણી શકાય તેટલા જ આમ્નાયના ગ્રંથો મળતા હોત? અને જો આપણને વારસામાં મળેલા આ વિષયના બધા યે ગ્રંથો સાચવી રાખ્યા હોત તો શું એવો સંભવ પણ હતો કે આપણું આ પ્રકારે અધઃપતન થાત? એક બાજુ આપણે પોતાની પાસેના આ વિષયના અમૂલ્ય ગ્રંથોનો નાશ થવા દીધો અને બીજી બાજુ આપણામાં આ વિષયનું જ્ઞાન જે અવિચ્છિન્ન પરંપરાએ ગુરુગમથી ઊતરી આવતું હતું તેનો હ્રાસ થતો ગયો તથા તે તરફના અજ્ઞાનને લીધે ત્રીજી બાજુ 'મંત્રવિદ્યા'નો પ્રચાર એ પાપ છે એવા અવાજો ઉઠાવનાર કેટલીક વ્યક્તિઓએ સમાજને ભડકાવી મૂકયો. આવા સમયમાં નવીન ગ્રંથરત્નોની શોધ અને સંચય થઇ શકે એમ આશા તો કયાંથી જ રાખી શકાય?

આ ગ્રંથમાં છાપવામાં આવેલા યંત્રો તથા ચિત્રો વગેરેના પ્રકાશનના સર્વ હક્ક

સારાભાઈ નવાબને જ સ્વાધીન હોવાથી તેમની લેખિત મંજૂરી વિના કોઈપણ સંસ્થા અગર વ્યક્તિએ નહિ છપાવવા આગ્રહભરી વિનતિ છે. વળી આ અતિ દુર્લભ યંત્રો તથા ચિત્રો પૂજનીય અને વંદનીય છે, તેમજ જ્ઞાન સ્વયં પણ પૂજ્ય છે. એટલે વાંચક અને દર્શક બંને પ્રત્યે નમ્ર વિનતિ છે કે તેઓ કૃપા કરીને તેની જરા પણ અવગણના ન કરે.

પ્રસ્તુત સંગ્રહમાં ૧ અંચલગચ્છીય શ્રીમેરૂતુંગસૂરિ વિરચિત "સૂરિમંત્રકલ્પ" પાના ૧ થી ૩૧. ૨ શ્રી દેવાચાર્યગચ્છીય અજ્ઞાત વિરચિત "દુર્ગપદ વિવરણ" પાના ૩૨ થી ૪૨. ૩ અજ્ઞાત સૂરિકૃત "સૂરિમંત્રકલ્પ" પાના ૪૩ થી ૫૧. ૪ મલધારી શ્રીરાજશેખરસૂરિ વિરચિત "મલધારિગચ્છ-સૂરિમંત્રકલ્પ." પાના ૫૨ થી ૬૩ સુધી, ૫ વિભિન્નામ્નાયકલ્પાદિ પાના ૬૪ થી૭૦ સુધી. પરિશિષ્ટોમાં ૧ શ્રીહ્રીંકારકલ્પ પાના ૭૧ થી ૭૩ સુધી, ૨ શ્રી એકાક્ષિ નાલિકેરકલ્પ પાનું ૭૪, ૩ શ્રી જિનપ્રભસૂરિ વિરચિત "શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાસ્તવન" પાના ૭૫ થી ૭૬, ૪ પૂર્વાચાર્ય વિરચિત "પ્રવચનમંગલસાર સ્તવ" પાના ૭૭ થી ૭૮, ૫ શ્રી પૂર્ણચન્દ્રસૂરિ વિરચિત 'શ્રીસૂરિવિદ્યાગર્ભિતલબ્ધિસ્તોત્ર' પાના ૭૯ થી ૮૦ સુધી, ૬ શ્રી ચક્રેશ્વરસૂરિ વિરચિત ' શ્રી વર્ધમાનવિદ્યાસ્તવ' પાના ૮૧ થી ૮૨ સુધી, ૭ પૂર્વાચાર્ય વિરચિત 'શ્રીમન્ત્રાધિરાજગર્ભિત શ્રીગૌતમસ્વામિ સ્તવન' પાના ૮૩ થી ૮૪ સુધી, ૮-૯ અને ૧૦ શ્રીમુનિસુંદરસૂરિ વિરચિત 'શ્રીસૂરિમન્ત્રાધિષ્ઠાયકસ્તવત્રયી' પાના ૮૫ થી ૮૭ સુધી અને ૧૧ થી ૧૫ આચાર્ય શ્રીવિજયપદ્મસૂરિ વિરચિત શ્રી સૂરિમન્ત્ર પંચપ્રસ્થાનસ્તોત્રાણિ' પાના ૮૮ થી ૯૨ સુધી તથા શ્રી સિંહતિલકસૂરિ વિરચિત ૧ 'શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાકલ્પ' પાના ૧ થી ૯ અને 'ર શ્રીવર્ધમાન વિદ્યાકલ્પ' પાના ૧૦ થી ૨૦ સુધી, શ્રી વર્ધમાનવિદ્યાકલ્પે યન્ત્રલિખનવિધિ પાના ૨૧ થી ૨૨ સુધી તથા પાના ૨૩ થી ૨૮ સુધી શ્રીવર્ધમાનવિદ્યાસંપ્રદાય તથા બધા 'સૂરિમંત્રકલ્પો' નું અને બંને 'વર્ધમાન વિદ્યાકલ્પો' નું ગુજરાતી ભાષાંતર આપેલું છે, તે તરફ મન્ત્ર સાહિત્યના શોખીનોનું ધ્યાન ખેંચવાનું યોગ્ય માનું છું. આ ગ્રન્થમાં પ્રગટ થએલી કૃતિઓમાંથી પ્રેરણા લઈને કોઈ આચાર્યવર્ય વિધિ અનુસાર મન્ત્ર સાધના કરીને જૈનશાસનની રક્ષા કરવા ઉદ્યુક્ત થશે તો મારી આ સંગ્રહ પ્રગટ કરવાની મહેનત સફળ થએલી લેખીશ.

આ ગ્રંથમાં છપાવેલા પ્રયોગોમાં કેટલેક ઠેકાણે શાસનની રક્ષા નિમિત્તે મારણ, મોહન, વશીકરણ, ઉચ્ચાટન વગેરેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલો છે તેનો દુરુપયોગ નહિ કરવા વાંચકોને મારી નમ્ર અને આગ્રહ ભરી વિનતિ છે, છતાં કોઇ તેવો દુરુપયોગ કરશે તો તેના પાપનો ભાગીદાર હું નથી, કારણ કે આ ગ્રન્થ પ્રગટ કરવાનો મારો ઉદ્દેશ તો માત્ર આવા છિન્નભિન્ન થઈ ગએલા મન્ત્ર સાહિત્યનો ઉદ્ધાર કરીને એકત્ર કરવાનો છે અને તે કરેલો ઉદ્ધાર શાસનની રક્ષા નિમિત્તે ભવિષ્યમાં કોઈક વખત ઉપયોગમાં આવશે તે છે.

ઋણસ્વીકાર

આ ગ્રન્થમાં છાપવામા આવેલી બધી કૃતિઓ પૈકી મલધારી શ્રીરાજશેખરસૂરિજી વિરચિત 'સૂરિમંત્રકલ્પ' બહુ જ અશુદ્ધ અવસ્થામાં શ્રીપ્રીતિચંદ્રસૂરિશ્વરજી તરફથી છપાવવામાં આવેલી છે તે એવી તો અશુદ્ધ છપાવવામાં આવેલી છે કે તેના કરતાં ન છપાવી હોત તો વધારે સારૂં થાત. આ કલ્પ સિવાયની કોઈ પણ કૃતિ કોઈ પણ તરફથી છપાવી હોવાનું મારા ખ્યાલમાં નથી. આ ગ્રન્થના સંશોધનાદિ કાર્યમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલી હસ્ત પ્રતોનો પરિચય આગળ સંપાદકે કરાવેલો છે.

આ ગ્રન્થમાં છાપવામાં આવેલા ચિત્રો પૈકીનો મુખ ચિત્રનો સહસ્રફણા પાર્શ્વનાથનો પંચતીર્થી (શત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ, સમેતશિખરાદિ પાંચતીર્થો) નો ચિત્રપટ, મોગલ સમયનો શ્રી સૂરિમંત્રનો ચિત્રપટ અને શ્રીસૂરિમંત્ર ગર્ભિત સિદ્ધચક્રના બૃહદ્ યંત્રનો ચિત્રપટ સારાભાઈ નવાબના સંગ્રહનો છે. શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાનો સુંદર ચિત્રાકૃતીઓ વાળો ચિત્રપટ પાટણ નિવાસી અમૃતલાલ મોહનલાલ ભોજકના સંગ્રહનો છે અને શ્રી જિનમંડનગણિ વાળો શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાનો પટ વિદ્વદ્વર્ય ગુરુદેવ શ્રીપુણ્યવિજયજીના સંગ્રહનો છે. ચોવીશ તીર્થંકરો, સરસ્વતી, લક્ષ્મી, ચક્રેશ્વરી તથા પદ્માવતીના રંગીન ચિત્રોનાં બ્લોકો તથા સોળ વિદ્યાદેવીઓ અને ચોવીશ યક્ષો, ચોવીશ યક્ષિણીઓના બ્લોકો સારાભાઈ નવાબના સંગ્રહનાં છે.

આ પુસ્તકનું સર્વાંગ સુંદર શુદ્ધ સંપાદન કરી આપવા માટે પંડિત અંબાલાલ પ્રેમચંદ શાહનો, છાપકામ સુઘડ કરી આપવા માટે "કુમાર પ્રિન્ટરીના" મેનેજર શ્રીયુત બચુભાઈ રાવતનો તથા જે જે મુનિમહારાજાઓ તથા ગૃહસ્થો તરફથી પ્રત્યક્ષ યા પરોક્ષ રીતે આ ગ્રન્થ પ્રકાશનમાં સહાય મલી હોય તે બધાનો આભાર માનવાની આ તક લઉં છું.

પ્રાંતે મારા તરફથી આ પ્રકાશન પહેલાં મારી ગ્રન્થાવલિમાં પ્રસિદ્ધ થએલા (૧) શ્રી જૈન સ્તોત્ર સંદોહ ભાગ. ૧લો (૨) શ્રીમંત્રાધિરાજ ચિંતામણી (૩) શ્રીભૈરવપદ્માવતી કલ્પ (૪) શ્રીમહાપ્રાભાવિક નવસ્મરણ (૫) શ્રીઘંટાકર્ણ-માણિભદ્રમંત્રતંત્ર કલ્પાદિ સંગ્રહ (૬) મહા ચમત્કારીક વીશાયંત્રકલ્પ (૭) અનુભવસિદ્ધમંત્રબત્રીશી (૮) શ્રીજૈન યંત્રાવલિ તથા Compartive and critical study of mantrashastra નામના જૈન મંત્રશાસ્ત્રના પ્રકાશનો તરફ વાંચકોની લક્ષ ખેંચવાનું રજા લઉં છું.

વિ. સં. ૨૦૦૪ વૈશાખ વદી ૯ શનીવાર

સારાભાઈ મ. નવાબ
નાગજીભુધરની પોળ, અમદાવાદ

સંપાદકીય સરભર

મંત્રવાદના વિષયમાં કેટલાક વિદ્વાનોએ ઊહાપોહ કર્યો છે. છતાં તેની અદ્દ્ભુતતા અને અજ્ઞેયતા માટે સૌ કોઈ એકમત છે. એક વિદેશી વિદ્વાને કહ્યું છે તેમ, "ભારતીય શાસ્ત્રોમાં એવો ભાગ્યે જ કોઈ વિષય છે જે મંત્ર વિષયને બાદ કરતાં ઓછો સમજાય."

એક કાળે ભારતના એક ખૂણાથી બીજા ખૂણા સુધી મંત્રવાદનો પ્રચાર ખૂબ હતો. ભારતવાસીઓ એની ઘેલછામાં ગળાબૂડ ડુબેલા હતા. ભારત જ નહિ, પ્રાચીન બેબીલોન, અસુર, મિશ્ર આદિ દેશોમાં પણ તેનાં મૂળ ઊંડાં ઘલાયાં હતાં; એવી તવારીખ મળે છે. આજે પણ એનો પ્રભાવ છેક ભુંસાયો નથી.

જો કે બીજી વિદ્યાઓની માફક મંત્રવિદ્યાને આ યુગમાં અલગ કે વિશિષ્ટ સ્થાન મળ્યું હોય એમ જણાતું નથી. છતાં હરેક સમાજમાં ચાલતા પ્રચલિત વહેમોના નિરાકરણ માટે ધર્મશાસ્ત્રો વગેરે ગ્રંથોમાં મંત્રની સૃષ્ટિ ઊભી કરેલી જોવાય છે અને मणिमन्त्रौषधीनामचिन्त्यः प्रभावः—મણિ, મંત્ર અને ઔષધિનો પ્રભાવ અચિંત્ય છે; એમ કહીને તેના પ્રભાવની ગૂઢતા પણ ઉપદેશી છે.

વેદમાં વિશેષતઃ ઋગ્વેદ અને અથર્વવેદમાં આપણને એ યુગના વિચારોની ઝાંખી મળી આવે છે. અથર્વવેદ તો ઐન્દ્રજાલિક અને ભૂત-પિશાચ સંબંધી વિદ્યાઓથી ભરપૂર છે. ઇ. સ. ના ત્રીજા સૈકા પછી યોગશાસ્ત્રનો મંત્રવાદ સાથે સંબંધ થયો; જે તંત્રશાસ્ત્રનો મુખ્ય ભાગ બની રહ્યો. પણ એને વાસ્તવિક ધર્મનું સ્વરૂપ આપવામાં તો પાંચમીથી દશમી સદી સુધીમાં બૌદ્ધ સાધુઓ અને સિદ્ધોએ અથાક પ્રયત્ન કર્યો. તંત્રશાસ્ત્રના તેમણે અનેક ગ્રંથો રચી કાઢી તેનો પ્રભાવ સમસ્ત ભારતમાં ફેલાવ્યો. અને શાક્તમતે તો તાંત્રિકસાધનામાં નીતિશાસ્ત્રો સામે પ્રતિવાદ કરવામાં પણ મણા ન રાખી.

ભારતીય યોગવિદ્યાની સિદ્ધિઓ અને વિદેશીય મેસ્મેરિઝમ, હિપ્નોટિઝમના પ્રયોગો આપણને મંત્રવાદની પ્રાથમિક ભૂમિકારૂપ શ્રદ્ધા બેસાડવા વિજ્ઞાનસિદ્ધ પ્રયોગ તરફ ઘસડી જાય છે. યોગસિદ્ધિના પ્રયોગો કે મેસ્મેરિઝમ કરનારી આધ્યાત્મિક ભૂમિકા કેવી પતનશીલ થઈ જાય છે, એ વિચારને બાજુ ઉપર મુકીએ તો એના પ્રયોગોમાં સત્યાંશની ઝળક થાય છે; એ એક હકીકત છે. અને માંત્રિક વિદ્યાની ઉચ્ચ ભૂમિકા સમજવાના સાધનરૂપ आम्नायाः खलु दुर्लभाः આમ્નાય રહ્યો નથી, એટલું જ નહિ તેને ખૂબ રહસ્યમયી બનાવવા એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે,

पुस्तके लिखिता विद्या, येन सुन्दरि ! जप्यते ।
सिद्धिर्न जायते तस्याः, कल्पकोटिशतैरपि ॥

તેથી જ મંત્રોનું પ્રયોગ વિજ્ઞાન અત્યારે તો કો'ક અંધારી ગુફાઓનું નિગૂઢતત્ત્વ બની રહ્યું છે એમ કહેવામાં કશી અતિશયોક્તિ નથી.

જૈનધર્મે મંત્રવાદને ક્યારથી અપનાવ્યો એ શોધી કાઢવું કઠણ છે. શ્રી મોહનલાલ ઝવેરી કહે છે કે, "જૈનોમાં મંત્રવાદની પ્રવૃત્તિ ઠેઠ શ્રીપાર્શ્વનાથના સમય ઇ.સ. પૂર્વે ૮૫૦થી હોવાનું જણાય છે અને તેથી પૂર્વોમાં જે મંત્રવિદ્યાઓ હતી, જેનો અત્યારે નાશ થયો છે તે પાર્શ્વનાથના સમયમાં પણ હતી." ભગવાન મહાવીર અને બુદ્ધના સમયે કેટલાયે આત્મિક-શક્તિ ધરાવનાર મુનિઓ હતા, જેઓ પોતાની વિદ્યા દ્વારા કાર્યસિદ્ધિ કરતા. પણ ભગવાન મહાવીર અને બુદ્ધે આવી વિદ્યાઓનો ઉપયોગ કરતાં તેમને રોક્યા હોવાની કથાઓ પણ આપણને મળે છે.

મંત્રનું ફળ ઐહિક કામનામાં છે. અને જૈનધર્મ ઐહિક સિદ્ધિઓનો નિષેધ કરે એમાં નવાઈ નથી. કોઈ પણ પ્રાચીન સૂત્રોમાં મંત્ર કે વિદ્યાનો ઉલ્લેખ નથી. સંયમપ્રધાન ધર્મમાં ઐહિક કામનાને અવકાશ કેટલો? છતાં વિશ્રુત શ્રુતધરોની કથાઓ ભાગ્યે જ મંત્રસિદ્ધિના પ્રભાવ વિનાની મળી આવે અને મોટા મોટા જૈન વિદ્વાન સાધુઓએ એની સાધના માટે કેટલાંક રચેલાં શાસ્ત્રો પણ મળે છે; એટલું જ નહિ જૈન સાધુઓ મંત્રશાસ્ત્રના અભ્યાસ માટે કેટલીક વખત પતિત સાધુઓ અને ગૃહસ્થોની પરિચર્યા કરતા; એવા ઉલ્લેખો પણ છે. આ વિગતો જૈનધર્મમાં મંત્રવાદનું સ્થાન પૂરવાર પણ કરે છે.

અલબત્ત, ઐહિક સિદ્ધિઓ માટેની શાસ્ત્રીય રચનાઓ આજે જે ઉપલબ્ધ છે તે મોટે ભાગે ચૈત્યવાસી જૈન યતિઓને આભારી છે. આ ચૈત્યવાસીઓ જૈન મંદિરોમાં સ્થાયીપણે રહીને રોગના ઉપચારો, દોરા, ધાગા અને વૈદું આર્થિકદૃષ્ટિએ કરતા અને મંદિરના વહીવટ માટે દેવદ્રવ્યમાં કેમ વધારો થાય એની ચિંતા પણ કરતા.

જૈનધર્મમાં મંત્રવાદના સ્થાનની હકીકત, સામાજિક માન્યતા સિદ્ધાંતને કેવા ઢાળે વાળી દે છે એનું એક દૃષ્ટાંત પૂરું પાડે છે. આનું કારણ એ છે કે, જૈનધર્મનો સ્વીકાર કરનાર વિવિધ સંસ્કારવાળી જાતિઓ ધર્મના નવા સંસ્કારો તો અપનાવતી પરંતુ તેઓ જૂના સંસ્કારો તજી શકતી નહિ. આથી જ લોકરુચિ જોઈને મોટા શ્રુતધરો પણ આવી રચનામાં કે અભ્યાસમાં લાગી જતા. નહિતર, चिट्ठउ दूरे मंतो तुज्झ पणामो वि बहुफलो होइ—એ મંત્ર તો દૂર રહો પરંતુ તમને કરેલો પ્રણામ પણ બહુ ફળવાળો છે—એવું કહેનાર-માનનાર શ્રુતધરો મંત્રસિદ્ધિની લાંબી મજલ કરવા-કરાવવાનું ઇષ્ટ ન ધારે. આખર, લોકરુચિને આધીન થયા વિના એમનો છૂટકો ન થયો; જેને પરિણામે જૈનધર્મમાં પણ મંત્રશાસ્ત્રનાં પઠન-પાઠન અને રચનાએ દેખા દીધાં. જૈનધર્મમાં દેવ-દેવીઓની માન્યતા પણ આ હકીકત સાથે જ બેસી શકે એમ છે.

જૈનધર્મે મંત્રયાનને અપનાવવા છતાં તેણે પોતાની સૈદ્ધાંતિક દૃષ્ટિ જાળવી રાખી જ છે; એ ભૂલવું જોઈએ નહિ. એ પતનશીલ પરિણામોથી તદ્દન અછૂતો રહેવા પામ્યો છે, એ એની વિશેષતા છે. સ્થૂલિભદ્ર જેવા શ્રુતધરને પોતાની વિદ્યાશક્તિનો દુરુપયોગ કરતાં શિક્ષા કરાયાની જે વિગત મળે છે એ જૈનધર્મની કડક આચાર પદ્ધતિ એટલે જૈનધર્મમાં બીજી વિકૃતિ ઘુસી ન જાય—એનું ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે. આ જૈનધર્મે મંત્રવાદને અપનાવ્યો અને નિષેધ પણ કર્યો એ શું તેની અનેકાંતદૃષ્ટિને આભારી હશે?

જૈન ગ્રન્થકારો મંત્ર વિદ્યાના બે પ્રકારો બતાવે છે. પુરુષ દેવતાધિષ્ઠિત તે મંત્ર, જે અમુક પાઠ કરવા માત્રથી સિદ્ધ થાય. અને સ્ત્રીદેવતાધિષ્ઠિત તે વિદ્યા, જે જપહોમાદિ વિધિથી સધાય. આ દૃષ્ટિએ પાઠ અને વિધિમાં માનસિક શુદ્ધતાની જરૂરત પડે છે તો આધ્યાત્મિક વિદ્યામાં તો તેની અનિવાર્યતા છે જ. બન્નેની સાધનામાં એક જ માર્ગ હોય તો મંત્રવાદ અપનાવવાની જરૂરત શી? એ પ્રશ્ન ઉદ્‌ભવે. વસ્તુતઃ મંત્ર એ ઐહિક લાભાર્થે છે અને તેનો સંબંધ દેવતા સાથે છે. કર્મની ક્લિષ્ટતા અને આવરણો ઓછાં કરવા માટેનો તાત્કાલિક માર્ગ છે. આ અર્થને બાદ કરતાં આધ્યાત્મિક જૈન ધર્મ સાથે મંત્રવાદને બહુ લાગતુંવળગતું નથી; એમ સ્પષ્ટપણે કહી શકાય.

જૈનોમાં આજે જેટલા મંત્રો અને વિદ્યાઓ મોજુદ છે તે સર્વમાં સૂરિમંત્ર અને વર્ધમાનવિદ્યા એ બે અધિક પ્રાચીન છે. મહાનિશીથસૂત્રને અંતે વર્ણવિશ્લેષ કરીને લખેલી વર્ધમાનવિદ્યા મળે છે. તે સિવાય કોઈ પણ પ્રાચીન સૂત્રોમાં મંત્ર કે વિદ્યા જોવામાં આવતી નથી; એ અગાઉ કહેવામાં આવ્યું છે. આ હકીકત મંત્રવાદ પ્રત્યે જૈન સિદ્ધાંતની ઉદાસીનતા કે કટ્ટર નિષેધને પૂરવાર કરે છે.

સૂરિમંત્ર અને વર્ધમાનવિદ્યા સંબંધી ભિન્ન ભિન્ન આમ્નાયોના કલ્પોનો આ સંગ્રહ ગ્રન્થ છે. તેને એક પ્રકારે વિધિવિધાનનો જ ગ્રન્થ કહી શકાય. આ સૂરિમંત્રની સાધના તો પ્રત્યેક જૈનાચાર્ય માટે અનિવાર્ય હોવાનું કહેવામાં આવ્યું છે. સૌ સાધુ-મુનિઓ આનો ઉપયોગ કરી શકે એ હેતુ જાળવવાની કોશીશ કરાઈ છે, એમ કહેવું વધુ પડતું નથી. છતાં કેટલીક અગવડોને ભોગ બનવાથી જે કંઈ ત્રુટિઓ રહી જવા પામી છે, તે તરફ દુર્લક્ષ્ય પણ નથી.

સં. ૨૦૦૪ ધૂળેટી
૨૫-૩-'૪૮
"હહેગામ"
(એ. પી. રેલ્વે)

અંબાલાલ પ્રેમચંદ શાહ

પ્રતિઓનો પરિચય

પ્રતિ પહેલીઃ

આ ગ્રન્થની પ્રતિ શ્રીસારાભાઇ નવાબના સંગ્રહમાં હતી. જૈન સાધુઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી એવો આ ગ્રન્થ અદ્યાવધિ અપ્રકાશિત હોવાથી એને પ્રકાશિત કરવાનો એમનો નિર્ણય થતાં તેમણે એ પ્રતિ મને બતાવી અને એના સંપાદન તથા અનુવાદનું કાર્ય મને સુપ્રત કરાયું.

આ પ્રતિ ૪૯ પત્રની છે. તેની સાઇઝ ૫॥"×૨॥" ઇંચની છે. આ પ્રતિ નિત્યપાઠ કરવાની પોથીની જેમ સાધુ હમેશાં પોતાની સાથે રાખી શકે એ દૃષ્ટિએ બનાવાઇ છે. તાડપત્રની પોથીની માફક વચ્ચે છિદ્રવાળી અને એ છિદ્રની આસપાસ એકસરખી રંગીન પત્તીઓના સુશોભનથી ભરેલી છે. અક્ષરો ગોળાકાર, મનોહર, પ્રાયઃ અશુદ્ધ અને સુવાચ્ય છે. પ્રત્યેક પત્રમાં ૭ લીટીઓ અને એક લીટીમાં ૨૭-૨૮ અક્ષરો છે. બીજા પત્રમાં ચતુર્વિધ સંઘને ઉપદેશ આપતા આચાર્યનું ચિત્ર સામાન્ય પ્રકારનું છે.

આ પોથી તેનાં પત્રો અને પદ્ધતિને જોતાં ૧૫મા શતકના ઉત્તરાર્ધમાં લખાઇ હોય એમ લાગે છે. પ્રતિના પ્રથમ કલ્પને અન્તે ગ્રંથાગ્ર ૫૫૮ પોથી લેખકે જ નોંધ્યા છે.

કેટલેક સ્થળે ઉપર નીચે ટિપ્પણ પણ આપ્યાં છે. ચોંટી ગયેલા પત્ર ૪૩ને કોઇકે ઉખેડતાં કંઇક ખંડિત અને ખરાબ થવા પામ્યું છે. એકંદરે પ્રતિની સ્થિતિ સારી છે અને આજસુધી સારી રીતે જળવાએલી લાગે છે.

પ્રતિ બીજીઃ

આ પ્રતિ ઉપર્યુક્ત પ્રતિની સાથે જ જોડાયેલી, તેટલા જ માપની છે. આ પ્રતિની લિપિ બીજા લેખકના હાથની છે. તેનાં પત્રોની સંખ્યા ૬૨ છે. અક્ષરો ગોળ અને ચપટા આકારના છે. પ્રાયઃ અશુદ્ધ અને સુવાચ્ય છે. પ્રતિમાં વચ્ચે સુશોભનો નથી, પણ વચલી જગા ચતુષ્કોણાકારે ખાલી રાખેલી છે. પત્ર ૪૭ સુધી પ્રત્યેક પત્રમાં ૯ લીટીઓ છે અને તે પછીનાં પત્રોમાં ૮ લીટી છે. દરેક લીટીમાં ૨૭-૨૮ અક્ષરો છે. આ પ્રતિના અંતે ગુણસમુદ્ર સૂરિભ્યો નમ : લખેલું હોવાથી જણાય છે કે, શ્રી ગુણસમુદ્રસૂરિના શિષ્ય-પ્રશિષ્યે આ પ્રતિ લખી છે. પોથીની સ્થિતિ સારી છે. પાછલાં પત્રોમાં કંઇક બેદરકારીને લીધે અશુદ્ધિઓ વધુ જણાય છે.

આ પોથીમાં ૧-૧૫ પત્રોમાં "દુર્ગપદ વિવરણ"—ગ્રંથાગ્ર ૨૩૮, ૧૫ થી ૨૮ પત્રોમાં "મંત્ર કલ્પ"—ગ્રંથાગ્ર ૨૨૦, ૨૯થી ૪૭ પત્રોમાં "મલધારિ સૂરિમંત્ર કલ્પ"—ગ્રંથાગ્ર લગભગ

૩૦૭ અને ૪૮ થી ૬૨ પત્રોમાં પરચુરણ આમ્નાયોના કલ્પો છે. ગ્રંથાગ્ર લગભગ ૨૧૦ છે. કુલે ૯૭૫ ગ્રંથાગ્ર પ્રમાણ છે.

આમ બન્ને પોથીઓનું ગ્રંથાગ્ર અનુક્રમે ૫૫૮+૯૭૫=૧૫૩૩ લગભગ છે.

પ્રતિ ત્રીજી:

વધા કલ્પ ગ્રંથની આ પોથી અમદાવાદ ડેલાના ભંડારની ડા. નં. ૪૬ પ્રત. નં ૩૬ તથા પત્ર ૮ ની તેની સાઇઝ ૧૦ા"×૪ા" ઇંચની છે. પોથી એકંદરે સુવાચ્ય અને પ્રાય: દરેક પત્રમાં ૧૮ લાઇનો અને દરેક લાઇનમાં ૪૪-૪૫ અક્ષરો છે. પ્રતિ સારી છે. આમ અશુદ્ધ છે. આ ત્રણ પ્રતિઓ ઉપરથી જ સળંગ પાઠ લેવાયો છે. બીજાં પાઠાંતરો માટેની પ્રતિ મેળવી શકાઈ નથી.

અનુવાદનાં છપાતાં ફોર્મે હું જોઇ શકયો નથી તેથી તેમાં કેટલીક ત્રુટીઓ અને અશુદ્ધિઓ રહી જવા પામી છે, એ વાચકોને સૂચવવું ભૂલતો નથી.

સં. ૨૦૦૪ ધૂળેટી
૨૫-૩-"૪૮
દહેગામ
(એ. પી. રેલ્વે)

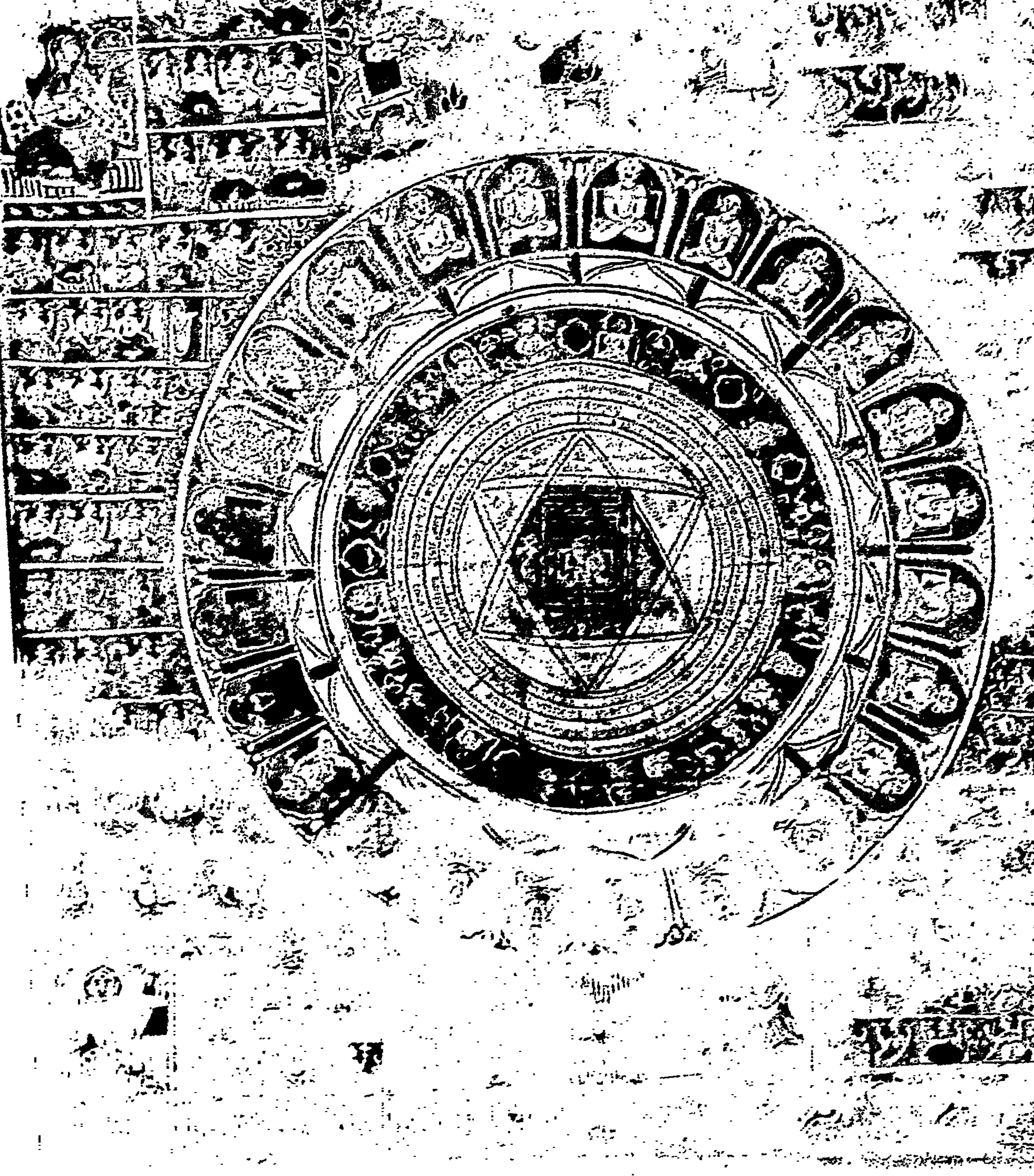
અંબાલાલ પ્રેમચંદ શાહ

વિષયાનુક્રમ

વિષય	કર્તાનું નામ	પાનું

પરિશિષ્ટ

ચિત્રાનુક્રમ

श्रीसूरिमन्त्रनो चित्रपट (मोगल समय)

આ મેરુતુંગસૂરિ રચિત

સૂરિમુખ્યમંત્રકલ્પનો અનુવાદ

શ્રીમાન્ પાર્શ્વનાથ ભગવાનને તથા ગણધર ગૌતમસ્વામી ગુરુ મહારાજને નમસ્કાર કરીને ગુરુ મહારાજે ઉપદેશેલા શ્રેષ્ઠ સૂરિમંત્રનું હું વિવરણ કરું છું. ૧

હમણાં બધા ગચ્છોમાં જે કારણોથી જેવો આમ્નાય ભેદ છે, તેવો હોવા છતાં પણ બધી સિદ્ધિઓનું કારણ તો એક જ છે એમ જાણવું જોઇએ. ૨

દેવી ચક્રેશ્વરી હમેશાં જેનું સાંનિધ્ય કરે છે તે આ શ્રી અંચલગચ્છ નામનો વિધિપક્ષ જય પામે છે. ૩

પૂજ્ય શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિએ જે સૂરિમંત્ર પૂર્વે પ્રગટ કર્યો છે, તેનો સંપ્રદાય તમે સાંભળો. ૪

અવધિજ્ઞાની જિનેશ્વર તથા બીજા બધા એવા અનંતાનંત જિનેશ્વરો—જેવા કે, અવધિજ્ઞાની જિનેશ્વરો, કેવલી જિનેશ્વરો, આ ભવમાં કેવલી થએલા અને બીજા ભવમાં કેવલી થનારાને—નમસ્કાર થાઓ. ૫

ચૌદ પૂર્વધારી, અગિયાર અંગધારી, એકવાર જાણવાથી કદી ન ભૂલે તેવા બુદ્ધિવાળા, મૂળ અર્થને જાણવાથી શેષ તમામ અર્થને જાણવાની બુદ્ધિવાળા—તે સર્વને નમસ્કાર થાઓ. ૬

ઉગ્ર તપ, ચારિત્ર અને કરણને ધારણ કરનારા બધાયે જિનેશ્વરોને પ્રથમ નમસ્કાર થાઓ. તે પછી ગૌતમસ્વામીને તથા સુધર્મસ્વામીને હું નમસ્કાર કરું છું. ૭

પાંચ, સાત, નવ, આઠ, નવ, અગિયાર, છ, નવ, દસ, નવ તથા સાત, દસ, સાત, સાત અને પંદર એવા અણુપરિમાણવાળા વર્ણો યુક્ત લબ્ધિપદોને નમસ્કાર થાઓ. ૮

સર્વત્ર સ્તુતિ વગેરેમાં પ્રણવ મંત્રો પોતાની તથા બીજાની શાંતિ અને સંતોષ માટે માયા, વશીકરણ અને ક્ષોભમાં જ્ઞાન અને બુદ્ધિની તૃપ્તિ માટે હોય છે. ૯

આદિમાં એકી સાથે ત્રણે ન થઈ શકે તે બીજપૂર્વકનું ધ્યાન કહેવાય છે. મોક્ષને માટે સોળ વિદ્યાપદોના આરંભમાં જે ધ્યાન કરવામાં આવે તે નિર્બીજ ધ્યાન કહેવાય છે. ૧૦

એ બધામાં સિજ્ઝઉ અંતવાળા ત્રીશ ગુણોથી યુક્ત વર્ણો હોય છે. એ પ્રકારે પ્રથમ પીઠમાં ૧૭૨ વર્ણો હોય છે. ૧૧

ૐ રૂપ પ્રણવ મંત્ર ભગવાનને નમસ્કાર થાઓ. વિદ્યા પર્યંત તેત્રીશ વર્ણોવાળી બાહુબલીવિદ્યા સ્વપ્ન નિમિત્તે કહેવાય છે. ૧૨

'हिलिहिलि किलिकिलि' એ પ્રકારે આઠ અક્ષરો ઋષભવિદ્યાની મધ્યમાં હોય છે. તે ચક્રેશ્વરી દેવીએ આપેલી છે. અને બીજી પીઠમાં સ્થાપન કરેલી છે. ૧૩

હવે वग्गुवग्गुથી લઇને महुमहुरे સુધીના બાવીશ વર્ણો સૌભાગ્યવિદ્યા કહેવાય છે. તેનું યોનિમુદ્રાવડે ધ્યાન કરવું જોઇએ. ૧૪

हिलिहिलिથી લઇને आयरियकालि સુધીના ૩૮ વર્ણો હોય છે. એ પ્રકારે બીજી પીઠમાં બધા મળીને ૯૩ અક્ષરો થાય છે. ૧૫

इरियाથી લઇને कालि महाकालि સુધીના ૩૫ વર્ણો હોય છે. તે ત્રીજી પીઠમાં લક્ષ્મીના ફળ માટે લક્ષ્મીદેવીએ સ્થાપન કરેલા છે. ૧૬

इरि इरि कालिથી લઇને आयरिय आयरिय कालि પર્યંતના ૪૬ વર્ણો ચોથી મંત્ર-પીઠમાં હોય છે. ૧૭

પાંચમી મંત્રપીઠમાં इरि मेरूથી લઇને आयरिय मेरू સુધીના ૩૦ વર્ણો અને स्वाहाથી યુક્ત ૩૨ વર્ણો હોય છે એમ જાણવું. ૧૮

સમગ્ર સૂરિમંત્રમાં ૩૭૮ વર્ણો છે. તેના અગિયાર શ્લોકો અને ૨૬ અક્ષરો થાય છે. ૧૯

સૂરિમંત્ર પટમાં ૪૦૭ અક્ષરો હોય છે. પ્રણવ એટલે ૐને ઉચિત સ્થાનમાં મુકવાથી અને स्वाहाને ગ્રહણ કરતાં ચાર અક્ષરો વધુ જાણવા. ૨૦

અક્ષીણમહાણસિલબ્ધિ અને સર્વલબ્ધિ આ બે પક્ષે ગચ્છાધિપ મંત્રપટમાં સુધર્મ પદથી આગળ હોય છે. ૨૧

આમ ૧૩ અને ૮ મળીને કુલ ૨૧ વર્ણો અહીં અધિક થાય છે અને તેથી ૧૩ શ્લોક તેમજ ૧૨ અક્ષરો બધી સંખ્યા ગણતાં થાય છે. ૨૨

जावइया तावइया (એટલે જેટલા તેટલા) બાર વગેરે અને અઢાર વગેરે લબ્ધિપદો હોય છે પણ આ વચનથી સોલ અને અઢાર લબ્ધિપદો અહીં થાય; એમ જાણવું. ૨૩

આની સાધના કરતાં જે કોઇ પ્રતિપદે જે ફળ વિચારે તે ફળ પૂર્વ ઋષિઓએ રચેલા શ્રીમંત્રકલ્પથી જાણવું. ૨૪

ઉપાધ્યાયવિદ્યા—ૐ ह्रीं સાથે પાંચ પરમેષ્ઠિ પદોના ૪૫ વર્ણો થાય છે. અને ૐ ह्रीं नमोથી લઇને विद्या સુધીના ૫૪ વર્ણો થાય છે. ૐ वीरे वीरेથી લઇને महाबले स्वाहा સુધીનો મંત્ર છે. ૐ ह्रीं એ બે બીજથી યુક્ત બે વારના वीर પદ સાથે પાંચ પદો થાય છે. जयाद्याના ચાર પદો અને બે વાર ન બોલતાં सव्वट्ठ સુધીનાં પદો મુખ્ય છે. પાંચે પદો સાથે લાગ્યાં હોય ત્યારે ૯૫ વર્ણો થાય છે. પ્રથમ વર્ણોથી યુક્ત આ પદોના, જેમાં બે વર્ણો ઓછા રહે એવા ૭ શ્લોક સંખ્યા થાય છે. અક્ષ (સ્થાપનાચાર્ય) અને નિષદ્યા (ઉપા-

શ્રય)ની સાથે ઉપાધ્યાય પદને યોગ્ય એવા યોગ્ય શિષ્યને બધાં કાર્ય (ની સિદ્ધિ) કરાવનારી આ વિદ્યા આપવી.

આ પ્રકારે મહોપાધ્યાય મંત્ર છે.

પ્રવર્તક મંત્ર—ૐ नमोથી લઇને विद्या સુધીનાં પદોની સંખ્યા ૪૧ જાણવી. પછી ૫, ૪, ૪, ૪ (ત્રણ વખત ચાર), ૬, ૨, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪ (છ વખત ચાર), ૩, ૬, ૨, ૩, ૩, ૫, ૪, ૬, ૨ એ પ્રમાણે ૨૨ વર્ણ પદો તેમજ ૮૮ અને ૪૧ અક્ષરોથી સહિત ગણતાં ૧૨૯ વર્ણો થાય છે.

ચાર શ્લોક અને એક અક્ષર અધિક પ્રમાણવાળો આ મંત્ર મહત્તર અને મહત્તરાને દેવો જોઇએ. પદ વિના નેવું માત્રામાં આ અતિશય વિદ્યા છે.

અહીં મહત્તરોમાં એ શબ્દથી મહત્તર એટલે પ્રવર્તક અને સાધ્વીને અપાતું મુખ્ય પદ મહત્તરા છે. એટલે એ બંનેનો દ્વન્દ્વ સમાસ (થતાં महत्तरयोः એ પદ સિદ્ધ થાય) છે.

આ પ્રકારે પ્રવર્તક મંત્ર છે.

સ્થવિર મંત્ર—ૐ ह्रीं नमोથી લઇને स्वाहा સુધીના મંત્રપદો છે. ૐ ह्रीं સહિત પાંચ પરમેષ્ઠિ પદોના ૪૫ વર્ણો થાય છે. જિન, અવધિજિન, પરમાવધિ જિન, સર્વાવધિ જિન– એ બધાને નમસ્કાર થાઓ. ૧

તે પછી કુષ્ટબુદ્ધિ—એક વાર જાણવાથી ન ભૂલે તેવા, સ્વપદાનુસારી– એક પદ ઉપરથી અનેક પદોનું અનુસંધાન કરવાની શક્તિવાળા, સંભિન્ન શ્રોતા– શરીરના સર્વ અવયવોથી જે સાંભળી શકે એવા લબ્ધિવાળા સાધુ, ચતુર્દશ પૂર્વી– ચૌદ પૂર્વના જ્ઞાનવાળા, અષ્ટાંગ નિમિત્તને જાણનારા કુશળ સાધુ, વૈક્રિય શરીરની લબ્ધિને પ્રાપ્ત થએલા, વિદ્યાધર, પ્રશ્ન શ્રમણ સાધુ, આકાશગામી, અને છઠ્ઠા બહુવચનવાળા અનંત પૂર્વાચાર્યોને નમસ્કાર થાઓ. ૨–૩ ૐ ह्रीं ह्रं એ પ્રથમ પદમાં અને ૐ ह्रीं એ બાકીના બીજા આદિ પદમાં આવે છે. ૮, ૯, ૧૧, ૧૦, ૧૧, ૯, ૧૦, ૧૦, ૧૧, ૧૪, ૧૩, ૯, ૧૦ તેમજ ૧૦–એમ બધા મળીને ૧૪૫ વર્ણો થાય છે. ૪

(પાછળ કહેલા) મહત્તરા મંત્રમાં (ૐ नमो भगवओથી લઇને) वद्धमाणवीरे સુધીના ૬૪ વર્ણો છે. ૫.

જયા, વિજયા, જયંત, અપરાજિતા અને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના ૧૮ વર્ણો છે. અને अणिहए महाणसे महाबलेના ૧૨ વર્ણો છે. ૬

मा चलथी લઇને स्वाहा સુધીના ૧૩ વર્ણો છે. પ્રણવમંત્ર ૐ, કર–૨, યુગ–૪, ઋતુ–૬, મનુ–૧૪ પ્રમાણવાળા સ્વરયુકત વર્ણો હર એ પ્રમાણે અને ह्र વર્ણ બિંદુ સહિત ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं અને વિસર્ગ સહિત ह्र વર્ણ–જેવા કે, ह्रः । ઋતુ–૬, મનુ ૧૪ સ્વર અને બિંદુ

યુક્ત સ્ત વર્ણો-જેવા કે, स्तूं स्तौं । વળી સ્વાહા એ પ્રકારે દશ વર્ણો-એમ બધા મળીને ૩૦૭ વર્ણો થાય છે. ૭-૮

(વ્યાખ્યાનો અર્થ ઉપર આવી જાય છે.)

એ પ્રકારે ૯ શ્લોક અને ૧૯ અક્ષરોનું પ્રમાણ કુલ થાય છે. આ પ્રકારે ત્રણ ભવનના મનુષ્યોનાં મનને આનંદ પમાડનારો સ્થવિર મંત્ર કહેલો છે.

આ પ્રકારે સ્થવિર મંત્ર છે.

ગણાવચ્છેદક મંત્ર—

પ્રણવ ૐ, માયાબીજ ह्रीं અને જિનબીજ अर्हन् તેમજ છઠ્ઠા સ્વર અને વિસર્ગ વડે તથા ચૌદ સ્વરોથી યુક્ત हर એ પ્રકારે ક્રમશઃ ત્રણ વર્ણો છે. ૧

બિંદુ યુક્ત આદિમાં અને અંતે हूं ह: ह्रौं એ પ્રકારે વર્ણો હોય છે. તે પછી વર્ધમાનસ્વામિને સ્વાહા એ પદ હોય છે. તે પછી પ્રણવ ૐ થી યુક્ત वीरे वीरे जयवीरे तह महावीरे એવું પદ હોય છે. તે પછી सेणवीरे वद्धमाणवीरे जया विजया તથા जयन्त अपराजित सव्वट्ठसिद्ध તેમજ निव्वुए પદો હોય છે. ૩

તે પછી महाणसे महाबले स्वाहा એ પ્રકારે ગણાવચ્છેદ વિદ્યામાં પ્રથમ ૧૮ વર્ણો હોય છે. તે પછી ૫, ૪, ૪, ૪, ૬, ૨, ૩, ૩, ૫, ૫, ૩, ૪, ૪, ૨—એમ બધા મળીને કુલ ૫૪ વર્ણો થાય છે. તેની શ્લોક સંખ્યા બે અને ૧૮ અક્ષરો ગણાવચ્છેદક મંત્રમાં હોય છે. ૪-૫.

આ પાંચ મુખવાળી વિદ્યા સૂરિવિદ્યા કહેવાય છે. તેને યંત્રમાં આલેખીને હમેશાં વિધિપૂર્વક પૂજવી અને ધ્યાન કરવું. ૬

આ બધાનાં યંત્રો લખવાની વિધિ આગળ કહેવાશે.

આ પ્રકારે ગણાવચ્છેદક મંત્ર છે.

વાચનાચાર્ય અને પ્રવર્તિનીના મંત્રો—

ૐ ह्रीं થી લઇને स्वाहा સુધીનો આ મંત્ર છે. ૐ ह्रीं યુક્ત પાંચ પરમેષ્ટિ પદોનાં ૪૫ વર્ણો થાય છે. ૐ ह्रीं नमः થી લઇને विज्जा સુધીના ૪૨ વર્ણો છે. તે પછી ૫, ૪, ૪, ૪, ૬, ૨, ૩, ૩, ૫, ૪, ૨—(એમ કુલ ૪૨ વર્ણો) થાય છે. બધા વર્ણોની શ્લોક સંખ્યા ૪ અને બાકીના ૩ વર્ણો છે. ૧. ૨.

બધાં કાર્યો કરનારાએ (એવા આચાર્યે) આ વિદ્યા શુભ દિવસે વાચનાચાર્ય અને પ્રવર્તિનીને અતિશયવાળા ચૈત્યમાં વિધિપૂર્વક આપવી. ૩.

આ પ્રકારે વાચનાચાર્ય અને પ્રવર્તિનીનો મંત્ર છે.

પંડિત મિશ્ર મંત્ર—

ૐ नमो થી લઇને स्वाहा સુધીનો મંત્ર છે. પ્રણવ મંત્ર ૐ भगवओ થી લઇને स्वाहा

સુધીમાં વિદ્યા સુધીના ૩૫ વર્ણો છે. ત્યાર પછી ૫, ૮, ૩, ૪, ૪, ૬, ૬, ૨–એમ કુલ ૩૮ વર્ણો છે. એ બધા મળીને ૭૩ વર્ણો થાય છે. એની શ્લોક સંખ્યા ૨ તેમજ ૯ અક્ષરોની છે.

આ વિદ્યા યોગ્ય એવા પંડિત મિશ્રને આપવી જોઈએ.

આ પ્રકારે પંડિત મિશ્ર મંત્ર છે.

ઉપાધ્યાય, પ્રવર્ત્તક આદિને યોગ્ય આ છ વિદ્યાઓ શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ કહેલી છે. તેથી આ બધી વિદ્યાઓ 'વર્ધમાનવિદ્યા'ના નામે ઓળખાય છે.

તેમાં પણ પહેલી ચાર (ઉપાધ્યાય, પ્રવર્ત્તક, સ્થવિર અને ગણાવચ્છેદક) વિદ્યાઓ જેને હોય છે તે મોટાઇને પ્રાપ્ત કરે છે. પટમાં તેમનું જ યંત્રાલેખન કરવું જોઇએ. બીજી બે વિદ્યાઓ (વાચનાચાર્ય, પ્રવર્ત્તિની અને પંડિત મિશ્ર)નું યંત્રાલેખન ન કરવું.

अर्हम्

ગચ્છનાયકની પ્રતિષ્ઠા સમયે પહેલી જે ઋષભવિદ્યા અપાય છે તે પ્રકાશમાં મુકવામાં આવે છે. ॐ नमो अरिहंताणं થી લઇને मंगलं સુધી બોલવું. અથવા પાંચ પદો જ બોલવા. અથવા ॐ नमो जिणाणं થી લઇને स्वाहा સુધી બોલવું.

પૂર્ણ પરમેષ્ઠિના ૭૨ વર્ણો છે અને પાંચ પદોના ૪૦ વર્ણો અથવા છ નંદિ પદમાં ૫૨ વર્ણો હોય છે. કહ્યું છે કેઃ—

બધી વિદ્યાઓની સ્મૃતિમાં પ્રથમ પૂર્ણ પાંચ નમસ્કાર હોય છે. અથવા પ્રણવાદિ પાંચ પદવાળી વિદ્યા મુનિએ કહેવી જોઇએ.

અથવા—જિન, અવધિજિન, પરમાવધિજિન, સર્વાવધિ જિન, અનંતાવધિ જિન અને કેવલી જિન એ છને નમસ્કાર થાઓ. તે પછી—પ્રણવ ॐ नमो भगवओ થી વિદ્યા પર્યંત ૩૨ વર્ણો અને ॐ થી अपराजित પર્યંત ૪૩ વર્ણો થાય છે. તે પછી ૪, ૪, ૩, ૩, ૩, ૪, ૪, ૩, ૪, ૪, ૩, ૩, ૩, ૩, ૩, ૩, ૩, ૪, ૫, ૫, ૩, ૨, ૨–એ કુલ મળીને ૭૮ વર્ણો થાય છે. એટલે બધા મળીને(૩૨+૪૩+૭૮) ૧૫૩ વર્ણો ઋષભસ્વામી વિદ્યામાં હોય છે. આમ ત્રણ પ્રકારે કહેલાં લબ્ધિપદોના કારણો આગળ કહેવામાં આવે છે. ૬

પહેલો ભેદ સમગ્ર કાર્ય સિદ્ધિ માટે છે. બીજો ભેદ મોક્ષ કારણ માટે છે. અને ત્રીજો ભેદ જ્ઞાનકાર્યો માટે છે. આ પ્રકારે લબ્ધિપદોનો ક્રમ છે. ૭

પ્રતિષ્ઠા મુહૂર્તની પહેલાં ગચ્છનાયકના પદને જે યોગ્ય હોય તેને આ વિદ્યાઓ શુભ દિવસે દેવી અને તેણે તે જ પ્રકારે સાધવી જોઇએ. ૮

જે દેવની વિદ્યા હોય તેના અતિશયવાળા ચૈત્યમાં ચાર ચાર ઉપવાસનો તપ કરીને ૧૦૮ ઉત્તમ પુષ્પો વડે વિદ્યામાં રમણ કરતા મનવાળા મુનિએ તે દેવને પૂજવા જોઇએ. અને ઉત્તમ પ્રકારના ૧૦૦૮ અક્ષત–ચોખા તેમના ઉપર નાખવા જોઇએ. ૯–૧૦

તત્ત્વને જાણનારાને આ વિદ્યા સારીરીતે સિદ્ધ થાય તો જ આ કાર્યમાં તેમને નિયુક્ત કરવા જોઇએ, ન થાય તો ન લગાડવા એવી જિનેશ્વરની વાણી છે. ૧૧

વર્ધમાનસ્વામીએ કહેલી હોવાથી આ 'વર્ધમાનવિદ્યા' નામે ઓળખાય છે. તેથી શ્રીવીર ચૈત્યના ચિહ્નથી આ બધી વિદ્યાઓ સાધવી જોઇએ. એવી મારી મતિ છે. ૧૨

પ્રતિષ્ઠા લગ્નમાં અથવા વાસક્ષેપના સમયે સૂરિમંત્રની ચારે પીઠની વિદ્યા આપતાં આ (ઋષભવિદ્યા) સૌથી પ્રથમ પ્રતિષ્ઠાસમયે દેવામાં આવે છે. ૧૩

તે પછી સાત મેરુઓ આપવા જોઇએ. આમ ઋષભવિદ્યાને સાધીને સૂરિમંત્ર સાધવો જોઇએ. ૧૪

अर्हम्

તેની સાધના વિધિ આ પ્રકારે છેઃ—

જે દેશમાં ચક્રવર્તી અથવા રાજા રાજ કરે છે, જ્યાં પોતાના સૈન્ય કે બીજાના સૈન્યનો ઉપદ્રવ નથી. જ્યાં દુર્ભિક્ષ ન હોય, જ્યાં વિશિષ્ટ તીર્થ હોય તે દેશમાં સુંદર બોલીવાળાં શકુનો પૂર્વક ગુરુની આજ્ઞા લઇને જવું અને ત્યાં વિદ્યા, લક્ષ્મી અને ધર્મમાં આગળ પડતા મનુષ્યોવાળા ક્ષેત્રમાં, જ્યાં દુષ્ટ મનુષ્ય અને તિર્યંચોની દૃષ્ટિ ન પડે ત્યાં રહીને શ્રીઋષભદેવના, ચંદ્રપ્રભુના કે શ્રીમહાવીરસ્વામીના ચૈત્યમાં જો આ (મંદિરો) ન હોય તો બાધા રહિત સમતલ ભૂમિ ઉપર અને જ્યાં બહુ ઓછા મનુષ્યોની અવરજવર હોય તેવા પૂર્વોત્તરાભિમુખ ધર્મસ્થાનમાં ઋષભદેવ, ચંદ્રપ્રભુ કે મહાવીરસ્વામી માંથી કોઈના જન્મકલ્યાણક અથવા જ્ઞાનકલ્યાણક થયાં હોય તેવા સ્થળે અત્યંત નિર્મળ દિશા અને આકાશ હોય એવા ચંદ્રબળવાળા દિવસે બધી (૭) વિગઇઓનો ત્યાગ કરી પવિત્ર અને ચંદનલેપ કરેલા પટમાં શ્રીસૂરિમંત્ર યંત્રને સ્થાપન કરીને અથવા વહી આકારવાળા (લાંબા ઓળિયા જેવા) પટમાં સુગંધી દ્રવ્યોવડે સુવર્ણમય હજાર પાંખડીવાળા કમલપત્રમાં શ્રીગૌતમસ્વામીની મૂર્તિને આલેખી તેની નીચે आं क्रों ह्रीं श्रीं આલેખવું અને તે પછી આગળ કહેવાશે એ વિધિએ તેનો જાપ શરૂ કરવો.

જાપવિધિ આ પ્રકારે છે—

ભૂમિ, શરીર અને વસ્ત્રની શુદ્ધિ અને શરીરની રક્ષા વગેરે ક્રમશઃ મંત્રો વડે કરીને આવાહનાદિ પાંચ મુદ્રાઓ કરવી. ૧

ત્રણ પ્રકારે (મન, વચન અને કાયા વડે) બ્રહ્મચર્યવ્રત પાલન કરી, થોડા પાણીથી સ્નાન કરી, પવિત્ર સફેદ અને સારાં વસ્ત્રો પહેરી, ઇર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી, શુદ્ધભૂમિમાં પવિત્ર આસન ઉપર સૂરિએ બેસીને ૐ ભૂ થી લઇને સ્વાહા સુધીનો એ પ્રકારે મંત્ર બોલતાં (સૂરિએ) સૂરિયંત્ર અને પોતાના ઉપર ચારે બાજુએ ત્રણ વખત વાસક્ષેપ નાખીને ભૂમિશુદ્ધિ કરવી. ૧

ॐ अमृते થી લઇને स्वाहा સુધીનો એ પ્રકારે મંત્ર ઉચ્ચારતાં પોતાની સન્મુખ ડાબા હાથની ટચલી આંગળી વડે ડાબી ટચલી આંગળી વાળીને નીચે બે હાથ ઊલટાવવા. એ પ્રકારે ગરૂડમુદ્રા વડે યંત્રની ચારે બાજુએ ત્રણ વખત કુંડની કલ્પના કરવી. ૨

ॐ अमले થી લઈને स्वाहा સુધીનો એ પ્રકારે મંત્ર બોલીને અંજલિમાં વાસક્ષેપ નાંખી બધાં તીર્થોનાં પાણી ત્યાં કલ્પીને બધા અંગના સ્પર્શ વડે સ્નાન કરવું. ૩

ॐ विद्युत् થી લઇને स्वाहा સુધીનો એ પ્રકારે મંત્ર બોલી બે હાથને સ્વસ્તિકાકારે ગોઠવી બે હાથના પંજાને ભુજાના મધ્યભાગમાં સ્પર્શ કરવા વડે પાપનું દહન કરવું. ૪

ॐ विमलाय થી લઇને स्वाहा સુધીનો એ પ્રકારે મંત્ર બોલીને જમણા હાથના સ્પર્શ વડે ત્રણવાર વક્ષઃસ્થળની શુદ્ધિ કરવી. ૫

તે પછી क्षिपींतથી લઇને भाले સુધીનો એ પ્રકારે પૃથ્વ્યાદિ (પૃથ્વી, અપ, તેજ વાયુ અને આકાશ)ને ક્રમ અને ઉત્ક્રમથી હાથના સ્પર્શ વડે ત્રણ વખત સકલીકરણ કરવું. ૬

ॐ भालेથી લઇને संघौ हा સુધીના મંત્રવડે ડાબા અંસમાં ક્રમ–ઉત્ક્રમથી ડાબા હાથના સ્પર્શ વડે આત્મરક્ષા કરવી. ૭

તે જ અંગુષ્ઠ ભાગની પીઠે ॐ, અંગુષ્ઠના તળિયે ह्रां, તર્જનીમાં ह्रीं, મધ્યમામાં ह्रूं, ह्रौं સાવિત્રીમાં क्रौं, કનિષ્ઠામાં ह्रः (એ પ્રકારે બોલીને)તે પછી બે હાથના પંજાની અંગુઠા આદિ આંગળીઓમાં અરિહંત ભગવાન વગેરેને સ્થાપવા. ૮

ॐ ह्रीं ईन्द्राय स्वाहा એ પ્રકારે બોલીને દશે દિશાઓમાં વાસક્ષેપ કરવો. ૯

તે પછી ચૈત્યવૃક્ષની છાયામાં બેઠેલા પાદ અને પીઠથી યુક્ત સિંહાસન તથા છત્ર અને બે ચામરોથી યુક્ત ગૌતમસ્વામીની પીઠનું ચિંતવન કરી સુગંધી વાસ (ક્ષેપ ને અંજલિમાં નાખી ॐ क्रोंથી લઇને संवौषट् સુધી એ પ્રકારે બોલીને હૃદય કમળમાંથી સ્ફુરાયમાન રશ્મિ મંડળને બાર ભાગે માપીને તન્મય બની જઇ બ્રહ્મસ્થાનમાં પ્રગટ એવા ગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરી તેમાંથી લઇને આવાહન મુદ્રા વડે સ્થિર ધીરાનું આવા-હન કરવું. તેને સાવિત્રી આંગળીના મૂળમાં અંગુઠો મૂકીને વાસથી યુક્ત અંજલિમુદ્રા કરવી. ૧

आं क्रोंથી લઇને ठः ठः સુધી બોલીને અધોમુખવાળી તે જ મુદ્રાને (અંજલિમુદ્રાને) સ્થાપનમુદ્રા વડે પીઠના સિંહાસન ઉપર કમલમાં સ્થાપવી. ૨

आं क्रोंથી લઇને वषट् સુધી બોલીને ઊર્ધ્વ અંગુઠા ઉપર બંને મુઠીઓને મેળ-વવાથી સંન્નિધાપનીમુદ્રા વડે સ્થાપન કરવું. ૩

आं क्रोंથી લઇને स्येचम् સુધી બોલીને અંગુઠાની અંદર બે મુઠીઓ મેળવવાથી સન્નિરોધનીમુદ્રા વડે તેનો નિરોધ કરવો. ૪

આં ક્રૌંથી લઈને મવ સુધી બોલીને તર્જની આંગળીને લંબાવી, મધ્યમા આંગળી ઉપર મુકેલા અંગુઠા ઉપર આંગળી મુકવી એ પ્રકારે અવગુંઠનીમુદ્રા વડે ઢાંકવું. ૫

તે પછી અ આ થી લઇને ફે સુધીને પૂર્વ દિશાના ચોકમાં, ઓ ઔંને ઊર્ધ્વ દિશામાં, અં અઃને અધો દિશામાં વિઘ્નના નાશ માટે નખછોટિકા દેવી. ૬

શ્રી ગૌતમસ્વામીની ચારે બાજુએ નીચે મુખે સુધાને વર્ષાવતાં કામધેનુમુદ્રા વડે ત્રણ પ્રદક્ષિણા પૂર્વક સજીવતા પ્રાપ્ત કરવા માટે અમૃતીકરણ કરવું. ૭.

આં ક્રૌંથી લઈને નમઃ સુધી બોલીને ગૌતમસ્વામી ઉપર અંજલિ વડે બુદ્ધિથી કલ્પેલી ગંધપૂજા કરવી. ૮

તે પછી સોનાના કમળમાં બેઠેલા અને પ્રાતિહાર્યોથી યુક્ત શ્રી ગૌતમસ્વામીને ચતુર્વિધ શ્રી સંઘ અને દેવીઓ સહિત ઇન્દ્રાદિ દેવો નમી રહ્યા છે; એ પ્રકારે ચિંતવીને આં ક્રૌં હ્રીં શ્રીં થી લઈને સંવૌષટ્ સુધી બોલવું.

અહીં તેમના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું તે આ પ્રકારે—

પૂર્વ દિશાએ વિદ્યાપીઠમાં પ્રતિષ્ઠિત સરસ્વતી, દક્ષિણ દિશામાં માનુષોત્તર પર્વતમાં રહેનારી હજાર ભુજાવાળી ત્રિભુવનસ્વામિની, પશ્ચિમ દિશામાં પદ્મદ્રહમાં પદ્મમાં બેઠેલી ચાર હાથવાળી વિજયા. જયા, જયંતી, નંદા અને ભદ્રાથી યુક્ત સુવર્ણના આભૂષણોથી વિભૂષિત, આગળની શ્રેણીમાં રહેલા નવનિધાનવાળી શ્રી દેવતા, ઉત્તર દિશામાં સોળ હજાર યક્ષપતિઓ અને વીશ ભુજાવાળા ગણિપિટક યક્ષરાજનું ધ્યાન કરવું. પૂર્વાદિ ચાર દિશાઓમાં ૬૪ ઈંદ્રો, પૂર્વાદિ ચારે દિશાઓમાં ૧૬ વિદ્યાદેવીઓનું ધ્યાન કરવું. વળી ૨૪ યક્ષો, ૨૪ યક્ષિણીઓનું આવાહનમુદ્રા વડે હૃદયકમળમાંથી પૂર્વની માફક આવાહન કરવું. તે પછી અહીં પણ આં ક્રૌં થી લઈને સંવૌષટ્ સુધી બોલીને સ્થાપની આદિ મુદ્રાઓ વડે તેમની પૂર્વની માફક જ સ્થાપના કરવી. પછી નખછોટિકા, અમૃતીકરણ અને ગંધાદિ પૂજા કરવી. તે પછી સંવત (   ) અમુક વર્ષે, અમુક માસે, અમુક તિથિએ, અમુક વારે હું અમુક સૂરિનો શિષ્ય અમુક સિદ્ધિ માટે અમુક જાપનો આરંભ કરું છું; એ ધ્યાન કરીને નમઃ સદ્ગુરુભ્યઃ એ પ્રકારે બોલીને ચંદ્ર વડે રાજસરૂપવાળા રક્તવાયુનું રેચન કરીને ફરીથી ચંદ્ર વડે જ સત્ત્વગુણવાળા શ્વેત વાયુનું આકર્ષણ કરી તેને નાભિમાં સ્થાપન કરી પ્રસન્ન મુખે બે હોઠ બંધ કરી, દાંતે દંત લગાડી નાસિકા સન્મુખ અથવા ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિમાં દૃષ્ટિ રાખીને જીભને હલાવ્યા વિના જ સ્મરણ શરૂ કરવું. તે આ પ્રકારે કરવું:—

સર્વત્ર લબ્ધિપદો અને પીઠો જ્ઞાનધનને માટે શ્રીં પૂર્વક, વશ્યાદિ કાર્ય માટે હ્રીં પૂર્વક, શાંતિ કાર્ય માટે ૐપૂર્વક અને કર્મક્ષય માટે પરમેષ્ઠિમુદ્રા વડે અથવા મુદ્રા રહિત ૐ હ્રીં શ્રીં થી રહિત કેવળ ધ્યાન કરવું.

બે વાર સ્નાન અને સુગંધી વિલેપન કરવું. (મન, વચન અને કાયા) ત્રણ પ્રકારે શીલ શુદ્ધ રાખવું. પ્રતિક્રમણ, પ્રતિલેખના-પૂજા અને ચૈત્યવંદન સિવાય બીજી વ્યાખ્યા કે પઠન-પાઠન ત્યજવું. બધી વિગઇઓનો ત્યાગ કરીને હાથથી એક લાખ પ્રમાણ જાપ કરવો. જાપના પ્રકારો આગળ કહેવાશે.

આ પૂર્વસેવા કહેવાય છે.

આ પૂર્વસેવા કર્યા પછી (આરાધક) પાપ વિનાનો અને અતિશયવાળો થાય છે. લાખ જાપ કર્યા પછી યથાશક્તિ ધ્યાન કરીને જાગૃત આત્માનું વિસર્જન કરવું. જેમ-જમણા હાથની મુઠી વાળીને તર્જની અને મધ્યમા આંગળીને પસારી અસ્રમુદ્રાવડે શ્રી ગૌતમસ્વામીનું આસન જરા ચલાવીને ૐ પૂર્વક બોલવું કે—આજ્ઞા રહિત, ક્રિયારહિત અને મંત્રરહિત જે કંઇ (મારાથી) કરાયું હોય તે બધું હે દેવ! પરમેશ્વર ! કૃપા કરીને માફ કરજો.

આ પ્રકારે બોલીને ૐ ह्रीं થી गच्छ गच्छ સુધી જે એ પ્રકારે બોલીને જમણો હાથ ફેલાવી સુવર્ણ કમળમાં બેઠેલા શ્રી ગૌતમસ્વામી ઉપર સંહારપૂર્વક ભમાવીને કનિષ્ટા આદિ બધી આંગળીઓનો સંકોચ કરી અંગુઠાના મૂળમાં લાવવી. એ પ્રકારે વિસર્જનમુદ્રાવડે વિસર્જન કરીને શ્રી ગૌતમસ્વામીને બ્રહ્મરંધ્રમાં લાવી સુષુમ્ના નાડી વડે હૃદયકમળમાં પૂરક વડે સ્થાપન કરવા. એ કારણે ત્યાંથી બોલાવીને સ્થાપિત કર્યા એમ જણાય. પછી અસ્રમુદ્રા વડે ક્ષોભણ કરીને ૐ પૂર્વક બોલવું કે:—

આજ્ઞા રહિત, ક્રિયા રહિત અને મંત્ર રહિત જે (મારાથી) કરાયું હોય તે બધું હે દેવો ! પરમેશ્વરો માફ કરજો.

એ પ્રકારે ૐ ह्रीं થી લઇને गच्छन्तु સુધી જે એ પ્રકારે બોલીને વિસર્જન મુદ્રાવડે સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકોને પહેલાંની માફક જ બ્રહ્મદ્વાર વડે હૃદયકમળમાં પૂરક વડે બહારની માફક જ ગૌતમસ્વામીની ચારે બાજુએ સરસ્વતી આદિને સ્થાપવાં. તે પછી पद्मपण सुनिविट्ठा એ પ્રકારે (આગળ કહેવાશે તે) સ્તુતિપાઠ કરવો. તે પછી જમવા વગેરેની ક્રિયા કરીને ફરીથી સ્મરણના આરંભમાં પૂર્વની માફક જ ભૂમિશુદ્ધિ, વિસર્જન અને ક્ષોભણ વગેરે કરવાં.

હવે ઉત્તરસેવા કહેવાય છે—

તેમાં આદ્યપીઠ વિદ્યાપીઠ નામે છે. તે (વિદ્યાપીઠ) ગચ્છેશ મંત્ર પટમાં અઢાર લબ્ધિપદોથી લઇને पसिज्झउ स्वाहा સુધી ૧૯૫ અક્ષર માત્ર અને સામાન્ય સૂરિમંત્ર પટમાં તો સોળ લબ્ધિપદોથી લઇને पसिज्झउ स्वाहा સુધી ૧૭૪ અક્ષરો માત્ર હોય છે. આની અધિષ્ઠાત્રી દેવી સરસ્વતી છે, તેની પૂજા અને સ્તુતિ કરવી.

આરાધના અને તપવિધિ આ પ્રકારે છેઃ—

ઉપવાસ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ અને ઉપવાસ—એક, પાંચ, એક, પાંચ, એક, પાંચ, એક, એક અને એક એમ ક્રમશઃ કરવાં. ધ્યાન, પઠન અને વિકથાનો ત્યાગ રાતદિવસ કરવાં. ૧

ઉપવાસ ૧, નિવિ ૫, આયંબિલ ૧, નિવિ ૫, આયંબિલ ૧, નિવિ ૫, આયંબિલ ૧, નિવિ ૧, ઉપવાસ ૧—એમ ૨૧ દિવસનો કોટચંશ તપ કરવો.

આ તપથી મહા ફળ થાય છે. નહિતર અલ્પ ફળ થાય. પદ્માસને રહી પૂર્વાભિમુખ કે ઉત્તરાભિમુખ થઇને પરમેષ્ઠિ કે ગરુડમુદ્રા વડે ૧૨૦૦૦ પ્રમાણનો જાપ કરવો. શ્વેત ધ્યાન વડે સામાન્ય રીતે બધી સિદ્ધિઓ આપનાર થાય છે. કહ્યું છે કેઃ—

એકવીશ દિવસ સુધી ૧૨૦૦૦ પ્રમાણનો જાપ કોટચંશ તપવડે કર્યો હોય તો તે શાંતિની પ્રાપ્તિ, વાણી અને બુદ્ધિની સિદ્ધિ માટે થાય છે. ૧.

પરમેષ્ઠિ અને ગરુડમુદ્રા એમ બે મુદ્રાઓ વડે દેવોમાં ચંદ્રમા સરખો (ઉજ્જવળ) આનો જાપ થાય છે. એક હાથમાં પુસ્તક, બીજા હાથમાં અભયમુદ્રા, ત્રીજા હાથમાં મોતીની માળા અને ચોથા હાથમાં વરદમુદ્રા—એ પ્રકારે ચાર હાથવાળી તેમજ હંસ ઉપર બીજવાળા કમળમાં બેઠેલી સરસ્વતી અથવા આંતર આત્મામાં બેઠેલી બ્રાહ્મી દેવીની માફક પુંડરીક સમાન ગૌતમસ્વામીને નમસ્કાર કરે છે. ૨–૩.

ગૌતમસ્વામીને નમતી દેવી પુત્ર ઉપર દૃષ્ટિ રાખે તેમ જોવાતા અને (તેના વડે) અપાયેલા વર–ફળવાળા એવા પંચ મહાવ્રતમાં રહેલા સૂરિ યુગપ્રધાનોમાં શ્રેષ્ઠ બને છે. ૪.

તથા ગચ્છનાયકો પણ પહેલાં સામાન્ય સૂરિમંત્રને સ્થાપીને તેમણે ૨૧ વર્ણવાળા સ્વાહા સુધીના બે લબ્ધિપદો સાથેના મંત્રને ૧૨૦૦૦ વાર ગણવો જોઇએ. (તેથી) અક્ષીણકોશ–અક્ષયભંડાર અને સર્વત્ર અસ્ખલિત યશની પ્રાપ્તિ થાય છે. તથા ક્ષીરાશ્રવ વગેરે ૭ લબ્ધિપદોનો ૧૦૦૦૦ વાર શ્વેત ધ્યાન વડે શ્વેત માળાથી જાપ કરવો જોઇએ, અને છઠ્ઠા લબ્ધિપદની અંતે जमियं થી લઇને સ્વાહા સુધીનો સિદ્ધ સારસ્વત મંત્ર બોલવો જોઇએ. પ્રથમ પીઠમાં ૧૨૦૦૦ના જાપ પછી હોમ કરવો.

તેની (હોમની) વિધિ આ પ્રમાણે છેઃ—

એક હાથ માત્ર ચતુષ્કોણ કુંડ અથવા હસતી ભૂમિમાં કુંડ બનાવીને અરણિકાષ્ઠથી કે સૂર્યકાંતમણિથી તેમાં અગ્નિ ઉત્પન્ન કરીને મંત્રથી તેમની સ્થાપના કરવી. તે મંત્ર આ પ્રકારે છેઃ—मनोर्ङ्गृति થી લઇને प्रतिष्ठ સુધી સાત વાર બોલીને જ્વાળાઓથી ભયંકર અગ્નિમાં ચોખા નાખવા અને અગ્નિની સાત જીભ્હાઓનું સ્મરણ કરવું. તે સાત જીભોમાં ઈશાન જીભ્હા અથવા મધ્ય જીભ્હામાં હોમ કરવો. ઘીની સાત આહુતિઓ વિદ્યાપીઠ

મંત્રના ઉચ્ચાર વડે અથવા દશાંશથી હોમ કરવો.

તે હોમ આ પ્રકારે છેઃ— ગરુડ નામના ચોખા, ઘી અને તેની સરખા વર્ણવાળી શ્વેત ગાયના પાણીને (મૂત્રને) ખાંડી દઈને ૧૨૦ પ્રમાણવાળી ગોળીઓ કરીને વિદ્યાપીઠના ઉચ્ચારપૂર્વક હોમ કરવો. પછી કેટલાકને મતે ફળ, ફૂલ આદિ ઈષ્ટ વસ્તુઓના ત્રણ ત્રણવાર કેટલાક હોમ કરાય છે. તે પછી પૂર્ણાહુતિ માટે ઘીથી ભરેલા નારિયેલનો હોમ કરવો. ત્યારે આ પ્રકારે—ईमां થી स्वाहा સુધી બોલવું. જ્યાં સુધી સમગ્ર નારિયેલ દેખાય ત્યાં સુધી રાહ જોવી. ઘીના મોટા ચમચાથી અગ્નિને પ્રજ્વાળવો કેમકે ઘી રહિત હોમ રાષ્ટ્રનું દહન કરે છે એવું વચન છે. તેની રાખને સંઘરી પોતે ધારણ કરવી અથવા પોતાના ઈષ્ટ માણસોને થોડી દેવી. તે ભસ્મ શાંતિ અને સંતોષનું પોષણ કરનાર થાય છે. આ રીતે મહાવિદ્યા અને ઉપવિદ્યા પીઠનો પણ હોમ કરવો. વળી આહુતિ અને હોમ પોત પોતાના અધિષ્ઠાયક દેવતાઓનાં નામો દઈને પોતપોતાના મંત્રો વડે કરવા. એ પ્રકારે તપ, જાપ, અને હોમથી પ્રથમ પીઠનું આરાધન કરતાં સૂરિઓ સરસ્વતી ૧, રોગાપહારિણી ૨, વિષાપહારિણી ૩, બંધમોક્ષિણી ૪, શ્રીસંપાદિની ૫, પરવિદ્યાછેદિની ૬, દોષનાશિની ૭ અને અશિવોપશમની ૮—આ આઠ મહાસિદ્ધિઓ પોતાને તથા પરને પણ સાધે છે.

એનો શો અર્થ? જ્યારે પોતાને કે પારકાને સારસ્વત ઉપજાવવા, રોગ કે વિષનો નાશ કરવા, બંધને છેદવા, લક્ષ્મી મેળવવા, કર્મોને છેદવા, દોષોનો નાશ કરવા અને મરકીની શાંતિ કરવાને ઈચ્છે ત્યારે પ્રથમ પીઠનું સ્મરણ કરવું. તે અતિઅલ્પસ્મરણ વડે પણ સિદ્ધ થાય છે.

શ્રીમાન્ માનતુંગસૂરીએ આ આઠ વિદ્યાઓથી ગર્ભિત यैः शान्तरागरुचिभिः થી લઈને जलभारनम्रैः સુધીનું અષ્ટક કાવ્ય (ભક્તામર સ્તોત્રમાં) બનાવ્યું છે. આ કાવ્યાષ્ટકને ज्ञानं यथा त्वयि એ પ્રકારે નવમા કાવ્યથી યુક્ત પ્રભાતકાળે હમેશાં જે સ્મરે છે તે સારસ્વતાદિ આઠ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરે છે અને બીજાને પણ કરાવે છે.

આ પ્રકારે આ પીઠની સાધનાવિધિ છે.

બીજી પીઠમાં—ॐ नमो भगवओ થી લઈને विज्जा સુધીના ૩૩ અક્ષરો જે છે તે 'બાહુબલીવિદ્યા' સ્વપ્ન માટે છે. તે પછી वग्गु वग्गु થી લઈને महुमहुरे સુધીના ૨૨ વર્ણો 'સૌભાગ્યવિદ્યા'ના છે. તે પછી हिलि हिलि થી લઈને आयरियकालि સુધીના ૩૦ વર્ણો 'જયાદિવિદ્યા' કહેવાય છે. એ પ્રકારે બધા મળીને ૯૩ વર્ણો થાય છે. આ પીઠની અધિષ્ઠાત્રી માનુષોત્તર પર્વતના શિખરમાં રહેનારી હજાર હાથવાળી ત્રિભુવનસ્વામિની છે.

આ પીઠની આરાધના અને તપવિધિ આ પ્રકારે છે—

ઉપવાસ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ અને ઉપવાસ—એક, એક, ત્રણ, ચાર, બે, બે.

અને એક પૂર્વકનો પૂર્વવ્યાપાર વિશેષતાવાળો છે. જિનસ્તવ અને ચૈત્યવંદન એમ મંત્રશતક ચૌદ દિવસમાં કરવા.

એ રીતે ૧૪ મુખ્ય કલ્પમાં તો ઉપવાસ ૧, રુક્ષાન્ત ૧, આયંબિલ ત્રીજું અને રસ-વિહીન ભોજન ચોથું એમ છે. આયંબિલ એક અને રસવિહીન ભોજન બે અને ઉપવાસ એમ ૧૩ દિવસો પણ (કોઈના માટે) ગણાય છે. આ બંને (મતો) પ્રમાણ છે. જિનસ્તવ અને ચૈતન્યવંદન એ પ્રકારે ૪૦ લોગસ્સના ધ્યાનપૂર્વક કાઉસગ્ગમાં અને ૧૦૮ વાર મંત્રનો જાપ કાયોત્સર્ગપૂર્વક કરવો. આ પ્રકારે તપ કરીને પ્રથમ બાહુબલીવિદ્યાનું શ્વેતધ્યાન વડે ૧૨૦૦૦ વાર ધ્યાન કરવું. હોમવિધિ પ્રથમપીઠની માફક અહીં પણ કરવી. કાર્ય પૂરું થતાં ઈર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી રજોહરણ અને મુહપત્તિ આગળ મુકીને કાઉસગ્ગમાં ૧૦૮ વાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. શુભકાર્યમાં બે હાથ ઊંચા કરવામાં આવે છે અને અશુભકાર્યમાં બે હાથ નીચા કરી, મુખ પાછું ફેરવી બંને સાથે મેળવવા. વાદ વગેરેમાં ૧૦૮ વાર જાપ કરતાં અપરાજિત થવાય છે. અને શત્રુ (પ્રતિવાદી) શાંત થાય છે. આ જપતાં શકુનનું સંભળાવું સત્ય પડે છે. અહીં મંત્ર વિશેષ લખીએ છીએ:—ૐ હ્રીં થી લઈને સ્વાહા સુધીનો મંત્ર સીવાયેલા પટમાં આલેખી હજાર સૂર્ય વડે (કિરણો વડે) જાતિપુષ્પના સુગંધિપત્રોથી જાપ કરાએલો પ્રશ્નમાં જમણા હાથનું સ્ફુરણ થતાં પ્રશ્ન કરનારનું શુભ થાય છે.

સારા પટમાં બાહુબલીની બે પાદુકાઓનું આલેખન કરીને તેની પર ચંદ્ર અને ચંદનથી યુક્ત (વિલેપન કરાયેલા) વદનની શ્વેતપત્રોથી પૂજા કરી ઉત્સર્ગ (કાઉસગ્ગ)માં ૫૦૦ વાર ॐ किरि किरि लम्बबाहुमत्र नमः એ પ્રકારેનો જાપ કરી મસ્તકે લગાડીને શયન સમયે શુભ અશુભનો આદેશ કરવો.

બાહુબલીવિદ્યાની સિદ્ધિ થયા પછી ત્રગુ આદિ સૌભાગ્યવિદ્યાનો પીતધ્યાન વડે સૌભાગ્યમુદ્રા પૂર્વક ૧૨૦૦૦ વાર જાપ કરવો. જપમાળા પણ સુવર્ણની કે કૃમિ આદિથી બનેલી (કેરબાની) પીતવર્ણવાળી લેવી. હોમવિધિ અગાઉ કહેલી છે તે પ્રમાણે કરવી. એક સાથે કરેલા હોમ વડે બે વિદ્યાઓની સિદ્ધિ થાય છે. રાજકુળમાં બધેય તેનું વચન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય બને છે. તે પછી ह्रिलि ह्रिलि ઇત્યાદિ જયાદિ વિદ્યાનો પીતધ્યાન વડે ગરુડ મુદ્રાથી ૧૨૦૦૦ વાર જાપ કરવો. હોમ વિધિ અગાઉ કહેલી છે તે પ્રમાણે કરવી. આથી જય, વિજય, અજિતપણું, અપરાજિતપણું પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત પોતાના દેશમાં જય અને પરદેશમાં વિજય મળે છે. શત્રુને વિશે અજિતપણું અને બીજા વાદીઓમાં અપરાજિતપણું (ઉપર કહેલી) ત્રણે વિદ્યાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

આ પ્રકારે બીજી પીઠ છે.

ત્રીજી પીઠમાં—हरियाए થી લઈને कालि महाकालि સુધીના ૩૫ અક્ષરો છે. આની

અધિષ્ઠાત્રી पउमदह–पउमनिलया (गा. ४) ઇત્યાદિ ગાથામાં કહ્યા મુજબ વિજયા, જયા, જયંતી, નંદા અને ભદ્રાથી યુક્ત શ્રી દેવી છે.

તેની તપવિધિ આ પ્રકારે છેઃ—

ઉપવાસ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ, આયંબિલ, નિવિ, ઉપવાસ-એક, આઠ, પાંચ, સાત, એક, બે, એક—એમ ત્રીજી પીઠમાં કહ્યા છે. ઉપવાસ ૧, નિવિ ૮, આયંબિલ ૫, નિવિ ૭, આયંબિલ ૧, નિવિ ૨ અને ઉપવાસ ૧—એમ ૨૫ દિવસ સુધી (તપ) કરવું. અહીં પણ ૪૦ લોગસ્સના કાઉસગ્ગમાં ૧૦૮ વાર મંત્રનું સ્મરણ હમેશાં કરવું. એ પ્રકારે બોલતાં, તપ કરતાં શ્વેત ધ્યાનવડે ૧૨૦૦૦ વાર જાપ કરવો. આથી ચક્રવર્તી પણ વશમાં થાય છે. અસંદિગ્ધ અર્થવાળા નિશ્ચેષ્ટ સ્વપ્નવિષયમાં ઉપવાસ કરીને શ્વેત ધ્યાન વડે ૧૯૦૦૦નો જાપ કરતો અવ્યભિચારી–ન બદલાય તેવી સારસ્વત (વિદ્યા) પ્રાપ્ત થાય છે. અને ૧૦૮ વાર હમેશાં સ્મરણ કરતાં શિષ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. શાપ, કોઇ ઉપર કૃપા દાખવવાની શકિત, વચનની આદેયતા, પૂર્વ ગુરુઓના અલ્પ–બહુપણા વડે અછેદ્યપણું મળે છે. તથા આનો જપનાર અક્ષતોને મસ્તકમાં તથા ઘરમાં નાંખતાં ઋદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે. તેથી શ્રાવકો અને શિષ્યોના મસ્તકમાં આના વડે જ વાસક્ષેપ કરવો. વિશેષતઃ યોગના આરંભમાં કરવો.

આ પ્રકારે ત્રીજી પીઠ છે.

ચતુર્થ પીઠમાં—इरि इरि कालि થી લઇને आयरिय आयरिय कालि સુધી ૪૯ અક્ષરો છે. આનો અધિષ્ઠાતા–અણુપણ્પણિકિ–કુતૂહલપ્રિય વ્યંતર દેવતાઓની સોળ જાતોમાંથી નવમી જાતના દેવોમાં પ્રતિષ્ઠિત, વીસ ભુજાવાળો, મંત્રપીઠનો અધિષ્ઠાતા, સોળ હજાર યક્ષોનો સ્વામી ગણિપિટક નામે (યક્ષરાજ) જય પામે છે. ૧

તપવિધિ આ પ્રકારે છે—

ઉપવાસ, નિવિ, આયંબિલ, ઉપવાસ—એક, પાંચ, એક, એક–એમ ચોથી પીઠમાં પૂર્વની સમગ્ર વિધિ પણ આવી જાય છે. ઉપવાસ ૧, નિવિ ૫, આયંબિલ ૧, ઉપવાસ ૧–એમ ૮ દિવસ સુધી આમાં પરમેષ્ઠિમુદ્રા વડે શ્વેત ધ્યાનથી ૧૨૦૦૦ નો જાપ કરવો. આમાં હોમ ન કરવો.

જ્યાં જ્યાં મંત્રનો પુરુષ અધિષ્ઠાયક હોય ત્યાં હોમ ન કરવો. અને જ્યાં અધિષ્ઠાત્રી નારી (દેવી) હોય તે વિદ્યા હોમપૂર્વક કરવી. એવું વચન છે. આ એક જ પીઠની વિધિ કરવાથી પૂર્વે કહેલી ત્રણે વિદ્યાપીઠો સધાય છે. મંત્રપીઠ (ચતુર્થ) ભગવાનના ૧૯ અતિશયો અને ૮ પ્રાતિહાર્યો રૂપ હોય છે. આમાં દેવો અને ઇંદ્રોની સ્થાપના કરવી. જેમ इरि इरि किरि किरि એ પ્રકારે કલ્પેન્દ્રોની, गिरि गिरि એ પ્રકારે ભવનપતિ દેવેન્દ્રોની, पिरि पिरि

એ પ્રકારે વ્યંતરેન્દ્રોની, સિરિ-સિરિ એ પ્રકારે જ્યોતિપ દેવેન્દ્રોની, હિરિ હિરિ એ પ્રકારે અમલ સ્વામી, ગણિપિટક વગેરે સામાનિક દેવોની આયરિય આયરિય એ પ્રકારે લૌકાંતિક દેવોની સ્થાપના કરવી.

અતિશય ક્રિયાને ઉત્પન્ન કરવાના સ્વભાવવાળો કાળ છે. તે (કાળ) જે તીર્થંકરોને છે તેઓ પાંચ કલ્યાણકો, ૧૯ અતિશયો, અને આઠ પ્રાતિહાર્યોવાળા હોય છે. સુવર્ણની વૃષ્ટિ, સમવસરણની રચના અને ગણધરોનો અભિપેક કરવો. આથી શાસનનું અપ્રતિહત-પણું—કોઇથી ન હણાય તેવું, વિલંબ વિના, તીર્થની પ્રવૃત્તિ, નિર્બાધપણે પાંચ આચારનું પાલન, ચતુર્વિધ સંઘની શ્રી પ્રાપ્તિ, ધર્મની મર્યાદા, મિથ્યાત્વથી અપરાજિતપણું, ગુરુ-પણાની પ્રાપ્તિ, શિષ્ય સંતતિનો લાભ, દુષ્ટ રાજા અને દુષ્ટ દેવતાના ઉપસર્ગોથી નિર્બા-ધપણું, વાદીઓને હરાવવું, દુર્ભિક્ષરૂપી જંગલને ઓળંગવું, સિદ્ધાન્તના અર્થોનું જ્ઞાન, શાપ અને અનુગ્રહ કરવાની શકિત, મોટું તપ કરવાની શક્તિ, તીર્થ શ્રુત અને શિષ્યોની સ્થાપના વગેરે આ બધી અતિશય વિદ્યાઓ તેમને પ્રાપ્ત થાય છે.

આ પ્રમાણે ચતુર્થ પીઠ છે.

પાંચમી પીઠમાં—ઇરિ મેરુથી લઇને સ્વાહા સુધી ૩૨ અક્ષરો છે. આના અધિષ્ઠાયકો ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો અને ૨૪ શાસનદેવીઓ છે.

આની તપવિધિ આ પ્રકારે છેઃ—મૌન વડે સુગંધિ દ્રવ્યોથી ગૌતમસ્વામીમાં તત્પરતા રાખવી, એ પ્રકારે ત્રણે સંધ્યાએ ધ્યાન કરવું. સ્ત્રીઓનું દર્શન ન કરવું. અંતપદમાં ૧૬ આચામો—આયંબિલ કરવાં. હમેશાં આયંબિલ કરવું. આનો લાખ વાર જાપ કરવાથી ગૌતમસ્વામી સમાન બને છે. ત્રણ લાખ વારના જાપથી ત્રીજે ભવે મોક્ષે જાય છે. આ મંત્રરાજ પૂર્વે કહેલી બધી પીઠોનો સ્વામી છે. મેરુ શબ્દ વડે અર્હન્તપણું જાણવું. આથી હમેશાં ધ્યાન કરનારને અનંત જ્ઞાન, દર્શન, વીર્ય અને આનંદની પ્રાપ્તિ થાય છે; કેમકે આ મંત્રરાજ મોક્ષ સ્વરૂપ છે. હમેશાં કર્મક્ષય માટે ૧૦૮ વાર સ્મરણ કરવું. અને શત્રુના નાશ માટે એક મહિના સુધી કૃષ્ણ-ધ્યાન વડે કૃષ્ણ પુષ્પો વડે જાપ કરવો. તે પછી ચક્રમુદ્રાવડે કૃષ્ણ ધ્યાનથી મહિના સુધી હમેશાં ૧૦૮ વાર ધ્યાન કરવું. મોટા નૈષ્ટિક મનુષ્યને આ મંત્રરાજની સિદ્ધિ કરતાં હજાર મંત્રો અને હજાર વિદ્યાઓ પ્રસંગવશ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ કુંકુમ, ચંદન અને કસ્તૂરી વડે કાંસાના પાત્રમાં આ મંત્રરાજને આલેખીને ૨૧ દિવસ સુધી પૂજા કરવી. હમેશાં ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. ક્ષુદ્ર દેવતાઓએ કરેલા રોગ અને ઉપદ્રવનો નાશ થાય છે. બધાં ઇચ્છિત ફળોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

આ પ્રકારે પાંચમી પીઠ છે.

અહીં પ્રથમાદિ પીઠોનું સ્મરણ કરતાં ક્રમશઃ મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન,

મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાન પ્રગટે છે એમ વૃદ્ધોનું કથન છે. તથા પાંચ પ્રસ્થાન (પીઠ) વાળો આ સૂરિમંત્ર કર્મક્ષય માટે પરમેષ્ઠિમુદ્રાવડે શુકલ ધ્યાનથી, સૌભાગ્યને માટે યોનિ-મુદ્રા વડે રક્તધ્યાનથી, વશીકરણ માટે સૌભાગ્યમુદ્રા વડે તપાવેલા સુવર્ણ ધ્યાનથી કરવો. શત્રુના નાશ માટે ચક્રમુદ્રાવડે કૃષ્ણ ધ્યાનથી કરવો એમ ત્રણે સંધ્યાએ ધ્યાન કરવું. જો મરકી, રોગ કે દોષ આદિ ફરી ફરીથી ઉત્પન્ન થાય અને તેના નાશની ઇચ્છા થાય, અને નહિ થએલાની ઉત્પત્તિ ન થાય એ માટે ચન્દન અને ચંદ્રમાંથી યુકત થાલને લીંપી છાયાથી સૂકવીને ઊંચા પ્રકારની લેખિની વડે આગમમાં કહ્યા મુજબ બાર ગઢ અને ત્રણ કોટવાળું સમવસરણ કોતરીને તેમાં ચૈત્ય વૃક્ષ અને પ્રાતિહાર્યોથી યુક્ત ઋષભદેવ ભગવાનની મૂર્તિનું આલેખન કરવું. તેના આસનની નીચે અમુક કુટુંબ સહિત અમુક ગામ, અમુક સ્ત્રી વગેરે લખવું, કાર્યના ઉદ્દેશ મુજબ અક્ષરો કોરવા. તે થાળમાં ૧૦૮ પુષ્પો વડે બધા સૂરિ મંત્રોનો જાપ કરવો. તે પછી વહેતી કુંડિકામાં ત્રિગડા ઉપર થાળને મૂકીને મંત્ર બોલતાં ૧૦૮ કલશોવડે થાળમાં રાખેલી પ્રતિમાને સ્નાન કરાવી તે (સ્નાનનું) પુષ્પ, પાણી, ચંદન વગેરેને એકત્રિત રીતે ગાગરમાં નાખી મારીથી પીડિત મનુષ્ય કે તિર્યંચને પાવામાં આવે છે. તેથી તે બધા તેનાથી (તે રોગથી) છૂટે છે અને સ્વસ્થ બને છે. તથા પ્રભાતકાળે ચારે દિશાઓમાં આ મંત્રને બે જાનુને ઊંચા રાખી અંજલિ કરીને એકવાર સમગ્રરીતે ભણે તો મનુષ્યને વશ કરી શકાય છે. વળી દીવાળીના દિવસે ઉપવાસ અથવા આયંબિલ કરીને આ (મંત્ર)નો જાપ શરૂ કરવો. શતપત્રી (કમલ)ના પુષ્પો કે ગરુડ અક્ષતથી—સફેદ ચોખાથી ૧૦૮ વાર હમેશાં જાપ કરવો. ૨૧ દિવસનો કોઈ અભિગ્રહ લેવો. તેથી એક વર્ષમાં જ ઋદ્ધિ વધવા માંડે છે. પુષ્પો અને અક્ષતોને ધારણ કરવાં. અને તે પોતાના ઇષ્ટ જનોને આપવાથી મોટી લક્ષ્મી માટે થાય છે. અથવા વાસ (ક્ષેપ)નું ચૂર્ણ કરીને વશ કરવા માટે મસ્તક ઉપર નાંખવું. ૨૧ દિવસનો જાપ પૂર્ણ થતાં પાંચે પીઠના અધિષ્ઠાયક દેવો જેવા કે—**સરસ્વતી ૧, ત્રિભુવનસ્વામિની ૨, વિજયા ૩, જયા ૪, જયંતી ૫, નંદા ૬, ભદ્રા ૭, લક્ષ્મી ૮.** ગણિપિટક ૧, ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો, ૨૪ યક્ષિણીઓ.—એમ કુલે ૧૩૭ અને **ગૌતમસ્વામી, ક્ષેત્રપાલ,** તેમજ ગુરુપાદુકા—એ રીતે ૧૪૦ (અધિષ્ઠાયકો) થાય. તેમની આગળ લાડવા, ખારેક આદિ ફળો અથવા પત્ર કે સોપારી મૂકવાં. કર્પૂર વગેરેથી પૂજા કરવી. એ પ્રકારે પ્રતિવર્ષ કરતાં ગચ્છની સમૃદ્ધિ વધે છે. બધે ય સ્મરણ માટે આત્માને જ મેરુ શિખરના સિંહાસનમાં રહેલા, આઠ પત્રના કમળની નાળમાં રહેલા, પ્રવચનમુદ્રામાં બેઠેલા, છત્ર-ચામરને ધારણ કરનારા ઇંદ્રોની ઋદ્ધિવાળા શ્રીગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરવું. તેથી ઐ-શ્વર્યનો લાભ થાય છે. વળી વાર્ષિક વર્ષા ન થઈ હોય ત્યારે ગાયનું છાણ, ગોમુત્ર, તેના અંદર રહેલું ગોરોચન ચંદન તેના વડે ગઢ બનાવવો. તેમાં સિંહાસનાદિની ઋદ્ધિવાળા

શ્રીગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરવું. ૧૦૮વાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. આથી મંત્રના અક્ષરો તે તે વિવક્ષિત નગર આદિમાં અમૃતમય દૂધને ઝરે છે. ત્રણ ગઢવાળા સમવસરણની મધ્યમાં રહેલા ઉપર પડતા અમૃતમય દૂધ વડે આ સ્થાન ભીંજાય છે, એ પ્રકારે ધ્યાન કરવું. મંડન કરાયેલા (નગર)ની પૃથ્વી ઉપર સિંચન કરાય છે ત્યારે વાર્ષિક વર્ષા થાય છે. વળી અરિહંતના સુધા વર્ષાવતા ત્રણ છત્ર તળે પદ્માસનમાં બેઠેલા પોતાના આત્માને–અરિહંતને જોનારે કલ્પી સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરતાં પરમ ઐશ્વર્યનો લાભ થાય છે.

સૂરિમંત્રના પટની આલેખન વિધિ–

શ્રી સૂરિમંત્ર પટમાં સાત વલયો આલેખવાં. તેમાં પ્રથમ વલયમાં ચોવીશ કોઠા બનાવવા. તેમાં ચોવીશે જિનેશ્વરો અને તેમનાં નામો આલેખવાં.

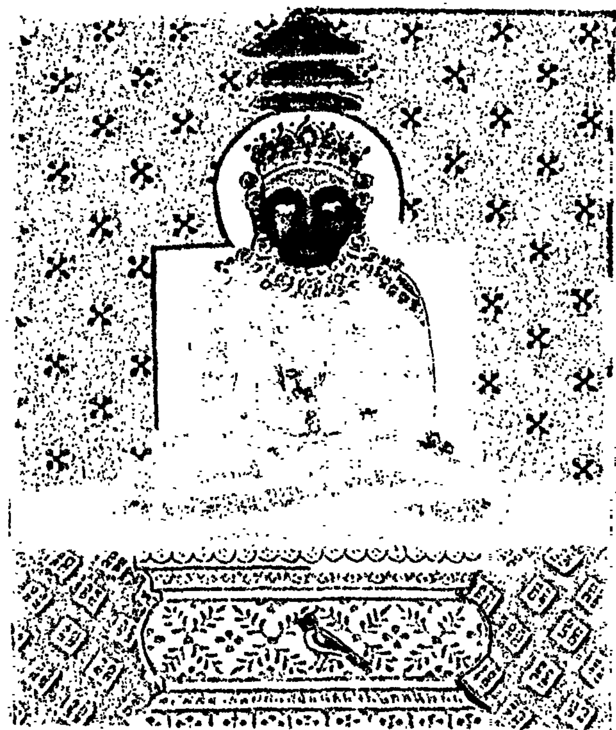
બીજા વલયમાં અઢાર કોઠા બનાવવા. તેમાં સોળ કોઠાઓમાં સોળ લબ્ધિપદો આલેખવાં. સત્તરમા કોઠામાં "एएसिं सव्वेसिं नमोका(क्का)रं किच्चा जक्खिं विज्जं पउंजामि" એમ લખવું. અઢારમા કોઠામાં—"सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा" विज्जाणं पीठं એમ લખવું. આ રીતે આ બીજા વલયમાં અઢાર કોઠાઓમાં મુખ્ય મંત્રોના અક્ષરોની સંખ્યા ૧૯૦ હોય છે. विज्जाणं पीठं એ તો પીઠનું નામ છે.

વળી ત્રીજા વલયમાં અગિયાર કોઠા આલેખવા. તે પૈકી પહેલામાં ૩ँ श्रीइन्द्रभूतये नमः, બીજામાં ૩ँ श्रीअग्निभूतये नमः, ત્રીજામાં ૩ँ श्रीवायुभूतये नमः, ચોથામાં ૩ँ श्री व्यक्तये नमः, પાંચમામાં ૩ँ श्री सुधर्माय नमः, છઠ્ઠામાં ૩ँ श्रीमण्डितपुत्राय नमः, સાતમામાં ૩ँ श्रीमौर्यपुत्राय नमः, આઠમામાં ૩ँ श्री अकम्पिताय नमः, નવમામાં ૩ँ श्री अचलभ्रात्रे नमः, દશમામાં ૩ँ श्रीमेतार्याय नमः, અને અગિયારમામાં ૩ँ श्री प्रभासाय नमः એમ અગિયાર ગણધરોને નમસ્કાર આલેખવા.

વળી ચોથા વલયમાં ૩ँ नमो भगवओ बाहुबलिस्स पन्ह (ण्ह) समणस्सथी લઇને आयरिय कालि स्वाहा પર્યંત महाविद्यापीठम् એમ આલેખવું. આ વલયમાં મુખ્ય મંત્રના ૯૭ અક્ષરો છે. महाविद्यापीठम् એ તો પીઠનું નામ છે.

વળી પાંચમા વલયમાં ૩ँ इरिया[ए]किरियाएथी લઇને कालि महाकालि स्वाहा પર્યંત उपविद्यापीठम् એમ આલેખવું. ૧૨૦૦૦ વાર જાતિપુષ્પો વડે આ સારસ્વત મંત્રનો જાપ કરવો. આ વલયમાં स्वाहा પર્યંત મૂળ મંત્રના અક્ષરો ૩૮ જાણવા. તે પછી उपविद्यापीठम् એ તો પીઠનું નામ છે એમ સમજવું. તે પછી જે જાપ થાય તે વલય પૂરવા માટે તથા મંત્રાક્ષરનું સ્વરૂપ જાણવા માટે સમજવો.

વળી છઠ્ઠા વલયમાં ૩ँ इरि इरि कालि किरि किरि कालि થી લઇને आयरिय आयरिय कालि स्वाहा પર્યંત मन्त्रपीठम् એમ આલેખવું. આ વલયમાં મુખ્ય મંત્રના અક્ષરો

૪૯ જાણવા. मन्त्रपीठ એ તો પીઠનું નામ છે.

વળી સાતમા વલયમાં ॐ हरि मेरु क्रिरि मेरु થી લઇને आयरिय मेरु स्वाहा પર્યંત मन्त्रराजः એમ આલેખવું. એક લાખ વાર જાપ કરવો. આ વલયમાં મુખ્ય મંત્રના અક્ષરો ૩૩ જાણવા. તેમાં मन्त्रराजः એ પીઠનું નામ છે એમ સમજવું. તે પછી જાપનું પ્રમાણ વલયની ખાલી જગા પૂરવા માટે અને જાપનું પ્રમાણ જાણવા માટે સમજવું. વળી મધ્યમાં સિંહાસનની ઉપર રહેલા કમલમાં બેઠેલા શ્રી ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ મૂકવી. મૂર્તિની ઉપર બંને બાજુએ બે ગજેન્દ્રો અભિષેક કરતા હોય છે. મૂર્તિના જમણા પડખે ॐ ह्रीं श्रीं એ પ્રકારે મંત્રરાજના ત્રણ અક્ષરો લખવા. ડાબા પડખે शिव-शान्ति-तुष्टि-पुष्टीः कुरु कुरु स्वाहा એ પ્રકારના અક્ષરો લખવા. તથા મૂર્તિની ચારે બાજુએ ચારે દિશામાં ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો, ૨૪ યક્ષિણીઓની સ્થાપના કરવા માટે આંક મૂકવા. જેમ ચારે દિશામાં ૧૬; ૧૬ રૂપવાળો અંક લખવો. બધા મળીને ૬૪ થાય. એ પ્રકારે બધે આલેખવું.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રના પટની આલેખન વિધિ છે.

વળી પટમાં આલેખાયેલી પાંચે પીઠોના સમગ્ર મંત્રાક્ષરોની સંખ્યા ૪૦૭ પ્રમાણ જાણવી. સાત મેરુ યુક્ત ચંદ્રવાચનામાં બધા અક્ષરોની સંખ્યા ૩૭૬ થાય છે. સ્વાહાયુક્ત ૩૭૮ પ્રમાણ થાય. તેમાં પ્રણવ ॐ અને હરેક પીઠના અંતભાગમાં સ્વાહા એ પ્રકારના અક્ષરો ગ્રહણ કર્યા નથી. તેનું કારણ ત્યાં પોતે જ કહેલું છે. આ પટમાં યોગ્ય સ્થાને પ્રણવ ॐના ગ્રહણ કરવાથી અને પ્રત્યેક પીઠની અંતે स्वाहा અક્ષરો લેવાથી અક્ષરોની વૃદ્ધિ થઇ છે એમ જાણવું. જ્યારે આ સૂરિમંત્ર પટમાં આલેખાય છે ત્યારે ૪૦૭ અક્ષર પ્રમાણ આલેખવો. જ્યારે ચંદ્રવાચનાવાળો પટ હોય ત્યારે ૩૭૬ અક્ષરો स्वाहा સહિત ૩૭૮ પ્રમાણ વાળો થાય એમ જાણવું. આમાં ૧૮ કોઠાઓ આલેખતાં પૂજ્યો એવું કારણ આપે છે કે શ્રી ગચ્છેશમંત્રપટમાં લબ્ધિપદો ૧૮ છે. તેમાં ૧૭મા કોઠામાં ॐ नमो सव्वलद्धीणं પદની નીચે सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा—આ પ્રકારનાં આ બે લબ્ધિપદોનું ફળ આ પ્રકારે છે.

'અક્ષીણમહાનસિકા'—જે લબ્ધિના પ્રભાવથી હજારો માણસોને જમાડે તોપણ પોતે ન ખાય ત્યાં સુધી અન્ન ખૂટે નહિ એવા પ્રકારની લબ્ધિ. તેના જાપથી અક્ષયભંડાર બને છે. અને સર્વલબ્ધિના જાપથી સર્વત્ર યશ અસ્ખલિત બને છે. ૧

વિશેષ કાર્યમાં સુગંધિ દ્રવ્યોથી યુક્ત પાત્રમાં આ બે પદને લખી ૧૦૦૮ પુષ્પો વડે તેનો જાપ કરવો. ફળની પ્રાપ્તિ અવશ્ય થાય છે. તેમજ અહીં ૨૧ અક્ષરોની વૃદ્ધિથી શ્રી ગચ્છેશ મંત્રપટમાં ૪૨૮ અક્ષરોનું પ્રમાણ જાણવું. આ પ્રકારે આનું રહસ્ય છે.

આ પ્રકારે શ્રી અંચલગચ્છમાં 'સૂરિમંત્ર પટ લેખન' લાંબા કાળ સુધી જયવંતો વર્તો.

ધ્યાનવિધિ—

શાબ્દિક જાપથી મૌનપણે કરેલો જાપ શ્રેષ્ઠ હોય છે. મૌન જાપ કરતાં અર્થયુક્ત જાપ અને અર્થયુક્ત કરતાં ચિત્તમાં કરાએલો જાપ સુંદર હોય છે. અથવા જેમાં આત્મા અને ધ્યેયનું એકત્વ થવું હોય તે જાપ સર્વસ્વ (ઉત્તમ પ્રકારનો) છે. ૧

અથવા જાપના ૧૩ પ્રકારો કહેલા છે જેમકેઃ—૧ રેચક, ૨ પૂરક, ૩ કુંભક, ત્રણ ગુણ અર્થાત્ ૪ સત્ત્વ, ૫ રજસ, ૬ તમસ્, ૭ સ્થિર કૃતિ, ૮ સ્મરણ, ૯ હઠ્ઠા, ૧૦ નાદ, ૧૧ ધ્યાન, ૧૨ ધ્યેયનું એકપણું, ૧૩ તત્ત્વ. ૧

એકાંત રમ્ય ભૂમિ ઉપર બેસીને સુખાસનવાળો, ઇંદ્રિયોને જીતનાર, ગુરુભક્ત, સ્વભાવે પવિત્ર, ધર્મમાં દૃઢ એવો મનુષ્ય ધ્યાન માટે ઉદ્યમ કરે છે. ૨

બ્રહ્મમાર્ગે (૧૩ પ્રકારના જાપ દ્વારા) દિવસમાં કરાએલા રોષને તમોગુણની સાથે જ વિરેચન કરીને અને રાજસ ગુણવાળા રાગને શ્યામ, અરુણ, સૂર્યમાર્ગ દ્વારા (વિરેચન કરવું). ૩

ચંદ્રમાર્ગમાં પૂરક વડે રાગ ચાલ્યો જતાં સત્ત્વગુણનું આકર્ષણ કરીને કુંભક વડે તેને સ્થિર કરી શાંતિ માટે અને (કર્મ) બંધથી છૂટવા માટે ધ્યાન કરે છે. ૪

ઉજ્જવળ સત્ત્વગુણને બહાર કાઢી વશીકરણ અને સ્તંભનમાં રજસ્‌નું આકર્ષણ કરી, અને ક્રોધથી તમસ્‌નું આકર્ષણ કરી દ્વેષ, ઉચ્ચાટન અને મારણ કરવું. ૫

અથવા અગાઉ કહેલા અને આગળ કહેવાતા મંત્રપદમાં રેચકની પહેલાં જોવું. પૂરક વડે આકર્ષણ કરી કુંભ વડે હૃદયમાં સ્થિર કરવું. ૬

રેચકથી દ્વેષ અને મારણ થાય છે. પૂરકથી વશીકરણની પ્રાપ્તિ અને ક્ષોભ થાય છે. કુંભકથી શત્રુનું સ્તંભન અગાઉ કહેલા ત્રણ મંત્રપદો વડે કરવું. ૭

સર્પ, તડકો, ઠંડી, અને રોગથી ક્લેશનો આવેશ હોવા છતાં સુંદર ભોજનમાં જે ક્ષોભ ન પામે તે મંત્રમાં લીન મન વાળાએ સ્થિરીકરણ કરવું. ૮

મંત્રનું હૃદયમાં સ્મરણ, નાકની સન્મુખ દૃષ્ટિ, એકવાર સ્મરણ, અને તેજ સ્મરણ બે-ત્રણ વાર પરાવર્તન પામે ત્યારે શબ્દ વિના જ હૃદયમાં એકતાને પ્રાપ્ત કરે છે. ૯

એકદમ રોષથી ઊંચા સ્વરે બોલાયેલા (મંત્રો) મંત્રોને અંતે ક્ષોભ આપનારા અને ગ્રહના નાશ કરનાર થાય છે. અથવા નિઃશ્વાસમાં બોલાયેલો 'હ' અને તેનો સહચારી 'સ' ઉચ્છ્વાસમાં બોલાય છે. ૧૦

શૂન્ય યુક્ત મસ્તકવાળો 'हं' અને બીજો 'स' એ બંને અક્ષરોવાળા મંત્ર પદનું યોગીઓ સ્મરણ કરે છે. તેનો અવાજ ભમરાના ગુંજારવ જેવો હોય છે. શંખિની-પ્રથમ કુંડલિનીમાંથી ઉત્પન્ન થએલો આ નાદ હણાય તેવો હોતો નથી. ૧૧

વર્ણમંડળના તત્ત્વવાળું જે લબ્ધિ મંત્ર પદ તે જ ધ્યાન છે. તે પૃથ્વી અને જલ મંડલના તત્ત્વોમાં ગએલું શ્વેત ધ્યાન શાંતિ અને પુષ્ટિ આપનારું છે અને વિઘ્નો નાશ કરનારું છે. ૧૨

અગ્નિમંડળના તત્ત્વવાળું અને પ્રથમના તત્ત્વોમાં ગએલું અરુણ–લાલ રંગનું ધ્યાન વશીકરણ માટે થાય છે. અને પીળા વર્ણવાળું ભૂમિમંડળના તત્ત્વોમાં ગએલું ધ્યાન મુખનું સ્તંભન–બોલવાનું બંધ કરે છે. ૧૩

ધૂમ્રવર્ણી ધ્યાન વાયુમંડળના તત્ત્વોમાં ગએલું અને મિત્રના વેષવાળું થતાં ઉચ્ચાટન કરે છે અને કાળા રંગનું ધ્યાન આકાશમંડળમાં જતાં મૃત્યુ કરાવે છે, તેનો પ્રયોગ ન કરવો. ૧૪

(ચોત્રીશ) અતિશયવાળા જિનેશ્વર ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. અથવા ગણધરો, દેવીઓ વગેરે તેમજ મંત્રના વર્ણો ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ધ્યેય વસ્તુનું (દશ) પ્રાણો સાથેનું ઐક્ય સર્વત્ર પ્રસરે છે અને તે એકરૂપ બને છે. ૧૫

પૂરક અને કુંભકમાં પવન પ્રવેશ પામતાં ચંદ્રવાળી (શુકલ પક્ષમાં) અર્ધરાત્રીએ અને દિવસના પૂર્વ ભાગમાં શુભ અર્થ–ફળ માટે (મંત્ર) અક્ષર બોલવો. અશુભ અર્થમાં કૃષ્ણપક્ષમાં મંત્રાક્ષર બોલવો એવું તત્ત્વ છે. ૧૬

છ ખુણાની આકૃતિવાળા શરીરમાં અક્ષરો અને મનને સ્થાપન કરવું. તે તે વર્ણનો આકાર કરીને જે ધ્યાન કરે છે તે સિદ્ધપદને પ્રાપ્ત કરે છે. ૧૭

જે ગણભૃત્ મંત્ર પહેલાં શ્રીઋષભદેવ ભગવાને પુંડરીકને ત્રણસો શ્લોકવાળો આપેલો તે વિદ્યાસિદ્ધ મુક્તિ પદને પામ્યા. ૧૮

(આઠમા) ચંદ્રપ્રભસ્વામી સુધી તીર્થના ઉચ્છેદ વિના જ આ આ મંત્ર પણ રહ્યો. પરંતુ તે પછી મહાવીરસ્વામી ભગવાન સુધી આ એકજ વાચનાઓથી ભિન્ન ભિન્ન થયો.

શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાને ૧૨૧ વર્ણોવાળો આ મંત્ર ગૌતમસ્વામીને આપ્યો. તેમની આજ્ઞાને વશ શ્રી ગૌતમસ્વામીએ આ મંત્ર ૩૨ શ્લોકવાળો કર્યો અને કાળે કરીને તેનું પ્રમાણ ઘટતાં અનુષ્ટુપ (?) શ્લોક પ્રમાણ શ્રી દુઃપ્રસહસૂરિએ કહ્યા. ૨૦–૨૧

શ્રીમાન સુધર્મસ્વામી ગણધરના સંતાનોમાં પણ આ એક જ મંત્ર હતો. તેમાં ગૌતમસ્વામીનું આરાધન કરાય તો પણ બીજા બધા ગુરુઓનું આરાધન થાય જ છે. ૨૨

આ પ્રકારે ધ્યાનવિધિ છે.

આઠ વિદ્યાઓ—૧સરસ્વતી, ૨ રોગાપહારિણી, ૩ વિષાપહારિણી, ૪ બંધમોક્ષિણી, ૫ આરાધકશ્રીસંપાદિની, ૬ પરવિદ્યાછેદિની, ૭ દોષ નિર્નાશની, ૮ અશિવોપશમની. એમ આઠ છે.

જે જે વિદ્યાનો હું પ્રયોગ કરું તે તે વિદ્યા મને સિદ્ધ થાઓ. આરાધક જે ભવ્ય પ્રાણીઓ તેના વિશે એવો ભાવાર્થ છે. 'વિદ્યા' એ પદમાં જાતિમાં એકવચન થાય છે. એ ન્યાયે અહીં એકવચન આપ્યું છે. આ વિદ્યાઓનો પદ વિભાગ કહેવાય છે. પ્રણવ-ૐ અને નમો થી યુક્ત બધાં પદો ઇષ્ટ કાર્ય ઉપજાવે છે. પ્રણવ વિના નમો હોય તો તે મોક્ષ-બીજ છે, તેમાં જિન, અવધિજિન વગેરે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે.

चउद्दसपुव्वीणं पयाणुसारीणं एगारसंगीणं उज्जुमईणं विउलमईणं एग्गसिं ઇત્યાદિથી લઇને सारस्सयं मे पसिज्झउ स्वाहा સુધી. આ રીતે બધાં કાર્યો બોલવાં. ૧.

आमोसहिलद्धीणं विप्पोसहिलद्धीणं खेलोसहिलद्धीणं सव्वोसहिलद्धीणं ઇત્યાદિથી ભવ્ય પ્રાણીઓને કુષ્ઠરોગ ઉત્પન્ન થતાં આ વિદ્યા વડે શરીરનો સ્પર્શ કરવો. તંબોલનું પાન અને અને કલાપાનીય-ચૂનો મંત્રીને આપવો. આ વિદ્યાને શ્રીખંડ-ચંદન વડે આલેખી, સુગંધી દ્રવ્યોથી પૂજા કરી, કાંસાના પાત્રમાં દૂધનું પ્રક્ષાલન કરીને પીવડાવવામાં આવે છે. આ અક્ષરો આરાધક મનુષ્ય ઉપર દૂધ અથવા અમૃત વર્ષાવે છે. આ ધ્યાન મહારોગ થયો હોય તો જ કરવું. બીજે ન કરવું. તે રોગનો નાશ કરનાર થાય છે. ૨

आसीविसलद्धीणं खीरासवलद्धीणं महुआसवलद्धीणं अमियासवलद्धीणं-આ વિષાપ-હારિણી વિદ્યા છે. આ વડે શરીરનો સ્પર્શ વગેરે પૂર્વની માફક અને ધ્યાન પણ પૂર્વની માફક જ કરવું. ૩

जिन अवधि-परमावधि-अनन्तावधिकेवलित्रयम्—આ બંધમોક્ષિણી વિદ્યા છે. આ-માં પૂર્વની માફક ધ્યાન કરવું. શરીરનો સ્પર્શ ન કરવો. આ અક્ષરોને ચંદનથી લખીને તેના નીચેના ભાગમાં બંધાયેલા પુરુષનું નામ આલેખવું અને હમેશાં પૂજન તેમજ ધ્યાન કરવું. મોટા મનુષ્યના મોટા બંધનને છોડાવવાના કામમાં જ આનો ઉપયોગ કરવો. બીજે નહિ. ૪

बीयबुद्धीणं कुट्ठबुद्धीणं संभिन्नसोयाणं अक्खीणमहाणसलद्धीणं-આ અક્ષરો લક્ષ્મીનું સંપાદન કરવામાં શ્રીસંપાદની વિદ્યા કહેવાય છે. ધ્યાન તો અગાઉની રીતે જ હમેશાં કરવું. મોટા મનુષ્યને સારા સ્થાને રહેલી લક્ષ્મીનો લાભ ન થવામાં ઉપદ્રવ થતાં પ્રયોગ કરવો. ૫

उग्गतवचरणचारीणं दित्ततवाणं तत्ततवाणं पडिवं मा पडिवन्नाणं—આ અક્ષરો પારકા-ની વિદ્યાનો ઉચ્છેદ કરવામાં પરવિદ્યાછેદિની કહેવાય છે. ધ્યાન તો વજ્રના પંજરની મધ્યમાં હું છું એ રીતે કરવું. ૬

जंघाविज्जाचारणाणं वेयव्वियइड्ढिपत्ताणं आगासगामिणं-આ અક્ષરોને દોષનો નાશ કર-વામાં દોષ નિર્નાશની વિદ્યા કહેવાય છે. ધ્યાન કરવું. આથી દેવતા તથા અસુરોથી પરિષ્કૃત થવાય છે, સર્વવ્યાપી અને બધી દિશામાં જનારો બને છે. આનું ધ્યાન કરતાં હું ક્ષુદ્રદોષવાળો

કે નજીકમાં પ્રાપ્ત ન થાઉં એમ સમજવું. મોટાઓના મોટા દોષમાં જ આનો પ્રયોગ કરવો.

मणपज्जवनाणीणं सीयलेसाणं तेउलेसाणं आसीविसभावणाणं दिट्ठीविसभावणाणं चारणसमणभावणाणं महासमणभावणाणं तेयग्गिनिसग्गाणं આ પદો नमो યુક્ત વિશેષણ સહિત પ્રત્યેક પ્રાતિહાર્યોનાં છે. પ્રણવ-ૐ અને नमो થી યુક્ત ૩૨ સંખ્યા પ્રમાણ સ્તુતિ-પદો અશિવોપશમિની વિદ્યામાં છે. તે બત્રીશ સ્તુતિપદો આ પ્રકારે છે,—जिण—ओहि—परमोहि—अणंतोहि—अणंताणंतोहि—केवलि- भवत्थकेवलि—अभवत्थकेवलि—उज्जुमइ—विउलमइ—वेउव्वियलद्धि—पण्हासमण—जंघाचारण—विज्जासिद्ध—आमोसहि—विप्पोसहि—खेलोसहि- जल्लोसहि—सव्वोसहि आसीविस—अट्ठंगनिमित्तधारय—वयणविसत्तलेस—सीयलेस—चउदसपुव्वि—दसपुव्वि—एगारसंगि—संभिन्नसोय—दुवालसंगि—सव्वसिद्ध—उग्गतवचरणचारित्त આ પ્રકારના બત્રીશપદો ચંદનના લેપવાળા કાંસાના પાત્રમાં લખવાં. ચાર દ્વાર વાળા ત્રણ ગઢ રૂપ સમવ-સરણમાં મધ્ય ભાગે ॐ अर्हं युगादिनाथाय स्वाहा એમ લખવું. તેની અંદર પીડિત મનુષ્યનું નામ લખવું. તે પછી પૂર્વ બાજુએ विनीतायां राज्यं करोति એમ લખવું. ઉત્તર બાજુએ पुत्राणां राज्यं ददाति, व्रतं गृह्णाति, इक्षुरसेन श्रेयांसः प्रीणयति એમ લખવું. દક્ષિણ બાજુએ मौनी विहरति એમ લખવું. પશ્ચિમ બાજુએ उत्पन्न केवलो भव्यान् प्रबोधयति એમ લખવું. તે પછી સમગ્ર મંત્રનો હાથ વડે ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. સુગંધિ દ્રવ્યો અને શ્વેત પુષ્પો વડે પૂજા કરવી. પૂર્વ દિશાએ ભક્તામર સ્તોત્રથી સ્તુતિ કરવી. તે પછી ચૈત્યવંદન કરીને શાંતિપાઠ બોલી ચંદન-યુક્ત પાણી વડે ૧૦૮ કલશથી સ્નાત્ર કરવું. તે સ્નાત્ર-ન્હવણના પાણીથી પીડિતનો અભિષેક કરવો. જે મંડળમાં લખ્યું હોય તેનું ધ્યાન કરવું અથવા યુગાદિદેવના જન્મકલ્યાણકનું ધ્યાન કરવું; જે રીતે કલ્પમાં કહ્યું છે. આ વિદ્યા વાદ, વિવાદ, રણ, રાજકુળ, રાજા, શત્રુ હમેશનો ઉપદ્રવ, અઘટિત કામ, મોટો રોગ, લાંબા કાળના દોષથી પીડાતાં, અને બીજાં વિપત્તિવાળાં સ્થાનો વગેરેમાં મોટા સમકિત ધારી પુરુષો, ધર્મમાં સ્થિર મનુષ્યો, ત્રણ રત્ન (દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર)નું આરાધન કરનારા તેમજ પદસ્થ મહા પુરુષોના માટે જ પ્રયોગમાં લાવવી, બીજાઓ માટે નહિ અથવા यैः शान्तरागरुचिभिः થી લઇને ज्ञानं यथा त्वयि સુધીનાં (ભક્તામર સ્તોત્રનાં) પદ્યો વાળા સ્તોત્રનો હમેશાં પાઠ કરવો. આથી બધાના આત્મામાં શાન્તિ થાય છે. આ પુંડરીકનો આદેશ અત્યંત સ્પષ્ટ છે. ગણધર વિદ્યાથી ગર્ભિત આ આઠ પદ્યોનો હમેશાં પ્રાતઃકાળે પાઠ કરવો; બીજી વેળાએ નહિ. તેથી સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ આ વિદ્યાપીઠથી થાય છે.

આ પ્રકારે આઠ વિદ્યાઓ છે.

સ્મરણવિધિ—

થોડા પાણીથી સ્નાન કરનાર, અનુદ્‌ભટ વેષ વાળાએ ઇર્યાપથિકી પ્રતિક્રમીને પવિત્ર

તેમજ એકાંત પ્રદેશમાં પૂર્વાભિમુખ અથવા ઉત્તરાભિમુખ પદ્માસનમાં બેઠેલા સૂરિએ આગળ સમવસરણ મૂકીને સૂરિમંત્રની સાધનાનો આરંભ કરવો. કહેલી રીતિએ ભૂમિશુદ્ધિ વગેરેના નવે અધિકારોની વિધિ કરીને ૐ ૐ (ह्रीं) नमः એ મંત્ર વડે ઢાંકેલા સમવસરણ ઉપર ત્રણવાર વાસક્ષેપ નાખીને સમવસરણ છોડવું. તે પછી સૂરિમંત્ર પટને વાસક્ષેપથી પૂજા કરી પૂર્વે કહેલી રીતિએ જ आं क्रौं ह्रीं श्रीं ઈત્યાદિથી શ્રી ગૌતમસ્વામીનું આવાહન કરી પાંચ મુદ્રાઓથી મંત્રપટમાં (તેમને) સ્થાપન કરી નખછોટિકા, અમૃતીકરણ અને ગંધપૂજા કરી, સુવર્ણના કમળમાં બેઠેલા પ્રાતિહાર્યોથી યુક્ત શ્રી ગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરી પાંચ મુદ્રાઓથી સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકોને પૂર્વ વગેરે દિશાઓમાં સ્થાપીને નખછોટિકા, અમૃતીકરણ અને ગંધપૂજા કરી नमः सद्गुरुभ्यः એ પ્રકારે બોલીને સૌભાગ્યમુદ્રા, પરમેષ્ઠિમુદ્રા, પ્રવચનમુદ્રા, સુરભિમુદ્રા અને અંજલિમુદ્રા વગેરેથી પાંચ પીઠવાળા સંપૂર્ણ સૂરિ મન્ત્રનો જાપ કરવો. અહીં આમ્નાય એવો છે કેઃ

પ્રથમમુદ્રા (સૌભાગ્યમુદ્રા) વશીકરણ અને ક્ષોભ માટે સુરભિમુદ્રા શાંતિ માટે ત્રીજી (પ્રવચન) મુદ્રા સર્વ અર્થ માટે અને અંજલિમુદ્રા આત્મ સેવા માટે કરવામાં આવે છે.

આ કારણથી સૌભાગ્ય મુદ્રા વડે બધાં લબ્ધિપદો અને પાંચ પીઠો ह्रीं પૂર્વક स्वाहा સુધીની પીઠો ગણવી. પરમેષ્ઠિમુદ્રામાં ૐ પૂર્વક स्वाहा સુધીની પીઠ ગણવી. પ્રવચનમુદ્રામાં श्रीं પૂર્વક स्वाहा સુધીની પીઠ ગણવી. સુરભિમુદ્રા અને અંજલિમુદ્રામાં જે પીઠ કહેલી છે તે મુજબ ગણવી.

શ્રી અંચલગચ્છના અધિનાયક શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિથી ક્રમશઃ આવેલો ૩૭૮ અક્ષર પ્રમાણવાળો સૂરિમંત્ર જપવો. તે પછી પૂર્વે કહેલી રીતિએ વિસર્જન કરીને સ્તુતિ પાઠ કરવો. સ્તુતિપાઠ આ પ્રકારે છે.

ગુણભંડાર સૂરિવિદ્યાની પ્રથમ પીઠમાં ગૌતમ પદની ભક્તિયુક્ત સુપ્રતિષ્ઠિત સરસ્વતી દેવી મને સુખ આપો. ૧

બીજી પીઠમાં સુપ્રતિષ્ઠિત આ વિદ્યાની અનુપમ માહાત્મ્યવાળી હજાર ભુજા સહિત નામે ત્રિભુવનસ્વામીની છે. ૨

શ્રી ગૌતમપદનું ધ્યાન કરતી માનુષોત્તર પર્વતના શિખરમાં રહેલી તે દેવી હમેશાં સંઘને અને મને સુખ આપો. ૩

પદ્મ સરોવરમાંના પદ્મમાં બેઠેલી ચોસઠ દેવેન્દ્રોના માહાત્મ્યને જાણનારી સમગ્ર અંગે વિભૂષણો ધારણ કરનારી અને ગૌતમસ્વામી ગણધરને પ્રણામ કરતી, વળી, વિજયા, જયા, જયંતી, નંદા અને ભદ્રા દેવીઓથી યુક્ત ત્રીજી ઉપાધ્યાય પીઠમાં સુપ્રતિષ્ઠિત શ્રી શ્રીદેવી મને સુખ આપો. ૪-૫.

ચોથી વિદ્યાપીઠમાં ગૌતમસ્વામીનો પ્રિય અને અણુપણુપન્ની નામના વ્યંતરદેવોથી પ્રતિષ્ઠા કરાએલો ગણિપિટક નામે યક્ષરાજ સુપ્રતિષ્ઠિત છે. ૬

તે (યક્ષરાજ) સોળ હજાર યક્ષોનો સ્વામી છે. તેના બળની તુલના ન થઇ શકે એવો છે અને વીસ ભુજાવાળો છે તે શાસનના વિરોધી મોટા શત્રુ વર્ગનું નિવારણ કરે છે. ૭

સૌધર્મ કલ્પમાં રહેનારો ઐરાવણ હાથીનાં વાહનવાળો અને જેના હાથમાં વજ્ર છે તે દેવતાઓનો અધિપતિ ઇંદ્ર મંત્રરાજ ગૌતમને સેવે છે. ૮

ઇશાન કલ્પમાં રહેનારો હાથમાં ત્રિશૂલને ધારણ કરનારો અને હમેશાં વૃષભ ઉપર બેઠેલો દેવતાઓનો અધિપતિ ઇંદ્ર મંત્રરાજ ગૌતમને સેવે છે. ૯

ત્રીજા (સનત્કુમાર) કલ્પમાં રહેનારો શ્રી શ્રમણ નામનો ચક્રને હાથમાં ધારણ કરનારો દેવતાઓનો અધિપતિ ઇંદ્ર મંત્રરાજ ગૌતમને સેવે છે. ૧૦

બ્રહ્મલોકમાં રહેનારો સૌમનસ નામનો બહુ શસ્ત્રને ધારણ કરનારો દેવતાઓનો અધિપતિ ઇંદ્ર મંત્રરાજ ગૌતમને સેવે છે. ૧૧

આઠ કુળના નાગ દેવોનો રાજા, હજાર ફણાવાળો, શ્રીમાં સુપ્રતિષ્ઠિત અને હાથમાં સુફલવાળો ધરણેન્દ્રરાજ મંત્રરાજ ગૌતમને સેવે છે. ૧૨

રોહિણી પ્રમુખ દેવીઓ, ૬૪ ઇંદ્રો તથા બીજા પણ ૨૪ યક્ષ અને ૨૪ યક્ષિણીઓ ગૌતમસ્વામીના ચરણને સેવે છે. ૧૩

સુવર્ણના હજાર પત્રવાળા કમળમાં બેઠેલા, અનેક લબ્ધિઓવાળા, અનેક પ્રાતિહાર્યોવાળા એવા ગૌતમસ્વામી ગણધરનું ધ્યાન કરવું જોઇએ. ૧૪

આં ક્રોં હ્રીં શ્રીં એ મંત્ર વડે ધ્યાનની શરૂઆતમાં હમેશાં અંજલિ—હાથમુદ્રાથી સમીપ રહેલા દેવતાઓના સમૂહને સ્થાપવો. ૧૫

દેવેન્દ્રોને ઉત્સર્ગ—દાન દઇ પૂજાને માટે કર્પૂર, ધૂપાદિની સુગંધ વડે સારા વ્રત —નિયમવાળો, બ્રહ્મવ્રતમાં સ્થિર તેમજ થોડા પાણીમાં સ્નાન કરી સુંદર વસ્ત્રો ધારણ કરીને કર્મક્ષય—માટે ત્રણે કાળ આ વિદ્યાનું જે લાખવાર સ્મરણ કરે છે. સૌભાગ્ય, પરમેષ્ઠિ, સુરભિ, પ્રવચન, અને અંજલિ મુદ્રા આદિ પાંચ મુદ્રાઓ ધ્યાનમાં સર્વ કાળે કરવી. ૧૬-૧૭-૧૮

શું ચિંતામણિ, કામધેનુ કલ્પદ્રુમ, સુંદર નવનિધિઓ, ચૌદ રત્નો, એ ચક્રવર્તિપણું કે મનોહરપણું, રાજાપણું, તથા સુંદર વાણી વગેરે શ્રી સૂરિવિદ્યામાં ગૌતમસ્વામી દ્વારા સુપ્રતિષ્ઠિત છે. તે ત્રણે ભુવનમાં અલક્ષિત માહાત્મ્યવાળી અને અનેક સુકૃત કરાવનારી છે. (અપાવનારી છે.) ૧૯

આ પ્રકારે સ્તુતિ છે.

ઉત્સુકતા હોય અને સ્મરણને યોગ્ય સ્થાનનો અભાવ હોય તો મંત્રપટને પૂજીને

સૌભાગ્ય માટે સૌભાગ્યમુદ્રા વડે, અધિષ્ઠાયકોમાં ચેતના લાવવા માટે સુરભિમુદ્રા વડે, કર્મક્ષય માટે પરમેષ્ઠિમુદ્રા વડે, નાના ઉપદ્રવની શાંતિ માટે ગરુડમુદ્રાવડે, એકેકવાર બધા મંત્રોનો જાપ કરવો. વળી સૌભાગ્યમુદ્રા હ્રીં પૂર્વકની પીઠોમાં અને બાકીની ચાર મુદ્રાઓ ૐ પૂર્વકની પીઠોમાં કરવી, તે પછી બધા મંત્રો ૧૦૮ વાર, ૫૪ વાર કે ૩૬ વાર યથાયોગ્ય રીતે સ્મરવા. મનની સ્થિરતા માટે મસ્તક, હૃદયમાં કે નાભિમાં ૧૬ પાંખડીવાળા કમળનું ધ્યાન કરી પ્રત્યેક પત્રે સૃષ્ટિથી એક એક વાર લબ્ધિપદનું ધ્યાન કરવું. સ્મરણ કરતાં અક્ષર શુદ્ધિ, અક્ષર સંખ્યા, પીઠોની આરાધના વિધિ તથા અધિષ્ઠાયક પુરુષોનું ચિંતવન કરવું. ગુરુના ઉપદેશને ભૂલ્યા વિના પોપટની માફક પાઠ ન કરવો.

સંક્ષેપથી સ્મરણનો અધિકાર—

સમવસરણમાં મુખ્ય પીઠમાં મહાવીરસ્વામી ભગવાન હોય છે. અને બાકીની પીઠોમાં ચતુર્મુખ ભગવાન હોય છે. અગ્નિ આદિ ખૂણામાં કપર્દી યક્ષોને સ્થાપવા અને (અગ્નિ, ઇશાન, વાયવ્ય અને નૈઋત ખૂણાઓમાં કપર્દી યક્ષોની સ્થાપના દરેકમાં ત્રણત્રણની કરવી તેથી) બાર સભા કરવી. ૧

તેમાં આ અર્હમ્ સ્વરૂપ ગૌતમની ભક્તિપૂર્વક પૂજા કરવી. એ રીતે નાભિકમળમાં ધ્યાન કરતા સૂરિએ તે મુખ્ય અરિહંત સર્વજ્ઞ છે એમ માનવું. પૂર્વ દિશામાં સિદ્ધો, ઉત્તર દિશામાં ગૌતમસ્વામી, દક્ષિણ દિશામાં ઉપાધ્યાય કે સાધુ અને પશ્ચિમ દિશામાં પૂજ્ય પદોને સ્થાપવા. ૨–૩

મધ્યમાં કપર્દીઓને સ્થાપવા. ચાર ગતિવાળા સંસારમાં મને આ બધાનું શરણ છે તેથી પાંચે પૂજ્ય પદોની પૂજા કરવી. ૪

મુઠીમાં રહેલા આ તારા ગુરુ અક્ષોની ત્રણ મુઠી આપે છે એથી મનુષ્યોની સમક્ષ ત્રણ જગતનો વ્યહવાર સંકેત રૂપ છે એમ સમજવું. ૫

વાસક્ષેપની આહુતિનો ન્યાસ શંખ પૂર્વક પ્રથમ મુદ્રા વડે કરાય તો તે અન્ન લાભ માટે થાય છે. પલ્લવમુદ્રાનું દર્શન અહીં શિષ્યની સમૃદ્ધિ માટે થાય છે. ૬

ઇંદ્રિયોના વિષયો જેણે જીત્યા છે એવા મનવાળો અને દંભ, ક્રોધ, મદ અને માયાને જીતનાર, બંને કુળમાં શુદ્ધ એવો સાધુ તેમજ સિદ્ધાંતના સારને ગ્રહણ કરવાની બુદ્ધિ-વાળો વળી જેણે સારી રીતે યોગ વહ્યા હોય, શુદ્ધ આચારવાળો અને જિનેશ્વરના ચરણમાં ભક્તિવાળો સાધુ પુરુષ વર્દ્ધમાનવિદ્યા કલ્પમાં તથા સૂરિમંત્રને યોગ્ય છે. ૭–૮

ક્રમશઃ પ્રથમથી લઇને આઠ—સ્તંભન, દહન, મૃત્યુ, વિદ્વેષ, વશીકરણ, ઉચ્ચાટન, શાન્તિ અને ઇશાન (પુષ્ટિ) ઇત્યાદિ બધાં કર્મો છે. કોઈના મતે ક્રમશઃ પ્રથમથી લઇને આઠ–સ્તંભન, દ્વેષ, આકર્ષણ, દહન, શાંતિ, ઉચ્ચાટન અને મારણ વગેરે કર્મો છે. ૯–૧૦

સૂર્યોદયથી લઇને ચૈત્ર વગેરે મહિનાઓથી વર્ષ પર્યંત પાંચ ઘડી પ્રમાણ રાત દહાડો વસંતાદિ ઋતુઓથી લઇને કરવું. ૧૧

આકર્ષણ, દ્વેષ, ઉચ્ચાટન, મારણ, પુષ્ટિ અને શાંતિ કર્મો ક્રમશઃ ૭ ઋતુઓમાં જાણવાં. કોઇકના મતમાં કાલની વિધિ પણ કહેલી છે. ૧૨

દિવસના પૂર્વ ભાગમાં વશીકરણ કર્મ, દિવસના મધ્યભાગમાં દ્વેષ, દિવસના ઉત્તરભાગમાં ઉચ્ચાટન અને સંધ્યામાં મારણ કર્મ કહેલું છે. ૧૩

અર્ધરાત્રિએ શાંતિ કર્મ, પ્રભાતકાળે પૌષ્ટિક કર્મ કરવું. વળી વશીકરણ છોડીને બાકીનાં બધાં કર્મો ડાબા હાથથી યોજવાં. ૧૪

શાંતિ, પુષ્ટિ અને મુક્ત કાર્યમાં શ્વેત ધ્યાન, ક્ષોભમાં અતિ પીતવર્ણનું ધ્યાન, વશ્ય અને આકર્ષણમાં અરુણ ધ્યાન, દ્વેષ અને ઉચ્ચાટનમાં ધૂમ્રવર્ણનું અને મારણમાં અત્યંત કૃષ્ણ ધ્યાન કરવું. ૧૫

પૃથ્વીતત્ત્વમાં સ્તંભન અને પુષ્ટિ, જલતત્ત્વમાં વશીકરણ અને શાંતિ, અગ્નિ-તત્ત્વમાં આકર્ષણ અને દહન, વાયુતત્ત્વમાં દ્વેષ અને આકાશમાં મારણ થાય છે. ૧૬

બાળ સ્વરમાં વશીકરણ, કુમાર સ્વરમાં આકર્ષણ, યૌવન સ્વરમાં શાંતિ, વશીકરણ અને પુષ્ટિ, વાર્ધક્યમાં દ્વેષ અને સ્તંભન, વળી મૃત્યુ સ્વરમાં મારણ કરવું. આ રીતે પ્રથમ-થી લઇને પાંચ સ્વરોનું ક્રમશઃ કાર્ય કરવું. બાળ વગેરે સ્વરોવાળો ધ્યાની કાર્યવડે ગમનું અનુમાન કરનાર હોય છે. ૧૭-૧૮

પૂજામાં નમઃ, હોમમાં સ્વાહા, શાંતિમાં સ્વધા, આકર્ષણમાં વષટ્, ક્ષોભમાં સંવૌષટ્, દ્વેષમાં ફટ્ અને ઘે કહેતાં મારણ થાય છે. ૧૯

સ્ફટિક, પરવાળાં, મોતી, સુવર્ણ, પુત્રજીવી તથા કમળના બીજની માળાઓ વડે શાંતિ વગેરેનું ઉચિત કામ કરવું. ૨૦

પદ્માસન વગેરે આસનો અને પરમેષ્ઠિ વગેરે મુદ્રાઓ, શ્વેતપત્ર વગેરેથી પૂજા કરવી અને કુંકુમ તેમજ ગોરોચનાદિ વડે આલેખ્ય પત્ર બનાવવું જોઇએ. ૨૧

દંડાસન, સ્વસ્તિકાસન, પંકજાસન, કુક્કુટાસન, વજ્રયુતાસન અને ભદ્રાસન, ક્રમશઃ આકર્ષણ, વશીકરણ, વધ, રોધ, તથા દ્વેષ વિધિમાં કહેવાય છે. ૨૨

આકર્ષણ, વશીકરણ, વધ, રોધ, વિબોધ, શાંતિ અને દ્વેષમાં ક્રમશઃ અંકુશમુદ્રા, કમલમુદ્રા, વજ્રમુદ્રા, શંખમુદ્રા, બોધમુદ્રા તેમજ પ્રવાલમુદ્રા—આ રીતે છ મુદ્રાઓ પાપના નાશ માટે હમેશાં કરવી. ૨૩

સુવર્ણ, ચાંદી અને કાંસ્યના પાત્રનો આમાં સાધુએ સંઘના કામ માટે બધે ઉપ-યોગ કરવો. બીજે નહિ. ૨૪

પ્રાયઃ અહીં સૂરિમંત્રને મોટા મનુષ્યના શુભ કામમાં પ્રયોજવો. તેથી સુંદર પાત્રમાં આલેખીને કપૂર આદિથી આની પૂજા કરવી. ૨૫

વિદ્વાન પુરુષે પૂરક અને રેચકના યોગથી આવાહન અને વિસર્જન કરવું. અને કુંભકથી પૂજાની તૈયારી તથા સ્થાપના વિધિ કર્મો કરવાં. ૨૬

મોક્ષ, અભિચાર, લક્ષ્મી, શાંતિ અને આકર્ષણ વગેરે ક્રમશઃ જાપવિધિમાં અંગુઠાથી લઈ કનિષ્ઠા સુધી અક્ષસૂત્રની વિધિ કરવી. ૨૭

સ્તંભનમાં, શાંતિ તથા પુષ્ટિમાં, વશીકરણ, ઉચ્ચાટન તથા મારણમાં ક્રમશઃ ભૂમિ આદિ મંડળનાં તે તે અર્થે માટે ધ્યાન કરવાં. ૨૮

પૂર્વાહ્ન, મધ્યાહ્ન, મધ્યરાત્રિ, રાત્રીના છેલ્લા પ્રહરમાં ક્રમશઃ વશીકરણ, સ્તંભન, શાંતિ અને પુષ્ટિ એ પ્રકારે કરવાં. ૨૯

(વિદર્ભન) દીપન, પલ્લવ, સંપુટ, રોધ, ગ્રથન અને અવદર્ભણ, વગેરે ક્રમશઃ શાંતિમાં, દ્વેષમાં વશીકરણમાં, બંધનમાં આકર્ષણમાં તથાં સ્તંભનમાં કરવાં. ૩૦

પહેલાં નામ મૂકવું તે દીપન, અંતે નામ મૂકવું તેનું નામ પલ્લવ, તેની મધ્યમાં મૂકવું તે સંપુટ, અને આદિ મધ્ય અને અંતે રહે તેને રોધ કહે છે.. ૩૧

વળી વર્ણનું પરાવર્તન કરવું તેનું નામ ગ્રથન અને બે અક્ષરોની વચ્ચે રહેવું તેને વિદર્ભન કહે છે. ઉપર્યુક્ત છ કર્મોનાં કારણો જાણીને વિદ્વાન પુરુષે અનુષ્ઠાન આચરવાં. ૩૨

દિશા, કાળ, મુદ્રા, આસન, પલ્લવ વગેરેના પ્રકારો જાણીને વિચારશીલ મનુષ્યે જાપ કરવો. અન્યથા હમેશાં મંત્રનો જાપ કરવા છતાં તેનો મંત્ર સિદ્ધ નથી થતો. ૩૩

કેટલાકના મતે વશીકરણ, આકર્ષણ, સ્તંભન, મારણ, વિદ્વેષન, ચલન, શાંતિ અને પુષ્ટિ વગેરે ક્રમશઃ ઉત્તર, દક્ષિણ, ઇશાન, અગ્નિ, પશ્ચિમ, પૂર્વ, નૈઋત્ય અને વાયવ્ય દિશાઓમાં કરવાં. ૩૪

એ પ્રમાણે. વળી, મંત્રોક્તિ ચાર પ્રકારે છે. ૧ મહતી, ૨ બૃહતી, ૩ ઉક્તા અને ૪ ન્યાસી.. તેમાં પોતાના પાઠથી સિદ્ધિ થાય તે મહતી, થોડા જાપે બહુ સિદ્ધિ થાય તે બહતી, જાપ, તપ અને પૂજા તે ગૌતમીવિદ્યા, પૂર્વભૂત્ સુધીની ઉક્તા કહેવાય છે. અને એક જ પદમાં ઘણી દેવીઓનાં નામ હોય તે ન્યાસી કહેવાય છે. ૩૫–૩૬.

અહીં પૂર્વભૂત સુધી એટલે પૂર્વભૂત્ સુધી પ્રથમની ત્રણ તે પછી ન્યાસી પટમાં દેવી વગેરેનાં નામોને સ્થાપવાં એવો અર્થ છે.

તથા ચાર પ્રકારે મંત્રની જાતિ છે. ૧ આણુવ, ૨ કાર્મજ, ૩ પ્રવર્તક અને ૪ નિવર્તક. સારા કર્મનું બીજ તે આણુવ, સારા કર્મોનો ઉદય તે કાર્મજ. સારા કર્મોની પ્રવૃત્તિ કરનાર તે પ્રવર્તક અને મોક્ષનો હેતુ નિવર્તક કહેવાય છે.

વળી ચાર પ્રકારે મંત્ર સ્મરણ કરવાની રીતિઓ છે. વૈખરી, પશ્યંતી, મધ્યમા અને પરા. સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર કરવો તે વૈખરી, અર્થની દૃષ્ટિ હોય તે પશ્યંતી, હૃદયમાં બધા વર્ણોને વ્યાપ્ત કરી દેવા તે મધ્યમા, અને ધ્વનિ વિના જ બધા વર્ણોના સ્થાનને સ્પર્શે તે પરા કહેવાય છે.

મહા સિદ્ધિઓ આઠ પ્રકારની છે. અણિમા, મહિમા, લઘિમા, ગરિમા, પ્રાકામ્યા, પ્રહૃતી, ઈશિત્વ અને વશિત્વ.

અહીં મુદ્રાઓ તો બીજા શાસ્ત્રોમાં અનેક છે પણ સૂરિમંત્રને ઉપયોગી ૧૯ છે. તે આ પ્રમાણે—

ઊંચા બે હાથ વડે વેણીબંધ કરીને બે અંગુઠા વડે બે કનિષ્ઠા આંગળીઓને અને બે તર્જની વડે મધ્યમાને જોડીને અનામિકા આંગળીઓને સરખી કરવી તેને પરમેષ્ટિમુદ્રા કહે છે. ૧

પોતાની સન્મુખ જમણા હાથની કનિષ્ઠા તથા ડાબા હાથની કનિષ્ઠા જોડીને નીચે ફેલાવેલા હાથ વડે ગરુડમુદ્રા થાય છે. ૨

ડાબા હાથના તળિયે જમણા હાથના મૂળને મૂકી હાથની શાખાઓને અલગ કરીને ફેલાવવાથી ચક્રમુદ્રા થાય છે. ૩

પરસ્પર સન્મુખ ગુંથેલી આંગળી વાળા હાથ કરીને બે તર્જની સાથે બે અનામિકા ને લઈ મધ્યમા આંગળીને ફેલાવી તે મધ્યમા બે અંગુઠા વડે સૌભાગ્યમુદ્રા બને છે, તે મધ્યમ પ્રકારના સૌભાગ્ય માટે થાય છે. ૪

અહીં જ બે અંગુઠાની નીચે કનિષ્ઠિકા ને તેનાથી આક્રાંત થએલી ત્રીજી આંગળીને મૂકવી તેથી બીજવાળી સૌભાગ્યમુદ્રા બને છે. તે સૌભાગ્યના ઉત્કર્ષ માટે થાય છે. ૫.

જમણા અંગુઠા વડે તર્જનીને જોડી બીજી આંગળીઓને ફેલાવી ડાબા હાથને હૃદય ઉપર મુકતાં પ્રવચનમુદ્રા થાય છે. ૬

બે હાથની અનામિકા અને મધ્યમા પરસ્પર વિપરીતમુખી કરી ઊંચી કરીને જોડવી. અને બાકીની આંગળીઓને નીચેની બાજુએ રાખવાથી પર્વતમુદ્રા બને છે. ૭

પરસ્પર ગુંથેલી આંગળીમાં, કનિષ્ઠા અને અનામિકામાં મધ્યમા અને તર્જનીને જોડવાથી ગાયના સ્તન આકારવાળી સુરભિમુદ્રા બને છે. ૮

જમણા હાથની તર્જનીને ડાબા હાથની મધ્યમા સાથે યોજવી અને મધ્યમાને તર્જની સાથે અનામિકાને, કનિષ્ઠાને અનામિકા સાથે લગાડવી. તેને નીચે કરવાથી ધેનુમુદ્રા બને છે. એવો બીજાઓનો મત છે. ૯

લાંબા કરેલા પરંતુ હાથની શાખામાંથી કંઇકવાળેલા હાથોને ધારવાથી અંજલિમુદ્રા બને છે. ૧૦

બે હાથ વડે અંજલિ કરીને અનામિકાના મૂળના પર્વને અંગુઠા સાથે જોડવાથી આવાહનમુદ્રા બને છે. ૧૧

આ મુદ્રા નીચા મુખવાળી થતાં સ્થાપનીમુદ્રા બને છે. ૧૨

બંને હાથની બનાવેલી મુઠીમાં હાથના અંગુઠાઓને ઊંચા કરવા તેને સંનિધાપની-મુદ્રા કહે છે. ૧૩

આ પ્રકારના બે હાથમાં અંગુઠાઓને મુઠીની અંદર રાખવા તેને સંનિરોધિનીમુદ્રા કહે છે. ૧૪

મુઠી બાંધી ફેલાવેલી તર્જની અને મધ્યમાના ઉપર અંગુઠા મુકવાથી અવગુંઠનમુદ્રા બને છે. ૧૫

જમણા હાથની મુઠી બાંધી તર્જની અને મધ્યમા ફેલાવવી જેથી અસ્ત્રમુદ્રા બને. ૧૬

ગ્રહણ કરાતા પુષ્પની ઉપર સંહાર પૂર્વક હાથ ફેલાવી. કનિષ્ટાથી લઇને તર્જની સુધીની આંગળીઓનો ક્રમ પૂર્વક સંકોચ કરવાથી અંગુઠાના મૂળ સુધી લવાય ત્યારે વિસ-ર્જનમુદ્રા બને છે. ૧૭

આ પ્રકારે મુદ્રાઓ કહેલી છે.

ઉપસંહાર— ગૌતમસ્વામીને નમસ્કાર થાઓ.

જિનેશ્વર તેમજ ગુરુ મહારાજને નમસ્કાર કરીને સિદ્ધિ કરનારું કંઇક જ્ઞાન કહીશ. પચાશ લબ્ધિઓ સારાં વ્રત કરનારને પ્રાપ્ત થાય છે. એમ કહેલું છે. તે લબ્ધિઓ આ છે:— ૧ જિન ૨ અવધિજિન, ૩ પરમાવધિ જિન, ૪ અનન્ત જિન ૫ અનન્તાઅન્તજિન ૬ સર્વાવધિ જિન, ૭ બીજ બુદ્ધિ, ૮ કુષ્ઠ બુદ્ધિ, ૯ પદાનુસારી, ૧૦ સંભિન્નશ્રોતસ્ ૧૧ ક્ષીર લબ્ધિ, ૧૨ મધ્વાશ્રવ લબ્ધિ, ૧૩ અમૃતાશ્રવ લબ્ધિ, ૧૪ અક્ષીણ મહાનસિ લબ્ધિ, ૧૫ જલ્લૌષધિ, ૧૬ ખેલૌષધિ, ૧૭ આમોષધિ, ૧૮ વિપ્રુડૌષધિ, ૧૯ સર્વાગ્રિમ ઔષધિ, ૨૦ વૈક્રિયલબ્ધિ, ૨૧ સર્વલબ્ધિ, ૨૨ ઋજુમતિ, ૨૩ વિપુલમતિ, ૨૪ જંઘાચારણ મુનિ, ૨૫ વિદ્યાચારણ મુનિ, ૨૬ પ્રજ્ઞાચારણ મુનિ, ૨૭ વિદ્યાસિદ્ધ, ૨૮ નભચારી, ૨૯ તપ્તલેશ્યા, ૩૦ શીત લેશ્યા, ૩૧ તેજો લેશ્યા, ૩૨ દૃષ્ટિવિષ, ૩૩ આશીવિષ, ૩૪ વાગ્વિષ, ૩૫ ચારણો, ૩૬ મોટાં સ્વપ્નો, ૩૭ તેજસ્ અગ્નિથી ઉત્પન્ન થનારા, ૩૮ વાદી, ૩૯ અષ્ટાંગ નિમિત્તજ્ઞ, ૪૦ પ્રતિમાઓ વહન કરનારા, ૪૧ જિનકલ્પને ધારણ કરનાર, ૪૨ અણિમા વગેરે આઠ સિદ્ધિઓ વાળા, ૪૩–૪૫ ત્રણ પ્રકારના કેવલી ભગવાનો, ૪૬ ઉગ્ર તપસ્વી, ૪૭ દીપ્ત

તપસ્વી, ૪૮ ચૌદ પૂર્વના જાણકાર, ૪૯ દશ પૂર્વના જાણકાર અને ૫૦ અગિયાર અંગને જાણનારા.—૨-૭

મહારાજપણું, શ્રેષ્ઠીપણું, ત્રણ પ્રકારનું ચક્રવર્તીપણું, અને બલ—આ છ લબ્ધિઓ કર્મથી ઉત્પન્ન થાય છે. ધ્યાનથી નથી થતી. ૮

એક એક લબ્ધિને ધારણ કરનારા ૨૦ વિદ્યાઓની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે. આ પ્રકારે હજારો વિદ્યાઓ પચાશ લબ્ધિઓમાં આવી જાય છે. ૯

આદ્યપીઠમાં બાહુબલીની આગળ બ્રાહ્મી અધ્યક્ષ છે. શ્રી ઋષભદેવ ભગવાને આ પીઠની અધિષ્ઠાત્રી બ્રાહ્મી કહી છે. ૧૦

તથા હજારો મંત્રો આ મંત્રરાજની અંદર આવી જાય છે. વિદ્યા અને સાધના પૂર્વકનો આ મંત્ર પાઠોથી સિદ્ધ છે. આ લક્ષણ અહીં પ્રાપ્ત થતાં સ્તુતિ પદોનું એકત્વ અને એમનો કાર્ય કરનારો ક્રમ વિધિ તેમજ પ્રણવ અને નમઃપૂર્વક બધી લબ્ધિઓ ઇષ્ટ ફળ આપનારી છે. ૧૨

શ્રી અંચલગચ્છના નાયક શ્રી મેરુતુંગસૂરિએ અનેક શ્રેષ્ઠ સૂરિઓના મુખ્ય મંત્રોમાં ઉપયોગી એવા ગ્રંથોને જોઈને ગચ્છના ઉપયોગ માટે પોતે તેનો સારોદ્ધાર બનાવ્યો છે. આ ગ્રંથના ૫૫૮ શ્લોકો નિશ્ચિત થએલા છે. ૧-૨

આ પ્રકારે વિધિપક્ષના મુખ્ય નામવાળો શ્રી અંચલગચ્છ તેના નાયક શ્રી મેરુ-તુંગસુરિએ લખેલો શ્રી અંચલગચ્છ માટેનો શ્રીસૂરિમુખ્યમંત્રકલ્પ પૂરો થયો.

શ્રી વાદીદેવસૂરિ ગચ્છીય મુનિવિરચિત

દુર્ગપદ વિવરણનો અનુવાદ

આ સૂરિમંત્ર કલ્પનું દુર્ગપદ વિવરણ–કઠણ પદોનું વિવેચન કહેવાય છે.—

ગુરુ વચનથી એવું એકે પદ નથી સાંભળ્યું અને અનેક વચન વિસ્તારમાં નથી જોયું પરંતુ ઉપદેશથી પ્રાપ્ત થયેલું જે છે તેનું વિવરણ હું પ્રગટ કરું છું. ૧

ગીતાર્થ એવા સમસ્ત સૂરિઓને વંદન કરીને પદોથી વિજ્ઞાપન કરું છું કે, હે સૂરિવરો ! તમે મને સાંભળો. ૨

તમારા હૃદયમાં મારા વચનોની જે યુક્તિ ચિત્તમાં ઘટે તેનું આચરણ કરજો. આનો મિચ્છામિ દુક્કડં ન દેશો.

ચારે પીઠનો સ્વામી મેરુ સ્વરૂપ મહા મંત્રરાજ છે એવો પૂર્વ પુરુષોનો નિર્ણય છે.

પીઠોનાં નામો—પહેલી વિદ્યાપીઠ, બીજી મહા વિદ્યાપીઠ, ત્રીજી ઉપ વિદ્યાપીઠ અને ચોથી મન્ત્રપીઠ. "પીઠ શું છે?" "ધ્યાન કરવા યોગ્ય રૂપોનો સમૂહ." તે આ પ્રકારે છે:—જિન, અવધિજિન, પરમાવધિ જિન, અનન્તાવધિ જિન વગેરે नमो जिणाणं ઇત્યાદિ પદ સ્વરૂપ જે ૩૨, ૧૮, ૧૨, ૧૩ અને ૨૪ સંખ્યા પ્રમાણરૂપ पसिज्झउ स्वाहा એ પદ જેની અંતે છે એવી આદ્યપીઠ છે. ભવ્ય પ્રાણીઓને ઉપકારી એવી આઠ વિદ્યાઓથી ગર્ભિત આ પીઠ છે. તે વિદ્યાઓ આ પ્રકારે છે:—૧ સરસ્વતી, ૨ રોગાપહારિણી, ૩ વિષાપહારિણી, ૪ બંધમોક્ષિણી, ૫ આરાધક શ્રી સંપાદિની, ૭ દોષનિર્નાશિની, ૮ અશિવોપશમની. જે જે વિદ્યાનો હું પ્રયોગ કરું તે તે મને ભવ્ય પ્રાણીઓના આરાધન વિષયમાં સિદ્ધ થાઓ; એવો ભાવાર્થ છે. 'વિદ્યા' એ પદમાં જાતિમાં એક વચન થાય છે. એ ન્યાયે અહીં એક વચન આપ્યું છે. આ વિદ્યાઓનો પદ વિભાગ કહેવાય છે. પ્રણવ ૐ અને नमो થી યુક્ત બધાં પદો ઈષ્ટ કાર્ય ઉપજાવે છે. પ્રણવ વિના (ઇષ્ટ કાર્ય) ન ઉપજે. नमो એ પદ મોક્ષ બીજ છે. અને ધ્યાન નિર્બીજ હોય છે.

चउदसपुव्वीणं पचानुसारीणं एगारसंगीणं उज्जुमईणं विउलमईणं एएसिं ઇત્યાદિથી લઈને सारस्सयं मे पसिज्झउ स्वाहा સુધી એ રીતે બધાં ઇષ્ટ કાર્યોનું ઉચ્ચારણ કરવું. ૧

आमोसहिलद्धीणं विप्पोसहिलद्धीणं खेलोसहिलद्धीणं जल्लोसहिलद्धीणं ઇત્યાદિથી ભવ્ય પ્રાણીઓને કુષ્ટ રોગ ઉત્પન્ન થતાં આ વિદ્યાવડે શરીરનો સ્પર્શ કરવો. તાંબૂલ–પાન અને કલાપાનીય–ચૂનો મંત્રીને આપવો. આ વિદ્યાને ચંદનવડે આલેખી સુગંધિ દ્રવ્યોથી પૂજા કરી, કાંસાના પાત્રમાં દૂધ વડે પ્રક્ષાલન કરીને પીવડાવવામાં આવે છે. આ અક્ષરો

આરાધન કરનાર મનુષ્ય ઉપર દૂધ અથવા અમૃત વરસાવે છે. આ ધ્યાન મોટો રોગ થયો હોય તો જ કરવું. બીજે ન કરવું. તે રોગનો નાશ કરનાર છે. ૨

आसीविसलद्धीणं खीरासवलद्धीणं महुयासवलद्धीणं अमियासवलद्धीणं ઇત્યાદિ. આ વિદ્યા વિષાપહારી છે. આ વિદ્યાવડે શરીરનો સ્પર્શ વગેરે પૂર્વની માફક અને ધ્યાન પણ પૂર્વની માફક જ કરવું ૩

जिन–अवधि–परमावधि–अनन्तावधि केवलित्रयम् આ પદો બંધમોક્ષણી વિદ્યા કહેવાય છે. અહીં પૂર્વ રીતે જ ધ્યાન અને શરીર સ્પર્શાદિ કરવાં. આ પદોને ચંદનવડે આલેખીને તેના નીચેના ભાગમાં બંધાયેલા પુરુષનું નામ આલેખી હમેશાં પૂજા અને ધ્યાન કરવું. મોટા મનુષ્યના બંધનને છોડવવામાં આનો ઉપયોગ કરવો; બીજે નહિ. ૪

बीयबुद्धीणं कुट्ठबुद्धीणं संभिन्नसोयाणं अक्खीणमहाणसलद्धीणं सव्वलद्धीणं આ અક્ષરો લક્ષ્મીનું સંપાદન કરવામાં શ્રી સંપાદિની વિદ્યા કહેવાય છે. ધ્યાન તો પૂર્વરીતિએ હમેશાં કરવું. મોટા મનુષ્યને સારે સ્થાને રહેલી લક્ષ્મીનો લાભ થવામાં ઉપદ્રવ થતાં પ્રયોગ કરવો. ૫

उग्गतवचरणचारीणं दित्ततवाणं पडिमापडिवन्नाणं આ પદો પારકાની વિદ્યાનો ઉચ્છેદ કરવામાં પરવિદ્યા છેદિની કહેવાય છે. ધ્યાન તો વજ્રના પાંજરાની મધ્યમાં હું છું એ રીતે કરવું. ૬

चारणाणं जंघाविज्जा वेउव्विय इड्ढिपत्ताणं आगासगामीणं આ પદો દોષનો નાશ કરવામાં દોષનિર્નાશની વિદ્યા કહેવાય છે. તેને માટે ધ્યાન કરવું. આથી દેવતા અને અસુરોથી પરિષ્કૃત થવાય છે, અને સર્વવ્યાપી તેમજ બધી દિશામાં જનારો હું બનું છું. આનું ધ્યાન કરતાં નાનો સરખો દોષ પણ પાસે નથી આવતો. મોટા મનુષ્યના મોટા દોષમાં જ આનો પ્રયોગ કરવો. ૭

मणपज्जवनाणीणं सीयलेस्साणं आसीविसदिट्ठीविसचारणमहासमणभावणाणं तेयग्गिनिसग्गाणं આ પદો નમો યુક્ત વિશેષણ સહિત પ્રત્યેક પ્રાતિહાર્યોનાં છે. પ્રણવ–ૐ અને નમો યુક્ત ૩૨ સંખ્યાવાળાં સ્તુતિપદો અશિવોપશમિની વિદ્યા (અકલ્યાણકારક વસ્તુને શાંત કરનારી વિદ્યા) કહેવાય છે. ચંદનના લેપવાળા કાંસાના પાત્રમાં આલેખાયેલા સમવસરણમાં ૐ अर्हं श्री युगादिनाथाय स्वाहा એ પ્રકારે મધ્યમાં લખવું. તેની નીચેના ભાગમાં પીડિતનું નામ આલેખવું. તે પછી પૂર્વ બાજુએ विनीतायां राज्यं करोति એમ લખવું. ઉત્તર દિશામાં पुत्राणां राज्यं ददाति, व्रतं गृह्णाति, इक्षुरसेन श्रेयांसः प्रीणयति એમ લખવું. દક્ષિણ દિશામાં मौनी विहरति અને પશ્ચિમ દિશામાં उत्पन्न केवलो भगवान् धर्मं कथयति એમ લખવું. તે પછી સમગ્ર મંત્રનો હાથ વડે ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. સુગંધિ દ્રવ્યો વડે અને શ્વેત પુષ્પો વડે પૂજા કરવી. પૂર્વ દિશાએ भक्तामर સ્તોત્રથી સ્તુતિ કરવી. તે પછી કૈલા-

વંદન કરી શાંતિપાઠ ભણી ચંદન યુક્ત પાણીવડે ૧૦૮ કલશથી સ્નાન કરાવવું. આ સ્નાત્ર-સ્નાનના પાણીથી પીડિતનો અભિષેક કરવો. જે મંડળમાં લખ્યું હોય તેનું ધ્યાન કરવું. અથવા યુગાદિનાથના જન્મકલ્યાકનું ધ્યાન જે રીતે કલ્પમાં કહ્યું છે તે રીતે કરવું. આ વિદ્યા વાદ, વિવાદ, રણુ, રાજકુળ, રાજા, શત્રુ, હમેશનો ઉપદ્રવ, અઘટિતકાર્ય, મોટો રોગ, લાંબા કાળના દોષથી પીડાતાં અને બીજાં વિપત્તિવાળાં સ્થાનો વગેરેમાં મોટા સમકિત-ધારી પુરુષો, ધર્મમાં સ્થિર મનુષ્યો, ત્રણ રત્ન (દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર)નું આરાધન કરનારા, તેમજ પદસ્થ મહાપુરુષો માટે જ પ્રયોગમાં લાવવી. બીજાઓ માટે નહિ. અથવા यैः शान्तरागरुचिभिः થી લઈને ज्ञानं यथा त्वयि સુધીનાં (ભક્તામર સ્તોત્રના) પદ્યોવાળા સ્તોત્રનો હમેશાં પાઠ કરવો. આથી બધાના આત્માની હમેશાં શાંતિ થાય છે. આ જ પુંડરીકનો આદેશ અત્યંત સ્પષ્ટ છે. ગણધર વિદ્યાથી ગર્ભિત આ આઠ પદ્યોનો હમેશાં પ્રાતઃકાળે પાઠ કરવો; બીજી વેળાયે નહિ. આ કારણથી બધા કાર્યોની સિદ્ધ કરનારી આ વિદ્યા છે, એમ કલ્પમાં કહ્યું છે.

આ પ્રકારે પ્રથમપીઠનું વિવરણ છે.

બીજી પીઠ—પ્રણવ- ૐ અને नमो થી યુક્ત બાહુબલીનાં વિશેષણો અને નવ પદથી યુક્ત सिद्ध्यतां मम भगवती महती महाविद्या स्वाहा સુધી છે. આ કારણે આ મહા વિદ્યાપીઠ બાહુ-બલીએ કહેલી છે. તીર્થંકર નામકર્મ ઉત્પન્ન થતાં દીક્ષા પછી આ વિદ્યા પ્રાપ્ત થવાનો સંભવ હોય છે, પ્રથમ ચાર પ્રકારનાં જ્ઞાન અને નવ પ્રકારે બાહુબલીરૂપ તીર્થંકર—તે નવ પ્રકારો આ પ્રમાણે છેઃ—પ્રજ્ઞાશ્રમણપણું મતિજ્ઞાનરૂપ છે. મહાપ્રજ્ઞાશ્રમણપણું સમગ્ર પ્રકારના શ્રુતજ્ઞાનરૂપ છે. શતબલવીર્યપણું અને મહાબલપણું અવધિજ્ઞાન રૂપ છે. યોદ્ધાના સરખું પરાક્રમપણું, હજાર મલ્લપણું, અનેક હાથપણું, મહાગલ અને પરાક્રમપણું મનઃપર્યાય-જ્ઞાન રૂપ છે.

તે પછી પ્રણવ–ૐ યુક્ત ચાર વગ્ગુના છ પદો ગુરુથી જાણવાં. એ પ્રકારે (૪+૬)= ૧૦ થયાં. તે પછી પાંચ महु महुरेથી લઈને स्वाहा પર્યંત (મંત્ર) કેવલજ્ઞાન રૂપ છે. આ પ્રકારે મહાપીઠ છે. આ મહાવિદ્યા કહેવાય છે. આની મધ્યમા આદેશ વિદ્યા जया विजया अपराजित्ता થી લઈને महापन्न (ण्ह) समणस्स સુધીની આદેશ વિદ્યા કહેવાય છે. शतबलत्वथी લઈને છ વિશેષણ પદોથી યુક્ત महती महाविद्या स्वाहा સુધી જયા, વિજયા, અને અપરા-જિતામાં આરાધકનો આદેશ થાય છે. આદેશ વિદ્યાનો પ્રયોગ ભવ્ય અને ધર્મમાં સ્થિર મનુષ્યો માટે થાય છે; બીજા માટે થતો નથી. અથવા ઉન્નતિ પામેલા એવા તીર્થ, શ્રુત-સાહિત્ય અને સંઘના શત્રુઓને ભયંકર આદેશ કરનારી થાય છે. સ્વદેશમાં જય, પરદેશમાં વિજય, તીર્થના શત્રુઓ વચ્ચે અપરાજિતપણું પ્રાપ્ત થાય છે. મહાપીઠના સ્મરણ વડે

પહેલાં કહેલી સારસ્વત આદિની સાધનામાં જય, વિજય અને અપરાજિતપણું પ્રાપ્ત થાય છે. वग्गु થી લઇને महु महुरे किपिसिहि आरिकालि स्वाहा એટલાં કેવલજ્ઞાનમય પદો છે. આ (વિદ્યા)ના સ્મરણ માત્ર વડે ત્રિભુવનમાં પણ અસ્ખલિત શાસનવાળો બને છે. નમોથી યુક્ત भगवतो बाहुबले ઇત્યાદિ વિશેષ નવ પદો वग्गु ઇત્યાદિથી લઇને પંદર किपिसिहि आरिकालि स्वाहा સુધી મહા વિદ્યાપીઠ કહેવાય છે.

આ પ્રકારે બીજીપીઠનું વિવરણ છે.

ત્રીજી ઉપવિદ્યા પીઠ—આ વિદ્યાથી એ જ થાય છે કે જ્યારે સારસ્વતથી આદેશ કરાએલું અને પ્રયોગમાં લાવેલું કાર્ય વિલંબે પણ સિદ્ધ થાય છે, ત્યારે તે કાર્યને વિચારી, સ્મરણ કરતાં જલ્દીથી સિદ્ધ થાય છે. શિષ્ય પરંપરા વડે જે કંઈ ગુરુઓની સિદ્ધિ હોય છે તે અલ્પ અને બહુત્વના ભાગ વિનાની બને છે. અને શાપ આપવો તથા કૃપાની શકિત પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ઉપવિદ્યા પીઠ કહ્યું છે. इरियाए થી લઇને महाकालि स्वाहा પર્યંત આ વિદ્યા છે. આનું વિવરણ આ પ્રકારે છે.

આ પ્રકારે ત્રીજીપીઠનું વિવરણ છે.

ચોથી મંત્રપીઠ—ત્રણ પીઠમાં જે કાર્ય અગાઉ કહ્યું છે તે બધું વિલંબ વિના અસ્ખલિત પણે આમાં પણ સિદ્ધ થાય છે. વળી સાધના વિધિવાળી વિદ્યા છે. અને મંત્ર સાધના વિનાનો હોય છે. (વિદ્યા સ્ત્રી દેવતા છે. તેથી ત્રણે પીઠમાં અધિષ્ઠાયિકા સરસ્વતી, ત્રિભુવનસ્વામિની અને શ્રી એમ દેવીઓ છે. અને મંત્રપીઠમાં ગણિપિટક અધિષ્ઠાયક છે. મંત્ર પુરુષ દેવતા છે માટે) આ એક પીઠ વડે પૂર્વની બધી પીઠો સધાય છે. વિદ્યાની સાધના તો કલ્પમાં જ કહેલી છે. તેથી મંત્રપીઠ ભગવાનના ૧૯ અતિશયો ૮ પ્રાતિહાર્ય સ્વરૂપ છે.

આ પ્રકારે ચોથી પીઠનું વિવરણ છે.

અનન્ત જ્ઞાન, અનન્ત દર્શન, અનન્ત વીર્ય અને અનન્ત આનંદમય ચાર પીઠો જ છે. હમેશાં ધ્યાન કરનારને (ઉપર્યુક્ત) ચાર અનન્તોની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ચાર અનન્તોથી ગર્ભિત ચારે પીઠોનો સ્વામી બધા કર્મોનો ક્ષય કરનાર મોક્ષ રૂપ મંત્રરાજ પાંચ સંખ્યાના પદથી સહિત છે. છ સંખ્યા કે સાત સંખ્યા વાળો નથી. જે છ સંખ્યા કે સાત સંખ્યા વાળો જોવાય છે તે કેવી રીતે कि ની મધ્યમાં द गि રૂપે સંભવે ? हि ની મધ્યમાં चि એ પ્રકારે નવમો પણ નથી. ગૌતમ વાચનામાં જે મંત્રરાજમાં અગિયાર પદો કહ્યાં છે તે ખોટાં છે. मन्थन અને संदर्भ વગેરે અક્ષરો છે તે પણ મિથ્યા છે. આગ કેમ ? જ્યાં સુધી નવ ગુણસ્થાનોની પ્રાપ્તિ થાય ત્યાં સુધી કોટચંશ (નામવાળો) મંત્ર છે. તેથી નવ પદો સંભવે છે. मन्थन આદિ પદો લૌકિક મિથ્યાત્વવાળા મંત્ર અને વ્યાકરણમાં યોગ્ય છે. તેથી બીજે સ્થળે નહિ.

કલ્પમાં જે (પદો) કહ્યાં છે તે શિષ્ય ઉપરના મોહના કારણે છે. તેથી ઉન્મત્ત માણસના વચનની માફક શ્રદ્ધા કરવા લાયક નથી. ત્યારે કોટચંશ મંત્ર કેવો છે ? કેવળ જ્ઞાનવડે અનન્ત દ્રવ્યો જે દેખાય છે તે કોટચંશ અર્થાત્ કોટિ ભાગને આનો ધ્યાન કરનાર જૂએ છે. તેથી કોટચંશ આ છે, અત્યારે એ સિદ્ધ થવા છતાં બહુ પ્રમાદના કારણે (વસ્તુનો) ૧૦૮મો ભાગ જ માત્ર જૂએ છે. અંશો લેવાનું કલ્પમાં કહેલું છે. તેથી પીઠના ઉદ્ધારમાં ૧૦૮ પદો સંભવે છે; તેથી વધારે સંભવી શકતાં નથી. ૧૦૮ પદની મધ્યે જેટલાં તેટલાં (પદો) બને ત્યારે પાંચ પદો જ કેમ (કહ્યાં)? જીવ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ છે. બધા (જીવો)ની ગતિ (દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી અને મોક્ષ) પાંચ છે. ત્રણ રત્ન સ્વરૂપ જીવ મોક્ષ આપનારો છે. અજ્ઞાન, કોપ વગેરે અઢાર દોષનો નાશ કરનાર પ્રત્યક્ષ સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ મંત્રરાજ છે. એ પ્રકારનું વર્ણન છે. તેથી પાંચ પદો જ સંભવે છે. બાકીના મંત્રની શુદ્ધિ કલ્પમાં કહ્યા પ્રકારે જ શુદ્ધ બને છે. અરિહંત તત્ત્વમાં સોળ અંશો છે. તે કયા છે? સારા કર્મરૂપ તીર્થંકરનામ લક્ષણ રૂપ તેના અંશો છે. તેનાથી બનાવેલ અથવા તે સ્વરૂપ મંત્રરાજનાં પદો છે, બાકીનાં પદો વીતરાગને આશ્રિત છે. જ્યાં સુધી કોટચંશ છે ત્યાં સુધી અણિમા આદિ મોટી સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. મંત્રરાજના ધ્યાનનું ફળ ઐહિક (આ લોક સંબંધી) છે.

પૂજાકાળે પ્રસ્થાન કરવું. "તે પ્રસ્થાન શું છે?" "ધ્યેયની સ્થાપના અને ધ્યેયની શ્રેણિ" એવો તેનો અર્થ છે. પ્રસ્થાન પાંચ પ્રકારે વિવિધ સ્વરૂપવાળાં છે. ધ્યેય પદોનો વિભાગ કરવાથી પ્રસ્થાનોના આલેખનમાં મંત્રરાજ છ પદ વાળો અથવા સાત પદ વાળો બને છે. મંત્રરાજની અપેક્ષાએ બાકીનાં બધાં ટૂંકો છે. મંત્રરાજ તો છ ખૂણે પાંચ જ ધ્યેયવાળો છે, તે અપેક્ષાએ મંત્રપીઠ, ઉપવિદ્યાપીઠ કહેવાય છે, અને વિદ્યાદેવતા પણ આ પ્રકારે છે. किंपि सिहि आरि कालि પદ પૂર્વક ઉપવિદ્યાનું કાર્ય જ્યારે મહાવિદ્યાનું કાર્ય બને છે ત્યારે એક (ઉપવિદ્યા)ની પ્રાંતે स्वाहा આવે છે અને બીજી (મહાવિદ્યા)ના પ્રારંભમાં પ્રણવનું ઉચ્ચારણ કરવામાં આવે છે. શ્રી પ્રભવસ્વામીથી આરંભ કરીને વજસ્વામી પર્યંત ચાર જ્ઞાન કોટચંશ કહેવાય છે, તે પછી વ્યુચ્છેદ થયો છે. અત્યારે ૧૦૮ અંશથી આગળ કોઈ જોઈ શકતું નથી. તેની જ સાધનામાં અત્યન્ત નૈષ્ઠિકપણે શ્રીઋષભદેવ, શ્રીચંદ્રપ્રભ અને શ્રીવર્ધમાનસ્વામીના કલ્યાણક સ્થળોમાં સાધનાનો આરંભ કરવો. શા કારણે? કેમકે શ્રીઋષભદેવથી લઈને ચંદ્રપ્રભસ્વામી સુધી પુંડરીકોની એકરૂપ સ્થાપના થાય છે. તે પછી શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીથી લઈને મહાવીરસ્વામી સુધી ભિન્ન ભિન્ન રૂપવાળી મહાવીરસ્વામીની સ્થાપના છે; તે ૩૨ શ્લોકાત્મક છે. તેથી એમ જે કહ્યું છે કે દુ:પ્રસહસૂરિ મંત્રરાજનાં ત્રણ પદો કહેશે; તે પણ ખોટું છે, તે (પદો) પણ પાંચ છે. નહિતર ધ્રુવાંશો બની શકતા

નથી. તો શા કારણે આવી સ્ફુરણાનો વિચ્છેદ થયો? (એનું કારણ) અજ્ઞાન, વિક્રિયા થવાનાં સાધનો, અવલેપ, જિનવચનનો અપલાપ અને સદ્ગુરુના આચરણનો વિરોધ છે. તેથી અજ્ઞાન, વિક્રિયાનાં સાધનો, અવલેપ, અને અનિષ્ટનું આચરણ છોડીને ત્રણ પ્રકારની (મન, વચન અને કાયાની) શુદ્ધિ વડે પ્રણવ-ૐ ह्रीं અને अर्हं યુક્ત અને મંત્રરાજનાં પાંચ પદો સાથે चतुष्पीठस्वामिने नमः ત્યાંસુધી આગળ કરીને (મુખ્યરૂપે) ત્રણ લાખ વાર જાપ કરવો. એથી ત્રીજે ભવે મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે.

હવે મંત્રરાજના ધ્યાનનું ફળ કહે છે:—આ પુંડરીકનો આદેશ અપ્રગટ છે. ઇચ્છિત ગુરુઓના મુખથી એ પ્રગટ થાય છે. આની બે સ્થાપના છે. પ્રથમ સ્થાપના શ્રીઆદિનાથ ભગવાનથી જાણેલ હજારો વિદ્યા સહિત છે. અને બીજી સ્થાપના હજારો મંત્રોથી ગર્ભિત છે. જે કોઈ મોટા નૈષ્ઠિક સૂરિને મેરુ સ્વરૂપ મંત્રરાજ સિદ્ધ થાય છે. તેથી ચતુર્થ પીઠનો સ્વામી મંત્ર स्वाहा સુધીનો છે. પ્રથમ દિશા માત્ર જ વિદ્યાની સ્થાપના કહેવાય છે. શ્રી આદિનાથ ભગવાને બ્રાહ્મીને પ્રત્યક્ષ અને લોકોત્તર મહાચારિત્ર શીલ સંબંધી હજારો વિદ્યાઓ બાહુબલી સ્વામીને પ્રગટ કરી અને જણાવી. તેથી પ્રથમ પીઠની અધિષ્ઠાત્રી બ્રાહ્મી છે. ત્યારે પ્રથમ પીઠમાં હજારો વિદ્યાઓની સ્થાપના કરી છે. યથાખ્યાત ચારિત્ર વડે પચાશ લબ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. અને પચાશ લબ્ધિવાળા ચારિત્રીઓને ધ્યાન વડે હજારો વિદ્યાઓ સિદ્ધ થાય છે. એક એક લબ્ધિવાળાને ધ્યાનમાં વીશ મંત્ર વિદ્યાઓ સિદ્ધ થાય છે.

પ્રણવ-ૐ અને नमो યુક્ત જિન, અવધિ જિન, પરમ અવધિ જિન, અનન્ત જિન, અનન્તાનન્ત જિન, સર્વાવધિ જિન, બીજબુદ્ધિ, કુષ્ઠબુદ્ધિ, પદાનુસારી, સંભિન્ન શ્રોતસ્, ક્ષીરલબ્ધિ, મધ્વાસવ, અમૃતાસવ, અક્ષીણમહાનસિલબ્ધિ, આમૌષધિ, વિપ્રૌષધિ, ખેલૌષધિ, જલ્લૌષધિ, સર્વૌષધિ વૈક્રિયલબ્ધિ, સર્વલબ્ધિ, ઋજુમતિ, વિપુલમતિ, જંઘા વિદ્યા, પ્રશ્ન શ્રમણ વિદ્યા, સિદ્ધ, આકાશગામી, તપ્ત લેશ્યા, શીત લેશ્યા, તેજો લેશ્યા, વચન વિષ, આશી વિષ, દૃષ્ટિ વિષ, ચારણ, મહાસ્વપ્ન, તેજોગ્નિનિસર્ગ, વાદી, અષ્ટાંગનિમિત્ત, પ્રતિમા પ્રતિપન્ન, જિનકલ્પ પ્રતિપન્ન, અણિમાદિ સિદ્ધિ, શ્રામણ્ય, બાદર કેવલી, ઉગ્રતપ, દીપ્તતપ, ચતુર્દશપૂર્વી, દશપૂર્વી, અને અગિયાર અંગને પારગ કરનાર.

વળી ચક્રી, કેશવ, પ્રતિવાસુદેવ, બલ, મહામંડલી, મહાશ્રેષ્ઠીઓને આ લબ્ધિઓ ધ્યાનમાર્ગે સિદ્ધ થાય છે.

ૐ ह्रं नमो जिणाणं ૐ जां जां ह्रं ह्रीं ह्रीं ह्रुं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः स्वाहा આ પ્રમાણે સરસ્વતી વિદ્યા છે. આ રીતે જ બાકીનાં ચારે પદોમાં એક એક હૃદયાક્ષર લેખિત કરી મૂકવો. તે આ પ્રમાણે:—

ह्म्ल्व्र्यूँ ह्स्ल्व्र्यूँ प्म्ल्व्र्यूँ म्म्ल्व्र्यूँ स्म्ल्व्र्यूँ क्म्ल्व्र्यूँ य्म्ल्व्र्यूँ ल्म्ल्व्र्यूँ च्म्ल्व्र्यूँ झ्म्ल्व्र्यूँ व्म्ल्व्र्यूँ न्म्ल्व्र्यूँ ॥

એમાં કૂટાક્ષર નથી. પ્રથમની માફક જ બધો પાઠ કરવો. એ કારણથી વિદ્યાપીઠ છે. આની અંતે બાહુબલીની સ્થાપના કરવી. પહેલાં કહેલાં સાત વિશેષ પદો મૂકવાં. જેનાથી હજારો વિદ્યા અને બધી લબ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરનાર ભગવાન્‌ની તેમાં સ્થાપના થાય આથી મહાવિદ્યા બને છે. આના પ્રભાવથી બધાની સિદ્ધિ થાય છે. તે પછી તીર્થંકરની દેશના જેનાં પાંત્રીશ વચનના અતિશયોરૂપ વાણી હોય છે. इरियाएथी લઈને महुमहुरे સુધી બાહુબલીએ કહેલાં પદોની સ્થાપના છે. અહીં પ્રથમ તીર્થંકર સ્વરૂપવાળા ૧૦૮ પદોની સ્થાપના કરવી. આ કારણથી ચંદ્રસેન સિદ્ધ થાય કે ચોવીશ તીર્થંકરોનો વિદ્યાકલ્પ અલગ કર્યો છે. તે પછી ગૌતમસ્વામીએ અહીં આઠ પદો મૂકયાં છે. એને જણાવનારું समणे त्ति च सौमणसे महुमहुरे जिणवरे नमंसामि એ પ્રકારે શ્રી માનદેવસૂરિનું આ સ્તવન છે.

આ કારણથી બાહુબલીના કુમાર કાળમાં ત્રિભુવનસ્વામિની દેવી ઉપાસિકા હતી. ગંગાતટ ઉપર મોટું સામાયિક (ચારિત્ર્ય-દીક્ષા) લેતાં શ્રીદેવી ઉપાસિકા થઈ. તેથી મહાવિદ્યાપીઠની અધિષ્ઠાત્રી બે દેવીઓ થઈ. તે પછી તીર્થંકર અને ગણધરની લબ્ધિવાળી ઉપાસિકા તીર્થની ઉત્પત્તિ થતાં એક અવતારમાં જ તીર્થંકર નામ કર્મના અંશતઃ ઉદયથી મોટા પ્રભાવવાળી થતાં પ્રથમની લબ્ધિઓને પ્રાપ્ત તથા અલ્પ અતિચારવાળું ઉગ્ર તપ પાળનારી એવી તે દેવીઓની સ્થાપના કરવી. મંત્રરાજપદની તે જ સંખ્યા થાય જે આની પૂર્વના વિવેચનમાં કહી છે. તે અરિહંત સ્વરૂપ છે. તે પાંચ પ્રકાર કે સાત પ્રકારની છે. ઇકિ(પદ) ભવ પરાવર્તનરૂપ છે અથવા ભવસ્થ છે.

[ઇકિભવ ઉપર ટિપ્પણનો શ્લોક—શ્રીમંત્રરાજમાં પ્રથમનાં બે પદો ભવરૂપ સુખને ઉત્પન્ન કરનારાં છે. ત્રીજા પદથી રાજ્ય વગેરે, ચોથા પદથી અતુલ દીક્ષાભાવરૂપ તથા પાંચમા પદથી કેવળજ્ઞાન, છઠ્ઠા પદથી પૂજા કરાવનાર મહત્તાના ભાવરૂપ છે અને છેલ્લું સાતમું પદ શ્રી સંઘ ભગવાન્ રૂપ મહાઉદયને પ્રાપ્ત કરાવનારું આ પદ છે.]

ભવ પણ એકેન્દ્રિયાદિક ચિંતામણિ અને કલ્પદ્રુમ સ્વરૂપ છે, બીજાને પીડા કરાવનારો નહિ, વળી વિકલેન્દ્રિયપણું પણ નથી. પ્રત્યેક ભવમાં લોકોત્તર કે લોકનું અત્યંત અદ્‌ભુત કારણપણું અને નિર્વાહકપણું પ્રાપ્ત થાય છે. गिरि એ પદ રાજ્યાવસ્થારૂપ અને મનુષ્યમાં સમૃદ્ધિ કરવાની શક્તિ રૂપ છે. पिरि એ પદ દીક્ષાવસ્થારૂપ છે અને સ્થાવર તેમજ જંગમ પ્રાણીઓની ખૂબ પ્રીતિ સંપાદન કરાવે છે. सिरि એ પદ કૈવલ્યરૂપ અને સર્વજ્ઞતારૂપ છે. हिरि એ પદ મોટી પૂજાના સંબંધવાળું ત્રણ જગતમાં જેની આજ્ઞા કોઈ ન લોપે એવું છે. आइरि એ પદ સંઘરૂપ અને મોક્ષરૂપ છે.

આ પદસંખ્યાવાળી મંત્ર પીઠ છે.

અહીં દેવો અને ઈન્દ્રોની સ્થાપના કહેવાય છેઃ—इरि इरि किरि किरि ઈત્યાદિથી કલ્પેન્દ્રોની સ્થાપના કરવી. गिरि गिरि ઈત્યાદિથી ભવનપતિ દેવેન્દ્રોની સ્થાપના કરવી. पिरि पिरि ઈત્યાદિથી વ્યંતર દેવેન્દ્રોની સ્થાપના કરવી. सिरि सिरि ઈત્યાદિથી જ્યોતિષ દેવેન્દ્રોની સ્થાપના કરવી. हिरिहिरि ઈત્યાદિથી અમલસ્વામી અધિપિટક(યક્ષરાજ)નીસ્થાપના કરવી. आइरि ઈત્યાદિથી લોકાંતિક દેવોની સ્થાપના કરવી. કાળ અતિશય ક્રિયાની ઉત્પત્તિ સ્વરૂપ લક્ષણવાળો છે. તે જે તીર્થંકરોને છે, તેમનાં પાંચ કલ્યાણકો ૧૯ અતિશયો, ૮ પ્રાતિહાર્યોની ઉપાસના, સુવર્ણ વૃષ્ટિ અને સમવસરણની રચના વગેરે રૂપ (અતિશય) ક્રિયા રૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. આદિ શબ્દથી ગણધર દેવોનો અભિષેક, અખંડિત શાસનપણું, વિલંબ વિના જ તીર્થની પ્રવૃત્તિ, અખંડિત પાંચ આચારનું પાલન, સંઘ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ, ધર્મ મર્યાદા અને મિથ્યાત્વથી અપરાજિતપણું, ગુરુપણાની સંપત્તિ, ભક્તની ઉપધિ પ્રાપ્તિ, દુષ્ટ રાજા કે દેવતાના ઉપસર્ગને ખાળવાપણું, વાદીઓનું નિરાકરણ, દુર્ભિક્ષરૂપ જંગલને ઓળંગવાપણું, સિદ્ધાંતના અર્થને જાણવા, શાપ તેમજ કૃપા કરવાની શક્તિ, મોટા તપનો નિર્વાહ, તીર્થનું શ્રવણ અને શિષ્યની સ્થાપના વગેરે પ્રાપ્ત થાય છે. આ બધું કલ્યાણ ક્રિયા વગેરે પૂર્વક કહેલા ઇંદ્રદેવોની આ વ્યવસ્થા છે. દેવીઓની સ્થાપના ઉપ-વિદ્યાપીઠમાં કરવી. આ (દેવીઓ)નું કામ ઇંદ્રદેવતાની સમાન છે. તેમનાં નામ અને વિશેષતા આ પ્રકારે છેઃ—इरिकिरिथी ચક્રેશ્વરીની સ્થાપના, गिरिથી દિક્કુમારીઓની, पिरि ઈત્યાદિથી જે તીર્થ છે તે દેવીનું છે. सिरि हिरि ઈત્યાદિથી નંદા, ભદ્રા, જયા, વિજયા, અપરાજિતા અને ચોવીશ દેવીઓ ગૌરી, ગાંધારી, રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ વગેરે સર્વની સ્થાપના કરવી. आइरि ઈત્યાદિથી આત્મદેવીની સ્થાપના કરવી. कालि कालि ઈત્યાદિથી તીર્થંકર અને ગણધરોના મોક્ષ પામ્યા પછી શંકા ઉત્પન્ન થતાં સંઘના અખંડિતપણા સ્વરૂપ કાળ જેને છે તે. कालि ઈત્યાદિથી જ્ઞાનના અભાવમાં મોટા સાધુ અને શ્રાવકને પરલોક ગતિની પ્રાપ્તિ થાય તે.

તે પછી ઉપવિદ્યા इरियाए ઈત્યાદિમાં आए અર્થાત્ ઉત્તરકાળમાં તીર્થ અન્તરાલમાં ત્રણ રત્નોની પ્રાપ્તિસ્વરૂપ તથા તીર્થના અંતરાલકાળમાં લબ્ધિવાળા સૂરિઓની તીર્થંકર રૂપે સ્થાપના. અરિહંતો ત્રણ પ્રકારે છે. અરિહંત પણાની સંભાવના હોય ત્યારે તેની સ્થાપનામાં જેમ રાજ્ય અને દીક્ષા અવસ્થામાં યુગાદિનાથને મરીચિએ તથા શ્રેયાંસકુમારે વાંદ્યા. किरि શ્રી બધાં દ્રવ્યોની સ્થાપના કરવી. गिरि શ્રી બધા ગુણોની સ્થાપના કરવી. पिरि શ્રી પર્યાયોની સ્થાપના કરવી. सिरि શ્રી એ બધાની ઉત્પત્તિની સ્થાપના, हिरि શ્રી એ બધાની ધ્રુવ પણાની સ્થાપના અને आइरि શ્રી એ બધાના નાશની સ્થાપના કરવી. પૂર્વ કર્મોને

કરાવનારા દેવ-દેવીઓની ફરી ફરીને ઉત્પત્તિનું અખંડિતપણું, તેની સ્થાપના કરવી. અહીં સ્તવન જ્ઞાપક છેઃ—

किरियाए हिरियाए એ મંત્રાક્ષરો-વડે અચંગ, ત્રણે કાળ વિરત, શુભ સાધક, તથા મુક્તિના સાધક એવા સાધુઓને હું નમસ્કાર કરું છું.

અહીં પણ વિશેષપણે કલ્યાણ ક્રિયાની કરનારી, અલ્પસંસારી (સંસારમાં થોડા અવતારો પછી મોક્ષે જનારી), પૂર્વદેવીઓની સાથે સંબંધ ધરાવનારી એવી મહત્તરાઓ અને કેવળ સૂરિઓ તેમજ સાધુઓની ઉપાસક દેવીઓની સ્થાપના કરવી. તેમાં इरि વગેરેથી શાંતિદેવીઓની, किरि વગેરેથી અભયાદેવીઓની, गिरि વગેરેથી નિર્વૃતિદેવીઓની, पिरि વગેરેથી શાંતિદેવીઓની, सिरि हिरि વગેરેથી વિદ્યા, હ્રી-દાક્ષિણ્ય, ધૃતિ-સંતોષ, કીર્તિ, બુદ્ધિ, લક્ષ્મી, જમ્ભિની અને મોહિની દેવીઓની, आयरि વગેરેથી બલાદેવીઓની સ્થાપના કરવી. તીર્થોના અન્તરાલ કાળમાં સૂરિ અને સાધુઓને કાયોત્સર્ગ કરતાં પોતપોતાનું કામ કરે છે, તેથી નંદિ આદિમાંથી એકનો પણ કાયોત્સર્ગ કરતાં બધાંને થાય (એમ જાણવું). આ દેવીઓનું કાર્ય ક્રમશઃ ચૈત્ય-મંદિર, શ્રુત-સાહિત્ય, તપ અને સંઘનું મહત્ત્વ સ્થાપન કરવાનું, દુષ્ટ (મિથ્યાત્વી) દેવીઓને દૂર કરવાનું, પર્વત અને નગરોમાં મંદિરો સ્થાપન કરવાનું, તેનું રક્ષણ કરવાનું, અષ્ટાઙ્ગ નિમિત્તો (અંગસ્ફુરણ, સ્વપ્ન, સ્વરવિજ્ઞાન, ભૂકંપ, વ્યંજન, રેખાવિજ્ઞાન, ઉત્પાત, અને અંતરિક્ષ વગેરે આઠ નિમિત્તો) ને પ્રકાશમાં મૂકવાનું, બધા પ્રકારના રોગને નાશ કરવાનું, શ્રી અને હ્રી દેવીઓના નામને સરખું (કામ) કરવાનું, મિથ્યાત્વી દેવતાઓથી અધિકૃત મંદિરો, સાહિત્ય, તપ અને સંઘનો ઉદ્ધાર કરવાનું છે. જેમ (ઉજ્જૈનીના) મહાકાલ મંદિરમાં સિદ્ધસેન દિવાકરે કર્યું. બોટિક સંપ્રદાયવાળાઓએ લઈ લીધેલા રૈવત પર્વતની માફક. ન્યાયમાં બૌદ્ધ ધર્મકીર્તિએ અધિકૃત કરેલા (તત્ત્વજ્ઞાન)ને નયચક્રવાલ ગ્રન્થની માફક. અનશનમાં ઉપવાસ અને રાત્રિભોજનનું અદર્શન, ચાર પ્રકારના શ્રીસંઘને માટે શાકિની, અને નાના ઉપદ્રવોનાં નાશમાં સંબંધિત જે પાખંડીઓને દૂર કરવાનું (કામ તે દેવીઓનું છે.) આ (દેવીઓ)ના મન્ત્રાક્ષરો ૐ ह्रीं છે. આથી વશ કરવા માટે ધ્યાન કરવા યોગ્ય ઉપવિદ્યાનું કલ્પમાં કથન કરેલું છે.

આચાર્ય મંત્રની સિદ્ધિ—મંત્રરાજ ભગવાન અરિહંતસ્વરૂપ છે. "સૂરિમન્ત્ર શા માટે ભણાય છે?" એ કથન સાચું છે પણ ગુરુ અને શિષ્યનો તેમજ ધર્મ અને ધર્મીનો અભેદ છે. ગુરુરાજ અરિહંત સ્વરૂપ છે અને તે અરિહંત પ્રભુથી ઉપદેશાયેલા શિષ્યો ગણધરો છે. અરિહંત ભગવાનનું ખરેખરું સ્વરૂપ તો તેઓ જાણે છે, બીજા નથી જાણતા. તેથી ચાર અનુયોગ (દ્રવ્યાનુયોગ વગેરે)ને જાણનારા તેઓ તીર્થંકરોની પ્રજ્ઞાની ઉત્પત્તિ, નાશ અને ધ્રુવપણાના સારા રક્ષણકર્તા બને છે. અરિહંતપણું અને ગણધરપણું પણ આત્મસ્વરૂપ છે.

તેથી તે બન્નેને તે બન્ને જાણે છે. આ કારણે સોળ ભાગે તીર્થંકરો છે અને તેર ભાગે ગણધરો છે. બન્નેનું આ અન્તર જે સોળ અને તેર ભાગવાળું છે તે સ્કન્ધસ્વરૂપ પુદ્ગલો છે અને તે તીર્થંકર નામ કર્મના સંબંધિત ઉદયથી અરિહંતપણું અને ગણધરપણું જે સર્વજ્ઞતા અને તેની સરખી સિદ્ધિવાળું છે, તે પ્રાપ્ત કરે છે. પરંતુ નિશ્ચયથી તો તેનો અરિહંતપણામાં અને ગણધરપણામાં જ વ્યવહાર કરાય છે, આ વ્યવહાર અરિહંત ભગવાનોથી પણ અત્યન્ત બળવાન છે. (કેમકે) ગણધરોથી કરાએલા વ્યવહારને પણ અરિહંતો બાધા કરી શકતા નથી. આઙ્ગરિ વગેરે સંઘરૂપ અને મોક્ષરૂપ અરિહંતપણું કહેલું છે, સંઘ આદિથી ગણધરો છે અને તેથી તે આચાર્યમંત્ર કહેવાય છે. તેથી અરિહંત ભગવાનની સિદ્ધિનું પહેલાં જ વ્યાખ્યાન કરાય છે અને તે પછી જ આચાર્યોની પરંપરાનું. આની ચાર વાચના છે, ૧ મહતી, ૨ બૃહતી, ૩ ઉક્તા અને ૪ ન્યાસી. ગણધરોના પ્રથમ તીર્થમાં સ્વયં સિદ્ધ થએલો જે મંત્ર તે મહતી કહેવાય છે, એ ઘણી સિદ્ધિવાળો છે. એમના પછી પાછળથી જે પૂર્ણ બને છે તે બૃહતી કહેવાય છે. ગૌતમીવિદ્યા ઉક્તા કહેવાય છે. ચૌદ પૂર્વધારીઓ સુધીનો કાળ અતિશયવાળો છે. તેમાં માનદેવનાં ત્રણ, ચાર કે પાંચ લબ્ધિપદો ન્યાસી વાચના કહેવાય છે. (આ પદોને) એક પદમાં મુકાય તે ન્યાસી વાચના છે. ચૌદ પૂર્વધારીઓના પૂર્વો પણ પદાનુસારિણીલબ્ધિ વિના પ્રાપ્ત થતાં નથી. આ રીતે પચાસ લબ્ધિઓ છે. જેમ જેમ અતિશયની હાનિ થાય તેમ તેમ પદોની પણ હાનિ થાય છે. એ માટે અહીં સ્તવન જ જણાવે છે કે—

"આયરિય મેરૂ પદોને પણ જે સાધે તે સૂરિઓને નમસ્કાર કરું છું." "તો પછી લબ્ધિવાળા સાધુઓનું ધ્યાન શા માટે કરવામાં આવે છે?" "પ્રથમ તેનું ધ્યાન કરતાં સારસ્વતાદિની પ્રાપ્તિ થાય છે. અરિહંતપણું અને ગણધરપણું યથાખ્યાત ચારિત્રથી પ્રાપ્ત થાય છે, ક્ષાયિક જ્ઞાન અને દર્શનથી પૂર્વભવમાં લબ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરીને પછી અરિહંતપણું અને ગણધરપણું પ્રાપ્ત થાય તેથી જ સાધુઓ ધ્યાન કરવામાં યોગ્ય છે. તેઓને જ સિદ્ધ પણું પ્રાપ્ત થાય છે, અરિહંતપણું અને ગણધરપણું પ્રાપ્ત કરવાનાં સાધનોમાં તે અદ્વિતીય છે." અહીં સ્તવન જ જણાવે છે કે—

"અન્તપદો સહિત આ (લબ્ધિઓ)ની શ્રી માનદેવસૂરિએ સ્તવના કરી છે. તેથી જિનેશ્વર, સૂરિ અને સાધુઓ સ્તુતિ કરનારાઓને હંમેશાં સિદ્ધિ સુખ આપો."

જે અવસ્થામાં જે ધ્યેયનું ધ્યાન કરાય છે, તેનું ફળ થાય છે—એવો સારાંશ છે.

હવે આત્મગુણ—આત્મકથન કહે છે:—

પોતાના અને બીજાના ગચ્છમાં રહેનારા જે સૂરિઓ વર્તમાનમાં છે અને ભવિષ્યમાં થશે તેમને તેમના પતન અને ઉન્નતિ માટે આ કહું છું. ૧

હું બધી સાવદ્ય (પાપકારી વસ્તુઓ) ના સેવનારો છું. એવા પ્રકારનો મારો ગુરુ નથી અને એવો મંત્રગુરુ પણ થયો નથી. ખરેખર લિંગ–વેશ ઉપર જીવનારો ગુરુ નાશ પામ્યો છે. ૨

હું એવો (સાવદ્યસેવી) હોવા છતાં ભગવાનના આગમમાં જિજ્ઞાસુ બન્યો. નામથી આચાર્યપદ પ્રાપ્ત કરીને કર્મના યોગથી કંઇક જાણકાર પણ થયો. ૩

ભવિષ્યમાં બોધિ–સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુથી શત્રુંજયને વિશે ગયો અને ત્યાં દુઃખરૂપ કર્મોનો નાશ કરવા માટે આદિનાથ ભગવાનને વાંદવાની મારી ઇચ્છા થઈ.૪

સિદ્ધિક્ષેત્રમાં રહેતાં અને જિનેશ્વરોમાં શ્રેષ્ઠ આદિનાથનું ધ્યાન કરતાં મન્ત્રના સ્વરૂપને જાણવાની ઇચ્છા વાળો થયો. અને તેથી મેં ઉપવાસ કર્યો. ૫

પાંચમે દિવસે મને ચોવીશ અક્ષરોની પ્રાપ્તિ થઈ, તેમાં તર્ક કરતાં મને આ પ્રમાણે પ્રગટ થયું. ૬

તેમાં પ્રશ્નાક્ષરોના પ્રમાણથી જ પ્રશ્નાક્ષરો થયા; તે બધા મેં કહ્યા છે પરંતુ તત્ત્વથી તે હું જાણતો નથી. ૭

મારાં આ વાક્યો ખોટાં છે કે ખરાં એમ નથી. (એમ તર્ક ન કરવો.) પ્રાયઃ દુઃખ અને માયા સ્વરૂપ (આ રાજ્ય)માં પ્રમાદશીલ મનુષ્યોનો હું રાજા છું. ૮

આનું સ્વરૂપ જાણીને તમને રુચે તે કરો. મારું દુષ્કૃત–પાપ મિથ્યા થાઓ અથવા કદી પણ આશાતના ન થાઓ. ૯

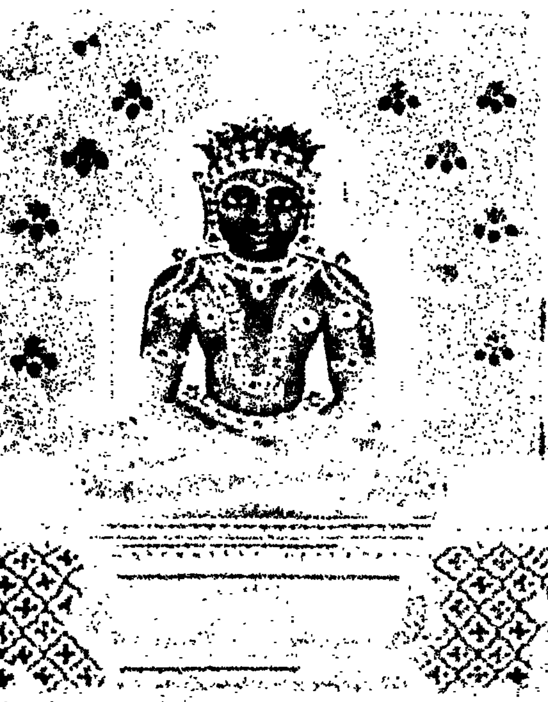
જો અસત્ય હોય તો સિદ્ધો સમક્ષ કે ગીતાર્થો સમક્ષ હું આલોચના કરું.

હવે સ્વાહા અને હોમના સ્મરણ માટે કહે છેઃ—

જે અક્ષ (પાશાસ્વરૂપ) ત્રણ મૂઠીઓ છે તે ત્રણ જગત્‌ના વ્યવહાર સ્વરૂપ છે. કેમકે સમગ્ર જગતનો વ્યવહાર મુષ્ટિ પ્રાયઃ છે. હોમકુંડનો વિચાર કરવો એ જિનશાસનની જાગૃતિ છે. હવન કરવાનાં દ્રવ્યો તે જ વાસક્ષેપ છે. પ્રથમ જાપ, અને હોમ કરવો. હમેશાં સાધના કરવી એવો એનો આશય છે. બાર કૂટાક્ષરોની સ્થાપના બાર આરાઓનાં કાળચક્રરૂપ છે; કેમકે કાળ અક્ષર સ્વરૂપ છે. ૬૦ અક્ષર પ્રમાણ પલ હોય છે. અને ૬૦ પલ પ્રમાણ કળા છે. કૂટાક્ષરો ધ્યાનમાં લેવાતા નથી પરંતુ પૂજામાં સ્થાપન કરાય છે. તેથી માનદેવસૂરિએ કહેલાં બાર પદો સ્તુતિમાં જ મંત્રાક્ષર સ્વરૂપ છે. મંત્રપીઠોના મંત્રાક્ષરો કલ્પમાં કહેલા છે. પંચ ભૂત (પૃથ્વી, અપ્, તેજ, વાયુ અને આકાશ) સ્વરૂપ क्षिप ॐ स्वाहा થી આત્મરક્ષા થાય છે. પાંચ શૂન્ય સ્વરૂપ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः એ મન્ત્રાક્ષરો છે. એનું છેલ્લું તત્ત્વ ગુરુથી નથી જણાયું પણ પોતાના જ્ઞાનથી મેં જાણ્યું છે. કૂટાક્ષરોનું જ્ઞાન સદ્‌ગુરુથી જાણ્યું છે. બાકીનું ઉપદેશથી જાણ્યું છે.

પહેલાં આનું ૩૦૦ શ્લોકાત્મક પ્રમાણ હતું. એની ગૌતમસ્વામીએ ૩૨ શ્લોક પ્રમાણની સ્થાપના કરી. આ ૧૦૮ વિદ્યાઓથી યુક્ત છે. અત્યારે આઠ વિદ્યાવાળો છે. વિદ્યાપીઠ-વિદ્યા, ઉપવિદ્યા, મન્ત્રપીઠ, મન્ત્રરાજ કહેવાય છે. તેમની વ્યવહાર માત્રથી સ્થાપના કરી છે; તત્ત્વથી નહિ.

ગૌતમસ્વામીના આ મંત્રનું મનુષ્યો સારી રીતે આરાધન કરે તો ચિંતામણિની માફક તરત જ ઇચ્છિત વસ્તુઓની સિદ્ધિ કરાવે છે. ૧

દરિદ્રતા રૂપ મૂળિયાનો નાશ કરનાર, વિઘ્ન સમૂહનો નાશ કરનાર અને સમગ્ર વિશ્વની લક્ષ્મી આપનારા આ મંત્રરાજને નમસ્કાર થાઓ. ૨

આ લોકમાં જે મહાસિદ્ધિઓ છે અને પરલોકમાં માનવામાં છે તે બધી આ મંત્ર-રાજના સ્તવનનું સ્મરણ કરતાં સ્ફૂટ પણે પ્રાપ્ત થાય છે. ૩

જે જિનેશ્વરો ભૂતકાળમાં થઈ ગયા, ભવિષ્યકાળમાં થશે અને અત્યારે વર્તમાન છે, તે બધા મંત્રરાજના સ્તવનનું સ્મરણ કરતાં હમેશાં મેં વાંદ્યા છે. ૪

પ્રથમ ગૌતમસ્વામીએ કહેલો હોવાથી ગૌતમ મંત્ર કહેવાય છે. અને આ તીર્થમાં સુધર્માસ્વામીની સ્થાપના થતાં તે અત્યારે સુધર્મા (મંત્ર) કહેવાય છે. ૫

હે નાથ! તમે જ્યાં સુધી છો ત્યાં સુધી તીર્થંકરોનાં આગમો છે, ત્યાં સુધી ભેદવાળું જ્ઞાન છે અને ત્યાં સુધી જ તીર્થની પ્રવર્ત્તના છે.૬

તમે સમગ્ર દેવ સ્વરૂપ છો, અને સમગ્ર પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ છો, જ્યાં સુધી હે મંત્ર-રાજ ભગવાન તમારી પ્રભુતા છે ત્યાં સુધી તમારું ત્રણલોકનું સ્વામીપણું છે. ૭

ખરેખર તમે જ તીર્થંકર છો, તમે જ ગણધર પણ છો અને આ ભવમાં વર્તમાન હોવાથી પુણ્યને આપનાર તમે જ સ્વર્ગ અને મોક્ષ છો. ૮

આ સિદ્ધાષ્ટકમાંનાં બે શ્લોકો ગુરુએ આપેલા છે. અને બાકીના છ શ્લોકો આ-દેશથી પ્રાપ્ત થયા છે. શંખેશ્વરપ્રભુ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના આદેશથી કંઈક જાણ્યું છે અને બીજું બધું પુંડરીક પ્રભુના આદેશથી જાણ્યું છે. ગુરુએ જે આપ્યું તે જ તેનું પ્રમાણ છે. પોતાના જ્ઞાનને માટે આ કહેલું છે.

અહીં આ પછી ગણધર કોઠાનો મંત્ર કહે છેઃ—

આ મંત્ર બીજી પ્રતિઓમાં નાના પત્રોમાં કહેવાય છે. આની ભાષાના ભેદો ચાર છેઃ—૧ વૈખરી, ૨ મધ્યમા, ૩ પશ્યંતી અને ૪ પરા. ૧ સ્પષ્ટ ઉચ્ચારણ તે વૈખરી કહેવાય છે. ૨ બધા વર્ણોના સ્થાનને વ્યાપ્ત હોય તે મધ્યમા કહેવાય છે. ૩ અંદ દષ્ટિવાળી પશ્યં-તી હોય છે અને ૪ ધ્વનિને છોડીને બધા વર્ણોના સ્થાનને નહિ સ્પર્શતી પરા કહેવાય છે. આ રીતે ઉચ્ચારણ કરવું.

મંત્રની ચાર જાતિઓ છે:—૧ આણુવ, ૨ કાર્મજ, ૩ પ્રવર્ત્તક અને ૪ નિવર્ત્તક. ૧ સારાં કર્મોનું બીજ જેમાં હોય તે આણુવ કહેવાય છે. ૨ સારાં કર્મોનો ઉદય થાય તે કર્મજ કહેવાય છે. ૩ સારાં કર્મોની પ્રવૃત્તિને પ્રવર્ત્તક કહે છે અને ૪ મોક્ષને નિવર્ત્તક કહેવાય છે. મંત્ર ચાર પ્રકારનો છે. જ્યાં સુધી કર્મક્ષયનો ઉપશમ હોય ત્યાં સુધી તેની સિદ્ધિ થાય છે. તેથી જ (કર્મક્ષયનો નાશ કરનાર હોવાથી) ચાર પીઠવાળા મન્ત્રરાજનું ધ્યાન કરવું.

આ બધું મેં આદેશથી કહેલું છે. જો સત્ય હોય તો તે મને દુષ્કર્મના ક્ષય માટે અને ભવ્ય પ્રાણીઓના ઉપકાર માટે થાઓ. જો અસત્ય હોય તો મારું દુષ્કૃત નાશ પામો. પણ પ્રાયશ્ચિત્ત કે અનન્ત સંસારીપણું ન થાઓ. દુર્લભ એવા બોધિબીજ માટે સરળ એવા મેં આ રચ્યું છે. ઈહા-સમીહા-તર્ક-વિતર્ક વિના જ પુંડરીકના આદેશથી જે આની મધ્યે છે તે ઉત્પન્ન થયું છે. ગીતાર્થો તેનો વિચાર કરો, પણ મારા ઉપર કોપ કરશો નહિ. શીલ, સંયમ અને ચારિત્ર રહિત હું છું છતાં અંતઃકરણની શુદ્ધિથી મેં કહ્યું છે. ભગવાને મારા ઉપર પ્રસાદ કેમ કર્યો તે હું જાણતો નથી તેમ જણાતું યે નથી. પાંચ ઉપવાસ પછી આ સત્યનો મને આદેશ કરાયો છે. જૈન ધર્મ વિજયવંતો થાઓ.

દેવાચાર્યના ગચ્છમાં થએલા સૂરિના શિષ્યના નાના શિષ્યે
વિદ્યાકલ્પમાં આ દુર્ગપદનું વિવરણ રચ્યું છે તે પૂર્ણ થયું.

શ્રીસૂરિમંત્રકલ્પ

શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી સૂરિમંત્રમાં જે શ્રુતની વૃદ્ધિ કરનારા સિદ્ધો છે, તેમનાવચનનો સંગ્રહ, તેમના ચરણોમાં નમસ્કાર કરીને હું વર્ણવીશ. ૧

જિન, અવધિ જિન, પરમ અવધિ જિન, અનંત અવધિ જિન, અનંતાનંત અવધિ જિન, કેવલી, ભવસ્થ કેવલી, અભવસ્થ કેવલી. (૧) ઋજુમતિ, વિપુલમતિ, વૈક્રિયલબ્ધિ, સર્વલબ્ધિ, પ્રશ્નશ્રમણ, જંઘાચારણ મુનિ. (૨) વિદ્યાસિદ્ધ, આકાશગામી, આમર્ષૌષધિ, વિપ્રુડૌષધિ, શ્લેષ્મૌષધિ, જલ્લૌષધિ, સર્વૌષધિ, આશીવિષ, અષ્ટાંગ નિમિત્તધારક, વચન વિષ, તપ્તલેશ્યાવાળા, અને શીત લેશ્યાવાળા, ચૌદપૂર્વી, દશપૂર્વી અગિયાર અંગ સૂત્રના ધારક, સંભિન્ન શ્રોતપ બાર અંગને ધારણ કરનાર. સર્વ સિદ્ધો અને ઉગ્ર તપ આચરનારા —આ પ્રકારે બત્રીશ સ્તુતિપદોની આદિમાં પ્રથમ પદથી લઈને પછી વિભક્તિના બહુવચનવાળા નામોને ૐ હ્રીં નમઃ લગાડવું. ૬

પ્રથમ વાચના પૂરી થઈ

બીજી વાચના—

ક્ષીરાશ્રવ, મધ્વાશ્રવ, અમૃતાશ્રવ, લબ્ધિવાળા પ્રત્યેક, તેમજ અક્ષીણ મહાનસી લબ્ધિવાળા, સંભિન્નશ્રોત, પદાનુસારી લબ્ધિવાળા, તથા બીજ બુદ્ધિવાળા, તે પછી કુષ્ઠ બુદ્ધિવાળા—બધા પદોની આદિમાં ૐ નમઃ લગાડવું .

जिन ओहि थी લઈને वेउव्वियलद्धि સુધીના પદો તેમજ ચૌદપૂર્વી, દશ પૂર્વી, તપ મન અને અગિયાર અંગના ધારક—એ ચોવીશ પદો પ્રવરમંત્રમાં લખવા. તે માયાવર્ણ (હ્રીં) વિનાનાં હંમેશાં સૂરિએ કહેવાં.

બીજી વાચના પૂરી થઈ.

ધ્યાન વિશેષ કહે છે:—

આ પરમમંત્રનું કર્મક્ષય નિમિત્તે શુક્લ ધ્યાનથી પરમેષ્ઠિ મુદ્રા વડે હંમેશાં ત્રણે કાળ ધ્યાન કરવું. ૧

પરમેષ્ઠિ મુદ્રા વડે આ બધા મંત્રોનું શુક્લધ્યાનથી એક લાખ વાર ધ્યાન કરવું. વળી સૌભાગ્યમુદ્રા વડે પીળા ધ્યાનથી સૌભાગ્યને માટે મહુ મહુરે સુધી ધ્યાન કરવું. આનો ૧૬૦૦૦નો જાપ કરવો. ઈરિણિગણથી લઈને કેશુડા જેવા લાલ ધ્યાનથી પર્વતમુદ્રા વડે વશીકરણ માટે ધ્યાન કરવું. ઉપવિદ્યાનો ૧૨૦૦૦નો જાપ કરવો. છેલ્લો મંત્ર ચક્રમુદ્રા વડે શત્રુનો નાશ કરવા માટે કાળા ધ્યાનથી એક મહિના સુધી ગણવો. ૧૦૮ વાર હંમેશાં મંત્રરાજનું રોગોના નિવારણ માટે ધ્યાન કરવું.

આટલું મંત્રનું વિવરણ છે. હવે ધ્યાનવિધિ કહે છે—મેરુ શબ્દથી અરિહંતપણું કહેવાય છે. જેમ ચક્ર વડે ચક્રવર્તી અને રાજ્યથી રાજા કહેવાય તેમ અરિહંતપણાવડે અરિહંત કહેવાય. અરિહંતપણામાં સોળ અંશો હોય છે. અંશોની સ્થાપના આ પ્રકારે છે. ⁘⁘ તત્ત્વ–રહસ્ય તો કેવલી ભગવાનો જ જાણે.

બધા ગણધરો તેર અંશવાળા હોય છે. તેથી તીર્થંકર ભગવાનને જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ-વેળાએ શ્રુતલબ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. ને ભવસ્થ અને કેવલીને સામાન્ય ભવ હોય છે. અવધિ, પરમ અવધિ, અનંતાનંત અવધિ જિનો અગિયાર અંશવાળા હોય છે. ઋજુમતિ, વિપુલમતિ, ક્ષીરાશ્રવ, મધ્વાશ્રવ, અમૃતાશ્રવ, લબ્ધિવાળા બધા દશ અંશવાળા હોય છે. તેથી આ બધામાં જિન શબ્દ પ્રવર્ત્તે છે. વાદી, મહાનિમિત્તી, વિદ્યાસિદ્ધ, તપસ્વી, ચૌદ પૂર્વધારી અને દશ પૂર્વધારીઓ બધા આઠ અંશવાળા હોય છે. તેથી આ બધામાં ત્રણ કાળના વિષયનું જ્ઞાન હોય છે. આઠ અંશવાળા સંસારમાર્ગમાં રહેનારા અને મોક્ષમાર્ગે જનારા કહેવાય છે. અને સોળ અંશવાળા , તેર અંશવાળા, દશ અંશવાળા તેમજ અગિયાર અંશ-વાળા નિશ્ચયથી મોક્ષ માર્ગે જનારા હોય છે. અરિહંતપણું મોક્ષ વૃક્ષનું બીજ રૂપ છે. તેથી અરિહંતો અંકૂર કહેવાય છે. બાકી બધા સાધક–પ્રસાધક જાણવા. આ કારણથી મેરુરૂપ–અરિહંતપણાના સ્વરૂપવાળા મન્ત્રરાજનું સ્મરણ કરતાં જિનેશ્વર પ્રભુની પ્રભા–તેજ ઉત્પન્ન થાય છે. જિનેશ્વરોનો પરિવાર ગણધરો વગેરે છે. દોષનિગ્રહ (આગળ કહેવાશે) એમાં દોષ શબ્દથી અજ્ઞાન વગેરે અઢાર દોષો કહેવાય છે. 'મેરુ' શબ્દની અનેક પ્રકારની વ્યાખ્યાઓ છે પણ અહીં તો દિશાસૂચન માત્ર કરી છે. રહસ્ય તો તત્ત્વવિદ્ જાણે. અર્હન્ એટલે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય બધા ગુણોવાળા ભગવાન્ કહેવાય છે. તેથી ભગવાનનાં સ્તુતિ-પદો ઋદ્ધિસ્થાને કહેવાય છે. इरि किरि सिरि हिरि આ બધા વિદ્યાદેવો વીતરાગ ભગવા-નના ગુણોનો આશ્રય કરનારા છે. નામની સરખામણીથી મન્ત્ર સ્વરૂપ આ દેવો અલગ અલગ કાર્યને કરનારા છે. वग्गु वग्गु વગેરે પંદર વિદ્યાપદો વીતરાગની સ્તુતિરૂપ છે. એનો અર્થ विद्याप्रवाद નામના ગ્રંથથી જાણવો. બધાં પૂર્વો સંસ્કૃત ભાષાથી જાણવાં. જ્યારે ઇચ્છિત કર્મમાં ધ્યાન કરાય ત્યારે તે વિદ્યા કહેવાય છે. પૂજા સમયમાં પ્રસ્થાન કહેવાય છે. અને મોક્ષ માટે પીઠ કહેવાય છે. ચારે પીઠનો સ્વામી મેરુ સ્વરૂપ મહામંત્ર છે અને વિદ્યા વિભાગવાળા પદોનું નામ છે.

ધ્યાન આ રીતે કરવું—રાગપણું સંસારનું મૂળ છે અને વીતરાગપણું મોક્ષનું મૂળ છે. જે રીતે રાગવાળી વસ્તુનું ધ્યાન કરવાથી સંસાર પ્રાપ્ત થાય તે જ રીતે વીતરાગનું ધ્યાન કરવાથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ વીતરાગ ત્રણ ભુવનના સ્વામી છે તેમ આ વીતરાગ વિદ્યા ત્રણ ભુવનને વશીકરણ વગેરે છ યે કર્મ કરાવનારી અને (અંતે) મોક્ષ પ્રાપ્ત

સાંજ સ્નાન કરાવવું. શરીરે સુગંધી દ્રવ્યોનું વિલેપન કરાવવું. કૃષ્ણાગરુ ધૂપ અને કપૂરથી પૂજા કરી પુષ્પોવાળા બગીચામાં ૩૨૦૦૦ બત્રીશ હજાર પુષ્પથી જાપ કરવો. પદ્માસન વિના બીજા આસને ન બેસવું. આ બધાથી (મંત્ર) સિદ્ધ થાય છે. સાધનાનો પ્રકાર આજ છે. બીજો પ્રકાર નથી.

હવે ત્રીજી વાચના કહે છે:—

રોગ આદિ શત્રુઓ ઉપર જય મેળવનારા શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનોને નમસ્કાર થાઓ. એ જ પ્રકારે અવધિજિન તથા પરમાવધિ જિનને પણ મોટો નમસ્કાર થાઓ. ૧

એજ રીતે અનંતાવધિ જિન, અનંતાનંત અવધિજિનને તથા સામાન્ય કેવલી અને ભવસ્થ તેમજ અભવસ્થ કેવલીઓને પણ નમસ્કાર થાઓ. ૨

ઉગ્ર તપ અને ચારિત્ર્યને ધારણ કરનારા તેમજ ચૌદપૂર્વી, દશપૂર્વી અને અગિયાર અંગના જાણકારને પણ નમસ્કાર થાઓ. ૩

આ બધાને આ પ્રકારે હું નમસ્કાર કરીને જ્યારે હું આ વિદ્યાનો પ્રયોગ કરૂં ત્યારે તે વિદ્યા મને સિદ્ધ થાઓ. ૪

ભગવાન બાહુબલી અને પ્રશ્નશ્રમણને હમેશાં નમસ્કાર થાઓ. તેમજ ॐ वग्गु वग्गु निवग्गु अग्गगयस्स ને નમસ્કાર થાઓ. ૫

समणे सोमणसे महुमहुरे પૂર્વક એવા જિનેશ્વરોને હું નમસ્કાર કરૂં છું. તેમજ इरि काली पिरि काली सिरि काली તથા महाकालीને પણ નમસ્કાર કરૂં છું. ૬

किरियाए हिरियाए પૂર્વક અસંગ, વિરત, શુભ સાધક તથા મુક્તિ સાધક સાધુઓને હું વંદન કરૂં છું. ૭

ॐ किरि किरि कालि, पिरि पिरि कालि, सिरि सिरि कालि, हिरि हिरि कालि બોલવા પૂર્વક सिरि सिरि आयरिय कालि તેમજ किरि मेरु पिरि मेरु सिरि मेरु તથા हिरि मेरु તેમજ आयरिय मेरु પદોને સાધતા સૂરિઓને હું વાંદું છું. ૮-૯.

આ પ્રકારે અંતપદો સહિતની શ્રી માનવદેવસૂરિએ સ્તુતિ કરી છે. [તે] જિનસૂરિ સાધુને તથા સ્તવના કરનારને હમેશાં મુક્તિનું સુખ આપો. ૧૦.

અક્ષર સ્થાપના કહે છે:—

नमो સહિત પ્રથમ પદ ૧૨, તે પછી વિભક્તિ વાળું બીજું પદ ૧૨, તેથી અલગ ત્રીજું પદ ૧૨ તે પછી ચોથું પદ ૧૨ તે પછી પદ એક—એ પ્રકારે કુલ ૪૯ પદોની સંખ્યા થાય છે.

પહેલા ૧૨ અંકોમાં બારે પદોમાં પ્રત્યેકના અક્ષરો ૫, ૭, ૯, ૯, ૧૧, ૯, ૯, ૧૦, ૧૨, ૯, ૭, ૮—એ પ્રકારે બધા અક્ષરોની સંખ્યા ૧૦૫ થાય છે. તેમ બીજા બાર પદોની

સાંજ સ્નાન કરાવવું. શરીરે સુગંધી દ્રવ્યોનું વિલેપન કરાવવું. કૃષ્ણાગરુ ધૂપ અને કપૂરથી પૂજા કરી પુષ્પોવાળા બગીચામાં ૩૨૦૦૦ બત્રીશ હજાર પુષ્પથી જાપ કરવો. પદ્માસન વિના બીજા આસને ન બેસવું. આ બધાથી (મંત્ર) સિદ્ધ થાય છે. સાધનાનો પ્રકાર આ જ છે. બીજો પ્રકાર નથી.

હવે ત્રીજી વાચના કહે છે:—

રાગ આદિ શત્રુઓ ઉપર જય મેળવનારા શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનોને નમસ્કાર થાઓ. એ જ પ્રકારે અવધિજિન તથા પરમાવધિ જિનને પણ મોટો નમસ્કાર થાઓ. ૧

એજ રીતે અનંતાવધિ જિન, અનંતાનંત અવધિજિનને તથા સામાન્ય કેવલી અને ભવસ્થ તેમજ અભવસ્થ કેવલીઓને પણ નમસ્કાર થાઓ. ૨

ઉગ્ર તપ અને ચારિત્ર્યને ધારણ કરનારા તેમજ ચૌદપૂર્વી, દશપૂર્વી અને અગિયાર અંગના જાણકારને પણ નમસ્કાર થાઓ. ૩

આ બધાને આ પ્રકારે હું નમસ્કાર કરીને જ્યારે હું આ વિદ્યાનો પ્રયોગ કરું ત્યારે તે વિદ્યા મને સિદ્ધ થાઓ. ૪

ભગવાન બાહુબલી અને પ્રશ્નશ્રમણને હમેશાં નમસ્કાર થાઓ. તેમજ ૐ વગ્ગુ વગ્ગુ નિવગ્ગુ અગ્ગાગયસ્સ ને નમસ્કાર થાઓ. ૫

समणे सोमणसे महुमहुरे પૂર્વક એવા જિનેશ્વરોને હું નમસ્કાર કરું છું. તેમજ इरि काली पिरि काली सिरि काली તથા महाकालीને પણ નમસ્કાર કરું છું. ૬

किरियाए हिरियाए પૂર્વક અસંગ, વિરત, શુભ સાધક તથા મુક્તિ સાધક સાધુઓને હું વંદન કરું છું. ૭

ૐ किरि किरि कालि, पिरि पिरि कालि, सिरि सिरि कालि, हिरि हिरि कालि બોલવા પૂર્વક सिरि सिरि आयरिय कालि તેમજ किरि मेरु पिरि मेरु सिरि मेरु તથા हिरि मेरु તેમજ आयरिय मेरु પદોને સાધતા સૂરિઓને હું વાંદું છું. ૮–૯.

આ પ્રકારે અંતપદો સહિતની શ્રી માનવદેવસૂરિએ સ્તુતિ કરી છે. [તે] જિનસૂરિ સાધુને તથા સ્તવના કરનારને હમેશાં મુક્તિનું સુખ આપો. ૧૦.

અક્ષર સ્થાપના કહે છે:—

नमो સહિત પ્રથમ પદ ૧૨, તે પછી વિભક્તિ વાળું બીજું પદ ૧૨, તેથી અલગ ત્રીજું પદ ૧૨ તે પછી ચોથું પદ ૧૨ તે પછી પદ એક—એ પ્રકારે કુલ ૪૯ પદોની સંખ્યા થાય છે.

પહેલા ૧૨ અંકોમાં બારે પદોમાં પ્રત્યેકના અક્ષરો ૫, ૭, ૯, ૯, ૧૧, ૯, ૯, ૧૦, ૧૨, ૯, ૭, ૮—એ પ્રકારે બધા અક્ષરોની સંખ્યા ૧૦૫ થાય છે. તેમ બીજા બાર પદોની

સહિત બધા અક્ષરો ૪૫ છે. તે ગોળ આકારે પંક્તિમાં લખાય છે. પાંચમા પ્રસ્થાનમાં વિરામ સહિત ૧૩ પદો હોય છે. તે પ્રત્યેક પદના અક્ષરો ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૮—આ પ્રકારે કુલ ૬૮ થાય છે, તે મધ્યમાં છ ખૂણા કરીને લખાય છે. છેલ્લું પદ વચ્ચે અને બાકીનાં પદો એક એક બહાર ક્રમશઃ લખવાં. બધાની સંખ્યા મેળવતાં ૩૮૦ અક્ષરો થાય છે અને તેનું શ્લોક પ્રમાણ ૧૧ અને અક્ષર ૨૮ એમ બારે પદોની સ્થાપના થાય છે. જ્યારે અઢાર પદો છ ખૂણાની બહાર લખાય ત્યારે इरि મેરુને મૂકીને બાકીના છ મેરુ છ ખૂણાના મધ્ય ખૂણામાં ह्स्ह्रौं ह्स्ह्रीं ह्स्ह्रां નો પાઠ તથા ह्स्ह्रैं ह्स्ह्रूं ह्रूं क्रूं આ પ્રકારના અક્ષરોની સ્થાપના કરાય છે. છ ખૂણાના મધ્યભાગમાં ॐ ह्रीँ अर्हं चतुष्पीठस्वामिने नमः એ પ્રકારે લખાય છે. સામાન્યતઃ બધાં પદો ॐ ह्रीँ स्वाहा પૂર્વક બોલવાં સાત પદોમાં આ પ્રમાણે વિશેષતા છે—ईँ क्लीं क्षाँ क्षीं ग्राँ ग्रीँ प्राँ प्रीँ स्राँ स्रीँ ह्राँ ह्रीँ इरि कालिए આટલાં પદો તે પદોમાં યથાક્રમે યોજવા. બાકીની તેજ અવસ્થા સમજવી.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રગર્ભિત વિદ્યા પ્રસ્થાન પટ વિધિ પૂરો થયો.

હવે મંત્રશુદ્ધિ કહેવાય છે:—

મન્ત્રરાજમાં જેટલાં પદો હોય છે, તેટલાં, તેના સરખાં તે જ પદો कालि कालि યુક્ત પદો મંત્રપીઠમાં હોય છે. તેટલાં किरियाए ઈત્યાદિ બોલતાં ઉપવિદ્યામાં હોય છે. જેટલાં પદો ઉપવિદ્યામાં હોય છે તેટલાં જ वग्गु वग्गु सुवग्गु महावग्गु निवग्गु ઈત્યાદિ પ્રથમના પંદર પદો સહિત તેટલાંનું એકવાર ઉચ્ચારણ કરતાં काली સહિત પદો સૌભાગ્યવિદ્યામાં હોય છે.

સ્તુતિપદો વાચના વિશેષથી જાણવાં. તે પણ પાંચ પ્રકારે હોય છે. પહેલી ગૌતમ વાચના હોય છે. તે પછી શ્રુતકેવલીની વાચના જ્ઞાનપ્રવાદથી પહેલાં **શ્રીપ્રભવ** ગણધરે કરેલી. તે પછી **વજસ્વામીની** વાચના. તે પછી વર્ધમાન વિદ્યા હોય છે. ચાર સ્તુતિપદો અને પાંચ પરમેષ્ઠિપદોને લઈને ઉપાધ્યાયને યોગ્ય વિદ્યા અલગ કરેલી છે. वीरे वीरे ઈત્યાદિ પદો સૌભાગ્યવિદ્યા અને ઉપવિદ્યાની અંદરથી ઉદ્ધાર કરીને हूं ह्रः ह्रौं પૂર્વકનાં હોય છે.

તે પછી નાગેન્દ્ર, ચન્દ્ર, નિર્વૃતિ અને વિદ્યાધર (ગચ્છ)ની વાચનાઓ હોય છે. તે આજે પણ પ્રવર્તે છે. તેથી તે ભગવાનોની પણ કંઈક અંશે વિભિન્નતા અને અસદ્દશતા થઈ છે. તે ભિન્નતા મેરુ સંખ્યાની વિશેષતાથી જાણવી. પહેલાં મેરુનાં નામો જેમ इि, कि, गि, पि, फि, चि, सि, हि, वि, मि, आ, અને અંતમાં रि આ પ્રકારે છે.

ગૌતમ વાચનામાં ૧૧ મેરુઓ હોય છે. શ્રુતકેવલીની વાચનામાં ૧૦, વજસ્વામીની વાચનામાં ૯, નાગેન્દ્ર આદિની વાચનામાં ૯, ૮, ૭, ૬, ૫ મેરુઓ હોય છે. નવ અને

સહિત બધા અક્ષરો ૪૫ છે. તે ગોળ આકારે પંક્તિમાં લખાય છે. પાંચમા પ્રસ્થાનમાં વિરામ સહિત ૧૩ પદો હોય છે. તે પ્રત્યેક પદના અક્ષરો ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૪, ૬, ૮—આ પ્રકારે કુલ ૬૮ થાય છે, તે મધ્યમાં ૭ ખૂણા કરીને લખાય છે. છેલ્લું પદ વચ્ચે અને બાકીનાં પદો એક એક બહાર ક્રમશઃ લખવાં. બધાની સંખ્યા મેળવતાં ૩૮૦ અક્ષરો થાય છે અને તેનું શ્લોક પ્રમાણ ૧૧ અને અક્ષર ૨૮ એમ બારે પદોની સ્થાપના થાય છે. જ્યારે અઢાર પદો ૭ ખૂણાની બહાર લખાય ત્યારે इरि મેરુને મૂકીને બાકીના ૭ મેરુ ૭ ખૂણાના મધ્ય ખૂણામાં ह्र्ह्रूँ ह्र्ह्रूँ ह्र्ह्रू નો પાઠ તથા ह्र्ह्रूँ ह्र्हूँ हूँ क्रूँ આ પ્રકારના અક્ષરોની સ્થાપના કરાય છે. ૭ ખૂણાના મધ્યભાગમાં ૐ ह्रीँ अर्हँ चतु-र्ष्पीठस्वामिने नमः એ પ્રકારે લખાય છે. સામાન્યતઃ બધાં પદો ૐ ह्रीँ स्वाहा પૂર્વક બોલવાં સાત પદોમાં આ પ્રમાણે વિશેષતા છે—ईँ क्षीं क्षाँ क्षीं ग्राँ ग्रीँ ग्राँ ग्रीँ स्त्राँ स्त्रीँ ह्राँ ह्रीं इरि कालिए આટલાં પદો તે પદોમાં યથાક્રમે યોજવા. બાકીની તેજ અવસ્થા સમજવી.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રગર્ભિત વિદ્યા પ્રસ્થાન પટ વિધિ પૂરો થયો.

હવે મંત્રશુદ્ધિ કહેવાય છેઃ—

મન્ત્રરાજમાં જેટલાં પદો હોય છે, તેટલાં, તેના સરખાં તે જ પદો कालि कालि યુક્ત પદો મંત્રપીઠમાં હોય છે. તેટલાં किरियाए ઈત્યાદિ બોલતાં ઉપવિદ્યામાં હોય છે. જેટલાં પદો ઉપવિદ્યામાં હોય છે તેટલાં જ वग्गु वग्गु सुवग्गु महावग्गु निवग्गु ઇત્યાદિ પ્રથમના પંદર પદો સહિત તેટલાંનું એકવાર ઉચ્ચારણ કરતાં काली સહિત પદો સૌભાગ્યવિદ્યામાં હોય છે.

સ્તુતિપદો વાચના વિશેષથી જાણવાં. તે પણ પાંચ પ્રકારે હોય છે. પહેલી ગૌતમ વાચના હોય છે. તે પછી શ્રુતકેવલીની વાચના જ્ઞાનપ્રવાદથી પહેલાં શ્રીપ્રભવ ગણધરે કરેલી. તે પછી વજ્રસ્વામીની વાચના. તે પછી વર્ધમાન વિદ્યા હોય છે. ચાર સ્તુતિપદો અને પાંચ પરમેષ્ઠિપદોને લઈને ઉપાધ્યાયને યોગ્ય વિદ્યા અલગ કરેલી છે. वीरे वीरे ઈત્યાદિ પદો સૌભાગ્યવિદ્યા અને ઉપવિદ્યાની અંદરથી ઉદ્ધાર કરીને हूं क्षः ह्रौँ પૂર્વકનાં હોય છે.

તે પછી નાગેન્દ્ર, ચન્દ્ર, નિર્વૃતિ અને વિદ્યાધર (ગચ્છ)ની વાચનાઓ હોય છે. તે આજે પણ પ્રવર્તે છે. તેથી તે ભગવાનોની પણ કંઈક અંશે વિભિન્નતા અને અસદૃશતા થઈ છે. તે ભિન્નતા મેરુ સંખ્યાની વિશેષતાથી જાણવી. પહેલાં મેરુનાં નામો જેમ इि, कि, गि, पि, फि, चि, सि, हि, वि, मि, आ, અને અંતમાં रिं આ પ્રકારે છે.

ગૌતમ વાચનામાં ૧૧ મેરુઓ હોય છે. શ્રુતકેવલીની વાચનામાં ૧૦, વજ્રસ્વામી-ની વાચનામાં ૯, નાગેન્દ્ર આદિની વાચનામાં ૯, ૮, ૭, ૬, ૫ મેરુઓ હોય છે. નવ અને

સ્મરણ કરવું. આ પ્રકારે બીજી પરિપાટી. ત્રીજી–ઉપવાસ ૧, નિવી ૮, આયંબિલ ૫, નિવી ૭, આયંબિલ ૧, નિવી ૨, ઉપવાસ ૧–આ પ્રકારે પૂર્વે કહ્યા મુજબનો વ્યાપાર જાણવો. ત્રીજી વિદ્યામાં આ ત્રીજી પરિપાટી છે.
ચોથી– ઉપવાસ ૧, નિવી ૫, આયંબિલ ૧, ઉપવાસ ૧ આ પ્રકારે અહીં પણ પૂર્વની નીતિ મુજબ ચોથી પરિપાટી છે. પાંચમી–મૌનવ્રત પૂર્વક અત્યન્ત કપૂરવાળા સુગંધીદ્રવ્યોની પૂજા યુક્ત શ્રી ગૌતમસ્વામીના આરાધનમાં તત્પર થઇને ત્રણે સંધ્યાએ ધ્યાન કરવું. સ્ત્રીનું મુખ પણ ન જોવું. આ રીતે નિરંતર ૧૬ આયંબિલ કરવા. આ રીતે પાંચમી પરિપાટી છે.

જો શક્તિ હોય તો અવિચ્છિન્નપણે કરવું. ઓળી કરીને આ તપની સમાપ્તિ કરવી.

આ પ્રકારે તપવિધિ સમાપ્ત થઈ

(અહીં અધિષ્ઠાયકની સ્તુતિ પૂર્વે કહેલી છે તે જ અહીં પણ છે. માત્ર આમાં ૪ શ્લોક વધારે છે—તેનો અર્થ)

શ્રીમંત્રપીઠની મધ્યમાં સ્થાપેલા, **ગૌતમસ્વામીને** અભિપ્રેત, અણુપણુપન્ની નામના દેવોથી પ્રતિષ્ઠા કરાયેલ ગણિપિટક **નામના યક્ષરાજ છે.**

હવે પદ સંખ્યા કહેવાય છેઃ—

બત્રીશ સંખ્યાના સ્તુતિના પદ્યોમાં પ્રથમ વાચના સમયે ૭૩ પદો, બાર પદોની ત્રીજી વાચનામાં ૪૯ પદો. અત્યારે કહેવાતાં ૫૬ પદો છે, સ્તુતિનાં પદો ૩૨ છે. एएसिं ઇત્યાદિમાં ૧૨ પદો છે. એમ કુલે ૪૪ પદો થાય છે. પાંચ મંત્રરાજના પદો, પાંચ મંત્રપીઠનાં પદો, સાત ઉપવિદ્યાના પદો, પાંચ મહાદેવતાનાં પદો, દશ બાહુબલીનાં પદો હોય છે. પ્રણવ–ૐ સહિત ભગવાન્ बाहुबलि-प्रज्ञाश्रमण-महाप्रज्ञाश्रमण-वग्गु-सुवग्गु-निवग्गु-सुमसोम-महु એ પ્રકારે દશ.

આ બધાં ૩૭ પદો છે. સ્તુતિપદો ૧૮ છે. नमो सुहम्मसामिणो गणहरस्स महादाणस्स गोयमाईणं એ પ્રકારે ૨૧ પદો છે. एएसिं ઇત્યાદિનાં પદો ૧૨ છે. આ પ્રકારે ૩૩ પદો થાય છે. મહાવિદ્યાનાં દશ પદો ઉમેરતાં કુલ ૪૩ પદો થાય છે. મંત્રરાજ અને મંત્રપીઠનાં ૭ પદો છે. પ્રત્યેકનાં સાત. ઉપવિદ્યામાં ૯ એમ કુલે ૨૩ પદો થાય. સાત મહાદેવતાનાં પદો ગણીએ તો ૩૦ પદો થાય. બધાં મળીને ૭૩ પદો થાય છે. મંત્રરાજનાં પદો ૫, ૬, કે ૭ હોય છે. પાંચ અને સાત પદો પ્રશસ્ત છે, પરંતુ ૬ પદો નહિ. કોની વાચનામાં કેટલાં મંત્રરાજ પદો છે? દશમાંથી તે હોય છે. ગૌતમસ્વામીએ કહેલાં किपि सहिआ આ પાંચ પદો છે. इ गि पि फि वि. વૃદ્ધ શ્રુતધરોના પદોનો આ ક્રમ લાગે છે. જે ભિન્નતા જણાય છે તે સમજાતી નથી. પહેલાં કહ્યા મુજબ ૪૯ પદો હોય છે. ચોવીશ સ્તુતિપદોની વાચનામાં ૭૧ પદો છે. ચોથી પીઠનો ઉદ્ધાર કરતાં બત્રીશ પદ્યોમાં ૧૦૮ પદ હતાં. આ પદો

સ્મરણ કરવું. આ પ્રકારે બીજી પરિપાટી. ત્રીજી–ઉપવાસ ૧, નિવી ૮, આયંબિલ ૫, નિવી ૭, આયંબિલ ૧, નિવી ૨, ઉપવાસ ૧–આ પ્રકારે પૂર્વે કહ્યા મુજબનો વ્યાપાર જાણવો. ત્રીજી વિદ્યામાં આ ત્રીજી પરિપાટી છે.
ચોથી– ઉપવાસ ૧, નિવી ૫, આયંબિલ ૧, ઉપવાસ ૧ આ પ્રકારે અહીં પણ પૂર્વની નીતિ મુજબ ચોથી પરિપાટી છે. પાંચમી–મૌનવ્રત પૂર્વક અત્યન્ત કપૂરવાળા સુગંધીદ્રવ્યોની પૂજા યુક્ત શ્રી ગૌતમસ્વામીના આરાધનમાં તત્પર થઇને ત્રણે સંધ્યાએ ધ્યાન કરવું. સ્ત્રીનું મુખ પણ ન જોવું. આ રીતે નિરંતર ૧૬ આયંબિલ કરવા. આ રીતે પાંચમી પરિપાટી છે.

જો શક્તિ હોય તો અવિચ્છિન્નપણે કરવું. ઓળી કરીને આ તપની સમાપ્તિ કરવી.

આ પ્રકારે તપવિધિ સમાપ્ત થઈ

(અહીં અધિષ્ઠાયકની સ્તુતિ પૂર્વે કહેલી છે તે જ અહીં પણ છે. માત્ર આમાં ૪ શ્લોક વધારે છે—તેનો અર્થ)

શ્રીમંત્રપીઠની મધ્યમાં સ્થાપેલા, ગૌતમસ્વામીને અભિપ્રેત, અણપણપન્ની નામના દેવોથી પ્રતિષ્ઠા કરાયેલ ગણિપિટક નામના યક્ષરાજ છે.
હવે પદ સંખ્યા કહેવાય છેઃ—

બત્રીશ સંખ્યાના સ્તુતિના પદ્યોમાં પ્રથમ વાચના સમયે ૭૩ પદો, બાર પદોની ત્રીજી વાચનામાં ૪૯ પદો. અત્યારે કહેવાતાં ૫૬ પદો છે, સ્તુતિનાં પદો ૩૨ છે. एएसिं ઇત્યાદિમાં ૧૨ પદો છે. એમ કુલે ૪૪ પદો થાય છે. પાંચ મંત્રરાજના પદો, પાંચ મંત્રપીઠનાં પદો, સાત ઉપવિદ્યાના પદો, પાંચ મહાદેવતાનાં પદો, દશ બાહુબલીનાં પદો હોય છે. પ્રણવ–ૐ સહિત ભગવાન્ वाहुवलि-प्रज्ञाश्रमण-महाप्रज्ञाश्रमण-वग्गु-सुवग्गु-निवग्गु-सुमसोम-महु એ પ્રકારે દશ.

આ બધાં ૩૭ પદો છે. સ્તુતિપદો ૧૮ છે. नमो सुहम्मसामिणो गणहरस्स महादाणस्स गोयमाईणं એ પ્રકારે ૨૧ પદો છે. एएसिं ઇત્યાદિનાં પદો ૧૨ છે. આ પ્રકારે ૩૩ પદો થાય છે. મહાવિદ્યાનાં દશ પદો ઉમેરતાં કુલ ૪૩ પદો થાય છે. મંત્રરાજ અને મંત્રપીઠનાં ૭ પદો છે. પ્રત્યેકનાં સાત. ઉપવિદ્યામાં ૯ એમ કુલે ૨૩ પદો થાય. સાત મહાદેવતાનાં પદો ગણીએ તો ૩૦ પદો થાય. બધાં મળીને ૭૩ પદો થાય છે. મંત્રરાજનાં પદો ૫, ૬, કે ૭ હોય છે. પાંચ અને સાત પદો પ્રશસ્ત છે, પરંતુ ૬ પદો નહિ. કોની વાચનામાં કેટલાં મંત્રરાજ પદો છે? દશમાંથી તે હોય છે. ગૌતમસ્વામીએ કહેલાં क्षिपि सहिआ આ પાંચ પદો છે. इ गि पि फि वि. વૃદ્ધ શ્રુતધરોના પદોનો આ ક્રમ લાગે છે. જે ભિન્નતા જણાય છે તે સમજાતી નથી. પહેલાં કહ્યા મુજબ ૪૯ પદો હોય છે. ચોવીશ સ્તુતિપદોની વાચનામાં ૭૧ પદો છે. ચોથી પીઠનો ઉદ્ધાર કરતાં બત્રીશ પદ્યોમાં ૧૦૮ પદ હતાં. આ પદો

મલધારિગચ્છીય-સૂરિમંત્રકલ્પ

[દશવક્તવ્યતા અધિકાર સહિત]

મલધારીગચ્છના સંપ્રદાયમાં પ્રવર્તતા શ્રીસૂરિમંત્રકલ્પનો વિચાર કંઈક લખીએ છીએ. તેમાં દશ વક્તવ્યતાના અધિકારો છે. ૧ મુદ્રા વગેરે વક્તવ્યતા, તે પછી ૨ પ્રથમ પીઠવક્તવ્યતા, ૩ બીજી પીઠ વક્તવ્યતા, ૪ ત્રીજી પીઠ વક્તવ્યતા, ૫ ચોથીપીઠ વક્તવ્યતા, ૬ પાંચમીપીઠ વક્તવ્યતા. ૭ પાંચ પીઠ સહિત સંપૂર્ણ સૂરિમંત્ર વક્તવ્યતા. ૮ વિસ્તારપૂર્વક દેવતાવસરવિધિ વક્તવ્યતા. ૯ સંક્ષિપ્ત દેવતાવસરવિધિવક્તવ્યતા અને ૧૦ મંત્રમહિમા વક્તવ્યતા.

તેમાં પહેલાં મુદ્રાદિ વક્તવ્યતા અધિકાર કહે છે:—

બીજાં શાસ્ત્રોમાં અનેક મુદ્રાઓ જોવાય છે. પરંતુ સૂરિમંત્રમાં ૧૭ મુદ્રાઓ ઉપયોગી હોવાથી તે જ પ્રથમ શીખવવી જોઈએ. તે આ પ્રકારે છે:–(પાના ૨૭–૨૮ ઉપરની બધી મુદ્રાઓ અક્ષરશઃ અહીં આપેલી છે તેથી તેનું વિવરણ ત્યાંથી જોઈ લેવું.)

આ ૧૭ મુદ્રાઓનો પહેલાં જ ઉપયોગ કરાય છે. તેમાં બધાં યે લબ્ધિપદો અને પીઠો જ્ઞાન માટે શ્રીં પૂર્વક અને વશીકરણ માટે હ્રીં પૂર્વક અને શાંતિ વગેરે કાર્યોમાં પ્રણવ-ૐ પૂર્વક જાણવાં. કર્મક્ષય માટે લબ્ધિપદો અને પીઠોનું પરમેષ્ઠિમુદ્રાથી અથવા મુદ્રા વિના અને પ્રણવ-ૐ હ્રીં શ્રીં વિના જ કેવળ સ્મરણ કરવું. તેમજ જે પીઠમાં જે પ્રકારે જાપ અને હોમ કહેલા છે તે આગળ કહેવાતા તપની સાથે કરતાં તે તે પ્રકારના ફળને આપનારા બને છે. જો તપ કરવામાં ન આવે તો જાપ અને હોમ પ્રાયઃ અલ્પ ફળ આપનારા બને છે. વળી જ્યારે જાપ અને હોમની શરૂઆત કરવામાં આવે ત્યારે મનમાં જ આ પ્રકારે બોલવું–અમુક સંવત, અમુક માસ, અમુક તિથિ અને વારે હું અમુક સૂરિનો શિષ્ય અમુક સિદ્ધિને માટે અમુક જાપ અને હોમનો પ્રારંભ કરું છું. તથા આ સૂરિમંત્ર ઓઠ ચલાવ્યા વિના મનમાં જ બોલવો. ઓઠ ચલાવ્યા પૂર્વક ન બોલવો.

આ પ્રકારે મુદ્રાદિ વક્તવ્યતા અધિકાર પહેલો પૂરો થયો.

હવે પ્રથમ પીઠ વક્તવ્યતા અધિકાર કહે છે:—

તેમાં પહેલી પીઠ વિદ્યાપીઠ નામે છે. તે બાર લબ્ધિપદો પૂર્વક 'पसिज्झउ स्वाहा' સુધી ૧૧૭ અક્ષરોની બનેલી છે. આની અધિષ્ઠાત્રી સરસ્વતી દેવી છે. તેની પૂજા અને સ્તુતિ કરવી. તેની આરાધનાની તપવિધિ આ પ્રકારે છે:—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, આયંબિલ નિવી, ઉપવાસ–તે ક્રમશઃ ૧, ૫, ૧, ૫, ૧, ૫, ૧,

મલધારિગચ્છીય-સૂરિમંત્રકલ્પ

[દશવક્તવ્યતા અધિકાર સહિત]

મલધારીગચ્છના સંપ્રદાયમાં પ્રવર્તતા શ્રીસૂરિમંત્રકલ્પનો વિચાર કંઈક લખીએ છીએ. તેમાં દશ વક્તવ્યતાના અધિકારો છે. ૧ મુદ્રા વગેરે વક્તવ્યતા, તે પછી ૨ પ્રથમ પીઠવક્તવ્યતા, ૩ બીજી પીઠ વક્તવ્યતા, ૪ ત્રીજી પીઠ વક્તવ્યતા, ૫ ચોથીપીઠ વક્તવ્યતા, ૬ પાંચમીપીઠ વક્તવ્યતા. ૭ પાંચ પીઠ સહિત સંપૂર્ણ સૂરિમંત્ર વક્તવ્યતા. ૮ વિસ્તારપૂર્વક દેવતાવસરવિધિ વક્તવ્યતા. ૯ સંક્ષિપ્ત દેવતાવસરવિધિવક્તવ્યતા અને ૧૦ મંત્રમહિમા વક્તવ્યતા.

તેમાં પહેલાં મુદ્રાદિ વક્તવ્યતા અધિકાર કહે છે:—

બીજાં શાસ્ત્રોમાં અનેક મુદ્રાઓ જોવાય છે. પરંતુ સૂરિમંત્રમાં ૧૭ મુદ્રાઓ ઉપયોગી હોવાથી તે જ પ્રથમ શીખવવી જોઈએ. તે આ પ્રકારે છે:–(પાના ૨૭–૨૮ ઉપરની બધી મુદ્રાઓ અક્ષરશઃ અહીં આપેલી છે તેથી તેનું વિવરણ ત્યાંથી જોઈ લેવું.)

આ ૧૭ મુદ્રાઓનો પહેલાં જ ઉપયોગ કરાય છે. તેમાં બધાં યે લબ્ધિપદો અને પીઠો જ્ઞાન માટે શ્રીં પૂર્વક અને વશીકરણ માટે હ્રીં પૂર્વક અને શાંતિ વગેરે કાર્યોમાં પ્રણવ-ૐ પૂર્વક જાણવાં. કર્મક્ષય માટે લબ્ધિપદો અને પીઠોનું પરમેષ્ઠિમુદ્રાથી અથવા મુદ્રા વિના અને પ્રણવ-ૐ હ્રીં શ્રીં વિના જ કેવળ સ્મરણ કરવું. તેમજ જે પીઠમાં જે પ્રકારે જાપ અને હોમ કહેલા છે તે આગળ કહેવાતા તપની સાથે કરતાં તે તે પ્રકારના ફળને આપનારા બને છે. જો તપ કરવામાં ન આવે તો જાપ અને હોમ પ્રાયઃ અલ્પ ફળ આપનારા બને છે. વળી જ્યારે જાપ અને હોમની શરૂઆત કરવામાં આવે ત્યારે મનમાં જ આ પ્રકારે બોલવું–અમુક સંવત, અમુક માસ, અમુક તિથિ અને વારે હું અમુક સૂરિનો શિષ્ય અમુક સિદ્ધિને માટે અમુક જાપ અને હોમનો પ્રારંભ કરું છું. તથા આ સૂરિમંત્ર હોઠ ચલાવ્યા વિના મનમાં જ બોલવો. હોઠ ચલાવ્યા પૂર્વક ન બોલવો.

આ પ્રકારે મુદ્રાદિ વક્તવ્યતા અધિકાર પહેલો પૂરો થયો.

હવે પ્રથમ પીઠ વક્તવ્યતા અધિકાર કહે છે:—

તેમાં પહેલી પીઠ વિદ્યાપીઠ નામે છે. તે બાર લબ્ધિપદો પૂર્વક 'पसिज्झउ स्वाहा' સુધી ૧૧૭ અક્ષરોની બનેલી છે. આની અધિષ્ઠાત્રી સરસ્વતી દેવી છે. તેની પૂજા અને સ્તુતિ કરવી. તેની આરાધનાની તપવિધિ આ પ્રકારે છે:—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, આયંબિલ નિવી, ઉપવાસ–તે ક્રમશઃ ૧, ૫, ૧, ૫, ૧, ૫, ૧,

કર્મોમે છેદવા, દોષનો નાશ કરવા અને દુઃખને શમાવવા માટે ઇચ્છે ત્યારે પ્રથમપીઠનું સ્મરણ કરવું. થોડા સ્મરણથી પણ સિદ્ધિ મળે છે. આ આઠ વિદ્યાઓ શ્રી **માનતુંગસૂરિ** એ રચેલા ભક્તામર સ્તોત્રમાં यैः शान्तरागरुचिभिः વાળા શ્લોકથી લઇને जलभारनम्रैः સુધીના આઠ શ્લોકોમાં રહસ્યરૂપે ગુંથેલી છે. તે આઠ શ્લોકોને ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृतावकाशम् વાળા નવમા શ્લોક સાથે સવારમાં જે સ્મરણ કરે છે તેને **સારસ્વત** વગેરે પહેલાં કહેલી આઠ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. પોતાને તેમજ બીજાને પણ પ્રાપ્ત કરાવે છે. વળી બાર લબ્ધિ પદોનું પણ આજ રીતે સ્મરણ કરવું. પહેલા લબ્ધિપદથી બધાં તીર્થોના પાણીથી સ્નાનનું, બીજા લબ્ધિપદથી સુખડના વિલેપનનું, ત્રીજા લબ્ધિ પદથી શ્વેત વસ્ત્રોનું, ચોથા લબ્ધિ પદથી સફેદ પુષ્પની માળાનું, પાંચમા લબ્ધિપદથી સોનાના મુગટનું, છઠ્ઠા લબ્ધિપદથી સોનાના તિલકનું, સાતમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના કુંડળનું જમણા કાને અને આઠમા લબ્ધિપદથી તેવા જ કુંડળનું ડાબા કાને, નવમા લબ્ધિપદથી ગળાના સોનાના આભૂષણનું, દશમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના બાજુબંધનું જમણા હાથે, અગિયારમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના બાજુબંધનું ડાબા હાથે, બારમા લબ્ધિપદથી ઊંચી જાતનાં મોતીઓના હારનું સ્મરણ કરવું. આ પ્રકારે સ્મરણ કરવાથી ખૂબ ધન અને ધાન્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. **વળી** કહ્યું છે કે—

સ્નાન, વિલેપન, વસ્ત્ર, ઉજ્જવળ પુષ્પોની માળા, મુગટ, તિલક, બે બાજુનાં કુંડળો, કંઠી, બે બાજુનાં બાજુબંધ અને ઊંચા પ્રકારના હારનું બાર લબ્ધિપદો વડે શરીરમાં સૂરિમંત્રનું ધ્યાન કરવું.

આ પ્રકારે પ્રથમ પીઠ વક્તવ્યતા રૂપ બીજો અધિકાર પૂરો થયો.

હવે બીજી વિદ્યાપીઠ કહે છે—પહેલાં જે વિદ્યાપીઠ નામ કહ્યું છે તેનાથી બીજી પીઠનો ભેદ છે. આમાં समणस्स स्वाहा પર્યંત **બાહુબલી** વિદ્યા કહેવાય છે; તેના ૨૦ અક્ષરો છે. અને वग्गुथी લઇને सौमणसे महुमहुरे स्वाहा સુધીની **સૌભાગ્યવિદ્યા** કહેવાય છે; તેના ૨૪ અક્ષરો છે. બંનેના મળીને ૪૪ અક્ષરો થાય છે. આ બીજી પીઠની અધિષ્ઠાત્રી માનુષોત્તર પર્વતના શિખરમાં રહેનારી હજાર ભુજાવાળી **ત્રિભુવનસ્વામિની** નામે દેવી છે.

તેની આરાધનાની તપ વિધિ આ પ્રકારે છે—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી આયંબિલ, નિવી ઉપવાસ–એ ક્રમશઃ ૧, ૧, ૩, ૪, ૨, ૨, ૧ આ પ્રમાણે કરવો. બીજો પૂર્વની માફક જ વ્યાપાર જાણવો. આમાં માત્ર એટલી જ વિશેષતા છે કે લોગસ્સ ૪૦ નો કાઉસગ્ગ કરવો અને કાયોત્સર્ગમાં ૧૦૮ વાર સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરવું. આ તપ કરતાં પ્રથમ **બાહુબલી** વિદ્યાનો ૧૨૦૦૦ વાર શ્વેત ધ્યાન વડે જાપ કરવો. પહેલી પીઠની માફક

કર્મોને છેદવા, દોષનો નાશ કરવા અને દુઃખને શમાવવા માટે ઇચ્છે ત્યારે પ્રથમપીઠનું સ્મરણ કરવું. થોડા સ્મરણથી પણ સિદ્ધિ મળે છે. આ આઠ વિદ્યાઓ શ્રી માનતુંગસૂરિએ રચેલા ભક્તામર સ્તોત્રમાં यैः शान्तरागरुचिभिः વાળા શ્લોકથી લઈને जलमारत्तमः સુધીના આઠ શ્લોકોમાં રહસ્યરૂપે ગુંથેલી છે. તે આઠ શ્લોકોને ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृतावकाशम् વાળા નવમા શ્લોક સાથે સવારમાં જે સ્મરણ કરે છે તેને સારસ્વત વગેરે પહેલાં કહેલી આઠ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. પોતાને તેમજ બીજાને પણ પ્રાપ્ત કરાવે છે. વળી બાર લબ્ધિ પદોનું પણ આજ રીતે સ્મરણ કરવું. પહેલા લબ્ધિપદથી બધાં તીર્થોના પાણીથી સ્નાનનું, બીજા લબ્ધિપદથી સુખડના વિલેપનનું, ત્રીજા લબ્ધિ પદથી શ્વેત વસ્ત્રોનું, ચોથા લબ્ધિ પદથી શ્રેષ્ઠ પુષ્પની માળાનું, પાંચમા લબ્ધિપદથી સોનાના મુગટનું, છઠ્ઠા લબ્ધિપદથી સોનાના તિલકનું, સાતમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના કુંડળનું જમણા કાને અને આઠમા લબ્ધિપદથી તેવા જ કુંડળનું ડાબા કાને, નવમા લબ્ધિપદથી ગળાના સોનાના આભૂષણનું, દશમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના બાજુબંધનું જમણા હાથે, અગિયારમા લબ્ધિપદથી રત્નવાળા સોનાના બાજુબંધનું ડાબા હાથે, બારમા લબ્ધિપદથી ઊંચી જાતનાં મોતીઓના હારનું સ્મરણ કરવું. આ પ્રકારે સ્મરણ કરવાથી ખૂબ ધન અને ધાન્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. વળી કહ્યું છે કે—

સ્નાન, વિલેપન, વસ્ત્ર, ઉજ્જવળ પુષ્પોની માળા, મુગટ, તિલક, બે બાજુનાં કુંડળો, કંઠી, બે બાજુનાં બાજુબંધ અને ઊંચા પ્રકારના હારનું બાર લબ્ધિપદો વડે શરીરમાં સૂરિમંત્રનું ધ્યાન કરવું.

આ પ્રકારે પ્રથમ પીઠ વક્તવ્યતા રૂપ બીજો અધિકાર પૂરો થયો.

હવે બીજી વિદ્યાપીઠ કહે છે—પહેલાં જે વિદ્યાપીઠ નામ કહ્યું છે તેનાથી બીજી પીઠનો ભેદ છે. આમાં समणस्स स्वाहा પર્યંત બાહુબલી વિદ્યા કહેવાય છે; તેના ૨૦ અક્ષરો છે. અને वग्गुथी લઈને सोमणसे महुमहुरे स्वाहा સુધીની સૌભાગ્યવિદ્યા કહેવાય છે; તેના ૨૪ અક્ષરો છે. બંનેના મળીને ૪૪ અક્ષરો થાય છે. આ બીજી પીઠની અધિષ્ઠાત્રી માનુષોત્તર પર્વતના શિખરમાં રહેનારી હજાર ભુજાવાળી ત્રિભુવનસ્વામિની નામે દેવી છે.

તેની આરાધનાની તપ વિધિ આ પ્રકારે છે—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી આયંબિલ, નિવી ઉપવાસ–એ ક્રમશઃ ૧, ૧, ૩, ૪, ૨, ૨, ૧ આ પ્રમાણે કરવો. બીજો પૂર્વની માફક જ વ્યાપાર જાણવો. આમાં માત્ર એટલી જ વિશેષતા છે કે લોગસ્સ ૪૦ નો કાઉસગ્ગ કરવો અને કાયોત્સર્ગમાં ૧૦૮ વાર સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરવું. આ તપ કરતાં પ્રથમ બાહુબલી વિદ્યાનો ૧૨૦૦૦ વાર શ્વેત ધ્યાન વડે જાપ કરવો. પહેલી પીઠની માફક

તે મહાકાળ કહેવાય છે. તે જેને હોય તે મહાકાળી એવા જિનેશ્વરની સ્થાપના કરવી. અતિશયક્રિયા ગણધર દેવોના અભિષેક રૂપ હોય છે. શાસનનું અપ્રતિહતપણું, સંઘને લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ, ભોજનની, સાધનોની પ્રાપ્તિ, દુષ્ટ રાજા કે દુષ્ટ દેવતાએ કરેલા ઉપસર્ગને ખાળવો, દુકાળરૂપ જંગલને પાર કરવું, શાપ ઉપર કૃપા કરવાની શક્તિ, શિષ્યોની વ્યવસ્થા વગેરે અતિશયવાળી ક્રિયાઓ પૂર્વે કહેલા દેવો કરે છે. આ દેવો પરલોકમાં ગએલા સાધુ અને શ્રાવકોની બીજા લોકની ગતિ મંત્રપીઠનું સ્મરણ કરનારને કહે છે. પહેલાં બે પીઠમાં કહેલું કાર્ય આનો જાપ કરતાં તરત સિદ્ધ થાય છે. ખાસ કરીને સારસ્વતની સિદ્ધિ થાય છે. સારસ્વત મંત્રની સિદ્ધિ માટે ઉપવાસ કરીને તેનો પ્રારંભ કરવો. શ્વેતધ્યાનથી ૧૨૦૦૦ વાર ગણ્યા પછી તેની સિદ્ધિ થાય છે.

આ પ્રકારે ત્રીજી પીઠ વકતવ્યતાનો ચોથો અધિકાર પૂરો થયો.

હવે ચોથી ઉપવિદ્યા નામની પીઠ કહે છેઃ—

किरिથી લઈને स्वाहा સુધીના ૨૩ અક્ષરો છે. તેની અધિષ્ઠાત્રી—પદ્મ સરોવરમાંના કમલમાં રહેનારી, સમગ્ર અંગે આભૂષણો અને રત્નોથી શોભતી, ચોસઠ ઇંદ્રોના મનને મુગ્ધ કરનારા રૂપવાળી, અપ્રતિમ સ્વરૂપવાળી તેમજ વિજયા, જયા, જયંતી, નંદા અને ભદ્રા સહિત હમેશાં ઉપવિદ્યામાં બેઠેલી. શ્રીદેવી મને લક્ષ્મી આપો.

તપવિધિ આ પ્રકારે છે:—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, ઉપવાસ–આ ક્રમશઃ ૧, ૮, ૫, ૭, ૧, ૨, ૧ એમ ચોથા પદમાં કરવો. પહેલાંની વિધિની માફક જ અહીં પણ लोगस्स उज्जोअगरेનો ૪૦ વાર કાઉસગ્ગ કરવો. અથવા ૧૦૮ વાર મંત્રનું સ્મરણ કાઉસગ્ગમાં કરવું. આમાં ૧૨૦૦૦નો જાપ શ્વેત ધ્યાનથી કરવો. પહેલી અને બીજી પીઠની માફક જ અહીં પણ એ જ પ્રકારે હોમ વિધિ કરવો. વશીકરણ માટે કેશુડા જેવા લાલ ધ્યાનથી પર્વતમુદ્રા વડે ૧૨૦૦૦ પ્રમાણ જાપ કરવો. આથી મોટો ચક્રવર્તી પણ વશ થાય છે. વળી સંદિગ્ધ અર્થનો નિશ્ચય અને ઈષ્ટ સ્વપ્નના વિષયમાં શ્વેત ધ્યાનથી ૧૦૦૮ વાર જાપ કરતાં ઉપવાસ કરીએ ત્યારે આદેશ મળે છે. ૧૬૦૦૦નો જાપ કરતાં સારસ્વત મંત્ર શ્વેતધ્યાન વડે નિશ્ચયથી સિદ્ધ થાય છે. આનો હમેશાં શ્વેત ધ્યાનથી જાપ કરવામાં આવે તો શિષ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. ગુરુઓની જે કંઈ સિદ્ધિ હોય છે તે ઓછેવત્તે અંશે નષ્ટ થાય છે. શાપમાં કૃપા કરવાની શક્તિ અને તેના વચનનો આદર થાય છે. વળી આના જાપ કરનાર માથા ઉપર કે ઘર ઉપર ચોખા નાખે તો ઋદ્ધિ મળે છે. વળી શ્રાવકો અને શિષ્યોના મસ્તક ઉપર આના વડે જ વાસક્ષેપ કરવો. ખાસ કરીને સાધુઓની યોગોદ્વહન ક્રિયા વખતે કરવો.

આ પ્રકારે ચતુર્થ પીઠ વકતવ્યતાનો પાંચમો અધિકાર પૂરો થયો.

તે મહાકાળ કહેવાય છે. તે જેને હોય તે મહાકાળી એવા જિનેશ્વરની સ્થાપના કરવી. અતિશયક્રિયા ગણધર દેવોના અભિષેક રૂપ હોય છે. શાસનનું અપ્રતિહતપણું, સંઘને લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ, ભોજનની, સાધનોની પ્રાપ્તિ, દુષ્ટ રાજા કે દુષ્ટ દેવતાએ કરેલા ઉપસર્ગને ખાળવો, દુકાળરૂપ જંગલને પાર કરવું, શાપ ઉપર કૃપા કરવાની શક્તિ, શિષ્યોની વ્યવસ્થા વગેરે અતિશયવાળી ક્રિયાઓ પૂર્વે કહેલા દેવો કરે છે. આ દેવો પરલોકમાં ગએલા સાધુ અને શ્રાવકોની બીજા લોકની ગતિ મંત્રપીઠનું સ્મરણ કરનારને કહે છે. પહેલાં બે પીઠમાં કહેલું કાર્ય આનો જાપ કરતાં તરત સિદ્ધ થાય છે. ખાસ કરીને સારસ્વતની સિદ્ધિ થાય છે. સારસ્વત મંત્રની સિદ્ધિ માટે ઉપવાસ કરીને તેનો પ્રારંભ કરવો. શ્વેતધ્યાનથી ૧૨૦૦૦ વાર ગણ્યા પછી તેની સિદ્ધિ થાય છે.

આ પ્રકારે ત્રીજી પીઠ વક્તવ્યતાનો ચોથો અધિકાર પૂરો થયો.

હવે ચોથી ઉપવિદ્યા નામની પીઠ કહે છેઃ—

किरिथी લઈને स्वाहा સુધીના ૨૩ અક્ષરો છે. તેની અધિષ્ઠાત્રી—પદ્મ સરોવરમાંના કમલમાં રહેનારી, સમગ્ર અંગે આભૂષણો અને રત્નોથી શોભતી, ચોસઠ ઈંદ્રોના મનને મુગ્ધ કરનારા રૂપવાળી, અપ્રતિમ સ્વરૂપવાળી તેમજ વિજયા, જયા, જયંતી, નંદા અને ભદ્રા સહિત હમેશાં ઉપવિદ્યામાં બેઠેલી. શ્રીદેવી મને લક્ષ્મી આપો.

તપવિધિ આ પ્રકારે છેઃ—ઉપવાસ, નિવી, આયંબિલ, નિવી, ઉપવાસ—આ ક્રમશઃ ૧, ૮, ૫, ૭, ૧, ૨, ૧ એમ ચોથા પદમાં કરવો. પહેલાંની વિધિની માફક જ અહીં પણ लोगस्स उज्जोअगरेનો ૪૦ વાર કાઉસગ્ગ કરવો. અથવા ૧૦૮ વાર મંત્રનું સ્મરણ કાઉસગ્ગમાં કરવું. આમાં ૧૨૦૦૦નો જાપ શ્વેત ધ્યાનથી કરવો. પહેલી અને બીજી પીઠની માફક જ અહીં પણ એ જ પ્રકારે હોમ વિધિ કરવો. વશીકરણ માટે કેશુડા જેવા લાલ ધ્યાનથી પર્વતમુદ્રા વડે ૧૨૦૦૦ પ્રમાણ જાપ કરવો. આથી મોટો ચક્રવર્તી પણ વશ થાય છે. વળી સંદિગ્ધ અર્થનો નિશ્ચય અને ઈષ્ટ સ્વપ્નના વિષયમાં શ્વેત ધ્યાનથી ૧૦૦૮ વાર જાપ કરતાં ઉપવાસ કરીએ ત્યારે આદેશ મળે છે. ૧૬૦૦૦નો જાપ કરતાં સારસ્વત મંત્ર શ્વેતધ્યાન વડે નિશ્ચયથી સિદ્ધ થાય છે. આનો હમેશાં શ્વેત ધ્યાનથી જાપ કરવામાં આવે તો શિષ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. ગુરુઓની જે કંઈ સિદ્ધિ હોય છે તે ઓછેવત્તે અંશે નષ્ટ થાય છે. શાપમાં કૃપા કરવાની શક્તિ અને તેના વચનનો આદર થાય છે. વળી આના જાપ કરનાર માથા ઉપર કે ઘર ઉપર ચોખા નાખે તો ઋદ્ધિ મળે છે. વળી શ્રાવકો અને શિષ્યોના મસ્તક ઉપર આના વડે જ વાસક્ષેપ કરવો. ખાસ કરીને સાધુઓની યોગોદ્વહન ક્રિયા વખતે કરવો.

આ પ્રકારે ચતુર્થ પીઠ વક્તવ્યતાનો પાંચમો અધિકાર પૂરો થયો.

૧૦૮ કલશથી સમવસરણની પ્રતિમાને સ્નાન કરાવવું, તે પુષ્પ, જલ, ચંદન વગેરેને એકઠાં ગાગરમાં નાખીને મરકી રોગવાળા મનુષ્ય અને પશુને પીવડાવવાથી તે રોગ દૂર થાય છે અને બધી રીતે સ્વસ્થ બને છે. વળી સવારમાં ચારે દિશામાં ઊંચા સીધા હાથે અંજલિની યોજના પૂર્વક આ સમગ્ર મંત્ર એક વાર ભણતાં હરેક દિશામાંથી મનુષ્યોનું આકર્ષણ થાય છે તેમજ દિવાળીના દિવસે ઉપવાસ અથવા આયંબિલ કરીને જાપ કરવો. કમળનાં પુષ્પો અથવા ગરુડ જાતના ચોખાથી ૧૦૮ વાર ૨૧ દિવસ સુધી હમેશાં જાપ કરવો. કંઈક અભિગ્રહ કરવો. એક વરસ સુધીમાં ઋદ્ધિ વધવા માંડે છે. પોતાના શ્રાવકોને તે પુષ્પો અને અક્ષતો પોતાની પાસે રાખવા આપવાં. ઈષ્ટ જનોને આપતાં મોટી લક્ષ્મી મળે છે. ૨૧ દિવસનો જાપ પૂરો થતાં પહેલાં કહેલી પાંચે પીઠના અધિષ્ઠાયકો—**સરસ્વતી, ત્રિભુવનસ્વામિની,** ગણિપિટક, **વિજયા, જયા,** જયંતી, નન્દા ભદ્રા યુક્ત **લક્ષ્મી,** ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો એ પ્રકારે ૧૩૭, તેમજ **શ્રીગૌતમસ્વામી,** ૧ ક્ષેત્રપાલ અને ૧ ગુરુપાદુકા મળીને ૧૪૦ થાય છે. લાડવાનું નૈવેદ્ય અને કપૂરથી પૂજા કરવી. આ પ્રકારે એક વર્ષ સુધી આમ કરતાં ગચ્છની વૃદ્ધિ થાય છે. વળી બધે સ્મરણ કરતાં પોતે મેરુ શિખરના સિંહાસનમાં રહેલા આઠ પાંખડીવાળા કમળના દોડા ઉપર રહેલા, પ્રવચનમુદ્રાએ બેઠેલા, છત્ર-ચામર અને ઈંદ્ર વગેરેની ઋદ્ધિવાળા ગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરવું. તેથી ઐશ્વર્યનો લાભ થાય છે. વળી વર્ષમાં વરસાદ ન થયો હોય તો ગાયના છાણ વડે ગાયનું મુખ બનાવવું તેમાં સુખડના ત્રણ ગઢ બનાવવા. તેની અંદર સિંહાસન યુક્ત લક્ષ્મીવાળા **ગૌતમસ્વામી**નું ધ્યાન કરવું. ૧૦૮વાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. મંત્રના અક્ષર તે ધારેલા નગરમાં દૂધયુક્ત પાણી વરસાવે છે. આ સ્થાને ત્રણ ગઢવાળા સમવસરણની મધ્યમાં બેઠેલા ઉપર પડતા ગાયના દૂધ અથવા પાણીથી તરબોળ થઈ જાય છે. એ પ્રકારનું ધ્યાન કરવું. મંડન કરાયેલી પૃથ્વી ઉપર સિંચન થાય છે. તેમજ અરિહંતભગવાનના અમૃત વરસાવતા ત્રણ છત્રો નીચે પદ્માસન વડે અરિહંતભગવાનની દૃષ્ટિમાં પોતાને બેઠેલા સંકલ્પી સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરતાં મોટા ઐશ્વર્યનો લાભ થાય છે.

આ પ્રકારે પાંચ પીઠમય સંપૂર્ણ સૂરિમંત્રની વકતવ્યતાનો સાતમો અધિકાર પૂરો થયો. હવે વિસ્તારથી દેવતાવસરની વિધિની વક્તવ્યતા રૂપ અધિકાર શરૂ કરે છે. તે આ પ્રકારે છેઃ—

અહીં થોડા પાણીથી સ્નાન કરી, શુદ્ધ અને સાદાં વસ્ત્રો પહેરી, ઇર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી, પૂર્વદિશામાં પદ્માસને બેસીને સૂરિએ આગળ દેવતાવસરની ઝોળી ધારી રાખીને દેવતાવસરની શરૂઆત કરવી. તેમાં ૨૦ અધિકારો છે. તે આ પ્રકારે છેઃ—૧ ભૂમિશુદ્ધિ,

૧૦૮ કલશથી સમવસરણની પ્રતિમાને સ્નાન કરાવવું, તે પુષ્પ, જલ, ચંદન વગેરેને એકઠાં ગાગરમાં નાખીને મરકી રોગવાળા મનુષ્ય અને પશુને પીવરાવવાથી તે રોગ દૂર થાય છે અને બધી રીતે સ્વસ્થ બને છે. વળી સવારમાં ચારે દિશામાં ઊભા રહી હાથે અંજલિની યોજના પૂર્વક આ સમગ્ર મંત્ર એક વાર જપતાં દરેક દિશામાંથી મનુષ્યોનું આકર્ષણ થાય છે તેમજ દિવાળીના દિવસે ઉપવાસ અથવા આયંબિલ કરીને જાપ કરવો. કમળનાં પુષ્પો અથવા ગરુડ જાતના ચોખાથી ૧૦૮ વાર ૨૧ દિવસ સુધી હમેશાં જાપ કરવો. કંઈક અભિગ્રહ કરવો. એક વરસ સુધીમાં ઋદ્ધિ વધવા માટે છે. પોતાના શ્રાવકોને તે પુષ્પો અને અક્ષતો પોતાની પાસે રાખવા આપવાં. ઈષ્ટ જનોને આપતાં મોટી લક્ષ્મી મળે છે. ૨૧ દિવસનો જાપ પૂરો થતાં પહેલાં કહેલી પાંચે પીઠના અધિષ્ઠાયકો—સરસ્વતી, ત્રિભુવનસ્વામિની, ગણિપિટક, વિજયા, જયા, જયંતી, નન્દા ભદ્રા સુરલક્ષ્મી, ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો એ પ્રકારે ૧૩૭, તેમજ શ્રીગૌતમસ્વામી, ૧ ક્ષેત્રપાલ અને ૧ ગુરુપાદુકા મળીને ૧૪૦ થાય છે. લાડવાનું નૈવેદ્ય અને કપૂરથી પૂજા કરવી. આ પ્રકારે એક વર્ષ સુધી આમ કરતાં ગચ્છની વૃદ્ધિ થાય છે. વળી બધે સ્મરણ કરતાં પોતે મેરુ શિખરના સિંહાસનમાં રહેલા આઠ પાંખડીવાળા કમળના ડોડા ઉપર રહેલા, પ્રવચનમુદ્રાએ બેઠેલા, છત્ર-ચામર અને ઇંદ્ર વગેરેની ઋદ્ધિવાળા ગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરવું. તેથી ઐશ્વર્યનો લાભ થાય છે. વળી વર્ષમાં વરસાદ ન થયો હોય તો ગાયના છાણ વડે ગાયનું મુખ બનાવવું તેમાં ગુમટના ત્રણ ગઢ બનાવવા. તેની અંદર સિંહાસન યુક્ત લક્ષ્મીવાળા ગૌતમસ્વામીનું ધ્યાન કરવું. ૧૦૮વાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. મંત્રના અક્ષર તે ધારેલા નગરમાં દૂધયુક્ત પાણી વરસાવે છે. આ સ્થાને ત્રણ ગઢવાળા સમવસરણની મધ્યમાં બેઠેલા ઉપર પડતા ગાયના દૂધ અથવા પાણીથી તરબોળ થઈ જાય છે. એ પ્રકારનું ધ્યાન કરવું. મંડન કરાયેલી પૃથ્વી ઉપર સિંચન થાય છે. તેમજ અરિહંતભગવાનના અમૃત વરસાવતા ત્રણ છત્રો નીચે પદ્માસન વડે અરિહંતભગવાનની દૃષ્ટિમાં પોતાને બેઠેલા સંકલ્પી સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરતાં મોટા ઐશ્વર્યનો લાભ થાય છે.

આ પ્રકારે પાંચ પીઠમય સંપૂર્ણ સૂરિમંત્રની વક્તવ્યતાનો સાતમો અધિકાર પૂરો થયો. હવે વિસ્તારથી દેવતાવસરની વિધિની વક્તવ્યતા રૂપ અધિકાર શરૂ કરે છે. તે આ પ્રકારે છે:—

અહીં થોડા પાણીથી સ્નાન કરી, શુદ્ધ અને સારાં વસ્ત્રો પહેરી, ઈર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી, પૂર્વદિશામાં પદ્માસને બેસીને સૂરિએ આગળ દેવતાવસરની ઝોળી ધારી રાખીને દેવતાવસરની શરૂઆત કરવી. તેમાં ૨૦ અધિકારો છે. તે આ પ્રકારે છે:—૧ ભૂમિશુદ્ધિ,

કરીને બ્રહ્મરંધ્ર સુધી લઈ જઈ જ્યોતિસ્વરૂપે આવાહન કરવું; તેથી આવાહન થાય છે.

અહીં સાત હાથ ઊંચા, સુવર્ણ જેવા રંગવાળા, સિંહાસન-છત્ર અને ચામર વગેરે પરિકરોથી લક્ષ્મીવાળા, **પ્રવચનમુદ્રામાં** બેઠેલા **શ્રીગૌતમસ્વામીને** સાક્ષાત્ આવેલા કલ્પવા; એવો ગુરુઆમ્નાય છે. આગળ પણ જ્યાં આવાહન હોય ત્યાં હૃદયકમળમાંથી લાવવા પૂર્વકની વિધિ પૂર્વે કહેલી પદ્ધતિ મુજબ જ કરવી. ધારેલા દેવના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું. ૯

'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! **अत्र समवसरणस्थसहस्रपत्रकनककमले** तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः' આ પ્રકારના મંત્રવડે સ્થાપનીમુદ્રાથી સ્થાપના કરવી. ૧૦

સંનિધાની મુદ્રાથી 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! **मम संनिहितो** भव वषट्' આ પ્રકારના મંત્રથી સંનિધાન કરવું. ૧૧

સંનિરોધની મુદ્રાથી 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! पूजान्तं यावदत्रैव स्यातव्यम्' આ પ્રકારે સંનિરોધ કરવો. ૧૨

અવગુંઠન મુદ્રાથી आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! परेषामदीक्षितानामदृश्यो भव' આ મંત્ર વડે અવગુંઠન કરવું. ૧૩

વિઘ્નના નાશ માટે ऋ ॠ ऌ ॡ ને છોડીને બાર સ્વરો વડે છ ચે દિશાની પ્રત્યેક દિશાને છોટિકા કરવી. અંગુઠાથી તર્જનીને ઉપાડી લઈ છોટિકા દેવી; આ પ્રકારનો આમ્નાય છે. ૧૪.

નીચા મુખ પૂર્વક **ધેનુમુદ્રા** વડે અમૃત ઝરાવતા **શ્રીગૌતમસ્વામીને** સજીવન કરવા રૂપ અમૃતીકરણ કરવું. ૧૫

'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! गन्धादीन् गृह्ण गृह्ण नमः' આ પ્રકારના મંત્ર વડે પૂજાગ્રહણ કરાવવી.

બધા સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકોને આવાહનથી લઈને પૂજાગ્રહણ પર્યંતના આઠ અધિકારોની વિધિ કરવી, **તે આ પ્રકારે છે:—**

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्रागच्छन्तु संवौषट्' આ પ્રકારના મંત્ર વડે **આવાહની મુદ્રાથી** અગાઉ કહ્યા મુજબ જ હૃદય કમળમાંથી આવાહન કરવું. ૧

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्र तिष्ठन्तु ठः ठः आ પ્રકારના મંત્ર વડે **સ્થાપના મુદ્રાથી** સ્થાપના કરવી. ૨

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका मम संनिहिता भवन्तु वषट्' આ પ્રકારના મંત્રથી **સંનિધાની મુદ્રા** વડે સંનિધાન કરવું. ૩

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका पूजान्तं यावदत्रैव स्यातव्यम्' આ પ્રકારના મંત્રથી **સંનિરોધિની મુદ્રા** વડે સંનિરોધ કરવો. ૪

કરીને બ્રહ્મરંધ્ર સુધી લઈ જઈ જ્યોતિસ્વરૂપે આવાહન કરવું; તેથી આવાહન થાય છે.

અહીં સાત હાથ ઊંચા, સુવર્ણ જેવા રંગવાળા, સિંહાસન-છત્ર અને ચામર વગેરે પરિકરોથી લક્ષ્મીવાળા, પ્રવચનમુદ્રામાં બેઠેલા શ્રીગૌતમસ્વામીને સાક્ષાત્ આવેલા કલ્પવા; એવો ગુરુઆમ્નાય છે. આગળ પણ જ્યાં આવાહન હોય ત્યાં હૃદયકમળમાંથી લાવવા પૂર્વકની વિધિ પૂર્વે કહેલી પદ્ધતિ મુજબ જ કરવી. ધારેલા દેવના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું. ૯

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! अत्र समवसरणस्थसहस्रपत्रकनककमले तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः' આ પ્રકારના મંત્રવડે સ્થાપનીમુદ્રાથી સ્થાપના કરવી. ૧૦

સંનિધાની મુદ્રાથી 'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! मम संनिहितो भव वषट्' આ પ્રકારના મંત્રથી સંનિધાન કરવું. ૧૧

સંનિરોધની મુદ્રાથી 'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम्' આ પ્રકારે સંનિરોધ કરવો. ૧૨

અવગુંઠન મુદ્રાથી ऑं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! परेषामदीक्षितानामदृश्यो भव' આ મંત્ર વડે અવગુંઠન કરવું. ૧૩

વિઘ્નના નાશ માટે ऋ ॠ ऌ ॡ ને છોડીને બાર સ્વરો વડે છ યે દિશાની પ્રત્યેક દિશાને છોટિકા કરવી. અંગુઠાથી તર્જનીને ઉપાડી લઈ છોટિકા દેવી; આ પ્રકારનો આમ્નાય છે. ૧૪.

નીચા મુખ પૂર્વક ધેનુમુદ્રા વડે અમૃત ઝરાવતા શ્રીગૌતમસ્વામીને સજીવન કરવા રૂપ અમૃતીકરણ કરવું. ૧૫

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! गन्धादीन् गृहाण गृहाण नमः' આ પ્રકારના મંત્ર વડે પૂજાગ્રહણ કરાવવી.

બધા સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકોને આવાહનથી લઈને પૂજાગ્રહણ પર્યંતના આઠ અધિકારોની વિધિ કરવી, તે આ પ્રકારે છેઃ—

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्रागच्छन्तु संवौषट्' આ પ્રકારના મંત્ર વડે આવાહની મુદ્રાથી અગાઉ કહ્યા મુજબ જ હૃદય કમળમાંથી આવાહન કરવું. ૧

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्र तिष्ठन्तु ठः ठः આ પ્રકારના મંત્ર વડે સ્થાપના મુદ્રાથી સ્થાપના કરવી. ૨

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका मम संनिहिता भवन्तु वषट्' આ પ્રકારના મંત્રથી સંનિધાની મુદ્રા વડે સંનિધાન કરવું. ૩

'ऑं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम्' આ પ્રકારના મંત્રથી સંનિરોધિની મુદ્રા વડે સંનિરોધ કરવો. ૪

અસુર કુમારના ઇંદ્રો **ચમર** અને **બલી**, નાગકુમારનો ઇંદ્ર આઠ કુળના **નાગરાજા**, હજાર ફણોવાળા **ધરણેન્દ્ર** અને **ભૂતાનંદ**, વિદ્યુતકુમારના ઇંદ્રો **હરિકાંત** અને **હરિસ્સહ**, સુપર્ણકુમારના ઇંદ્રો **વેણુદેવ** અને **વેણુદારી**, અગ્નિકુમારના ઇંદ્રો **અગ્નિશિખા** અને **અગ્નિમાણવક**, વાયુકુમારના ઇંદ્રો **વેલંબન** અને **પ્રભંજન**, સ્તનિતકુમારના ઇંદ્રો **સુઘોષ** અને **મહાઘોષ**, ઉદધિકુમારના ઇંદ્રો **જલ** અને **પ્રભ**, દ્વીપકુમારના ઇંદ્રો **પૂર્ણ** અને **ઇષ્ટ**, દિક્કુમારના ઇંદ્રો **અમિતગતિ** અને **અમિતવાહન**—આ પ્રકારે વીશ ભવનપતિના ઇંદ્રો.

પિશાચના ઇંદ્રો **કાલ** અને **મહાકાલ**, ભૂતના ઇંદ્રો **સુરૂપ** અને **પ્રતિરૂપ**, યક્ષના ઇંદ્રો **પૂર્ણભદ્ર** અને **માણિભદ્ર**, રાક્ષસના ઇંદ્રો **ભીમ** અને **મહાભીમ**, કિંનરના ઇંદ્રો **કિંનર** અને **કિંપુરુષ**, કિંપુરુષના ઇંદ્રો **સત્પુરુષ** અને **મહાપુરુષ**, મહોરગના ઇંદ્રો **અતિકાય** અને **મહાકાય**, ગંધર્વના ઇંદ્રો **ગીતરતિ** અને **ગીતયશા**.

અપ્રજ્ઞપ્તીના ઇંદ્રો **સંનિહિત** અને **સમાન**, પંચ પ્રજ્ઞપ્તિના ઇંદ્રો **ધાતા** અને **વિધાતા**, ઋષિવાદિતના ઇંદ્રો **ઋષિ** અને **ઋષિપાલક**, ભૂતવાદિત્રના ઇંદ્રો **ઈશ્વર** અને **મહેશ્વર**, કંદિતેન્દ્રના ઇંદ્રો **સુવત્સ** અને **વિશાલ**, મહાકંદિતના ઇંદ્રો **હાસ** અને **હાસરતિ**, કૂષ્માંડના ઇંદ્રો **શ્વેત** અને **મહાશ્વેત**, પવકના ઇંદ્રો **પવક** અને **પવકપતિ**-આ પ્રકારે બત્રીસ વ્યંતર ઇંદ્રો.

જ્યોતિષ્કના ઇંદ્રો **ચન્દ્ર** અને **સૂર્ય** એ પ્રકારે ૬૪ ઇંદ્રો તથા **રોહિણી**, **પ્રજ્ઞપ્તી**, **વજ્રશૃંખલા**, **વજ્રાંકુશી**, **અપ્રતિચક્રા**, **નરદત્તા**, **કાલી**, **મહાકાલી**, **ગૌરી**, **ગાંધારી**, **સર્વાસ્ત્રામહાજ્વાલા**, **માનવી**, **વૈરોટ્યા**, **અચ્છુપ્તા**, **માનસી**, **મહામાનસી**—આ પ્રકારે સોળ વિદ્યાદેવીઓ. જુઓ ચિત્ર નં. ૧ થી ૧૬

તથા **ગોમુખ**, **મહાયક્ષ**, **ત્રિમુખ**, **ઇશ્વર**, **તુંબુરુ**, **કુસુમ**, **માતંગ**, **વિજય**, **અજિત**, **બ્રહ્મ**, **ઈશ્વર**, **કુમાર**, **ષણ્મુખ**, **પાતાલ**, **કિંનર**, **ગરુડ**, **ગન્ધર્વ**, **યક્ષેન્દ્ર**, **કુબેર**, **વરુણ**, **ભૂકુટિ**, **ગોમેધ**, **પાર્શ્વ**, **માતંગ**—આ પ્રકારે ચોવિશ શાસનયક્ષો. જુઓ ચિત્ર નં. ૧૭થી ૪૦

તથા **અપ્રતિચક્રા**, **અજિતબલા**, **દુરિતારિ**, **કાલી**, **મહાકાલી**, **અચ્યુતા**, **શાન્તા**, **ભૂકુટિ**, **સુતારા**, **અશોકા**, **માનવી**, **પ્રચંડા**, **વિદિતા**, **અંકુશા**, **કંદર્પા**, **નિર્વાણી**, **બલા**, **ધારિણી**, **વૈરોટ્યા**, **નરદત્તા**, **ગાંધારી**, **કૂષ્માંડી**, **પદ્માવતી**, **સિદ્ધાયિકા**—આ પ્રકારે ચોવિશ શાસનદેવીઓ પૂજાને ગ્રહણ કરો. સ્વાહા. જુઓ ચિત્ર નં. ૪૧ થી ૬૪

આ પ્રકારે અંજલિમુદ્રાપૂર્વક ઉચ્ચારણ કરીને મધ્યમાં રહેલા મણિ ઉપર ૐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અંતે **નમો** બોલીને મંત્રરાજ વડે વાસક્ષેપ કરવો.

વાસગ્રહણથી બધે કપૂર વગેરેનું ગ્રહણ કરવું. અહીં એવો આમ્નાય છે કે—ચાર ચાર પ્રકારે ઇંદ્રાદિને કલ્પીને **ગૌતમસ્વામીની** ચારે બાજુએ ચારે દિશામાં સ્થાપવા. આ બધો સંકલ્પનો વિલાસ છે એ પ્રકારે પૂજા ગ્રહણ કરાવવી.

અસુર કુમારના ઈંદ્રો ચમર અને બલી, નાગકુમારનો ઈંદ્ર આઠ કુળના નાગરાજા, હજાર ફણોવાળા ધરણેન્દ્ર અને ભૂતાનંદ, વિદ્યુતકુમારના ઈંદ્રો હરિકાંત અને હરિસ્સહ, સુપર્ણકુમારના ઈંદ્રો વેણુદેવ અને વેણુદારી, અગ્નિકુમારના ઈંદ્રો અગ્નિશિખા અને અગ્નિ-માણવક, વાયુકુમારના ઈંદ્રો વેલંબન અને પ્રભંજન, સ્તનિતકુમારના ઈંદ્રો સુઘોષ અને મહાઘોષ, ઉદધિકુમારના ઈંદ્રો જલ અને પ્રભ, દ્વીપકુમારના ઈંદ્રો પૂર્ણ અને ઇષ્ટ, દિક્-કુમારના ઈંદ્રો અમિતગતિ અને અમિતવાહન—આ પ્રકારે વીશ ભવનપતિના ઈંદ્રો.

પિશાચના ઈંદ્રો કાલ અને મહાકાલ, ભૂતના ઈંદ્રો સુરૂપ અને પ્રતિરૂપ, યક્ષના ઈંદ્રો પૂર્ણભદ્ર અને માણિભદ્ર, રાક્ષસના ઈંદ્રો ભીમ અને મહાભીમ, કિંનરના ઈંદ્રો કિંનર અને કિંપુરુષ, કિંપુરુષના ઈંદ્રો સત્પુરુષ અને મહાપુરુષ, મહોરગના ઈંદ્રો અતિકાય અને મહાકાય, ગંધર્વના ઈંદ્રો ગીતરતિ અને ગીતયશા.

અપ્રજ્ઞપ્તીના ઈંદ્રો સંનિહિત અને સમાન, પંચ પ્રજ્ઞપ્તિના ઈંદ્રો ધાતા અને વિધાતા, ઋષિવાદિતના ઈંદ્રો ઋષિ અને ઋષિપાલક, ભૂતવાદિત્રના ઈંદ્રો ઈશ્વર અને મહેશ્વર, ક્રદિતેન્દ્રના ઈંદ્રો સુવત્સ અને વિશાલ, મહાકંદિતના ઈંદ્રો હાસ અને હાસરતિ, કૂષ્માંડના ઈંદ્રો શ્વેત અને મહાશ્વેત, પવકના ઈંદ્રો પવક અને પવકપતિ-આ પ્રકારે બત્રીસ વ્યંતર ઈંદ્રો.

જ્યોતિષ્કના ઈંદ્રો ચન્દ્ર અને સૂર્ય એ પ્રકારે ૬૪ ઈંદ્રો તથા રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તી, વજ્-શૃંખલા, વજ્રાંકુશી, અપ્રતિચક્રા, નરદત્તા, કાલી, મહાકાલી, ગૌરી, ગાંધારી, સર્વાસ્ત્રા-મહાજ્વાલા, માનવી, વૈરોટ્યા, અચ્છુપ્તા, માનસી, મહામાનસી—આ પ્રકારે સોળ વિદ્યાદેવીઓ. જુઓ ચિત્ર નં. ૧ થી ૧૬

તથા ગોમુખ, મહાયક્ષ, ત્રિમુખ, ઇશ્વર, તુંબુરુ, કુસુમ, માતંગ, વિજય, અજિત, બ્રહ્મ, ઈશ્વર, કુમાર, ષણ્મુખ, પાતાલ, કિંનર, ગરુડ, ગન્ધર્વ, યક્ષેન્દ્ર, કુબેર, વરુણ, ભૃકુટિ, ગોમેધ, પાર્શ્વ, માતંગ—આ પ્રકારે ચોવિશ શાસનયક્ષો. જુઓ ચિત્ર નં. ૧૭થી ૪૦

તથા અપ્રતિચક્રા, અજિતબલા, દુરિતારિ, કાલી, મહાકાલી, અચ્યુતા, શાન્તા, ભૃકુટિ, સુતારા, અશોકા, માનવી, પ્રચંડા, વિદિતા, અંકુશા, કંદર્પા, નિર્વાણી, બલા, ધારિણી, વૈરોટ્યા, નરદત્તા, ગાંધારી, કૂષ્માંડી, પદ્માવતી, સિદ્ધાયિકા—આ પ્રકારે ચોવિશ શાસનદેવીઓ પૂજાને ગ્રહણ કરો. સ્વાહા. જુઓ ચિત્ર નં. ૪૧ થી ૬૪

આ પ્રકારે અંજલિમુદ્રાપૂર્વક ઉચ્ચારણ કરીને મધ્યમાં રહેલા મણિ ઉપર ૐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અંતે નમો બોલીને મંત્રરાજ વડે વાસક્ષેપ કરવો.

વાસગ્રહણથી બધે કપૂર વગેરેનું ગ્રહણ કરવું. અહીં એવો આમ્નાય છે કે—ચાર ચાર પ્રકારે ઈંદ્રાદિને કલ્પીને ગૌતમસ્વામીની ચારે બાજુએ ચારે દિશામાં સ્થાપવા. આ બધો સંકલ્પનો વિલાસ છે એ પ્રકારે પૂજા ગ્રહણ કરાવવી.

થોડા પાણીથી પવિત્ર થઇ, શુદ્ધ, સાદાં વસ્ત્રો પહેરી, ઇર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી, પૂર્વ દિશા તરફ મુખ રાખી પદ્માસને બેસીને આગળ રહેલી દેવમંદિરની ઝોળીને ધરી રાખી ક્ષિપ ૐ स्वाहा આ અક્ષરોથી સકલીકરણ ત્રણવાર કરવું.

'ॐ नमो अरिहंताणं उदरं रक्ष, ॐ नमो सिद्धाणं ललाटं रक्ष, ॐ नमो आयरियाणं शिर्ष रक्ष, ॐ नमो उवज्झायाणं कवचं रक्ष, ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं शस्त्रं रक्ष'—આ પ્રકારના મંત્રથી બે હાથવડે તે તે અંગે સ્પર્શ કરવા વડે આત્મરક્ષા કરવી.

'ॐ नमो अरिहंताणं, ॐ नमो सिद्धाणं, ॐ नमो आयरियाणं, ॐ नमो उवज्झायाणं, ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं ॐ नमो आगासगामीणं, ॐ नमो चारणलद्धीणं, ॐ हः क्षः नमः अशुचिःशुचिर्भवामि स्वाहा' આ પ્રકારના મંત્રવડે સ્નાન કરીને દેવમન્દિરના આવરણને દૂર કરી પાંચ પરમેષ્ઠિનું મંડન કરવું.

પહેલાં વાસ(ક્ષેપ)વડે ભૂમિપૂજા કરીને ॐ પૂર્વક स्वाहा સ્થાને અન્તે नमः પૂર્વક વિદ્યાપીઠવડે અધિષ્ઠિત કરાયેલી સરસ્વતીવાળા પૂર્વમણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક स्वाहा સ્થાને અન્તે नमः રાખીને વિદ્યાથી અધિષ્ઠિત ત્રિભુવનસ્વામિની દેવીને દક્ષિણ બાજુના મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક स्वाहा સ્થાને અન્તે नमः રાખીને મંત્રપીઠથી અધિષ્ઠિત ગણિપિટક યક્ષરાજને પશ્ચિમ તરફના મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક स्वाहा સ્થાને અન્તે नमः રાખીને ઉપવિદ્યાથી અધિષ્ઠિત શ્રીદેવીને ઉત્તર તરફના મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક स्वाहा સ્થાને અન્તે नमः રાખીને મંત્રરાજથી અધિષ્ઠિત ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો અને ૨૪ યક્ષિણીઓને અરિહંતસ્વરૂપ મધ્યમણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

સૌભાગ્ય માટે **સૌભાગ્યમુદ્રાથી**, અધિષ્ઠાયક દેવોને સજીવન કરવા માટે **સુરભિમુદ્રા** વડે, કર્મક્ષય માટે **પરમેષ્ઠિમુદ્રાવડે**, નાના ઉપદ્રવોની શાંતિ માટે ગરુડમુદ્રાવડે, શત્રુના ક્ષય માટે ચક્રમુદ્રાવડે એકએકવાર સમગ્ર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. વળી **સૌભાગ્યમુદ્રામાં** ह्रीँ પૂર્વક પીઠનું સ્મરણ કરવું. બાકીની ચાર મુદ્રાઓમાં ॐ પૂર્વક બધી પીઠોનું સ્મરણ કરવું એટલો ભેદ છે.

સમગ્ર મંત્રનું ૧૦૮ વાર અથવા ૫૪ વાર કે ૩૬ વાર સમાધિપૂર્વક સ્મરણ કરવું. મનની સ્થિરતા માટે મસ્તકમાં, હૃદયમાં, નાભિમાં બાર કમલનું ધ્યાન કરીને કમળના પત્રે પત્રે એક એક લબ્ધિપદનું ચિંતવન કરવું. સ્મરણ કરતાં અક્ષર શુદ્ધિ, અક્ષરસંખ્યા, પીઠોની આરાધનાવિધિ અને અધિષ્ઠાયકોનું સ્મરણ કરવું. ગુરુનો ઉપદેશ ભૂલી જઇ પોપટની માફક પાઠ ન કરવો.

આ પ્રકારે સંક્ષિપ્ત દેવતાવસર વક્તવ્યતા નામનો નવમો અધિકાર પૂરો થયો.

થોડા પાણીથી પવિત્ર થઇ, શુદ્ધ, સાદાં વસ્ત્રો પહેરી, ઇર્યાપથિકી પ્રતિક્રમી, પૂર્વ દિશા તરફ મુખ રાખી પદ્માસને બેસીને આગળ રહેલી દેવમંદિરની ઓળીને ધરી રાખી ક્ષિપ ૐ સ્વાહા આ અક્ષરોથી સકલીકરણ ત્રણવાર કરવું.

'ૐ नमो अरिहंताणं उदरं रक्ष, ॐ नमो सिद्धाणं ललाटं रक्ष, ॐ नमो आयरियाणं शिर्ष रक्ष, ॐ नमो उवज्झायाणं कवचं रक्ष, ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं शस्त्रं रक्ष'—આ પ્રકારના મંત્રથી બે હાથવડે તે તે અંગે સ્પર્શ કરવા વડે આત્મરક્ષા કરવી.

'ॐ नमो अरिहंताणं, ॐ नमो सिद्धाणं, ॐ नमो आयरियाणं, ॐ नमो उवज्झायाणं, ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं ॐ नमो आगासगामीणं, ॐ नमो चारणलद्धीणं, ॐ हः क्षः नमः अशुचिःशुचिर्भवामि स्वाहा' આ પ્રકારના મંત્રવડે સ્નાન કરીને દેવમન્દિરના આવરણને દૂર કરી પાંચ પરમેષ્ઠિનું મંડન કરવું.

પહેલાં વાસ(ક્ષેપ)વડે ભૂમિપૂજા કરીને ॐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અન્તે નમઃ પૂર્વક વિદ્યાપીઠવડે અધિષ્ઠિત કરાયેલી સરસ્વતીવાળા પૂર્વમણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અન્તે નમઃ રાખીને વિદ્યાથી અધિષ્ઠિત ત્રિભુવનસ્વામિની દેવીને દક્ષિણ બાજુનો મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અન્તે નમઃ રાખીને મંત્રપીઠથી અધિષ્ઠિત ગણિપિટક યક્ષરાજને પશ્ચિમ તરફના મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અન્તે નમઃ રાખીને ઉપવિદ્યાથી અધિષ્ઠિત શ્રીદેવીને ઉત્તર તરફના મણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ પૂર્વક સ્વાહા સ્થાને અન્તે નમઃ રાખીને મંત્રરાજથી અધિષ્ઠિત ૬૪ ઇંદ્રો, ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, ૨૪ યક્ષો અને ૨૪ યક્ષિણીઓને અરિહંતસ્વરૂપ મધ્યમણિ ઉપર વાસક્ષેપ કરવો.

સૌભાગ્ય માટે સૌભાગ્યમુદ્રાથી, અધિષ્ઠાયક દેવોને સજીવન કરવા માટે સુરભિમુદ્રા વડે, કર્મક્ષય માટે પરમેષ્ઠિમુદ્રાવડે, નાના ઉપદ્રવોની શાંતિ માટે ગરુડમુદ્રાવડે, શત્રુના ક્ષય માટે ચક્રમુદ્રાવડે એકએકવાર સમગ્ર મંત્રનું સ્મરણ કરવું.વળી સૌભાગ્યમુદ્રામાં હ્રીં પૂર્વક પીઠનું સ્મરણ કરવું. બાકીની ચાર મુદ્રાઓમાં ॐ પૂર્વક બધી પીઠોનું સ્મરણ કરવું એટલો ભેદ છે.

સમગ્ર મંત્રનું ૧૦૮ વાર અથવા ૫૪ વાર કે ૩૬ વાર સમાધિપૂર્વક સ્મરણ કરવું. મનની સ્થિરતા માટે મસ્તકમાં, હૃદયમાં, નાભિમાં બાર કમલનું ધ્યાન કરીને કમળના પત્રે પત્રે એક એક લબ્ધિપદનું ચિંતવન કરવું. સ્મરણ કરતાં અક્ષર શુદ્ધિ, અક્ષરસંખ્યા, પીઠોની આરાધનાવિધિ અને અધિષ્ઠાયકોનું સ્મરણ કરવું. ગુરુનો ઉપદેશ ભૂલી જઇ પોપટની માફક પાઠ ન કરવો.

આ પ્રકારે સંક્ષિપ્ત દેવતાવસર વક્તવ્યતા નામનો નવમો અધિકાર પૂરો થયો.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રનો વિચાર પૂરો થયો.
આ કૃતિ મલધારિ શ્રી રાજશેખરસૂરિની છે.

સૂરિમંત્ર મધ્યગત આમ્નાયઃ—

શક્તિશાળી સૂર્યના આકારવાળા, હંમેશાં સુંદર, કપાળમાં નાના (દ્વિતીયાના) ચંદ્રની લેખા વાળા એવા હ્રીંકારનું યોગીએ સ્મરણ કરવું જોઈએ. ક્ષ્ક્ષ્રૌં મૈં ऐं श्रीं सौं क्लीं પૂર્વક લક્ષ્મી અને સરસ્વતીયુક્ત દેવીએ આપેલા અને બાલ ચંદ્રમાના તેમજ સૂરિના છઠ્ઠા બીજરૂપ આ હ્રીં કાર છે. તે વિપુલરાજ બુદ્ધિ અને પુષ્ટિ આપે છે.

ગોરુચંદન, મણશિલિયો પત્થર, ઊંચા પ્રકારનું કુંકમ, તમાલનાં પાંદડાં—આ ચાર ઔષધિઓને સરખે ભાગે લઈ, રૂપવતી, કુલીન, અચુંબિત, ઉત્તર દિશામાં મુખ રાખી બેઠેલી એવી કન્યા પાસે પુષ્યાર્કમાં પીસાવવાં. તે ચૂર્ણ પુષ્યાર્કમાં ઉપવાસ કરીને કે આયંબિલ કરીને ભોજનની પહેલાં જ ૧૦૮ વાર મંત્રના જાપથી આચાર્યે મંતરવું. તે મંત્ર આ પ્રકારે છેઃ—

ॐ नमो जिणाणं, नमो पण्णसमणाणं नमो वेसवणस्स, नमो रयणचूडाए, नमो पुण्णभद्दमाणिभद्दाणं, नमो सव्वाणुभूइणं रयणुत्तरपुप्फचूलाणं, नमो अट्ठण्हवाईणं सिद्धि–संति–पुट्ठि–सिद्धाणुमय सिद्धुणुवयाणं, आइक्कमणिज्ज स्वाहा"—આ મંત્રમાં ૯૨ અક્ષરો છે. મંત્રેલા તે ચૂર્ણની ગુટીઓ બનાવવી. તે ગુટીઓથી ઉપવાસ કરીને દિવસમાં કે ચંદ્રકળાના દિવસે ડાબા હાથની અનામિકા વડે નીચા મુખે કપાલમાં તિલક કરવું. આથી મનુષ્ય, સ્ત્રી, રાષ્ટ્ર બધું પોતાને આધીન થાય છે. ત્યાં સુધીની વિશેષતા છે કે તેના અવાજને પણ કોઈ ઓળંગતું નથી.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રમાં રહેલો આમ્નાય પૂરો થયો.

લબ્ધિફળ પ્રકાશક કલ્પ કહે છે.—

૧, ॐ नमो अरिहंताणं नमो जिणाणं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अप्रतिचक्रे फट् विचक्राय स्वाहा ! ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा ह्रौं ह्रौं स्वाहा આ બધું પ્રયોજવું. આના જાપથી શૂળની શાંતિ થાય છે. ૧.

૨, ॐ नमो अरिहंताणं नमो जिणाणं ह्रीं પૂર્વક ૧૦૮ પુષ્પ વડે જાપ કરવાથી તાવ હઠે છે. ૨.

૩, णमो परमोहि जिणाणं ह्रां–આના જાપથી માથાનો રોગ નાશ પામે છે. ૩.

૪, णमो सव्वोहि जिणाणं ह्रां–આના જાપથી આંખનો રોગ નાશ પામે છે. ૪.

૫, णमो अणंतोहिजिणाणं–આના જાપથી કાનનો રોગ નાશ પામે છે. ૫.

૬, णमो कुट्ठबुद्धीणं–આના જાપથી શૂલ, ગુમડાં અને પેટનો રોગ નાશ પામે છે. ૬.

૭, णमो वीजबुद्धीणं–આના જાપથી શ્વાસ અને હેડકી નાશ પામે છે, ૭.

૮, णमो पदाणुसारीणं–આના જાપથી બીજાની સાથે કલહ નાશ પામે છે. ૮.

૯, णमो संभिन्नसोयाणं–આના જાપથી ઉધરસ મટે છે. ૯.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રનો વિચાર પૂરો થયો.
આ કૃતિ મલધારિ શ્રી રાજશેખરસૂરિની છે.

સૂરિમંત્ર મધ્યગત આમ્નાયઃ—

શક્તિશાળી સૂર્યના આકારવાળા, હંમેશાં સુંદર, કપાળમાં નાના (દ્વિતીયાના) ચંદ્રની લેખા વાળા એવા હ્રીંકારનું યોગીએ સ્મરણ કરવું જોઈએ. ક્ષ્ક્રૌં મૈં ऍं श्रीं सौं क्लीं પૂર્વક લક્ષ્મી અને સરસ્વતીયુક્ત દેવીએ આપેલા અને બાલ ચંદ્રમાના તેમજ સૂરિના છઠ્ઠા બીજરૂપ આ હ્રીં કાર છે. તે વિપુલરાજ બુદ્ધિ અને પુષ્ટિ આપે છે.

ગોરુચંદન, મણશિલિયો પત્થર, ઊંચા પ્રકારનું કુંકમ, તમાલનાં પાંદડાં—આ ચાર ઔષધિઓને સરખે ભાગે લઈ, રૂપવતી, કુલીન, અચુંબિત, ઉત્તર દિશામાં મુખ રાખી બેઠેલી એવી કન્યા પાસે પુષ્યાર્કમાં પીસાવવાં. તે ચૂર્ણ પુષ્યાર્કમાં ઉપવાસ કરીને કે આયંબિલ કરીને ભોજનની પહેલાં જ ૧૦૮ વાર મંત્રના જાપથી આચાર્યે મંતરવું. તે મંત્ર આ પ્રકારે છેઃ—

ॐ नमो जिणाणं, नमो पण्णसमणाणं नमो वेसवणस्स, नमो रयणचूडाए, नमो पुण्णभद्दमाणिभद्दाणं, नमो सव्वाणुभूइणं रयणुत्तरपुप्फचूलाणं, नमो अट्ठण्हवाईणं सिद्धि-संति-पुट्ठि-सिद्धाणुमय सिद्धणुवयाणं, आइक्कमणिज्ज स्वाहा"—આ મંત્રમાં ૯૨ અક્ષરો છે. મંત્રેલા તે ચૂર્ણની ગુટીઓ બનાવવી. તે ગુટીઓથી ઉપવાસ કરીને દિવસમાં કે ચંદ્રકળાના દિવસે ડાબા હાથની અનામિકા વડે નીચા મુખે કપાલમાં તિલક કરવું. આથી મનુષ્ય, સ્ત્રી, રાષ્ટ્ર બધું પોતાને આધીન થાય છે. ત્યાં સુધીની વિશેષતા છે કે તેના અવાજને પણ કોઈ ઓળંગતું નથી.

આ પ્રકારે સૂરિમંત્રમાં રહેલો આમ્નાય પૂરો થયો.

લબ્ધિફળ પ્રકાશક કલ્પ કહે છે.—

૧, ॐ नमो अरिहंताणं नमो जिणाणं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अप्रतिचक्रे फट् विचक्राय स्वाहा ! ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा ह्रौं ह्रौं स्वाहा આ બધું પ્રયોજવું. આના જાપથી શૂળની શાંતિ થાય છે. ૧.

૨, ॐ नमो अरिहंताणं नमो जिणाणं ह्रीं પૂર્વક ૧૦૮ પુષ્પ વડે જાપ કરવાથી તાવ હઠે છે. ૨.
૩, णमो परमोहि जिणाणं ह्रां—આના જાપથી માથાનો રોગ નાશ પામે છે. ૩.
૪, णमो सव्वोहि जिणाणं ह्रां—આના જાપથી આંખનો રોગ નાશ પામે છે. ૪.
૫, णमो अणंतोहिजिणाणं—આના જાપથી કાનનો રોગ નાશ પામે છે. ૫.
૬, णमो कुट्ठबुद्धीणं—આના જાપથી શૂલ, ગુમડાં અને પેટનો રોગ નાશ પામે છે. ૬.
૭, णमो बीजबुद्धीणं—આના જાપથી શ્વાસ અને હેડકી નાશ પામે છે, ૭.
૮, णमो पदाणुसारीणं—આના જાપથી બીજાની સાથે કલહ નાશ પામે છે. ૮.
૯, णमो संभिन्नसोयाणं—આના જાપથી ઉધરસ મટે છે. ૯.

૩૧, णमो घोरगुणाण परक्कमाणं–આના જાપથી હિંસક પશુઓનો ભય દૂર થાય છે. ૩૧.
૩૨, णमो घोरगुणब्रह्मचारीणं–આના જાપથી બ્રહ્મરાક્ષસો નાશ પામે છે. ૩૨.
૩૩
૩૪, णमो आमोसहिपत्ताणं–આના જાપથી સમગ્ર દેવોનું અપહરણ થાય છે. ૩૪.
૩૫, णमो जल्लोसहिपत्ताणं–આના જાપથી મરકી, તિરસ્કાર, ચિત્તની વ્યાકુલતાનો નાશ થાય છે. ૩૫.
૩૬, णमो विप्पोसहिपत्ताणं–આના જાપથી હાથીનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૬.
૩૭, णमो सव्वोसहिपत्ताणं–આના જાપથી મનુષ્યનો મરકી રોગ નાશ પામે છે. ૩૭.
૩૮, णमो मणवलीणं–આના જાપથી અશ્વનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૮.
૩૯, णमो वचोवलीणं–આના જાપથી બકરીનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૯.
૪૦, णमो कायबलीणं–આના જાપથી ગાયનો મરકી રોગ શમે છે. ૪૦.
૪૧, णमो अमीयासवीणं–આના જાપથી સમગ્ર ઉપદ્રવો શમે છે. ૪૧.
૪૨, णमो सप्पिसवीणं–આના જાપથી એક દિવસનો, બે દિવસનો, ત્રણ દિવસનો, ચાર દિવસનો, પંદર દિવસનો, મહિનાનો કે વર્ષનો વાયુ વગેરેનો સમગ્ર તાવ નાશ પામે છે. ૪૨.
૪૩, णमो खीरासवीणं–ગાયનું દૂધ મંતરીને ૨૪ દિવસ સુધી પીએ તો ક્ષય, ખાંસી, ગંડમાળ વગેરે રોગો નાશ પામે છે. ૪૩.
૪૪, णमो अक्खीणमहाणसम्–આના જાપથી આકર્ષણ થાય છે. ૪૪.
૪૫, णमो लोए सव्वसिद्धायदयाणं–આના જાપથી રાજપુરુષો વગેરે વશમાં થાય છે. ૪૫.
૪૬, ॐ नमो भगवदो महइ महावीर वड्ढमाण बुद्धिरिसीणं–આ જાપથી અવસ્થા થતાં ચિત્તને શાંતિ મળે છે. ૪૬.

આ પ્રકારે લબ્ધિપદોનાં ફળ પ્રગટ કરનારો કલ્પ પૂરો થયો.

"ॐ नमो सामण्णकेवलीणं" આ લબ્ધિપદનું ફળ કહે છે:—

ॐ नमो सामण्णकेवलीणं स्वाहा—આ લબ્ધિ પદનો લાલ રંગના ધ્યાન વડે, પદ્માસને બેસીને, પરવાળાની માળાથી ૧૦૦૮ વાર રાત્રે જાપ કરવો. જાપ કર્યા પછી કોઈની સાથે બોલવું નહિ. સામાન્ય અટકાવ પણ ન કરવો. જે કાંઈ સંદિગ્ધ અર્થને મનમાં રાખી, પવિત્ર બની, સાદાં વસ્ત્રો પહેરી, બિછાને સૂતાં, તે અર્થનો નિશ્ચય સ્વપ્નમાં આવીને કોઈ કહે છે. અથવા કોઈ પુરુષ કાંઇપણ અર્થની યાચના કરતાં ન આપે ત્યારે તેને અનુકૂળ કરવાને આ લબ્ધિપદ ૧૦૦૮વાર પવિત્ર થઇ, મૌનપણે લાલરંગના ધ્યાનથી પદ્માસને બેસીને પરવાળાની માળાથી જપે તો અર્થની ઈચ્છા રાખનાર પુરુષને તે જ રાત્રિએ સ્વ-

૩૧, णमो घोरगुणाण परक्कमाणं–આના જાપથી હિંસક પશુઓનો ભય દૂર થાય છે. ૩૧.
૩૨, णमो घोरगुणब्रह्मचारीणं–આના જાપથી બ્રહ્મરાક્ષસો નાશ પામે છે. ૩૨.
૩૩
૩૪, णमो आमोसहिपत्ताणं–આના જાપથી સમગ્ર દેવોનું અપહરણ થાય છે. ૩૪.
૩૫, णमो जल्लोसहिपत्ताणं–આના જાપથી મરકી, તિરસ્કાર, ચિત્તની વ્યાકુલતાનો નાશ થાય છે. ૩૫.
૩૬, णमो विप्पोसहिपत्ताणं–આના જાપથી હાથીનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૬.
૩૭, णमो सव्वोसहिपत्ताणं–આના જાપથી મનુષ્યનો મરકી રોગ નાશ પામે છે. ૩૭.
૩૮, णमो मणबलीणं–આના જાપથી અશ્વનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૮.
૩૯, णमो वचोबलीणं–આના જાપથી બકરીનો મરકી રોગ શમે છે. ૩૯.
૪૦, णमो कायबलीणं–આના જાપથી ગાયનો મરકી રોગ શમે છે. ૪૦.
૪૧, णमो अमीयासवीणं–આના જાપથી સમગ્ર ઉપદ્રવો શમે છે. ૪૧.
૪૨, णमो सप्पिसवीणं–આના જાપથી એક દિવસનો, બે દિવસનો, ત્રણ દિવસનો, ચાર દિવસનો, પંદર દિવસનો, મહિનાનો કે વર્ષનો વાયુ વગેરેનો સમગ્ર તાવ નાશ પામે છે. ૪૨.
૪૩, णमो खीरासवीणं–ગાયનું દૂધ મંતરીને ૨૪ દિવસ સુધી પીએ તો ક્ષય, ખાંસી, ગંડમાળ વગેરે રોગો નાશ પામે છે. ૪૩.
૪૪, णमो अक्खीणमहाणसम्–આના જાપથી આકર્ષણ થાય છે. ૪૪.
૪૫, णमो लोए सव्वसिद्धायदयाणं–આના જાપથી રાજપુરુષો વગેરે વશમાં થાય છે. ૪૫.
૪૬, ॐ नमो भगवदो महई महावीर वद्धमाण बुद्धिरिसीणं–આ જાપથી અવસ્થા થતાં ચિત્તને શાંતિ મળે છે. ૪૬.

આ પ્રકારે લબ્ધિપદોનાં ફળ પ્રગટ કરનારો કલ્પ પૂરો થયો.

"ॐ नमो सामण्णकेवलीणं" આ લબ્ધિપદનું ફળ કહે છે:—

ॐ नमो सामण्णकेवलीणं स्वाहा—આ લબ્ધિ પદનો લાલ રંગના ધ્યાન વડે, પદ્માસને બેસીને, પરવાળાની માળાથી ૧૦૦૮ વાર રાત્રે જાપ કરવો. જાપ કર્યા પછી કોઈની સાથે બોલવું નહિ. સામાન્ય અટકાવ પણ ન કરવો. જે કાંઈ સંદિગ્ધ અર્થને મનમાં રાખી, પવિત્ર બની, સાદાં વસ્ત્રો પહેરી, બિછાને સૂતાં, તે અર્થનો નિશ્ચય સ્વપ્નમાં આવીને કોઈ કહે છે. અથવા કોઈ પુરુષ કાંઈપણ અર્થની યાચના કરતાં ન આપે ત્યારે તેને અનુકૂળ કરવાને આ લબ્ધિપદ ૧૦૦૮વાર પવિત્ર થઈ, મૌનપણે લાલરંગના ધ્યાનથી પદ્માસને બેસીને પરવાળાની માળાથી જપે તો અર્થની ઈચ્છા રાખનાર પુરુષને તે જ રાત્રિએ સ્વ-

તે પછી ત્રીજી ઉપવિદ્યાપીઠમાં—इरियाएथी લઇને कालि महाकालि સુધી ૩૫ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ત્રીજી પીઠ પૂરી થઈ

ચોથી મંત્રપીઠ—તેમાં इरि इरि कालिथी લઇને आयरिय आयरिय कालि સુધી ૪૬ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ચોથી પીઠ પૂરી થઈ

પાંચમી મંત્રરાજ પીઠ—તેમાં इरि मेरुથી લઇને ૩૦ અક્ષરો અને स्वाहाના ગણતાં ૩૨ અક્ષરો છે.

આ રીતે સમગ્ર શ્રી સૂરિમંત્રમાં અક્ષર ૩૭૮ તેની શ્લોક સંખ્યા ૧૧ અને ૨૬ અક્ષરો થાય છે.

આ અપ્રકારે અંચલગચ્છમાં શ્રી સૂરિમંત્રનો આમ્નાય લાંબા સમય સુધી જય પામો.

હવે ઉપાધ્યાયમંત્રના અક્ષરો કહે છે:—

ॐ नमो अरिहंताणंથી લઇને सव्वसाहूणं સુધી ૩૮ અક્ષરો છે.

ॐ नमो ओहिजिणाणंथी લઇને महइ महाविज्जा સુધી ૭૪ અક્ષરો છે.

वीरे वीरेथी લઇને ॐ ह्रीं स्वाहा સુધી ૪૩ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ઉપાધ્યાય મંત્ર છે. મહત્તરાઓ માટે પણ આ મંત્ર છે. આના સમગ્ર અક્ષરો ૧૫૫ છે.

પરમેષ્ઠિ પદમાં ૩૮ અક્ષરો, નાંદીપદમાં ૭૪ અક્ષરો, વિદ્યા અક્ષરમાં ૪૩ અક્ષરો બધાં મળીને ૧૫૫ અક્ષરો છે.

સૂરિમંત્રપટની આલેખન વિધિ કહે છે:—

સૂરિમંત્રપટમાં સાત કોઠા કરવા. પહેલા કોઠામાં ચોવિશ કોઠા છે, તેમાં ચોવિશ જિનેશ્વરો મૂકવા.

બીજા કોઠામાં ૧૮ કોઠાઓ બનાવવા. તેમાં સોળ કોઠામાં ૧૬ લબ્ધિ પદો મૂકવાં. સત્તરમા કોઠામાં सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा મૂકવું. અઢારમા કોઠામાં विज्जाणं पीठं મૂકવું. આ પ્રકારે બીજા કોઠામાં અઢારે કોઠાઓના મુખ્ય મંત્રના બધા અક્ષરો ૧૯૦ विज्जाणं पीठं એ પ્રકારે પીઠનું નામ છે.

વળી ત્રીજા કોઠામાં અગિયાર કોઠા બનાવવા. તેમાં પ્રથમમાં ॐ श्री इन्द्रभूतये नमः થી લઈ અગિયારે કોઠામાં અગિયારે ગણધરને નમસ્કાર આલેખવા.

ચોથા કોઠામાં ॐ नमो भगवओ बाहुवलिस्स पण्हसमणस्सथी લઇને आयरिय कालि स्वाहा સુધી મહાવિદ્યા પીઠ આલેખવી. આ વલયમાં મંત્રાક્ષરના ૬૭ અક્ષરો છે. અને महाविद्यापीठ એ પીઠનું નામ છે.

તે પછી ત્રીજી ઉપવિદ્યાપીઠમાં—इरियाणथी લઈને कालि महाकालि સુધી ૩૫ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ત્રીજી પીઠ પૂરી થઈ

ચોથી મંત્રપીઠ—તેમાં इरि इरि कालिथी લઈને आयरिय आयरिय कालि સુધી ૪૬ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ચોથી પીઠ પૂરી થઈ

પાંચમી મંત્રરાજ પીઠ—તેમાં इरि मेरुथी લઈને ૩૦ અક્ષરો અને स्वाहाના ગણતાં ૩૨ અક્ષરો છે.

આ રીતે સમગ્ર શ્રી સૂરિમંત્રમાં અક્ષર ૩૭૮ તેની શ્લોક સંખ્યા ૧૧ અને ૨૬ અક્ષરો થાય છે.

આ અપ્રકારે અંચલગચ્છમાં શ્રી સૂરિમંત્રનો આમ્નાય લાંબા સમય સુધી જય પામો.

હવે ઉપાધ્યાયમંત્રના અક્ષરો કહે છે:—

ॐ नमो अरिहंताणंथी લઈને सव्वसाहूणं સુધી ૩૮ અક્ષરો છે.

ॐ नमो ओहिजिणाणंथी લઈને महइ महाविज्जा સુધી ૭૪ અક્ષરો છે.

वीरि वीरिथी લઈને ॐ ह्रीं स्वाहा સુધી ૪૩ અક્ષરો છે.

આ પ્રકારે ઉપાધ્યાય મંત્ર છે. મહુત્તરાઓ માટે પણ આ મંત્ર છે. આના સમગ્ર અક્ષરો ૧૫૫ છે.

પરમેષ્ઠિ પદમાં ૩૮ અક્ષરો, નાંદીપદમાં ૭૪ અક્ષરો, વિદ્યા અક્ષરમાં ૪૩ અક્ષરો બધાં મળીને ૧૫૫ અક્ષરો છે.

સૂરિમંત્રપટની આલેખન વિધિ કહે છે:—

સૂરિમંત્રપટમાં સાત કોઠા કરવા. પહેલા કોઠામાં ચોવિશ કોઠા છે, તેમાં ચોવિશ જિનેશ્વરો મૂકવા.

બીજા કોઠામાં ૧૮ કોઠાઓ બનાવવા. તેમાં સોળ કોઠામાં ૧૬ લબ્ધિ પદો મૂકવાં. સત્તરમા કોઠામાં सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा મૂકવું. અઢારમા કોઠામાં विज्जाणं पीठं મૂકવું. આ પ્રકારે બીજા કોઠામાં અઢારે કોઠાઓના મુખ્ય મંત્રના બધા અક્ષરો ૧૯૦ विज्जाणं पीठं એ પ્રકારે પીઠનું નામ છે.

વળી ત્રીજા કોઠામાં અગિયાર કોઠા બનાવવા. તેમાં પ્રથમમાં ॐ श्री इन्द्रभूतये नमः શ્રી લઈ અગિયારે કોઠામાં અગિયારે ગણધરને નમસ્કાર આલેખવા.

ચોથા કોઠામાં ॐ नमो भगवओ बाहुबलिस्स पण्हसमणस्सथी લઈને आयरिय कालि स्वाहा સુધી મહાવિદ્યા પીઠ આલેખવી. આ વલયમાં મંત્રાક્ષરના ૬૭ અક્ષરો છે. અને महाविद्यापीठ એ પીઠનું નામ છે.

માયાબીજ કલ્પ

માયાબીજની આરાધના વિધિ છયે કર્મોની જણાવે છે:– તેમાં ત્રણે પ્રકારે–મન, વચન અને કાયા એ—શુદ્ધ બનવું. બ્રહ્મવ્રત ધારણ કરવું. એક વખત જમી, સ્નાન કરી, શરીરે પવિત્ર વસ્ત્રોથી વિભૂષિત બની, પૂર્વ દિશા કે ઉત્તર દિશામાં મુખ રાખી સ્થિર આસને બેસીને ॐ भूरसीभूतधात्री सर्वभूतहिते મંત્રથી ભૂમિશુદ્ધિ કરવી. ॐ अमले विमले આ મંત્રથી બધા અંગે સ્પર્શ કરવા પૂર્વક સ્નાન કરવું. ॐ विद्युत्‌स्फुलिङ्गे महा० આ મંત્રથી બે ભુજાઓના મધ્ય ભાગમાં સ્પર્શવા–પૂર્વક કલ્મષદહન કરવું. ॐ अमलाय મંત્રથી હૃદયે સ્પર્શ કરવા પૂર્વક હૃદય શુદ્ધિ કરવી. क्षिप ॐ स्वाहा, हा स्वा ॐ प क्षि મંત્ર વડે પાંચે અંગે સ્પર્શવા પૂર્વક અંગ રક્ષા કરવી. ॐ कुरुकुल्ले स्वाहा, हा स्वा ल्ले कु रु कु ॐ આ મંત્રથી સાત સ્થાને સ્પર્શવા–પૂર્વક સકલીકરણ કરવું.

આ વિધિને પૂર્ણ કરી દ્વેષને દૂર કરવામાં हुं बोषडंतं फट् આ પ્રકારે યોજવું. વશીકરણમાં बषट् અને શત્રુના નાશમાં એજ પ્રકારે પ્રથમ स्वाहा પ્રયોજવું. અને શાંતિ અને પુષ્ટિમાં स्वधा યોજવું.

પંડિત માણસ શાંતિને માટે સ્ફટિક, પરવાળા, મોતી, સુવર્ણ, પુત્રજીવીથી બનાવેલાં મણિઓની માળા વડે ૧૦૮ વાર જપ કરે છે. ૧

મોક્ષ, ભૂતપ્રેત કાઢવું, શાંતિ, વશીકરણ અને આકર્ષણ વગેરેમાં જે ક્રમશઃ જય પામે, તે આઠે આંગળીનાં કામણ-ટુંમણને અંગુઠા વડે ચલાવે છે. ૨

દિવસના પૂર્વભાગમાં વશીકરણ કર્મો, દિવસના મધ્યભાગમાં પ્રીતિના નાશ માટેનાં કર્મો, દિવસના ઉત્તરભાગમાં ઉચ્ચાટન અને સંધ્યાકાળે મારણ કર્મો થાય છે. ૩

શાંતિ માટેનાં કર્મો અર્ધરાત્રિએ, પ્રભાતમાં પૌષ્ટિક કર્મો, વશીકરણના કર્મો માટે કહ્યું તે પ્રમાણે ડાબે હાથે કરવાં. ૪

પ્રભાતના સૂર્ય જેવો લાલ, સફેદ, ધૂમ્ર, પીળો અને કાળા વર્ણોવાળું, ધ્યાન આકર્ષણ, વશીકરણ, શાંતિ, વિદ્વેષનના આરાધન સમયે અનુક્રમે કરવું. ૫

આ પ્રકારે સમગ્ર સ્થિતિ કરી, અથવા ચાર પદોને ગુપ્તપણે બરાબર પ્રક્ષાલન કરેલા કાચા ઘડા ઉપર ખોદીને કે તાંબાના પતરા ઉપર ખોદીને કુંકુમવાળા સાથિયા ઉપર રહેલા માયાબીજ–ह्रीँ ને સ્થાપી, પહેલા ખૂણામાં गूङ्गणाधिपतये नमः એવા અક્ષરની સ્થાપનાપૂર્વક ગણપતિને પૂજવા. બીજા ખૂણામાં व्रूवटुकनाथाय नमः આ પ્રમાણે બટુકનાથની પૂજા કરવી. ત્રીજા ખૂણામાં न्द्रुं दुर्गायै नमः આ પ્રકારે દુર્ગાદેવીની પૂજા કરવી. ચોથા ખૂણામાં क्षौं क्षेत्रपालाय नमः આ પ્રમાણે ક્ષેત્રપાલની પૂજા કરવી.

માયાબીજ કલ્પ

માયાબીજની આરાધના વિધિ છ યે કર્મોની જણાવે છેઃ— તેમાં ત્રણે પ્રકારે— મન, વચન અને કાયા એ—શુદ્ધ બનવું. બ્રહ્મવ્રત ધારણ કરવું. એક વખત જમી, સ્નાન કરી, શરીરે પવિત્ર વસ્ત્રોથી વિભૂષિત બની, પૂર્વ દિશા કે ઉત્તર દિશામાં મુખ રાખી સ્થિર આસને બેસીને ॐ भूरसीभूतधात्री सर्वभूतहिते મંત્રથી ભૂમિશુદ્ધિ કરવી. ॐ अमले विमले આ મંત્રથી બધા અંગે સ્પર્શ કરવા પૂર્વક સ્નાન કરવું. ॐ विद्युत्स्फुलिङ्गे महा० આ મંત્રથી બે ભુજાઓના મધ્ય ભાગમાં સ્પર્શવા-પૂર્વક કલ્મષદહન કરવું. ॐ अमलाय મંત્રથી હૃદયે સ્પર્શ કરવા પૂર્વક હૃદય શુદ્ધિ કરવી. क्षिप ॐ स्वाहा, हा स्वा ॐ प क्षि મંત્ર વડે પાંચે અંગે સ્પર્શવા પૂર્વક અંગ રક્ષા કરવી. ॐ कुरुकुल्ले स्वाहा, हा स्वा ल्ले कु रु कु ॐ આ મંત્રથી સાત સ્થાને સ્પર્શવા-પૂર્વક સકલીકરણ કરવું.

આ વિધિને પૂર્ણ કરી દ્વેષને દૂર કરવામાં हुं वौषट्ं फट् આ પ્રકારે યોજવું. વશી-કરણમાં वषट् અને શત્રુના નાશમાં એજ પ્રકારે પ્રથમ स्वाहा પ્રયોજવું. અને શાંતિ અને પુષ્ટિમાં स्वधा યોજવું.

પંડિત માણસ શાંતિને માટે સ્ફટિક, પરવાળા, મોતી, સુવર્ણ, પુત્રજીવીથી બના-વેલાં મણિઓની માળા વડે ૧૦૮ વાર જપ કરે છે. ૧

મોક્ષ, ભૂતપ્રેત કાઢવું, શાંતિ, વશીકરણ અને આકર્ષણ વગેરેમાં જે ક્રમશઃ જય પામે, તે આઠે આંગળીનાં કામણ-ટુંમણને અંગુઠા વડે ચલાવે છે. ૨

દિવસના પૂર્વભાગમાં વશીકરણ કર્મો, દિવસના મધ્યભાગમાં પ્રીતિના નાશ માટેનાં કર્મો, દિવસના ઉત્તરભાગમાં ઉચ્ચાટન અને સંધ્યાકાળે મારણ કર્મો થાય છે. ૩

શાંતિ માટેનાં કર્મો અર્ધરાત્રિએ, પ્રભાતમાં પૌષ્ટિક કર્મો, વશીકરણના કર્મો માટે કહ્યું તે પ્રમાણે ડાબે હાથે કરવાં. ૪

પ્રભાતના સૂર્ય જેવો લાલ, સફેદ, ધૂમ્ર, પીળો અને કાળા વર્ણોવાળું, ધ્યાન આકર્ષણ, વશીકરણ, શાંતિ, વિદ્વેષનના આરાધન સમયે અનુક્રમે કરવું. ૫

આ પ્રકારે સમય સ્થિતિ કરી, અથવા ચાર પદોને ગુપ્તપણે બરાબર પ્રક્ષાલન કરેલા કાચા ઘડા ઉપર ખોદીને કે તાંબાના પતરા ઉપર ખોદીને કુંકુમવાળા સાથિયા ઉપર રહેલા માયાબીજ—ह्रीँ ને સ્થાપી, પહેલા ખૂણામાં गूङ्गणाधिपतये नमः એવા અક્ષરની સ્થાપનાપૂર્વક ગણપતિને પૂજવા. બીજા ખૂણામાં व्रवटुकनाथाय नमः આ પ્રમાણે બટુકનાથની પૂજા કરવી. ત્રીજા ખૂણામાં न्हुं दुर्गायै नमः આ પ્રકારે દુર્ગાદેવીની પૂજા કરવી. ચોથા ખૂણામાં क्ष्रौं क्षेत्रपालाय नमः આ પ્રમાણે ક્ષેત્રપાલની પૂજા કરવી.

આ પ્રકારે સમગ્ર અધિષ્ઠાયકોની પૂજા કરીને કરેલા દીવાનું ઉદ્દીપન કરવું. આચાર્યજીની ઉપર બે નારિયેળ અને ધરી દીવાની શિખામાં દૃષ્ટિ રાખીને જાપ કરવો. વળી ચન્દ્ર દ્રાક્ષના રસનું તર્પણ કરવું. પટની ઉપર આ પ્રકારે હમેશાં જાપ કરવાથી ક્રોડ લાખ વાર સુધી જાપ કરી પૂર્ણાહુતિ સમયે દશાંશથી હોમ કરવો. તેની આ પ્રકારે વિધિ છે:—

માટીનો ગોળ કુંડ બનાવી મધ્યમાં છ ખૂણાવાળા યંત્ર અગ્નિ નામપદને મૂકીને ગોળ, સાકર અને દૂધ વડે બોર જેવડી ગોળીઓ બનાવી હોમ કરવો. ખેરનાં લાકડાંનું અગ્નિ નવ આંગળનું રાખવું.

આ પ્રકારે હોમવિધિ પૂરો થયો.

કેદીને છોડાવવા માટે શુક્લ ધ્યાનપૂર્વક કેદી ઉપર અમૃતની વર્ષા ચિંતવવી. ૐ હ્રીં વષટ્ આ પ્રકારે લાલ ધ્યાનથી ચિંતવવું; આથી જગતના વશીકરણની સિદ્ધિ થાય છે. હ્રીં આ મંત્ર શત્રુતામાં ધૂમ્ર ધ્યાનથી, ૐ હ્રીં ફટ્ આ મંત્ર ઉચ્ચાટનમાં કાળા ધ્યાનથી, ૐ હ્રીં સંવૌષટ્ આ મંત્રથી આકર્ષણમાં સંધ્યા જેવા અરુણવર્ણી ધ્યાનથી, ૐ હ્રીં સ્વાહા આ મંત્રથી શાંતિ કાર્યમાં ચંદ્રની જ્યોત્સ્ના જેવા ધ્યાનથી, ૐ હ્રીં સ્વધા આ મંત્રથી પૌષ્ટિક કર્મમાં ઉજ્જ્વળ ધ્યાનથી, ૐ હ્રીં ઘે ઘે આ મંત્રથી મારણ કાર્યમાં કાળા ધ્યાનથી ચિંતવન કરવું. જપ માળા અરીઠાની બનાવવી.

હ્રીંકાર કલ્પ

શિવ-પાર્વતી વચ્ચે આ પ્રકારનો સંવાદ થયોઃ—

હ્રીં કારનું શું રહસ્ય છે? એવું મને કુતૂહલ હોવાથી તમે કહો. અત્યારે માયાબીજનો નિર્ણય સાંભળવાની મારી ઇચ્છા છે. ૧

હે સુંદરી! દેવોને પણ દુર્લભ, બ્રહ્મા, ઇન્દ્ર, વિષ્ણુ અને દૈત્યોથી પણ ગુપ્ત એવો તેં મોટો પ્રશ્ન પૂછ્યો છે. ૨

હે શોભના! વિષ્ણુ વિના મેં કોઇને આ રહસ્ય કહ્યું નથી. ૩

હે દેવી! યકારથી આઠમું આ બીજ મસ્તકે બિંદુથી વિભૂષિત છે અને ચોથા સ્વરથી યુક્ત રેફવાળું છે. આને મોટા મંત્રોમાં રાજા સમાન ગણેલું છે. ૪

આનો દશ હજાર વાર જાપ કરવાથી ભૂતો સિદ્ધ થાય છે, તે વિના થતા નથી. વીશ હજારના જાપથી પ્રેતો અને ત્રીશ હજારના જાપથી વેતાલો, ચાલીસ હજારના જાપથી પિશાચો, પચાસ હજારના જાપથી યક્ષ અને રાક્ષસો, સાઠ હજારના જાપથી ગંધર્વો, સિત્તેર હજારના જાપથી કિન્નરો, એંશી હજારના જાપથી કાવ્ય બનાવવાની શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. નેવુ હજારના જાપથી બધા દેવતાઓ સિદ્ધ થાય છે એમાં સંશય નથી. ૫-૭

હે દેવી! લાખ પ્રમાણ જાપ કરવાથી ઇષ્ટ સિદ્ધિ મળે છે. હે શ્રેષ્ઠ મુખી! આનાથી બીજું વર કે મંત્રવિદ્યા નથી. ૮

આ જ મોટી શક્તિ અને મૂળ છે એમ હું કહું છું. આ વિષ્ણુએ પણ માયાની શક્તિથી જ લોકોને મુગ્ધ બનાવ્યા છે. ૯

આનું ધ્યાન કરનારને કશું (અનિષ્ટ) થતું નથી. જે મનુષ્ય એકાગ્ર ચિત્તે નાસાગ્ર દૃષ્ટિ રાખીને સમાધિપૂર્વક હમેશાં જપ કરે છે તેને સ્થાવર જંગમ એવું કોઇપણ ઉગ્ર વિષ, જ્વાલા, ગર્દભ, વિસ્ફોટક, વાયુ, શીતળા વગેરે વિવિધ પ્રકારના ઉત્કટ તાવ, તેર જાતના સંનિપાત, વધ, બંધન વગેરે તેમજ બીજા સિંહ, વાઘ અને ચોર વગેરેના બધા ઉપદ્રવો સૂર્યના ઉદય થતાં અંધકાર શમે તેમ શાંત થાય છે. ૧૦-૧૨

હે દેવના ઇંદ્રોને પણ વત્સલ! આનું ધ્યાન કરવાનું હું કહું છું તે સાંભળ. ૧૩

આ ધ્યાન સ્ફટિકના જેવું નિર્મળ અને બરફના સમૂહ જેવું છે. એ વિષનો નાશ કરે છે અને જલદીથી મુક્ત કરે છે. ૧૪

હે શ્રેષ્ઠમુખી! જે મનુષ્ય યોનિના મધ્ય ભાગમાં લાલ રંગનું એનું ધ્યાન કરે તે ઉર્વશી અને રંભા જેવી મુખ્ય દેવીઓને પણ આકર્ષણ કરે છે, તો બીજી સ્ત્રીઓનું તો કહેવું જ શું! ૧૫

વળી જો મનુષ્ય અંતઃપુરમાં રહેનારી [illegible] હોય એવી વસ્ત્ર અને અલંકારથી વિભૂષિત થએલીને પણ ખેંચી લાવે છે એમાં સંદેહ નથી. ૧૬

હે સુંદરી ! જે મનુષ્ય એને કંઠે રાખી પીળું ધ્યાન કરે છે તે સ્તંભન, [illegible] વિશેષ પ્રકારના વિવાદને પણ કરે છે. ૧૭

ઇંદ્ર સરખો શત્રુ હોય તો પણ જે મનુષ્ય શત્રુઓના હૃદયમાં [illegible] આને ધારણ કરે છે તે તેને ઉખેડી નાંખે છે એમાં શંકા નથી. ૧૮.

હે શ્રેષ્ઠ મુખી ! જે મનુષ્ય નાભિ પ્રદેશમાં કાળું ધ્યાન કરે તે યમરાજ સરખા મનુષ્યને પણ નિશ્ચે મારી નાખે છે. ૧૯

હે પ્રિયા ! અત્યંત ગુપ્ત એવો આ મંત્ર હું તને કહું છું. કુશિષ્યને આ આપવો નહિ પણ સુશિષ્યને આપવો. ૨૦

જેનું દર્શન પણ દુષ્ટ છે એવા પાપબુદ્ધિવાળા દુરાત્માઓને, બીજાનું દ્રવ્ય ચોરી લેવામાં લાગેલા કે હિંસા અને બીજાના દોષ જોવામાં તત્પર હોય તેને આ મંત્ર ન આપવો. પણ બ્રહ્મચર્ય અને દયામાં તત્પર મનુષ્યને આપવો. આ હ્રીં કાર પામી સિદ્ધિઓ [illegible] ભોગ અને મોક્ષને દેનારો છે.

આ પ્રકારે હ્રીંકાર કલ્પ પૂરો થયો.

હ્રીંકારની વિધિ કહે છે -

ૐ હ્રીં નમઃ આ હ્રીં નામની [illegible] છે. [illegible]
પહેલી આઠમ કે ચૌદશને દિવસે ઉપવાસ કરીને શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની [illegible] પૂજા કરી, [illegible]
[illegible] તો સિદ્ધ થાય છે. પછી [illegible] ૧૦૮ વાર [illegible]
[illegible]

નારિકેલ કલ્પ

ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्लीं एकाक्षाय भगवते भूरूपाय सर्वयुगेश्वराय त्रैलोक्यनाथाय सर्वकाम-प्रदाय नमः આ પ્રકારનો મંત્ર છે.

બે જટા અને એક નેત્રવાળું નારિયેલ પૃથ્વીમાં સમગ્ર ઈચ્છિત વસ્તુઓ આપનારું હોવાથી ચિંતામણી જેવું કહ્યું છે.

જે ચૈત્ર મહિનાની અષ્ટમીએ રાતાં પુષ્પો વડે ૧૦૮ વાર લક્ષ્મીબીજથી જાપ કરવો. વારંવાર સ્મરણ કરવું. ઘેર જે પૂજે તેને બધા પ્રકારની ઈષ્ટ સિદ્ધિઓ મળે છે. તે નાલિ-યેરના પ્રક્ષાલન કરેલા પાણીને જે કોઈ વંધ્યા પીએ તો તેને પુત્રની પ્રપ્તિ થાય છે. ૐ હ્રીં નમઃ આ મંત્રથી પ્રથમ નારિયેલને બધા પ્રકારની સુગંધીવાળાં સમગ્ર પુષ્પો વડે પૂજીને ૧૨૦૦૦ અક્ષતનો જાપ કરી એક રંગી ગાયના દૂધથી ખીર બનાવી ઋતુ સ્નાન કર્યા પછી ભોજન કરવું. ઉપવાસ કર્યા પછી આ કાર્ય કરવું. એક મોટું લાંગુલી ફળ લાવી તેને ભાંગીને આપવું. તેથી વંધ્યાને પુત્ર મળે છે. પરંતુ ઋતુના ત્રણ દિવસે સ્નાન કર્યા પછી આની ગંધ સુંઘવાથી ગુપ્ત ગર્ભવાળી સ્ત્રી પ્રસવ કરે છે. આના પૂજનથી લક્ષ્મી સ્થિર બને છે. આને દિવાળીમાં પૂજવાથી તેના ગામમાં થએલા વિવાદમાં જીતે છે. આની દુકાનમાં સ્થાપના કરવાથી વેપાર વધે છે. આનો માયાબીજ વડે જાપ કરવો. હમેશાં દિવાળીમાં શ્વેત પુષ્પોથી જાપ કરવો. પૂજાથી પૂજા કરનારના ઘરમાં બધા ઉપદ્રવો નાશ પામે છે. પૂજાયેલા આ નારિયેલનું દર્શન કરવાથી શાકિની, ભૂત, પિશાચ વગેરેના દોષો તત્કાલ નાશ પામે છે. આના પૂજનથી ઘરમાં જે કોઈ દુષ્ટ પુદ્ગલો હોય તેની શાંતિ કરનારાં બને છે. બહુ શું કહેવું? જે વિદ્વાન પુરુષના ઘરમાં એક નેત્રવાળું, બે જટા વાળું પાકેલું નારિયેલ હોય તો તે ચિં-તામણી જેવું કહેલું છે. ફળના પ્રભાવથી સામાન્ય રીતે પોતાને ઉચિત ધાન્યવાળો બને છે. એક નેત્રવાળાનો પ્રયોગ કરતાં તે ઋદ્ધિ કરનારો, પ્રસવ આપનારો, જટાવાળો હોવાથી દુર્જય રોગને જીતવા વગેરેનું કાર્ય કરે છે. કલિકાલમાં તે કલ્પવૃક્ષ સમાન છે, ત્યારે યુગાન્તરમાં તો તે ધનવાન અને શક્તિશાળી છે.

આ પ્રકારે નારિકેલ કલ્પ છે. સમગ્ર પ્રકારના ધન ધાન્યવાળો, રાજ્યમાં માન પામનારો અને ઘરમાં લક્ષ્મીવાળો બને છે. તેને ઉપસર્ગો થતા નથી. બધાં ચે દુઃખનો પાર કરનાર બને છે.

આ પ્રકારે નારિકેલ કલ્પ પૂરો થયો. શ્રી ગુણસમુદ્રસૂરિને નમસ્કાર થાઓ.

સોળ વિદ્યાદેવીઓ

(૭) કાલી, (૮) મહાકાલી, (૯) ગૌરી, (૧૦) ગાંધારી, (૧૧) મહાજ્વાલા, (૧૨) માનવી.

DEEPAK PRI

ચિત્ર ૧૭ ગોમુખ યક્ષ

ચિત્ર ૧૮ મહાયક્ષ.

ચિત્ર ૧૯ ત્રિમુખ યક્ષ.

ચિત્ર ૨૦ ઈશ્વર (યક્ષેશ) યક્ષ

ચિત્ર ૨૧ તુંબરુ યક્ષ

ચિત્ર ૨૨ કુસુમ યક્ષ

ચિત્ર ૨૩ માતંગ યક્ષ

ચિત્ર ૨૪ વિજય યક્ષ

ચિત્ર ૨૫ અજિત યક્ષ

ચિત્ર ૨૬ બ્રહ્મ યક્ષ

ચિત્ર ૨૭ ઈશ્વર (મનુજ) યક્ષ

ચિત્ર ૨૮ કુમાર (સુરકુમાર) યક્ષ

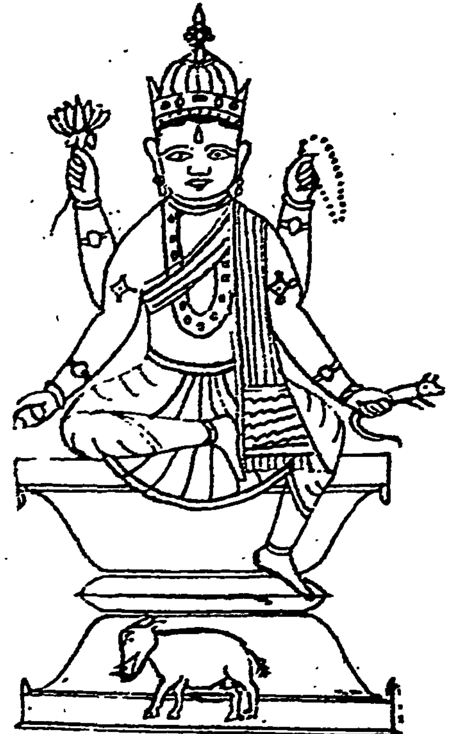
ચિત્ર ૨૯ ષણ્મુખ યક્ષ

ચિત્ર ૩૦ પાતાલ યક્ષ

ચિત્ર ૩૧ કિન્નર યક્ષ

ચિત્ર ૩૨ ગરુડ યક્ષ

ચિત્ર ૩૩ ગંધર્વ યક્ષ

ચિત્ર ૩૪ યક્ષેન્દ્ર

ચિત્ર ૩૫ કુબેર યક્ષ

ચિત્ર ૩૬ વરુણ યક્ષ

ચિત્ર ૩૭ ભૃકુટી યક્ષ

ચિત્ર ૩૮ ગોમેધ યક્ષ

ચિત્ર ૩૯ પાર્શ્વ યક્ષ.

ચિત્ર ૪૦ માતંગ યક્ષ

ચિત્ર ૪૧ ચક્રેશ્વરીદેવી

ચિત્ર ૪૨ અજિતાદેવી

ચિત્ર ૪૩ દુરિતારિદેવી

ચિત્ર ૪૪ કાલિકાદેવી

ચિત્ર ૪૫ મહાકાલીદેવી

ચિત્ર ૪૬ અચ્યુતાદેવી

ચિત્ર ૪૭ શાંતાદેવી

ચિત્ર ૪૮ જ્વાલા (ભૃકુટી)

ચિત્ર ૪૯ સુતારાદેવી

ચિત્ર ૫૦ અશોકાદેવી

ચિત્ર ૫૧ શ્રીવત્સા (માનવી) દેવી

ચિત્ર ૫૨ ચંડા (પ્રચંડા) દેવી

ચિત્ર ૫૩ વિજયા (વિદિતા) દેવી

ચિત્ર ૫૪ અંકુશાદેવી

ચિત્ર ૫૫ પન્નગા (કંદર્પા) દેવી

ચિત્ર ૫૬ નિર્વાણીદેવી

ચિત્ર ૫૭ અચ્યુતા (બલા) દેવી

ચિત્ર ૫૮ ધારણીદેવી

ચિત્ર ૫૯ વૈરોટ્યાદેવી

ચિત્ર ૬૦ અચ્છુપ્તા (વરદત્તા) દેવી

ચિત્ર ૬૧ ગાંધારીદેવી

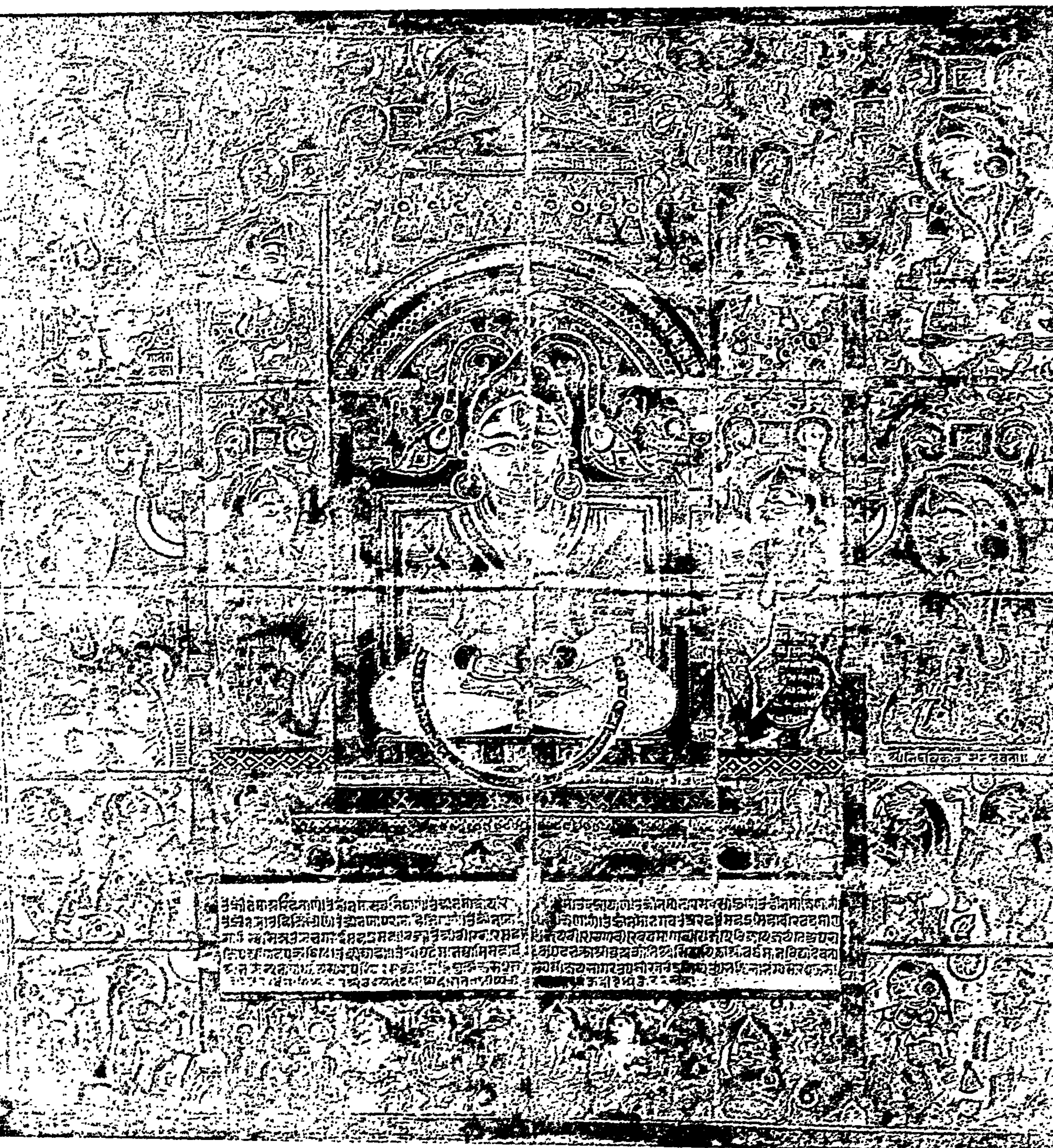
ચિત્ર ૬૨ અંબિકા (કુષ્માણ્ડી) દેવી

ચિત્ર ૬૩ પદ્માવતીદેવી

ચિત્ર ૬૪ સિદ્ધાયિકાદેવી

श्री वर्द्धमानविद्यानो पट

(पंदरमो सैको)

શ્રી સિંહતિલકસૂરિ વિરચિત

શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાકલ્પનો અનુવાદ

શ્રીવીર ભગવાનને નમસ્કાર કરીને ઉપાધ્યાય અને મહત્તર વગેરેને યોગ્ય એવો ૭ ખૂણાના બીજવાળો "શ્રીવર્ધમાન વિદ્યાયંત્ર" હું કહું છું. ૧

શ્રીસૂરિમંત્રવાળી સૌભાગ્યવિદ્યાથી અલગ કરાયેલાં કેટલાંક સ્તુતિપદોથી યુક્ત પરમેષ્ઠિની પાંચ વિદ્યાઓ છે. ૨

ૐ वीरे આ પ્રકારનાં બે મુખવાળાં બીજથી યુક્ત વજ્રવાચના (શ્રીવજ્રસ્વામીએ કહેલી વાચના) છે, તે ઉપાધ્યાય વગેરેને માટે "વર્ધમાનવિદ્યા" નામે કહેવાઈ છે. ૩

પોતે કરેલા ચાંદીના પતરા ઉપરના વહીપટ્ટને સુગંધી પુષ્પો–રસોથી અને ઊંચા પ્રકારના સુવર્ણ અને દુર્વા (ધરૂ)થી બનાવેલી કલમ વડે ૭ ખૂણા આલેખવા. ૪

મધ્યમાં વિષ્ણુ, મહેશ અને બ્રહ્માના વર્ણથી ઉત્પન્ન થએલું શ્રીજિનેશ્વર ભગવાનનું બીજ (સ્થાપવું) અને તેની મધ્યમાં માયા–ह्रीँकार (આલેખવો), તેની મધ્યમાં વિશ્વના શરીરરૂપ પ્રણવ–ૐકાર આલેખવો. ૫.

શ્રીજિનેશ્વર ભગવાનના બીજ–अर्हम् ના મસ્તકમુકુટમાં ह्रादि ત્રણ વર્ણો ક્રમશઃ આલેખવા. તેમાં પહેલો છઠ્ઠા સ્વર (દીર્ઘ ઊ)થી યુક્ત, માથે બિંદુ (અનુસ્વાર)વાળો ह्रूं અને બીજો વિસર્ગવાળો ह्रः આલેખવો. ૬

વળી ત્રીજો કળાયુક્ત શૂન્યવાળો અને ચોથા સન્ધ્યક્ષરથી યુક્ત એવો ह्रौँ આલેખવો. અને તે પછી नमः श्री वर्धमानस्वामिने स्वाहा આ પ્રકારના અક્ષરોવાળી સભા બનાવવી. ૭

(ૐ ह्रीँ अर्हं ह्रूं ह्रः ह्रौँ नमो वर्धमानस्वामिने स्वाहा આટલા અક્ષરો આલેખ્યા પછી)

૭ ખૂણામાં ક્રમશઃ ૐ वीरे वीरे जयवीरे महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जये विजये जयन्ते अपराजिए सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा આ પ્રકારના મંત્રાક્ષરોને સરખે ભાગે વિભાગ કરીને ૭ ખૂણામાં આલેખવા. આ પંચાનની (પંચમુખી) વિદ્યા "સૂરિવિદ્યા" નામે કહેવાય છે. ૮–૧૦

કહ્યું છે કે,—શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના મુખથી ઊંચે સ્વરે નીકળેલા જિનેશ્વર ભગવાનના આગમ રૂપ ઉત્પત્તિ, નાશ ને ધ્રુવ (उत्पादव्यय–ध्रौव्ययुक्तं सत्)ને સાંભળીને ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા ગણધરોએ તેની વ્યાખ્યા કરી. તેમાં પહેલાં ગૌતમ નામના ગણધરે સારસ્વત મંત્રથી

(સમુદ્ર સમાન) ઉલ્લસિત વિદ્યા, જેમાં અનેક પ્રકારનાં તત્ત્વો હતાં, તેને સમજવા માટે (નૌકા સમાન) "શ્રીવર્ધમાનવિદ્યા" નામની વિદ્યા રચી. ૧૧

તે વિદ્યા છ ખૂણાવાળા યંત્રમાં મુકવામાં આવી, તેનું સ્વરૂપ વિષ્ણુ, બ્રહ્મા અને મહેશના નામ રૂપ મંત્રવાળું હતું. તે શાંત ભાવ અને મોક્ષપદના સારભૂત તત્ત્વવાળું કહેવાય છે. જેના મધ્યભાગમાં મોક્ષપદની સદ્ગતિ માટે નેપથ્યરૂપે માયાબીજ—હ્રીં આલેખાયું છે અને તેની મધ્યમાં સાધક મનુષ્યનું આ પ્રણવ પદ ૐ આલેખાયેલું છે. ૧૨

अर्हं મંત્રના મસ્તક ઉપર મણિમય મુકુટ સ્વરૂપે હ્રાદિ ત્રણ વર્ણો છે. તેમાં પ્રથમ વર્ણ શૂન્યવાળો અને છઠ્ઠા સ્વરથી યુક્ત છે એટલે હૂં છે. બીજો વર્ણ વિસર્ગવાળો એટલે હ્રઃ છે. તે પછી ત્રીજો વર્ણ અન્ત્ય સ્વર ઔવાળો અને સમગ્ર શરીરે ઉપર બિંદુવાળો એટલે હ્રૌં છે. અન્તપદમાં स्वाहा શબ્દ હોય છે. અને स्वाहा પહેલાં नमो वर्धमानस्वामिने પદ મુકવામાં આવે છે. [અર્થાત ૐ ह्री अर्हं हूं ह्रः ह्रौं नमो वर्धमानस्वामिने स्वाहा આ પ્રકારે મંત્રનું સ્વરૂપ છે] ૧૩.

છ ખૂણામાં वीरे એ પ્રકારની દ્વિરુક્તિવાળો અને जया પૂર્વક वीर (અર્થાત वीरे वीरे जयवीरे महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जये विजये जयन्ते अपराजिए सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा) આ પ્રકારના શબ્દોથી યુક્ત આ મંત્રનો પવિત્ર યંત્ર શ્રેષ્ઠ છે. તેનું યોગીશ્વરો રાતદહાડો ધ્યાન કરે છે. આ વિદ્યાથી દેવો ને પણ કુતૂહલપૂર્વક ઈચ્છવા યોગ્ય લીલા–વિલાસવાળી અને મનોરમ અતુલ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. ૧૪

આ પ્રકારે પ્રાચીન વાણી છે.

મંત્રાક્ષરોનું માહાત્મ્ય–

વિશ્વના ઉત્પત્તિક્ષેત્રરૂપ સર્પાકૃતિવડે કુંડલાકારવાળો अ કાર છે. તેથી પર જે ह છે, તે કલ્યાણકારક અને પોતાના આત્મસ્વરૂપે શોભે છે. એ રીતે अर्हम् કહેવાય છે. ૧૫

બીજાઓ પ્રાયે યંત્રમાં કુંડલસ્વરૂપ જન્મભૂમિ રહિત ह्रं માને છે. अर्हम् એ પ્રકારની ગણના પછી ત્રણ રત્નોનો આશ્રય કરેલો હોય છે. અથવા ह्रवांની નીચે (કલમમાં) ત્રણ રત્નો હોય છે. ૧૬

र થી પર ह ના ત્રણે ખૂણે જેમ મહાદેવના (મસ્તક પરના) અર્ધ ચંદ્ર સાથે બિંદુ સાથે આરુઢ હોય છે અને જે મહાદેવના અગ્નિસ્વરૂપ આંખના બીજા નામે ઓળખાય છે, તે આજ્ઞાચક્રમાં જોવાય છે. ૧૭

ત્રણ ખૂણાના શબ્દથી જે લક્ષિત છે તેમાં ह પ્રાણરૂપ શક્તિવાળો અને ચંદ્રકળારૂપ ચંદ્ર નાડીમાં બિંદુવાળા શિવનું જે ધ્યાન કરે છે તેને વશીકરણની પ્રાપ્તિ થાય છે. ૧૮ અથવા,—છ ખૂણાના સ્થાનમાં રહેલા માયાબીજ—હ્રીં નું ધ્યાન સ્ફુલિંગરૂપે કરવું જોઈએ.

આથી છ ખૂણામાં અથવા દેહમાં સ્ત્રીઓને તો (એ બીજ) તરત વશ થાય છે. ૧૯

અ અને ઉ પછી જે મ્ છે તે ઉપાધિ રહિત, ચૈતન્ય કળાવાળો, શરીરે શૂન્ય-રૂપ અને નાદના શબ્દથી ઉચ્ચારણ કરાય તેવો છે. આ રીતે પ્રણવ–ॐ જિનેશ્વર ભગવાનના સિદ્ધસ્વરૂપી આત્મા જેવો છે. ૨૦

યદ્યપિ ત્રણ બીજોનો અર્થ ગણધર મંત્રમાં કહેવાયો છે, છતાં અહીં દિશાસૂચનરૂપે આલેખ્યો છે. હવે લેખનવિધિ કહે છે. ૨૧

આલેખન વિધિ–

છ ખૂણાની મધ્યમાં ऑं क्रों ह्रीं ॐ અને તે પછી બબ્બે ह्र ક્રમશઃ મસ્તકરહિત બારે સ્વરવાળા આલેખવા. આ પ્રકારે ह्र વર્ણ ૧૧ [ह्रं બે હોવાથી] થાય છે. ૨૨

અર્થાત્—બધા ખૂણે आं क्रों ह्रीं ॐ આલેખવા. તેમાં પહેલા ખૂણામાં ह्रं ह्रां, બીજામાં ह्रिं ह्रीं ત્રીજામાં ह्रुं, ह्रूं, ચોથામાં ह्रें ह्रैं, પાંચમામાં ह्रों ह्रौं, અને છઠ્ઠામાં ह्रं ह्रः આ પ્રકારની આલેખના થાય.

બધા સ્વરોમાં પ્રથમ જિનપતિ અને ગૌતમસ્વામીના બીજવડે, ગૌતમસ્વામી અને વીર ભગવાનને બાર પર્ષદા સભાની મધ્યે રહેલા હોય તેમ ધ્યાન કરવું. અને અંતે नमः स्वाहा શબ્દોનું ઉચ્ચારણ કરવું. ૨૩

સૃષ્ટિની માફક ગોળ રેખાની વચ્ચે છ વિભાગ કરવા અને તેમાં ॐ ह्रीं ह्रं वीराय स्वाहा તેમજ બીજા ત્રણ પદોમાં (ह्रं ના સ્થાને क्षुं) આલેખવું. ૨૪

શ્રીવીર ભગવાનની પૂજાથી જેમને અધિષ્ઠિત કર્યા હોય તેમના જાપ એક હજાર જાપ પ્રથમ કરવા. સિદ્ધિને માટે ૧૦૮ વાર અક્ષતોથી જાપ કરતાં અક્ષીણકોશતા પ્રાપ્ત થાય છે. (અર્થાત તેનો ભંડાર ખાલી થતો નથી.) ૨૫

એ પછી ચાર ખૂણા કરીને અગ્નિ વગેરે ચાર ખૂણામાં जये विजये जयन्ते અને अपराजिते આલેખવું. ૨૬

નામની પહેલાં પ્રણવ–ॐ માયા–ह्रीं તેમજ અંતે ऑं ईं उं अः ની સાથે એકેક એવા ચાર ह्र આલેખવા અને ક્રમશઃ स्वाहा બધાની સાથે લખવો. ૨૭

જયા વગેરે ચારે દેવીઓ સિદ્ધ થતાં સ્વદેશમાં જય અને પરદેશમાં વિજય મળે છે. તેમાં વાદીથી વિજય મળે છે અને બીજા વિષયમાં મનુષ્યોને બંને—જય અને વિજય પ્રાપ્ત થાય છે. ૨૮

તે પછી ચાર ખૂણા અને ચાર દ્વારવાળું વિશ્વ સ્વરૂપ વલય કરીને આ પ્રકારે "વર્ધમાન વિદ્યા" આલેખવી. ૨૯

ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५। ॐ ह्रीं नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाण-

सामिस्स सिज्झउ मे भगवइ [महई] महाविज्जा । ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जये विजये जयन्ते अपराजिए अणिहए ॐ ह्रीं स्वाहा ।

પરમેષ્ઠીના પાંચે પદોને ॐ ह्रींની સાથે સાથે ગણતાં ૪૫ વર્ણો થાય છે. અને ॐ ह्रीं નમઃ ઇત્યાદિથી લઈને આ વિદ્યાનાં અંત સુધીના વર્ણો ૪૨ થાય છે. તે પછી મંત્રનાં ૫+૧૨+૬+૨+૩+૩+૫+૪+૨+૨=૪૪ વર્ણો છે. બધાયે વર્ણોના (૪૫+૪૨+૪૪=૧૩૧ અક્ષરો થાય, તેને અનુષ્ટુભ્ શ્લોકવાળા ૩૨ અક્ષરે ભાગ દેતાં ગણીએ તો) ચાર શ્લોક અને ૩ વર્ણ બાકી રહે છે. ૩૧

આ વિદ્યા અતિશયવાળા (તીર્થ ક્ષેત્રવાળા) ચૈત્યમાં વાચનાચાર્ય અને પ્રવર્તિનીને શુભ દિવસે આપવી; જે તેમને બધાં કાર્યો સિદ્ધ કરનારી નિવડે છે. ૩૨

ઉપાધ્યાયવિદ્યા—

ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५। ॐ ह्रीं नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महावीरवद्धमाणसामिणी महाविज्जा ॥

પરમેષ્ઠીનાં પાંચ પદોને ॐ ह्रींની સાથે ગણતાં ૪૫ વર્ણો થાય છે. ॐ ह्रीं નમઃ ઈત્યાદિથી લઈને અંત સુધીના વર્ણોની સંખ્યા ૪૫ થાય છે. ૩૩

ॐ ह्रीं वीरे वीरे ॐ ह्रीं महावीरे महावीरे ॐ ह्रीं जयवीरे जयवीरे ॐ ह्रीं सेणवीरे सेणवीरे ॐ ह्रीं वद्धमाणवीरे वद्धमाणवीरे ॐ ह्रीं जये जये ॐ ह्रीं विजये विजये ॐ ह्रीं जयन्ते जयन्ते ॐ ह्रीं अपराजिए अपराजिए ॐ ह्रीं सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा ॥

બે બે બીજોના પુનરુચ્ચારણ વડે આ વિદ્યાના ૯૧ વર્ણો થાય છે. આ પહેલાના વર્ણોને મેળવતાં છ શ્લોક સંખ્યામાં ૩ વર્ણો ઓછા રહે છે. ૩૪

અક્ષ (સ્થાપનાચાર્ય) અને નિષદ્યા (ઉપાશ્રય)ની સાથે ઉપાધ્યાયપદને યોગ્ય એવી આ સમગ્ર કાર્ય સાધનારી વિદ્યા યોગ્ય શિષ્યને આપવી. ૩૫

અહીં વિશેષ વિદ્યા પણ કહે છે: આચાર્ય તુલ્ય યતિ માટેની વિદ્યા—

ॐ ह्रीं ह्रँ नमो जिणाणं १, ॐ ह्रीं नमो ओहिजिणाणं २, ॐ ह्रीं नमो परमोहिजिणाणं ३, ॐ ह्रीं नमो सव्वोहिजिणाणं ४, ॐ ह्रीं नमो अणंतोहिजिणाणं ५, ॐ ह्रीं नमो कुट्ठबुद्धीणं ६, ॐ ह्रीं नमो पयाणुसारीणं ७, ॐ ह्रीं नमो संभिन्नसोयाणं ८, ॐ ह्रीं नमो चउदसपुव्वीणं ९, ॐ ह्रीं नमो अट्ठकुसलाणं १०, ॐ ह्रीं नमो विउव्वणइड्ढिपत्ताणं ११, ॐ ह्रीं नमो विज्जाहराणं १२, ॐ ह्रीं नमो पन्न(ण्ह) समणाणं १३, ॐ ह्रीं नमो आगासगामिणीणं १४, ॐ ह्रीं क्रौं क्रौं यौं यौं स्वाहा ॥

ચૌદ સ્તુતિપદોવાળી આ વિદ્યા આદિ, મધ્ય અને અંત સુધી ગણધર બીજથી યુક્ત છે. આ વિદ્યા મહોપાધ્યાયે આચાર્યપદની યોગ્યતાવાળા મુનિને આપવી. ૩૬

૮+૯+૧૧+૧૦+૧૧+૯+૧૦+૧૮+૧૧+૧૪+૧૩+૯+૧૦+૧૦+૮=૧૫૩ વર્ણોની સંખ્યા આ વિદ્યામંત્રમાં છે. ૩૭

સ્તુતિપદોનું ફળ—

હવે યતિને દેવા યોગ્ય સ્તુતિપદોનું ફળ કહીશ. આ વિદ્યાનું ૧૦૮ વાર ધ્યાન કરવાથી ચારે બાજુની શુદ્ધિ થાય છે. ૩૮

પહેલા સ્તુતિપદથી વિશૂચિકા નાશ પામે છે. બીજા પદથી તાવ રોકાય છે. ત્રીજા પદથી માથાનો રોગ નાશ પામે છે. ચોથા પદથી આંખનો રોગ દૂર થાય છે. પાંચમા પદથી કાનનો રોગ મટે છે. છઠ્ઠા પદથી શૂળનો રોગ શાંત પામે છે. સાતમા પદથી જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થાય છે. આઠમા પદથી દૂરદર્શીપણું મળે છે. નવમા પદથી પોતાનાં અને બીજાનાં આગમો જાણી શકાય એવું બહુશ્રુતપણું આવે છે. દશમા પદથી ચોવીશ દિવસના ધ્યાન વડે જીવિત પ્રાણીઓનું જ્ઞાન થાય છે. અગિયારમા પદથી ચોવીશ દિવસનું ધ્યાન, પાંચ પ્રકારની પૂજા અને રાતા કણવીરના જાપથી ઇચ્છિત વસ્તુ મળે છે. બારમા પદથી આકાશગામી થવાય છે. તેરમા પદથી ચંદ્રપ્રભ સ્વામીના મંદિરમાં શ્વેત કણવીરના જાપથી આયુષ્યનું જ્ઞાન થાય છે. ચૌદમાથી આકાશમાં એક યોજન સુધી જઇ શકાય એવી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. આ બધામાં તપઃક્રિયા અને વિકથા રહિતપણે ધ્યાન કરવાનું કહેલું છે. ૩૯–૪૪

અપ્રતિચક્રા યંત્રમાં અને ગણધર મંત્રમાં આની હકીકત વિસ્તારથી કહેલી છે. અહીં તો માત્ર દિશારૂપે સૂચવ્યું છે. યંત્રનું પૂજન કરવાથી મહાસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૫

ॐ ह्रीं श्रीं धृति–कीर्ति–बुद्धि–लक्ष्मी स्वाहा ॥

ચાર પત્રવાળા નાભિપદ્મના મધ્યમાં ત્રણ બીજ યુક્ત શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આકૃતિ મૂકવી અને ચારે પત્ર ઉપર ધૃતિ, કીર્તિ, બુદ્ધિ અને લક્ષ્મીને સ્થાપીને ધ્યાન કરવાથી યથાર્થ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૭

મહોપાધ્યાય અને સૂરિઓને આ તેર વર્ણવાળી વિદ્યા નિવારણ ન કરી શકાય તેવો યશ કરનારી અને હાનિ તેમજ મોહનો નાશ કરનારી કહેલી છે. ૪૮ વળી,

ॐ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा ॥ ॐ वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे महानंदणे सिद्धे सिद्धक्खरे सिद्धवीए अणिहए नायघोसे सारवन्ने घोससारे परमे परमसुहए जये विजये जयंते अपराजिए सव्वुत्तमे परमपयपयत्ते स्वाहा ॥

ॐ नमो થી विज्जा સુધીના વર્ણો ૪૧ છે. તે પછી ૫+૧૨+૧૨+૨+૨૪+૩+૫+૨+૯+૫+૪+૭+૨=૮૮ આ પ્રકારે બાવીશ પદોના વર્ણો ૮૮ થાય છે. તેમાં અગાઉના ૪૧ ઉમેરતાં ૧૨૯ની ગણતરી થાય. ૪૯

આ પ્રકારે ચાર શ્લોક અને એક અધિકવર્ણવાળો મંત્ર મહત્તર–મહત્તરાને આપવો. આ અતિશય વિદ્યા છે. તેથી પદવી વિનાના કોઈ યતિ માત્ર માટે નથી. ૫૦

આની મધ્યમાં આ ત્રણે વિદ્યાઓ ચાર ખૂણા ઉપર માથે ગોળાકાર કરીને પૂર્વ આદિ ચાર દરવાજાના ક્રમથી આલેખવી. હવે તે વિદ્યાઓ કહે છે. ૫૧

જિનબીજની અંદર પ્રણવ–ૐ, તેની મધ્યે ह्रीं પુરમાં અવશેષ રહે છે. તેનો પુસ્તકની સમાપ્તિ કરતાં ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. ૫૨

માયા–હ્રીંની અંદર જિનબીજ, તેની મધ્યમાં ૐ પુરમાં અવશેષ રહે છે. તેનો સૌભાગ્યને માટે હમેશાં રક્ત ધ્યાનથી ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. ૫૩

પ્રણવ–ૐ ની અંદર જિનબીજ, તેની મધ્યે ह्रीं પુરમાં અવશેષ રહે છે, તેનો ઇતિ (સાત) અને મારિની શાંતિ માટે શ્વેત ધ્યાનથી હમેશાં ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. ૫૪

માયા–હ્રીં અને પ્રણવ–ૐની મધ્યે જિનેશ્વર ભગવાન, તેનાથી જે પૂર્વની માફક અવશેષ રહે, તેનો ૧૦૮ વાર જાપ કરતાં અને સ્ત્રીનો કેશપાશ અરુણવર્ણનો કરતાં તે વશ થાય છે. ૫૫

૫૨ થી ૫૫ શ્લોકોમાં જે અવશેષ કહ્યું છે તેનાથી ॐ ह्रः ह्रीं नमो वर्द्धमानस्वामिने એટલું સૂચવાયું છે.

મધ્ય અક્ષરોથી જે કહેવાયું છે, તે આમ્નાયપૂર્વક છે. પણ કાર્યવશથી સંપુટવાળો પણ કહેવાય છે. આમાં તો માત્ર ગુરુ જ પ્રમાણ છે. ૫૬

આને પૃથ્વીમંડળથી ઢાંકી દેવાં. હવે પૂર્ણ યંત્રવિધિ, જેમાં છ ખૂણાની અંદર વિદ્યાના અક્ષરોની સંખ્યા અને પદોની સંખ્યા છે, તે કહીશ. ૫૭

યંત્ર વિધિ–

છ ખૂણાની વિદ્યાના અક્ષરો ૧૭ છે. તે અક્ષરોની સાથે છ ખૂણામાં લખેલા કુલ વર્ણો ૭૧ થાય છે. ૫૮

ઉપાધ્યાય અને મહત્તરાના પદને યોગ્ય વિદ્યામાં स्वाहाना સ્થાને अणिहए मा चल हृदिदे ॐ ह्रीँ सः स्वाहा આ પ્રકારે છે.૫૯

પહેલાં કહેલા ૬૯ વર્ણોથી યુક્ત ૧૭ અક્ષરવાળી વિદ્યા છે. ૮૬ વર્ણોથી શ્લોકની સંખ્યા ૨ અને ૨૨ વર્ણો શેષ રહે છે. ૬૦

વર્ધમાન નામની આ વિદ્યાનો જાપ, શ્રી વીર ભગવાનના જન્મનક્ષત્રમાં એક ઉપવાસ કરીને ૧૦૦૮ વાર પુષ્પ વગેરેથી સિદ્ધિ માટે કરવો. ૬૧

છ ખૂણાની અંદર રહેલી વિદ્યાનો જાપ ૧૫૦૦૦ વાર કરવો. તે ઊંચા પ્રકારના પુષ્પો તેમજ દશાંગ ધૂપથી કરવો; એમ કહેવું છે. ૬૨

દીવાળી અથવા ચૈત્ર મહિનાની સુદિ ૧૩ ના દિવસે પ્રતિવર્ષે ઊંચાં પ્રકારના પુષ્પો વડે ૧૦૦૮ વાર જાપ કરવો. ૬૩

આથી લાભ ન હોય ત્યાંથી લાભ મળે છે. પરંતુ યંત્રની અંદર રહેલી પ્રતિમાના ઉપર શ્રી વીર પ્રતિમાના ઉપર પટ વગેરેની સામે જાપ કરવો. ૬૪

દીવાળી અથવા ચૈત્ર મહિનાની સુદિ ૧૩ ના દિવસે ઉપવાસ કરીને તે જાપ ૧૦૦૮ વાર કરીને ૧૦૮ પત્રો અને તેટલા જ અક્ષતો વડે યંત્ર અથવા શ્રી વીર ભગવાનની મૂર્તિ સમીપે ૨૧ દિવસો સુધી જાપ કરવો. પુષ્પ અને અક્ષત વગેરેનું વાસયુક્ત ચૂર્ણ, જેના મસ્તક ઉપર ગુરુ નાખે, તો તે મનુષ્ય વશ થાય છે. મધ્યમ ફળથી તે ગર્ભ—સંતતિ આપનાર પણ થાય છે. ૬૫–૬૭

જેના નામ પૂર્વક સૂર્ય સંખ્યાની જેટલા હજાર અર્થાત ૧૨૦૦૦ શાલિ અક્ષતો અને સો પત્રો વગેરે સાથે જાપ કરીને સૂકાં પુષ્પ, અક્ષત તેમજ સાકર, ઘી, મધ, દૂધ વગેરેની સાથે દશાંશ ધૂપથી હોમ કરવો. આથી રાજા વગેરે જન્મ પર્યંત વશીભૂત થાય છે. ૬૮–૬૯

યંત્ર લખી, ત્રણ દિવસ સુધી પૂજીને—મંતરીને પાણી પીવડાવવામાં આવે તો રોગ અને દોષ નાશ પામે છે. અને વંધ્યા સ્ત્રી દૂધ જેવો સફેદ ગર્ભ ધારણ કરે છે. ૭૦

બધા અક્ષરોના મધ્યમાં રહેલા અક્ષરોની વચ્ચે રહેલું સાધ્ય વસ્તુનું નામ શાંતિ વગેરે માટે શ્વેતવર્ણથી ધ્યાન કરતાં શાંતિ વગેરે છ કાર્ય કરનારું નીવડે છે. ૭૧

શાંતિ અને પુષ્ટિ માટે શુક્લવર્ણ, વશીકરણ—આકર્ષણ માટે અરુણવર્ણ, દ્વેષ અને ઉચ્ચાટન માટે ધૂમ્રવર્ણ, મૃત્યુ માટે કૃષ્ણવર્ણ, તેમજ મુક્તિ માટે આકાશ જેવા વર્ણથી ધ્યાન કરવું. ૭૨

ॐ भूरसि भूत धात्री भूमेः ઈત્યાદિથી શુદ્ધ कुरु कुरु स्वाहा થી છાણના રસપૂર્વક ભૂમિનું સિંચન કરવું. ૭૩

અશુચિ શરીરને ॐ विमले तीर्थान् जले થી શુદ્ધ કરીને स्वाहा પૂર્વક રોહિણી આદિ દેવીઓ વડે સ્નાન કરાવીને આઠ અંગનું રક્ષણ કરી, આઠ સંપદાઓથી નમસ્કાર કરી, પૂર્વોત્તર મુખ રાખીને આ વિદ્યાનું ધ્યાન તલ્લીન મનથી કરવું. ૭૫

હમેશાં આના જાપથી હિંસાદિ બધું પાપ નાશ પામે છે. રાજ્ય અને પુત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેમજ ત્રીજે ભવે મુક્તિ મળે છે. ૭૬

શ્રી વર્ધમાન વિદ્યાની યંત્ર વિધિ અહીં મેં એટલે વિબુધચંદ્ર ગણિના શિષ્ય સિંહતિલકસૂરિએ પોતાના માટે લખી છે. ૭૭

આ પ્રકારે વર્ધમાન વિદ્યા કલ્પ પૂરો થયો.

શ્રી વીર ભગવાનની તથા દાદા ગુરુ શ્રીયશોદેવસૂરિ અને ગુરુ શ્રીવિબુધચંદ્રને નમસ્કાર કરીને શ્રીજિનેશ્વર ભગવાનની ભક્તિપૂર્વક શ્રીવર્ધમાન વિદ્યા કલ્પ હું કહીશ. ૧

આચાર્યોની પરંપરાથી આવેલો આ કલ્પ, ગણધરમંત્રથી અલગ કરીને શ્રીચંદ્રસેન નામના પૂજ્યે પ્રગટ કર્યો, તેથી તેમની હું સ્તુતિ કરું છું. ૨

ઇંદ્રિયોના વિષયો અને મનને જીતનાર, દંભ, ક્રોધ, લોભ, મદ અને માયાને જીતનાર, બંને કુળ (પિતૃકુળ અને ગુરુકુળ)માં શુદ્ધ એવા મુનિ, સિદ્ધાન્તના સારને ગ્રહણ કરનારી બુદ્ધિવાળા, સારી રીતે યોગોદ્વહન કરનાર, શુદ્ધ આચારવાળા અને શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના ચરણકમળમાં ખૂબ ભક્તિવાળા મનુષ્ય-મુનિ આ શ્રીવર્ધમાન વિદ્યા કલ્પ અને સૂરિમંત્રને યોગ્ય હોય છે. ૩-૪.

ગુરુ, જો આમાંના એકાદ ગુણવાળાને સૂરિમંત્રની સાથે જ આ વિદ્યાકલ્પ આપે તો તે, જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા ભંગ કર્યાના દોષથી લેપાય છે. ૫.

સમગ્ર (ચોવીશ) તીર્થંકરોનાં કલ્યાણક નક્ષત્રોનાં સ્થાન અને અભિષેકનો હેતુ હું કહીશ. આ વિદ્યા જિનેશ્વર ભગવાનના જન્મ નક્ષત્રમાં સાધવી. ૬

શ્રી ઋષભદેવનાં પાંચ કલ્યાણકો ઉત્તરાષાઢામાં અને મોક્ષ અભિજિતમાં, શ્રી અજિતનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો રોહિણીમાં અને મોક્ષ માર્ગશીર્ષમાં, શ્રીસંભવનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો માર્ગશીર્ષમાં અને મોક્ષ આર્દ્રામાં, શ્રીઅભિનંદન સ્વામીનાં પાંચ કલ્યાણકો પુનર્વસુમાં અને મોક્ષ પુષ્યમાં, શ્રીસુમતિનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો પઘ (ભાદ્રપદ)માં અને મોક્ષ પૂર્વા ફાલ્ગુનીમાં, શ્રીપદ્મપ્રભનાં છ કલ્યાણકો ચિત્રામાં થયાં છે. ક્યાંક બીજું નક્ષત્ર પણ કહેવાયું છે. શ્રીસુપાર્શ્વનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો વિશાખામાં અને મોક્ષ અનુરાધામાં, શ્રીચંદ્રપ્રભ જિનનાં પાંચ કલ્યાણકો અનુરાધામાં અને મોક્ષ પૂર્વાષાઢામાં, શ્રી શીતલનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો પૂ-ષામાં અને મોક્ષ ઉત્તરાષાઢામાં, શ્રીશ્રેયાંસજિનનાં પાંચ કલ્યાણકો શ્રવણમાં અને મોક્ષ ધનિષ્ઠામાં, શ્રીવાસુપૂજ્યનાં પાંચ કલ્યાણકો શતતારામાં અને મોક્ષ પૂર્વ ભાદ્રપદમાં, શ્રી વિમલજિનનાં પાંચ કલ્યાણકો ઉત્તર ભાદ્રપદમાં અને મોક્ષ રેવતીમાં, શ્રીઅનંતનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો રેવતીમાં અને મોક્ષ આશ્વિનમાં, શ્રીધર્મનાથનાં છ કલ્યાણકો પુષ્યમાં, શ્રીશાંતિનાથનાં છ કલ્યાણકો ભરણીમાં, શ્રીકુંથુનાથનાં છ કલ્યાણકો કૃત્તિકામાં, શ્રીઅરનાથનાં છ કલ્યાણકો રેવતીમાં, શ્રીમલ્લિનાથનાં પાંચ કલ્યાણકો આશ્વિનમાં અને મોક્ષ ભરણીમાં, શ્રી મુનિસુવ્રતનાં છ કલ્યાણકો શ્રવણમાં શ્રીનમિનાથનાં છ કલ્યાણકો આશ્વિનમાં, શ્રીનેમનાથનાં છ કલ્યાણકો ચિત્રામાં,

શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં છ કલ્યાણકો વિશાખામાં અને શ્રીવીર ભગવાનનાં પાંચે કલ્યાણકો ઉત્તરા ફાલ્ગુનીમાં તેમજ મોક્ષ સ્વાતિ નક્ષત્રમાં થએલાં છે. ૭–૧૬.

આ પ્રમાણે નક્ષત્રો જાણીને, મુનિએ સૌથી પહેલાં જિનેશ્વર ભગવાનના જન્મ નક્ષત્રમાં આ વિદ્યા સાધવી. એ નક્ષત્રોના અભાવમાં કલ્યાણકના કોઈપણ નક્ષત્રમાં સાધવી. ૧૭.

વિદ્યામાં સંલગ્ન મનવાળા મુનિએ, જેના નામની વિદ્યા હોય તેના અતિશયવાળા ચૈત્યમાં આ વિદ્યા ચાર ઉપવાસના તપ પૂર્વક સાધવી અને ૧૦૦૮ ઉત્તમ પુષ્પો વડે તે (ભગવાન)ની પૂજા કરવી તેમજ હાથમાં રાખેલા ૧૦૦૮ ઉત્તમ પ્રકારના અક્ષતો તેમના ઉપર નાખવા. ૧૮–૧૯

સત્ય તત્ત્વના જાણકારને આ વિદ્યા સિદ્ધ થયે આ વિદ્યાને કાર્યમાં લગાડવી. આ વિદ્યા નિષ્ફળ થતી નથી; એવી જિનેશ્વર ભગવાનની વાણી છે. ૨૦

શ્રી વર્ધમાન સ્વામીએ ઉપદેશેલી હોવાથી આ વિદ્યા "વર્ધમાનવિદ્યા" નામે કહેવાય છે. તેથી શ્રીવીર ભગવાનના મંદિરમાં આ સમગ્ર વિદ્યા સાધવી; એવું માન્ય થએલું છે. ૨૧.

મુનિએ બધી વિદ્યાઓનું સ્મરણ કરતાં પ્રથમ પાંચ નમસ્કાર પૂર્ણ રીતે બોલવા. અથવા પ્રણવ–ૐ, જેની આદિમાં છે, એવી પંચપદીનો ઉચ્ચાર કરવો. ૨૨.

અથવા, ૧ જિન-અવધિજિન, ૨ પરમાવધિજિન, ૩ સર્વાવધિજિન, ૪ અનન્તાવધિજિન અને ૫ કેવલિજિનને નમસ્કાર થાઓ (એવી પંચપદી કહેવી.) ૨૩

અથવા, પહેલાં પાંચે સ્તુતિપદોની મધ્યે ગમે તે પંચપદી ગુરુ આગળ કહેવી. આ વિધિ મોટા (ગુરુ)ઓને પણ માન્ય છે. ૨૪

પ્રણવ–ૐ અને नमो भगवओ अरहओ પૂર્વક અમુકને સિદ્ધ થાઓ તેમ મને પણ બધા કાર્યની આદિમાં મોટી ભગવતી મહાવિદ્યા સિદ્ધ થાઓ. ૨૫

અથવા, પ્રણવ–ૐ नमो भगवओ अरहओ પૂર્વક અમુકને માટે અહીં જે વિદ્યા પ્રયોજાય છે તે વિદ્યા અથવા પદો મને પણ સિદ્ધ થાઓ. ૨૬

બધાની અંતે સ્વાહા શબ્દ બોલવો. એક વખત બોલતાં જ શ્રી વીર વિદ્યા સાધ્ય થાય છે. ૨૭.

ચોવીશ પત્રવાળા પદ્મની વચ્ચે અરિહંતના પદોના વિભાગપૂર્વક પહેલા યુગાદિ જિનથી લઇને બધા જિનેશ્વરોના અંકના ક્રમે નામ–વર્ણો યોજવા. ૨૮

પ્રણવ–ૐ પૂર્વક તે તે અરિહંતનાં નામ (ઋષભદેવ વગેરે) પૂર્વક પ્રથમ પદ પછી ચાર પદો—सिज्झउ मे भगवइ महइ યોજવાં અને અંતે महाविज्जा એ પ્રકારનું પદ યોજવું.

તેવી જ રીતે બીજા પત્રની પણ યોજના સમજવી. ૨૯.

અરિહંતની બે વિદ્યાઓ મને ઉપદેશાયેલી છે, તે જ હું અહીં કહું છું. એક વિદ્યા જે ગુરુઓએ કહેલી છે તે, અને બીજી શ્રી વીર વિદ્યા છે. તે આ પ્રકારે છેઃ—

ॐ ऋषभाय नमः ॥ ॐ नमो अरिहंताणं વગેરે પૂર્ણ અથવા પાંચ પદ. ૧. અથવા,

ॐ नमो जिणाणं १, ॐ नमो ओहिजिणाणं २, ॐ नमो परमोहिजिणाणं ३, ॐ नमो सव्वोहिजिणाणं ४, ॐ नमो अणंतोहिजिणाणं ५, ॐ नमो केवलिजिणाणं ६, ॐ नमो भगवओ अरहओ उसभसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ नमो भगवओ अरिहओ उसभसामिस्स आइतित्थगरस्स जस्सेअं जलं तं गच्छइ । चक्कं सव्वत्थ अपराजिअं । आयाविणी ओहाविणी मोहणी थंभणी जंभणी हिलि हिलि कालि कालि चोराणं भंडाणं भोइयाणं । अहीणं दाढीणं नहीणं सिंगीणं वेरीणं जक्खाणं पिसायाणं मुहबंधणं दिट्ठिबंधणं करेमि ठं ठः स्वाहा ॥

પ્રાકૃત અને સંસ્કૃતનાં પદબંધોથી વિદ્યાપદો તૂટી જાય છે, એમ સમજીને અહીં મેં, મારી જેમ બીજાને પણ બોધ થાય તે માટે, એવો પદ બંધ કર્યો નથી. ૩૧

પહેલાં કહેલી જાપ સિદ્ધિના સમયે માર્ગમાં ભય પામતાં કે રાજ્યાદિની વિષમતામાં રહેઠાણ, કુળ, સંઘ અને વસ્ત્રાદિ ઉપકરણનું રક્ષણ કરવા માટે ખૂબ યત્ન કરવો. ૩૨

ચાર પદવાળી આ વિદ્યાનું સ્મરણ કરીને આઠે દિશા તરફ ધૂળ અને કાંકરા નાખવા, અથવા પોતાના વસ્ત્રમાં ગાંઠ વાળવી. ૩૩.

આદિ જિનેશ્વરના ધર્મચક્રની છાયામાં ઢંકાયેલ વસ્તુનું રક્ષણ કરવું; એમ ચિંતવીને, તે ધર્મચક્રધારાથી કહેવાયેલા શત્રુગણનું સ્મરણ કરવું. ૩૪

આ પ્રકારે પ્રથમા વિદ્યા છે.

ॐ अजिए अपराजिए अणिहए महाबले लोगसारे ठः स्वाहा॥

આ વિદ્યા દરિદ્રતા અને વ્યાધિને હરનારી છે. તેમજ પુત્ર, યશ, પુણ્ય, લાભ અને સૌભાગ્ય આપે છે. વળી દંપતી યુગલમાં પ્રીતિ કરાવે છે. આ વિદ્યાનો હમેશાં ૧૦૮ વાર જાપ કરવો. ૩૫.

આ પ્રકારે બીજી વિદ્યા છે.

ॐ संभवे महासंभवे संभूए महासंभावणे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાને સિદ્ધ કરવા માટે ફળ, પુષ્પ, અક્ષત, પત્ર વડે ૧૦૦૮ વાર જાપ કરવો. બળિ, ગંધ અને તેલના વિલેપનથી માણસ વશ થાય છે. આ શાંભવી વિદ્યા કહેવાય છે. ૩૬

આ પ્રકારે ત્રીજી વિદ્યા છે

ॐ नंदणे अभिनंदणे सुनंदणे महानंदणे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી ૧૦૮ વાર મંતરેલા પાણીથી મુખ ધોઈ જે મનુષ્યની સમીપે જવાય

તે વશ થાય છે. આ પ્રકારની અભિનંદન જિન વિદ્યા છે. ૩૭

આ પ્રકારે ચોથી વિદ્યા છે.

ॐ नमो सुमए सुमई सुमणसे सुसुमणसे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી પોતાને ૧૦૮ વાર મંતરીને સૂતાં ત્રણે કાળ ભાવી અર્થ ચિંતવવો. આથી મનુષ્ય પોતાને માટે સત્યાર્થ જૂએ છે. આ પાંચમી વિદ્યા છે. ૩૮

આ પ્રકારે પાંચમી વિદ્યા છે.

ॐ पउमे महापउमे पउमुत्तरे पउमुप्पले पउमसरे पउमसिरि ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી ૧૦૮ વાર મંતરેલું કમળ હાથમાં રાખનાર મનુષ્ય જેને આ કમળ આપે છે તે તેને વશ થાય છે. અને મનુષ્યમાં સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. ૩૯

આ પ્રકારે છઠ્ઠી વિદ્યા છે.

ॐ पासे सुपासे अइपासे सुहपासे महापासे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી શરીરને મંતરીને નિર્જન સ્થાનમાં સૂએ તો તે મનુષ્ય સ્વપ્નમાં શુભ અશુભ જૂએ છે. તે મનુષ્ય માર્ગમાં સાપ અને વાઘથી સ્પર્શાતો નથી. આ સાતમી વિદ્યા છે. ૪૦

આ પ્રકારે સાતમી વિદ્યા છે.

ॐ चंदे सुचंदे चन्दप्पहे सुप्पहे अइप्पहे महाप्पहे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી સાતવાર મંતરેલા પાણીથી મુખ ધોનાર દેખાવડો બને છે. એક યુગ સુધી દર્પણ મંતરીને જેને બતાવવામાં આવે તે મનુષ્ય વશ થાય છે. આ ચાંદ્રી વિદ્યા છે. ૪૧

અથવા, ચંદ્રપ્રભ સ્વામીના બિંબ આગળ દર્પણને પૂજીને કન્યાને પૂછવામાં આવે તો તે યથાર્થ રૂપે જૂએ છે. અને તેનું કહેલું એ કહે છે. ૪૨

આ પ્રકારે આઠમી વિદ્યા છે.

ॐ पुप्फे पुप्फे महापुप्फे पुप्फसु पुप्फदन्ते ठः ठः स्वाहा ॥

પત્ર, ફળ અને પુષ્પ વગેરેથી સાત જિનેશ્વરોનો ૧૦૮ વાર જાપ કરતાં આ વિદ્યા સિદ્ધ થાય છે. જેને આ મંત્ર આપવામાં આવે તે વશ થાય છે. ૪૩

આ પ્રકારે નવમી સુવિધિજિનની વિદ્યા છે.

ॐ सीयले पासे पसंते निव्वुए निव्वाणे निव्वुइत्ति नमो भगवईए ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી એક યુગ સુધી જાપ કરેલા પાણીની ધારાવડે કાન, આંખ, કુક્ષિ અને મસ્તકનાં શૂળ, ફોડા, ગડ, ગુમડ વગેરે ઉપર સીંચન કરવું. [એથી રોગ મટે છે.] આ દશમા જિનની વિદ્યા છે. ૪૪

આ પ્રકારે દશમી વિદ્યા છે.

ॐ सिज्जंसे सिज्जंसे सुसिज्जंसे सुसिज्जंसे सेयंकरे महासेयंकरे सुप्रहंकरे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી સ્વસ્થ મનુષ્યે અંધારી રાત્રિમાં ૧૦૮વાર જાપ કરવોઅને ધૂળ સાથેનું

બલિકર્મ બહાર કરવું. આ ચંદ્રશશિ વિદ્યા છે. ૪૫

આ પ્રકારે અગિયારમી વિદ્યા છે.

ॐ वासुपुज्जे वासुपुज्जे अइपुज्जे पुज्जारिहे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાનો ૧૦૮ વાર જાપ કરીને જે સૂએ તે મનુષ્ય સ્વપ્નમાં બધા શુભાશુભને સાચી રીતે જૂએ છે. આ બારમી વિદ્યા છે. વિશેષપણે, ગોળાકારે બાર આરાવાળું ચક્ર આલેખવું. તેમાં શ્રીવાસુપુજ્ય જિનેશ્વરની અથવા અન્ય જિનની પ્રતિમા મૂકવી. તેમાં પહેલેથી બાર માસ આ જ ક્રમે આલેખવા. એક માસમાં જ મરણ કરાવે એવી આ વિદ્યા પહેલાં પણ બાર અક્ષરની કહેલી છે. ૪૬–૪૮

આ પ્રકારે બારમી વિદ્યા છે.

ॐ अमले विमले कमले कमलिणी निम्मले ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી સાત વાર મંતરેલા પુષ્પો વડે પ્રતિમાને પૂજીને રહે છે તે પોતાને માટે પદાર્થોને જૂએ છે. તે સાચા સ્વરૂપે દેખાય છે. આ પ્રકારે વિમલજિન વિદ્યા છે. ૫૦

આ પ્રકારે તેરમી વિદ્યા છે.

ॐ नमो अणंते केवलनाणे अणंते पज्जवानाणे अणंते गमे अणंते केवलदंसणे ठः ठः स्वाहा॥

શાસ્ત્રનો આરંભ કરતાં આ વિદ્યાનો ૧૦૮ વાર જાપ કરીને સૂએ અને સ્વપ્નમાં જે જોવાય તે બધું સ્વપ્નાનુસાર થાય છે. આ પ્રકારે અનન્તજિન વિદ્યા છે. ૫૧

આ પ્રકારે ચૌદમી વિદ્યા છે.

ॐ धम्मे सुधम्मे धम्मचारिणि सुअधम्मे चरित्तधम्मे आगमधम्मे धम्मुद्धरणी धम्मधम्मे उवएसधम्मे ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યા શિષ્ય અને આચાર્યને માટે કાયોત્સર્ગમાં જપતાં જે જૂએ અને સાંભળે છે, તે બધું સાચું પડે છે. આ પંદરમી વિદ્યા છે. ૫૨

અથવા, વિશેષપણે અનશનને ગ્રહણ કરનાર મુનિ કાર્યનો આરંભ કરતાં શિષ્યનો કાન આ વિદ્યાથી મંતરે તો તે કાર્યને પૂર્ણ કરનારો બને છે. ૫૩

આ પ્રકારે પંદરમી વિદ્યા છે.

ॐ संति संति पसंति उवसंति सव्वं पावं उवसमेहि ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યા દેશ, નગર, અને ગામના ઉપદ્રવો, કુળ, ગાય, ઘોડા, મનુષ્ય અને રાજા વગેરેને મરકી ઉત્પન્ન થતાં ૧૦૮ વાર મંતરેલા ધૂપના પ્રથમ ગંધથી જ શાંતિ કરે છે. ૫૪

કપૂર અને ચંદનના રસ વડે પાત્રમાં આ વિદ્યા લખીને અંદર શ્રીશાંતિનાથને સો પત્રવાળાં પુષ્પો વડે પૂજવા જેથી શાંતિને કરનાર થાય છે. ૫૫

આ પ્રકારે સોળમી વિદ્યા છે.

ॐ कुंथुं दकुंथे कुंथुकुंथे कीडकुंथुमई ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી સાતવાર મંતરેલી ધૂળ જેના ઉપર નાખવામાં આવે તેના ગ્રહ, રોગ, તાવ વગેરે દોષો શાંત થાય છે. ૫૬

આ પ્રકારે સત્તરમી વિદ્યા છે.

ॐ अरणी अरणी आवरणी सयाणिए ठः ठः स्वाहा ॥

રાજકુળ કે દેવકુળમાં અથવા વાદ કરવાની ઈચ્છા થતાં આ વિદ્યાનો જાપ કરી, દૂધ પીને મુખને સુગંધી તેલથી વિલેપન કરવું. ૫૭

સિદ્ધાર્થો સમક્ષ પોતાના રહેઠાણની પાસે માથાની ચોટલી બાંધીને જ્યાં જવાની ઈચ્છા હોય ત્યાં જવાથી જય મળે છે. આ ચંદ્રગજ વિદ્યા છે. ૫૮

આ પ્રકારે અઢારમી વિદ્યા છે.

ॐ मल्लि सुमल्लि महामल्लि जयमल्लि अप्पडिमल्लि ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાનો ૧૦૮ વાર જાપ કરીને વસ્ત્ર, અલંકાર, માળા અને ફળ જેવી મુખ્ય વસ્તુ જેને આપવામાં આવે તે અવશ્ય વશ થાય છે. આ મલ્લિજિન વિદ્યા છે. ૫૯

આ પ્રકારે ઓગણીસમી વિદ્યા છે.

ॐ सुव्वए महासुव्वए अणुव्वए महाव्वए वई महदिवादित्ये ठः ठः स्वाहा ॥

વાઘ, ચિત્તો કે સિંહ જેવા કોઈપણ માંસ ભક્ષી પશુનું માંસ અથવા કેશ બાળીને તેની રાખ અને આમ્રરસવાળી આંગળી કરીને જેના નામનો જાપ ૧૦૮ વાર કે ૧૦૦૮ વાર કરવામાં આવે તે આ સુવ્રતવિદ્યાથી વશ થાય છે. ૬૦–૬૧

આ પ્રકારે વીશમી વિદ્યા છે.

ॐ नमि नमि नामिणि नमामिणि ठः ठः स्वाहा ॥

સારાં વસ્ત્રો અને શણગાર પૂર્વક ૧૦૭ કે ૧૦૮ વાર આ વિદ્યાનો જાપ કરીને જેને પુષ્પ આપવામાં આવે તે વશ થાય છે. આ પ્રકારે નમિવિદ્યા છે. ૬૨

આ પ્રકારે એકવીશમી વિદ્યા છે.

ॐ रहे रहावत्ते आवत्ते वत्ते अरिट्ठनेमि ठः ठः स्वाहा

ઘોડા, હાથી, રથ કે નાવને આ વિદ્યાથી ૧૦૮ વાર મંતરીને વાહન ઉપર આરુઢ થવામાં આવે તો તે વાહન કે વૈરી વશ થાય છે. ૬૩

આના નિત્ય જાપથી રથની પ્રાપ્તિ થાય છે. પ્લક્ષ (અંજીર)ના ઝાડના બે આંગળના બે થી ત્રણ ખીલા આ વિદ્યાથી મંતરીને સ્થાપન કરવામાં આવે તો કલ્યાણકર થાય છે. ૬૪

નદીના તીરે તરી શકાય એવી નદીને સુગંધી પદાર્થો વડે પૂજીને નિર્દોષપણે ચોટલી બાંધવામાં આવે (તો કલ્યાણ થાય છે.) આ નેમિજિનાશ્રયી વિદ્યા છે.

આની વિશેષ વિદ્યા આ પ્રમાણે છેઃ—

ॐ नमो भगवओ अरिट्ठनेमिसामिस्स अरिट्ठेणं बंधेणं बंधामि भूयाणं जक्खाणं रक्खसाणं वितराणां चा (चो)राणं चोरिआणं साइणीणं वालाणं दाढीणं नहीणं वाहीणं महोरगाणं अन्नेवि जक्खे वि मज्झ दुट्ठा संभवंति तेसिं सव्वेसिं मणं बंधामि दिट्ठिं बंधामि यः यः यः यः ठः ठः ठः ठः हुं फट् स्वाहा ॥

આ વિદ્યાનો દશ હજાર વાર હાથથી કે શ્વેત પુષ્પો વડે જાપ કરવામાં આવે તો તે નેમિજિનેશ્વરના ભક્તને બધા અર્થ કરનારી વિદ્યા સિદ્ધ થાય છે. ૬૬

આ પ્રકારે બાવીશમી વિદ્યા છે.

ॐ उग्गे महाउग्गे उग्गजसे पासे पासे सुपासे पासमालिणि ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી દેશ, પુર, ગામ કે કોઠારનું ધૂપ અને બળિ કર્મ કરવું, તેથી કલ્યાણ થાય છે. રોગની શાંતિ થાય છે. તેમજ નિર્ધનને ધનની પ્રપ્તિ થાય છે. ૬૭

આ વિદ્યાથી બે પગવાળાં (દાસ–દાસી કે પક્ષી) અને ચાર પગવાળાં (પશુ)ને મંતરવાથી તે વશમાં આવે છે. દાટેલું ધન સહેલાઈથી મળે છે અને યુદ્ધમાં વિજય થાય છે. આ પાર્શ્વવિદ્યા પોતાનો અર્થ સાધનારી છે. ૬૮ આની વિશેષ વિદ્યા આ પ્રમાણે છે—

ॐ उग्गे उग्गे महाउग्गे गामपासे नगरपासे पासे सुपासे पासमौलिणि ठः ठः स्वाहा ॥

શ્રીપાર્શ્વ પ્રભુના (જન્માદિ) નક્ષત્રમાં કે મૂળ નક્ષત્રમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં એક હજાર પુષ્પો વડે કે તેટલા જ અક્ષતો વડે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને પૂજીને બેસવું. આ વિદ્યા સિદ્ધ થાય ત્યારે કાર્યની શરૂઆતમાં ૧૦૮ પુષ્પો વડે જિનેશ્વર ભગવાનને પૂજીને કાઉસગ્ગમાં દૃઢવ્રતી બનવું. આ વિદ્યા અંતરમાં બરાબર જપતાં પાર્શ્વસ્વરૂપ બનેલો આત્મા કાર્ય કરવામાં શુભ-અશુભનો આદેશ યથાર્થ રીતે સાંભળે છે. ૬૯–૭૧.

આ પ્રકારે ત્રેવીશમી વિદ્યા છે.

ॐ नमो भगवओ महइ वद्धमाणसामिस्स, सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा, ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे, जए विजयंते अपराजिए अणिहए ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી જાપ કરેલા વાસક્ષેપને, ગુરુ શિષ્યના મસ્તક પર નાખે તો તે પોતાના કાર્યને પાર પામે છે, અને તે અંત સમય સુધી નિર્વિઘ્ન બને છે. ૭૨

આની વિશેષ વિદ્યા આ પ્રમાણે છે—

ॐ नमो भगवओ अरहओ वद्धमाणस्स सुर-असुर-तेलुक्कपूइअस्स वेगे वेगे महावेगे निद्धंतरे निरालंबे विसि विसि फुहि फुहि उयरंते पविसामि । अन्तरहिओ भवामि मा मे पविसंतु पावगा ठः ठः स्वाहा ॥

આ વિદ્યાનું માર્ગમાં, યુદ્ધમાં કે જુગારમાં સ્મરણ રાખવામાં આવે તો તે અપરાજિત થાય છે. વળી ચોર, વાઘ વગેરેનો ભય આવતાં આ વિદ્યાથી મૂઠી બાંધી દેવામાં

આવે તો શાંતિ થાય છે. ૭૩.

આ મંત્રમાં કેટલાક સ્વાહા વિના ઠ શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરે છે, જ્યારે કેટલાક ઠઃ ઠઃ એ પ્રકારે બે ઠ કાર અને સ્વાહા નથી બોલતા તેઓ તેની જગાએ હ્રીઁ નમઃ ઉચ્ચારવાનું પણ કહે છે. ૭૪

ઉપર્યુક્ત વીર જિનેશ્વરના બે મંત્રો બીજાઓ માટેની મુખ્ય એવી એક વિદ્યા છે. હવે હું શ્રીવીરભગવાનને આશ્રિત મંત્રગણ કહું છું. ૭૫

પ્રણવ–ॐ नमो भगवओ महइ महावीरवद्धमाणस्स सिज्झउ लहुं भगवई महई महा- विज्जा આ પ્રકારે છે. ૭૬ એનો વિસ્તાર આ પ્રકારે છે—

ॐ वीरे वीरे महावीरे महावीरे सुवीरे जयवीरे ससेणवीरे वद्धमाणवीरे जयंते अप- राजिए स्वाहा ॥ અથવા, वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे जयंते अपराजिए स्वाहा ॥

આ પ્રકારે ચોવીશમી વર્ધમાન વિદ્યા છે.

ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં ઉપવાસ કરીને ઉત્તમ પ્રકારના પુષ્પોવડે અને અક્ષતોથી ૧૦૦૮વાર શ્રીવીર ભગવાનની પૂજા કરવી. ૭૭

આ વિદ્યા સિદ્ધ થતાં પવિત્ર થઈને આ વિદ્યાથી મુખને મંતરીને જે માણસ જ્યાં જાય ત્યાં તે બધા માણસોને પ્રિય થઈ પડે છે. ૭૮

ઉપવાસ પૂર્વક જિનેશ્વર ભગવાનનું સ્મરણ કરીને મંતરેલા અક્ષતો કોઠારમાં નાંખે તો તે કોઠારનું ધાન્ય વધે છે ઓછું થતું નથી. ૭૯

આ વિદ્યાથી પોતાને મંતરીને બીજાઓને જે જમાડે તેનું અન્ન વધે છે. પોતે જમવાથી પણ ઘટતું નથી. ૮૦

આ વિદ્યાથી મુખ અને બે કાનને મતરીને જે વ્રતધારી રાત્રે સૂએ તેને સ્વપ્નમાં શુભ કે અશુભ કાર્યનો આદેશ મળે છે. ૮૧

આ વિદ્યાથી સમગ્ર શરીરને મંતરીને જે મનુષ્ય જુગારમાં, વાદમાં કે યુદ્ધમાં જાય તે અજેય બને છે. આ પ્રકારની વિદ્યા શ્રીગૌતમ ગણધર વગેરેથી ક્રમશઃ ઊતરી આવી છે. ૮૨

વળી, ॐ सुसिध्धेभ्यः । ॐ नमो वध्धमाणस्स सिंधुले भयवादवीरे महावीरे अजिए अपराजिए स्वाहा ॥

આ વિદ્યાથી પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં શ્રીવીર ભગવાનને જે ૧૦૦૮વાર જપે અને ઉત્તમ પ્રકારનાં પુષ્પો તેમજ અક્ષતોથી ભગવાનને પૂજે તેને આ વિદ્યા સિદ્ધ થાય છે. ૮૩

આ વિદ્યાથી પોતાના બે કાનને એકવીસ વાર મંતરીને જે મનુષ્ય સૂએ તે મનુષ્ય સ્વપ્નદ્વારા ગમે તે માણસના જન્મ અને મરણ જાણી શકે છે. ૮૪

વળી, पणवो नमो भगवओ महइ ॥ ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे वद्धमाणवीरे अणि-

हुए मा चल मा कर वृध्धिदे स्वाहा ॥

अ-सि-आ-उ-सा આ પ્રકારની વિદ્યાનું ધ્યાન ચિંતામણિ રત્ન જેવું કહેલું છે. આ વિદ્યા ચિંતામણિની માફક ઈચ્છિત વસ્તુ આપે છે, માટે તે સંબંધે હવે કહું છું..૮૫

આ પાંચે પરમેષ્ઠિ માટે પોતાના નાભિકમળમાં ચોવીશ પત્રવાળા દળમાં એકેક પત્ર ઉપર પહેલેથી લઈ અંત સુધી આ પ્રકારે સ્થાપના કરવી. પ્રથમ દળમાં શ્રીચંદ્રપ્રભસ્વામી અને શ્રીવાસુપૂજ્ય ભગવાનને અરિહંતના સ્થાને, તે પછી સોળ જિનેશ્વરોને આચાર્યના સ્થાને, શ્રીમલ્લિનાથ ભગવાન, શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને ઉપાધ્યાયના સ્થાને અને શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી તેમજ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનને સાધુના સ્થાનમાં—આ પ્રમાણે જિનેશ્વરોને–મૂકીને મધ્ય ભાગમાં પોતાના આત્માનું કુંડલી રૂપે ધ્યાન કરવું. વિદ્યાની શરૂઆતમાં પંચપદી તેમજ જિનેશ્વરની મૂર્તિનું સ્મરણ કરવું. ૮૬–૮૮ અથવા,

આઠ પત્રવાળા હૃદયકમળમાં ક્રમશઃ પહેલેથી આઠ પત્રોમાં જિનેશ્વરોને ત્રણત્રણ ભાગે વિભાગ કરીને ચોવીશે તીર્થંકરોનું અરિહન્ત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુરૂપે સ્મરણ કરવું. ૮૯

આ પ્રકારની વર્ધમાન વિદ્યા પરમેષ્ઠિમયી "સૂરિવિદ્યા" કહેવાય છે. આ વિદ્યાનું ધ્યાન કરવું અને યોગ્ય મનુષ્યને આ વિદ્યા આપવી; એવી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા છે. ૯૦

આ પાઠથી સિદ્ધ થએલી જિનેશ્વરના નામ વાળી દેવીઓ વિદ્યાની અધિષ્ઠાત્રીઓ છે. અને પોતપોતાના નામથી જિનેશ્વરોમાં ભક્તિવાળી હોય છે. તે દૃઢવ્રતધારીઓની પણ ભક્તા બને છે. ૯૧

સૂરિમંત્રના યંત્રમાં પણ જિનેશ્વર ભગવાન સહિત આ વિદ્યાનું વલય પણ શ્રીચન્દ્રસેન જેવા પૂજ્યોના સ્મરણથી અતિશયપૂર્વક જોવાયું છે. ૯૨

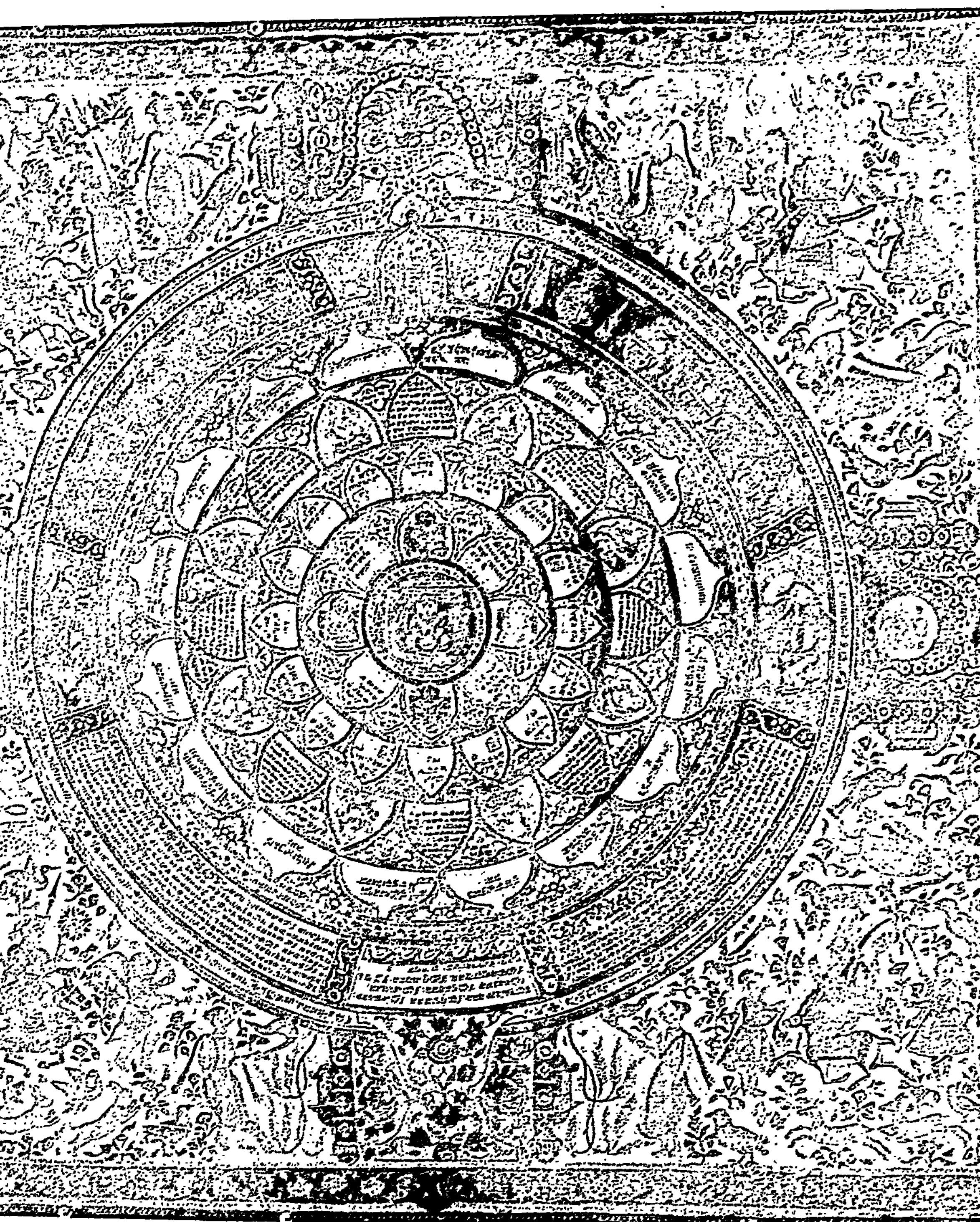
અક્ષરોનું જ્ઞાન કરાવતાં, પ્રતિદોષથી જે કંઈ અહીં હીન કે અધિક વર્ણો આલેખાયા હોય તે ગુરુના આશ્રયે ત્રણવાર પરીક્ષા કરીને લખ્યા છે. ૯૩

પરમેષ્ઠીઓનું સ્વરૂપ અને બધી વિદ્યાનાં બધાં પદો શ્વેત વર્ણવાળાં છે. તેથી તે મુજબ વશીકરણ વગેરે છ કર્મો અહીં કરવાં. ૯૪

આ પ્રકારે બહુ શ્રુતધરોના મુખકમળથી સાંભળીને મેં આ "વર્ધમાનવિદ્યાકલ્પ" સંવત ૧૩૨૩ના વર્ષે મારા માટે લખ્યો છે. ૯૫

શ્રી વિબુધચન્દ્ર ગણધરના શિષ્ય શ્રીસિંહતિલકસૂરિએ આહ્‌લાદપૂર્વક અને દેવતાના જેવા ઉજ્જવળ તેમજ સ્પષ્ટ મન પૂર્વક આ કલ્પ લખ્યો—રચ્યો છે.

આ પ્રકારે શ્રીસિંહતિલકસૂરિએ રચેલો શ્રીવર્ધમાનવિદ્યા કલ્પ પૂરો થયો.

શ્રીસૂરિમંત્રગર્ભિત બૃહદ્સિદ્ધચક્ર યંત્ર

श्रीमेरुतुङ्गसूरिविरचितः

सूरिमुख्यमन्त्रकल्पः

श्रीमत्पार्श्वं जिनं नत्वा तथा श्रीगौतमं गुरुम् ।
गुरूपदिष्टश्रीसूरिमन्त्रेशं विवृणोम्यहम् ॥१॥
यद् यथाऽऽम्नायभेदोऽस्ति सर्वगच्छेषु सांप्रतम् ।
ज्ञेयं तथाऽपि तत्त्वैक्यं सर्वसिद्धिनिबन्धनात् ॥२॥
विधत्ते यस्य सांनिध्यं देवी चक्रेश्वरी सदा ।
श्रीमदञ्चलगच्छाख्यो विधिपक्षो जयत्यसौ ॥३॥
यः सूरिमन्त्रः पूज्यश्रीआर्यरक्षितसूरिभिः ।
पूर्वं प्रकाशितस्तस्य संप्रदायो निशम्यताम् ॥४॥
जिण-ओहिजिणाण नमो परसव्वाणंतणंतणंताओ ।
ओहिजिणाणं केवलि-भवत्थ-अभवत्थकेवलिणं ॥५॥
चउदसपुव्वीणं नमोत्थु इक्कारसंगधारीणं ।
कुट्ठाओ बुद्धीणं बीयाओ बुद्धिसाहूणं ॥६॥
उग्गतवचरणकरणाउ धारिणं सव्वहिं नमो पुव्वं ।
गोयमसामिस्स सुहम्मसामिणो तह नमो काउं ॥७॥
पण-सत्त-नवट्ठ-नवेगारसछन्नंद-दस-नव य सत्त ।
दस-सत्त-सत्त-पनरसमणुपरिमियवन्नलद्धिपए ॥८॥
सर्वत्र स्तुत्यादौ प्रणवाः स्व-परेषु शान्ति-तुष्टिकृते ।
मायावश्यक्षोभे श्रीज्ञानश्रीमतिस्त्य(तृ)प्त्यै ॥९॥
युगपत्त्रयं तदादौ न स्यादिति बीजसंगतं[1] ध्यानम् ।
निर्बीजं मोक्षकृते षोडश विद्यापदारम्भे[2] ॥१०॥
एएसिं सव्वेसिं सिज्झउ पज्जंतवन्निगुणतीसं ।
एवं पढमे पीढे बावत्तरिज्जुयसयं(१७२) वन्ना ॥११॥

---

१ इति बीजसंगतं ध्यानमुक्तम् । २ एतानि १६ विद्यापदानि, तथा स्तुतिपदानि तथा लब्धिपदानि उच्यन्ते ॥

पणवो नमो भगवओ विज्जापज्जंतवन्नतेतीसं (३३) ।
एसा सुविणनिमित्तं पकित्तिया बाहुबलिविज्जा[1] ॥१२॥

हिलि हिलि किलि किलि ए ए अट्ठक्खर रिसहविज्जमज्झत्था ।
चक्के(क्के)सरीए दिन्ना तो(ता?) ठविया दुइयपीढम्मि ॥१३॥

अह वग्गुवग्गुपमुहा महुमहुरे जाव वन्नबावीसा(२२) ।
सोहग्गविज्ज एसा झायव्वा जोणिमुद्दाए ॥१४॥

हिलिहिलिपमुहा आयरिय कालिपज्जंतवन्न अडतीसं(३८) ।
एवं बीइए पीढे तिनवइ (९३) सव्वक्खरा हुंति ॥१५॥

इरियाए पमुहवन्ना कालि-महाकालि जाव पणतीसं(३५) ।
तइयं पीढं लच्छीअहिट्ठियं लच्छिफलहेउं ॥१६॥

इरिइरिकालिप्पमुहा आयरियायरियकालिपज्जंता ।
छायालीसं(४६) वन्ना चउत्थए मंतपीढम्मि ॥१७॥

पंचमपीढे इरिमेरुपमुह आयरियमेरुपज्जंता ।
तीसं(३०) वन्ना स्वाहा जुत्ता वत्तीस नायव्वा ॥१८॥

सयलम्मि सूरिमंते अट्ठुत्तरिजुत्ततिन्निसयवन्ना (३७८)।
इक्कारस य सिलोगा छव्वीसं अक्खरा य तहा ॥१९॥

सूरीणं मंतपडे चउसयसत्तुत्तरक्खरा(४०७) हुंति ।
उचियट्ठाणे पणवाण वेय(४)[2] स्वाहाण गहणाओ ॥२०॥

अक्खीणमहाणसिलद्धि-सव्वलद्धीण[3] दोपया ए ए ।
गच्छाहिवमंतपडे सुहुम्मपयओ पुरो हुंति ॥२१॥
तेरस अट्ठ य वन्ना एवं इगवीसवन्न इह अहिया ।
तेरस सिलोग बारस य अक्खरा सव्वसंखाए ॥२२॥

---

१ एषां स्वप्ननिमित्तं बाहुबलीविद्या प्रकीर्त्तिता ॥

२ 'वेद' इति आद्यचतुःपीठेषु मन्त्राक्षरप्रान्ते पटे चतुःस्वाहानां लिखनात् पञ्चमपीठे त्वग्रेऽपि गृहीतोऽस्तीति ॥

३ 'ॐ नमो अक्खीणमहाणसिलद्धीणं' 'ॐ नमो सव्वलद्धीणं' इति पदद्वयं पटे इह (?) ॥

जावइया[1] तावइया बारसअट्ठारसाइलद्धिपया ।
इय वयणाओ सोलसअट्ठारसलद्धिपय इत्थ ॥२३॥

एयस्स साहणे किर जो उविही पइपयं फलं जं च ।
तं नेयं पुव्वरिसिप्पणीयसिरिमंतकप्पाओ ॥२४॥

अथ श्रीउपाध्याय विद्या—

"ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५[2] । ॐ ह्रीं नमो भगवंतस्स अरिहंतस्स महइ महावीर-वद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महावीरवद्धमाणसामिणी महाविज्जा" । परमेष्ठिपदैः पञ्चभिः ॐ-ह्रींयुग्भिः सपञ्चयुगवर्णाः(४५) ॐ ह्रीं नमो इति विद्याप्रान्तैर्वेदाक्षमित(५४) वर्णाः, १ ॐ ह्रीं वीरे, वीरे, ॐ ह्रीं महावीरे, महावीरे, ॐ ह्रीं जयवीरे जयवीरे, ॐ ह्रीं सेण-वीरे सेणवीरे, ॐ ह्रीं वद्धमाणवीरे वद्धमाणवीरे, ॐ ह्रीं जए, ॐ ह्रीं विजए, ॐ ह्रीं जयन्ते, ॐ ह्रीं अपराजिए, ॐ ह्रीं सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा ॥

बीजद्वयाद्[3] द्विरुक्ता स्याद् वीरे पञ्चपदी ततः ।
चतुष्पदी जयाद्या द्वयनुक्ता सव्वट्ठमुख्यकी ॥२॥

संलग्ना पञ्चपद्येवं वर्णाश्चन्द्र-निधिप्रभाः(९५) ।
षट्श्लोकाः स्युर्द्विवर्णोना एतैः प्राग्वर्णसंयुतैः ॥३॥

अक्षैर्निषद्यया सार्द्धमुपाध्यायपदास्पदम् ।
देया योग्याय शि(शै)क्षाय विद्येयं सर्वकर्मकृत् ॥४॥

[इति] श्रीमहोपाध्यायमन्त्रः ॥१॥

अथ श्रीप्रवर्त्तकमन्त्रः—

"ॐ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे वद्धमाणवीरे महानंदणे सिद्धे सिद्धक्खरे सिद्ध-

---

१ यावन्ति तावन्ति द्वादशादि-अष्टादशादिलब्धिपदानि स्युः । केषाञ्चित् १२, केषाञ्चित् १३ इत्यादि परं द्वादशान्तर्न स्युः । एवं केषाञ्चित् १८ केषाञ्चित् १९ इत्यादि ॥ २ अत्र पञ्चकाङ्काभिज्ञानात् पञ्चापि पदा-न्येवमेव स्मर्याणि यथा– ॐ ह्रीं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं नमो आयरियाणं, एवं पञ्चापि पदानि ज्ञेयानि । ततः ॐ ह्रीं नमो भगवंतस्सेत्यादि पञ्चकांके सर्वत्रैवमेव ॥

३ ॐ ह्रीं इति बीजद्वयाद वीरे इति पञ्चपदी द्विरुक्ता कार्या। वीरे-वीरे इत्यादि । ततो बीजद्वया चतुष्पदी जयाद्या द्वयनुक्ता स्यात् । ततो बीजद्वयात् सवट्ठाद्या पञ्चपदी संलग्ना प्रतिपदं बीजाभावात् ॥

वीए अणिहए नायघोसे सारवन्ने घोससारे परमे परमसुहए जए विजये जयंते अपराजिए सव्वुत्तमे परमपयत्वे स्वाहा"।

ॐ नमो विद्यान्तैर्वर्णाः शशि-वार्द्धि(४१) संख्यका ज्ञेयाः ।
पञ्च(५)चतुस्त्रय(यं)-(४-४-४)-षट् (६)-शर(५)-कर(२)-युगषट्क-
(४-४-४-४-४-४)त्रयः(३)षट्(६)च ॥१॥
द्वि(२)गुण(३)गुणाः(३)शर(५)युग(४)रस(६)करा(२) इति द्व्यधिकविंश(२२)पदवर्णाः ।
अष्टाशीतिः(८८)पूर्वाक्षरयुक्ता(४१) नव-करेन्दुमिताः(१२९) ॥२॥
श्लोकचतुष्टयमेकाक्षराधिकं देयमिह महत्तरयोः ।
अतिशयविद्या एताः पदं विना नयति मात्रे स्युः ॥३॥

अत्र महत्तरयोरिति महत्तरः प्रवर्त्तकः । महत्तरा साध्वीसत्कं मुख्यपदम्, ततो द्वन्द्वसमासः ।

[इति] प्रवर्त्तकमन्त्रः ॥२॥

अथ स्थविरमन्त्रः—

"ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५ ॥ ॐ ह्रीं ह्रूं नमो जिणाणं । ॐ ह्रीं नमो ओहिजिणाणं । ॐ ह्रीं नमो परमोहिजिणाणं । ॐ ह्रीं नमो सव्वोहिजिणाणं । ॐ ह्रीं नमो अणंतोहिजिणाणं । ॐ ह्रीं नमो कुट्ठबुद्धीणं । ॐ ह्रीं नमो पयाणुसारीणं । ॐ ह्रीं नमो संभिन्नसोयाणं । ॐ ह्रीं नमो चउदसपुव्वीणं । ॐ ह्रीं नमो अट्ठंगनिमित्तकुसलाणं । ॐ ह्रीं नमो आगासगामीणं । ॐ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयंते अपराजिए सव्वट्ठसिद्धे अणिहए महाणसे महाबले मा चल मा चल ॐ ह्रीं जसक्ष स्वाहा । ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः स्तूं स्तौं स्वाहा"।

पंचपरमिट्ठिवन्ना ॐ ह्रीं जुत्ता हवंति पणयाला ।
जिण-ओहिजिणाण नमो परसव्वाणंतओहिजिणा ॥१॥
तो कुट्ठबुद्धि-सपयाणुसारि-संभिन्नसोयसाहू य ।
चउदसपुव्वी अट्ठंगनिमित्ताउ कुसलसाहू ॥२॥
स विउव्वणिड्ढिपत्ता विज्जाहरपन्ह (ण्ह) समणसाहू य ।
आगासगामि छट्ठी वहुवयणंता नमो पुव्वा ॥३॥

---

१ ॐ वीरे वीरे इति ५ चतुस्त्रयमिति चतुर्णां त्रयं चतुस्त्रयं त्रिषु पदेषु चत्वारश्चत्वारो वर्णा इत्यर्थः ।
२ युगषट्कमिति षट्सु पदेषु चत्वारश्चत्वारो वर्णा एवम् ॥

ॐ ह्रीँ हं पढमपए ॐ ह्रीँ सेसेसु हुंति आइए।
अट्ठं(८)-नव(९)-रुद्द(११)-दस(१०)-सिव(११)-नवए(९)
दस(१०)-दस(१०)-रुद्द(११)-चउदस(१४) य ॥४॥
तेरस(१३)-नव(९)-दस(१०) पुण दस(१०)
पणयालहियं सयं(१४५) सयलवन्ना।
जा वद्धमाणवीरे[1] महत्तरामंतवन्नचउसट्ठी(६४) ॥५॥
जय-विजय-जयंत-पराजिएसु सव्वट्ठसिद्ध इय वन्ना।
अट्ठार[स](१८) अणिहए महाणसे महाबले य बारस(१२) य ॥६॥
मा चल मा चल ॐ ह्रीँ जसक्षस्वाहेति वन्न तेरस(१३) य।
ॐ ह्रां ह्रीँ ह्रूं ह्रौं ह्रः
पणवो कर जुग-रिउ-मणुसरजुयहरबिंदुजुत्ता य ॥७॥
सविसग्गो हरवन्नो रिउमणुसरबिंदुजुत्तसरवन्ना।
स्वाहेति दस य सव्वे सत्तहिया तिसय(३०७) इह वन्ना ॥८॥

अनयोर्व्याख्या—१ पणवो ॐ कर(२)-युग(४)-ऋतु(६)-मनु(१४)प्रमितस्वरयुक्ता हरेति ह्रवर्णा बिन्दुयुक्ताश्च तथा ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं सविसर्गो ह्रवर्णः, यथा—ह्रः। ऋतु-मनु-स्वरबिन्दु-युक्तौ स्तवर्णौ, यथा—स्तूं स्तां।

एवं नव(९) य सिलोगा एगूणवीसं(१९) च अक्खरा हुंति।
एस किर थविरमंतो तिहुयणमणमोहणो भणिओ ॥९॥

[इति] स्थाविरमन्त्रः ॥३॥

अथ गणावच्छेदकमन्त्रः—

"ॐ ह्रीं अर्हं ह्रूं ह्रः ह्रौं नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा। ॐ वीरे वीरे जयवीरे महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयंते अपराजिए सव्वट्ठासिद्धे[2] निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा"।

---

१ पाश्चात्योक्ते महत्तरामन्त्रे, यथा— ॐ नमो भगवओ इत्यादि वद्धमाणवीरे यावत्। ६४ वर्णास्ते तथैवात्रापि ज्ञेया इत्यर्थः॥

२ सर्वार्थात् सिद्ध इति॥

पणवो मायाबीयं जिणबीयं छट्ठसरविसग्गेहिं ।
चउदससरेण य जुयं हरेति वन्नातियं कमसो ॥१॥
विंदुजुयआइअंते तओ नमो वद्धमाणसामिणे स्वाहा ।
पणवा वीरे जुयलं जयवीरे तह महावीरे ॥२॥

गाथांशव्याख्या–षष्ठस्वरविसर्गाभ्यां चतुर्दशस्वरेण च युतम्, हरेति वर्णत्रिकं आद्यन्ते बिन्दुयुतम्, यथा–हूं हः ह्रौं ।

अह सेणवद्धमाणाउ वीर-जय-विजय तह जयंते य ।
अपराजिय सव्वट्ठासिद्धे तह निव्वुए चेव ॥३॥
समहाणसे य समहावले य स्वाहेति विज्जगणवच्छे ।
पढमट्ठारसवन्ना(१८) पणचउचउचउछदुतितिन्नि ॥४॥
पणपंचतिचउचउरो दुन्नि य सव्वेवि एव चउपन्ना(५४) ।
दुन्नि सिलोगा अट्ठक्खरा य गणवच्छमंतम्मि ॥५॥
एषा पञ्चाननी विद्या सूरिविद्या समा मता ।
यन्त्रे लिखित्वा विधिवत् पूज्या ध्येया च नित्यशः ॥६॥

सर्वेषां यन्त्रलेखनविधिरग्रे वक्ष्यते ।

[इति] गणवच्छ(च्छे) (दक)मन्त्रः ॥४॥

अथ वाचनाचार्य-प्रवर्तिन्योर्मन्त्रः—

"ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५ पद । ॐ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीर–वद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयंते अपराजिए अणिहए ॐ ह्रीं स्वाहा" ॥

परमेष्ठिपदैः पञ्चभिरों-ह्रींयुग्मिः सपञ्चयुगवर्णाः(४५) ।
'ॐ ह्रीं नमः' इति विद्याप्रान्तैर्भुजवार्द्धयो(४२) वर्णाः ॥१॥
पञ्च(५) युगत्रय(४-४-४) ऋतवो(६) द्वि(२)-गुण(३)-गुणाः(३)
पञ्च(५) वार्द्धि(४)-नयन(२)-का(क)राः(२)।
सर्वैरथ चत्वारः श्लोका वर्णत्रयं शेषम् ॥२॥

विधैषा वाचनाचार्य-प्रवर्त्तिन्योः शुभऽहनि।
देया सातिशये चैत्ये विधिना सर्वकर्मकृत् ॥३॥
[इति] वाचनाचार्य-प्रवर्त्तिनीमन्त्रः ॥५॥

अथ पण्डितमिश्रमन्त्र—

"ॐ नमो भगवओ महइ महावीर-वद्धमाणसामिस्स(णस्स) सिज्झउ लहुं भगवई महई महाविज्जा। ॐ वीरे वीरे महावीरे महावीरे सुवीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जया अपराजिए स्वाहा"

पणवो नमो भगवओ महइ महावीर-वद्धमाणस्स।
सिज्झउ लहुं भगवई महई पुरओ महाविज्जा ॥१॥
पणवो दुरुत्तवीरे दुमहावीरे सुवीर-जयवीरे।
तह सेणवीरवद्धाउ माणवीरे जया चेव ॥२॥
स(अ)पराजिए सस्वाहा विज्जा पज्जंतवन्न पणतीसा(३५)।
पणअट्ठतिचउचउरो रिउ रिउ दो एव अडतींसा(३८) ॥३॥
सव्वे वन्नतिहुत्तरि(७३) सिलोग दो अक्खरा नव य विज्जा।
जुग्गस्स चेव पंडियमिस्सस्सउ एस दायव्वा ॥४॥
[इति] पण्डितमिश्रमन्त्रः ॥६॥
उपाध्यायादियोग्याः[१] श्रीवर्द्धमानेन कीर्त्तिताः।
वर्द्धमानाख्यया ख्याता विद्यास्तेनाखिला इमाः ॥१॥
तत्राप्याद्याश्चतस्रः स्युर्यस्य स ज्येष्ठतां भजेत्।
तेषामेव पटे यन्त्रालेख्या नेतरयोः पुनः ॥२॥

अर्हं ॥

अथ श्रीगच्छेशानां प्रतिष्ठाक्षणे प्रथमं या ऋषभविद्या दीयते सा प्रकाश्यते। "ॐ नमो अरिहंताणं, ॐ नमो सिद्धाणं, ॐ नमो आयरियाणं, ॐ नमो उवज्झायाणं, ॐ नमो लोए सव्व-साहूणं, एसो पंच नमो(मु)क्कारो, सव्वपावपणासणो मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं" ॥

अथवा पदपञ्चकमेव। यद्वा "ॐ नमो जिणाणं १, ॐ नमो ओहिजिणाणं २, ॐ नमो

१ उपाध्याय-प्रवर्त्तकादीनां योग्याः ६ विद्या वर्द्धमानजिनोक्तत्वाद् वर्द्धमानविद्या उच्यन्ते। तत्र आद्यासु चतसृषु ज्येष्ठो भवेद् नान्ययोर्द्वयोः।

परमोहिजिणाणं ३, ॐ नमो सव्वोहिजिणाणं ४, ॐ नमो अणंतोहिजिणाणं ५, ॐ नमो केवलिजिणाणं ६, । ॐ नमो भगवओ अरिहओ उसहसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ नमो भगवओ अरिहओ उसहसामिस्स आइतित्थगरस्स जस्सेयं जलंतं गच्छइ चक्कं सव्वत्थ अपराजियं । आयावणी ओहावणी मोहणी थंभणी जंभणी हिलि हिलि कालि कालि चारणाणं भंडाणं भोइयाणं अहीणं दाढीणं नहीणं सिंगीणं वेरीणं चोराणं जक्खाणं पिसायाणं मुहबंधणं दिट्ठिबंधणं करेमि ठः ठः स्वाहा" ॥

पुन्नपरामिट्ठिवन्ना बावत्तरि(७२) पणपएसु चालीसा(४०) ।
अहवा नंदिपएसुं छसु वन्ना हुंति बावन्ना(५२) ॥१॥

यदुक्तम्—

सर्वविद्यास्मृतावादौ पूर्णा पञ्चनमस्कृतिः ।
यद्वा पञ्चपदी वाच्या मुनिना पणवादिमाः ॥२॥

यदिवा—

नमो जिनावधि(१-२)जिनाः परात्(३) सर्वाद्(४) अनन्ततः ।
अवधिजिनाः केवलि(६)जिनेभ्यो नम इत्यपि ॥३॥

तदनु—

पणवो नमो भगवओ विज्जा पज्जंतवन्नबत्तीसं(३२) ।
अपराजियपज्जंता जुँपमुहा वन्नतेयाला (४३) ॥४॥

चउ(४) चउ(४) ति(३)ति(३)तिग(३) चउ(४) चउ(४) तिग(३)
चउ(४) चउ(४) सत्तगं तिगाणं(३-३-३-३-३-३-३) तु ।
चउ(४) पंच(५) पंच(५) तिग(३) दु(२) दु(२)
अट्ठहिया(७८) सत्तरी सव्वे ॥५॥

एवं तिपन्न(३५३)अहियं वन्नसयं उसहसामिविज्जाए ।
तिपयारवुत्तलद्धीपयाण पुरओ भवे एसा ॥६॥

प्राग्भेदः सर्वकार्यार्थं द्वितीयो मोक्षहेतवे ।
तृतीयो ज्ञानकार्येषु एष लब्धिपदक्रमः ॥७॥

श्रीगच्छेट्पदयोग्याय प्राक् प्रतिष्ठामुहूर्त्ततः ।
शुभे दिने प्रदेयाऽसौ साध्या तेनापि तद् यथा ॥८॥
यस्य देवस्य विद्याऽस्ति तस्य चैत्येऽतिशायिनि ।
चतुर्थतपसाऽष्टाधिसहस्रं जातिजैः कुसुमैः ॥९॥
तमर्चयेदथवाऽस्य कराब्जे शालितण्डुलान् ।
मुञ्चत्यष्टाधिसहस्रं विद्यालीनमना मुनिः ॥१०॥
सिद्धायामिति विद्यायां सम्यक् तत्त्वभृतां भृशम् ।
इमां कार्ये प्रयुञ्जीत नान्यथेत्यस्ति जैनगीः ॥११॥
वर्द्धमानोपदिष्टत्वाद् वर्धमानाभिधा इमा ।
इति श्रीवीरचैत्याङ्कसर्वाः साध्यास्तु मन्मतिः ॥१२॥
प्रतिष्ठालय एवाधिवासनांशक्षणेऽथवा ।
सूरिमन्त्रचतुःपीठदानेऽसौ प्राक् प्रदीयते ॥१३॥
प्रतिष्ठांशक्षणे पश्चाद् दातव्याः सप्तमेरवः ।
संसाध्यर्षभविद्यां तु सूरिमन्त्रं प्रसाधयेत् ॥१४॥

अर्हं ॥

तत्साधनाविधिश्चैवम्:—

यस्मिन् देशे चक्री राजा वा राज्यं करोति, यत्र स्वचक्र-परचक्रोपद्रवो न स्यान्न च दुर्भिक्षम्, यत्र च विशिष्टं तीर्थम्, तत्र देशे रम्योपश्रुतिशकुनैर्गुर्वादेशेन गत्वा श्री-ह्री-धर्म-प्रधानजनसंकुले क्षेत्रे स्थित्वा दुष्टनर-तिर्यगीक्षणत्यक्ते श्रीऋषभस्य चन्द्रप्रभस्य श्रीवीरस्य वा चैत्ये, तदभावे निःशल्ये समभूमिकेऽतिस्तोकजनप्रसरे पूर्वोत्तरामुखे धर्मस्थाने श्रीऋषभ-चन्द्रप्रभ-श्रीवीराणामन्यतमजन्मकल्याणके ज्ञानकल्याणके वा विशुद्धदिगाकाशे दिने चन्द्रबले सर्वविकृतीर्विमुच्य पवित्रे चन्दनलिप्ते पटे श्रीसूरिमन्त्रयन्त्रं स्थापयित्वा वहिकापट्टे वा सुगन्धद्रव्यैः श्रीगौतममूर्तिः कनकमयसहस्रपत्रकमलोपर्यालिख्य तदधस्तात् आं क्रों ह्रीं श्रीं आलिख्य वक्ष्यमाणविधिना जापः प्रारभ्यः । तद्यथा—

भूमि-तनु-वसनशुद्धिः शरीररक्षादि च क्रमान्मन्त्रः ।
कृत्वाऽथाह्वानादिकमुद्राः पञ्च प्रकुर्वीत ॥१॥

त्रिधा पालितब्रह्मव्रतः स्तोकाम्भःस्नातः, शुचिश्वेताव्यङ्गवासाः, प्रतिक्रान्तेर्यापथः, शुचि-भूमौ पवित्रासनोपविष्टः सूरिः "ॐ भूरसीभूतधात्री सर्वभूतहिते भूमिशुद्धिं कुरु कुरु स्वाहा"

इत्युच्चारयन् सूरियन्त्रमात्मानं च परितो वासक्षेपं त्रिः कृत्वा भूमिशुद्धिं कुर्यात् ॥१॥
"ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतवाहिनि अमृतं श्रावय श्रावय हुं फट् स्वाहा" इत्युच्चारयन् आत्मनोऽभिमुखा वामहस्तकनिष्ठिकया संगृह्याधःकरौ परावर्त्येते इति गरुडमुद्रया यन्त्रं परितस्त्रिः कुण्डकल्पनाम् ॥२॥
"ॐ अमले विमले सर्वतीर्थजलेपः पः पां पां वां वां अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा" इत्युच्चारयन् वासानञ्जलौ प्रक्षिप्य सर्वतीर्थाम्भांसि तत्र परिकल्प्य सर्वाङ्गस्पर्शेन त्रिः स्नानम् ॥३॥
"ॐ विद्युत्स्फुलिङ्गे महाविद्ये सर्वकल्मषं दह दह स्वाहा" इत्युच्चारयन् स्वस्तिकाकारीकृतोभयबाहुरुभयपाणिभ्यां भुजमध्यस्पर्शेन कल्मषदहनम् ॥४॥
"ॐ विमलाय विमलचित्ताय झ्वीं क्ष्वीं स्वाहा" इति दक्षिणकरस्पर्शेन त्रिर्वक्षःशुद्धिम् ॥५॥
ततः "क्षिपी तं पदोः पवेतं नाभौ । ॐ रक्तं हृदि । स्वानीलं मुखे । हा श्यामं भाले" इति पृथिव्यादिपञ्चभूतैः क्रमोत्क्रमाभ्यां करस्पर्शेन त्रिः सकलीकरणम् ॥६॥

"ॐ भाले कु वामांसे रु वामजानुसंधौ । कु वामांह्रौल्ले(रु) दक्षिणांह्रौ स्वा । वामजानुसंधौ हा" । वामांसे क्रमोत्क्रमाभ्यां वामकरस्पर्शेनात्मरक्षाम् ॥७॥
तेनैवाङ्गुष्ठपृष्ठे "ॐ" अङ्गुष्ठतले "ह्रां" । तर्जन्यां "ह्रीं" । मध्यमायां "ह्रूं" । सावित्र्यां "ह्रैं" । कनिष्ठायां "ह्रः" । ततः करद्वयेऽङ्गुष्ठादिष्वर्हदादिन्यासम् ॥८॥
"ॐ ह्रीं इन्द्राय स्वाहा" इत्यादि भणन् दशदिक्षु वासक्षेपं कुर्यात् ९ ।

ततः श्रीगौतमस्य पीठं चैत्यवृक्षच्छायास्थितं सपादपीठं सिंहासनं छत्रं चामरे विचिन्त्य वासानञ्जलौ क्षिप्त्वा "आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् ! श्रीगौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! अत्र सहस्रपत्रकनककमले एह्येहि संवौषट्" इत्युच्चार्य हृत्कमलात् स्फुरद्रश्मिमण्डलं द्वादशांशं नीत्वा तन्मयीभूय ब्रह्मस्थानेऽभ्युदितं श्रीगौतमं ध्यात्वा तस्मादादायावाहनमुद्रया स्थिरधीराऽऽह्वयेत् । सा च सावित्रीमूलन्यस्ताङ्गुष्ठा सवासाञ्जलिमुद्रा १ । "आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् ! गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! अत्र कनककमले तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः" इत्युच्चार्य सैव मुद्राऽधोमुखीति स्थापनमुद्रया पीठस्थसिंहासनोपरि कमले स्थापयेत् ॥२॥
"आं क्रों ह्रीं श्रीं भग० [० वन् ! श्रीगौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न !] मम संनिहितो भव वषट्" इत्युच्चारयन् ऊर्ध्वाङ्गुष्ठे मुष्टी मील्येते इति सन्निधापनीमुद्रया सन्निधापयेत् ॥३॥
"आं क्रों० [० ह्रीं श्रीं] भग० [०वन् श्रीगौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न !] पूजां यावदत्रैव स्थेयम्" इत्युच्चारयन् अभ्यन्तराङ्गुष्ठे मुष्टी मील्येते इति सन्निरोधिन्या निरुन्ध्यात् ॥४॥
"आं क्रों० [० ह्रीं श्रीं] भग० [०वन् ! श्रीगौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न !] परेषामदृश्यो भव" इत्युच्चारयन् प्रसारिततर्जनीके मध्यमोपरि निवेशिताङ्गुष्ठे मुष्टी इत्यवगुण्ठिन्याऽवगुण्ठयेत् ॥५॥
ततः "अ आ, इ ई, उ ऊ, ए ऐ पूर्वादि दिक्चतुष्के, ओ औ ऊर्ध्वदिशि, अं अः अधोदिशि

नखच्छोटिका विघ्नत्रासाय देयाः ॥६॥

गौतमं परितोऽधोमुख्या सुधां वर्षन्त्या कामधेनुमुद्रया प्रदक्षिणात्रिकेण सजीवतापादनायामृतीकरणम् ॥७॥

"आं क्रों० [ह्रीं श्रीं] भग० [०वन् ! श्री गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न !] सुगन्धिपत्रगन्धादीन् गृहाण गृहाण नमः" इत्युच्चारयन् गौतमोपरि अञ्जलिना बुद्धिकल्पितगन्धादिपूजा ॥८॥

ततः स्वर्णाम्भोजस्थं श्रीगौतमः(मं) प्रातिहार्योपेतं चतुर्विधः श्रीसंघः सदेवीका इन्द्रादयश्च नमन्तीति चिन्तयित्वा "आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि श्रीसूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्र आगच्छन्तु आगच्छन्तु संवौषट्" ।

अत्र तेषां स्वरूपध्यानम्, तद्यथा—

पूर्वस्यां विद्यापीठप्रतिष्ठिता सरस्वती । दक्षिणस्यां मानुषोत्तरपर्वतनिवासिनी सहस्रभुजा त्रिभुवनस्वामिनी । पश्चिमायां पद्मह्रदान्तःपद्मोपविष्टा चतुर्भुजा विजया-जया-जयन्ती-नन्दा-भद्राऽन्विता स्वर्णाभरणभूषिता पुरःश्रेणीस्थनवनिधाना श्रीदेवता । उत्तरस्यां षोडशसहस्रयक्षपतिर्विंशतिभुजो गणिपिटकयक्षराजः । पूर्वादि ४ दिक्षु ६४ इन्द्राः । पूर्वादि ४ दिक्षु १६ विद्यादेव्यः । एवं २४ यक्षाः, २४ यक्षिण्यः, आवाहनमुद्रया पूर्ववत् । हृत्पद्मादाहृवयेत् । ततोऽत्रापि "आं क्रों ०[ह्रीं श्रीं] सर्वेऽपि श्रीसूरि० [०मन्त्राधिष्ठायका अत्र आगच्छन्तु आगच्छन्तु संवौषट्]" इत्यादि भणनपूर्वं स्थापन्यादिमुद्राभिस्तेषां प्रागेव स्थापनादि । नखच्छोटिकाः । अमृतीकरणम् । गन्धादिपूजा । ततः "संवत् अमुकवर्षे अमुकमासे तिथि-वारेऽहममुकसूरिशिष्योऽमुकसिद्धयेऽमुकजापमारभे" इति ध्यात्वा "नमः सद्गुरुभ्यः" इत्युक्त्वा चन्द्रेण राजसरूपं रक्तवायुं सूर्येण द्वेषरूपं कृष्णवायुं रेचयित्वा पुनः शशिना सत्त्वगुणरूपं श्वेतवायुमाकृष्य नाभौ च संस्थाप्य प्रसन्नास्यः सुश्लिष्टौष्ठयुगो दन्तैर्दन्तानस्पृशन् नासायां गौतममूर्तौ वा न्यस्तदृष्टिर्जिह्वामप्यचालयन्नन्तर्जल्पाकारमनाहतनादरूपं वा स्मरणमारभेत । तच्चैवम्—सर्वत्र लब्धिपदानि पीठानि च ज्ञानधनार्थे श्रीपूर्वाणि, वश्याद्यर्थे ह्रीं पूर्वाणि, शान्तकादौ ॐ पूर्वाणि, कर्मक्षयार्थं परमेष्ठिमुद्रया निर्मुद्रं वा ॐ ह्रीं श्रींरहितानि केवलान्येव स्मरेत् ।

द्विवारं स्नानं सुगन्धिविलेपनम् । त्रिधा शुद्धं शीलम् । प्रतिक्रान्ति प्रतिलेखनां चैत्यवन्दनां च विनाऽन्यद्व्याख्या-पठन-पाठनादि त्याज्यम् । सर्वविकृतीर्मुक्त्वा लक्ष्मानः करजापः कार्यः । जापभेदाः पुनरग्रे वक्ष्यन्ते ।

एषा पूर्वसेवोच्यते ।

अस्यां च कृतायां निष्पापः सातिशयश्च स्यात् । लक्षजापान्तर्यथाशक्तिस्मरणां कृत्वोत्तिष्ठासुर्विसर्जनं कुर्यात्, यथा— दक्षिणकरेण मुष्टिं बद्ध्वा तर्जनी-मध्यमे प्रसार्य इत्यस्त्रमुद्रया

गौतमस्यासनं मनाक् चालयित्वा,

ॐ आज्ञाहीनं क्रियाहीनं मन्त्रहीनं च यत् कृतम् ।
तत् सर्वं कृपया देव ! क्षमस्व परमेश्वर ! ॥१॥

इति पठित्वा "ॐ ह्रीं नमोऽस्तु ते भगवन् ! पुनरागमनाय स्वस्थानं गच्छ गच्छ" । यः इति भणन् दक्षिणकरं प्रसार्य हेमाम्भोजस्थगौतमस्योपरि संहारेण भ्रमयित्वा कनिष्ठादि सर्वाङ्गुलीनां संकोचने(नं) नाङ्गुष्ठमूलानयनमिति विसर्जनमुद्रया विसृज्य श्रीगौतमं ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा सुषुम्नया हृत्पद्मे पूरकेण स्थापयेत् । यतस्तस्मादाहूय स्थापितोऽभूत् । ततोऽस्त्रमुद्रया क्षोभणं कृत्वा,

ॐ आज्ञाहीनं०[०क्रियाहीनं० मन्त्रहीनं च यत् कृतम्] ।
तत् सर्वं कृपया देव ! क्षमस्व परमेश्वर ! ॥

इत्युच्चार्य "ॐ ह्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायकाः पुनरागमनाय स्वस्थानं गच्छन्तु गच्छन्तु" यः इति पठन् विसर्जनमुद्रया सूरिमन्त्राधिष्ठायकान् प्रागिव ब्रह्मद्वारेण हृत्पद्मे वहिर्वद् गौतमं परितः सरस्वत्यादीन् न्यसेत् । ततः "पढमपए मुनिविट्ठा" इति स्तुतिपाठः । ततोऽशनादि कार्याणि कृत्वा पुनः स्मरणप्रारम्भे पूर्ववद् भूशुद्ध्यादिविसर्जनं च क्षोभणादि कुर्यात् ।

अर्थान्तरमेवोच्यते—

तत्राद्यपीठं विद्यापीठं नाम । तत्र गच्छेशमन्त्रपटेऽष्टादशलब्धिपद्यादि पसिज्झउ—स्वाहान्तं पञ्चनवत्यधिकशताक्षरमात्रम्(१९५) सामान्यसूरिमन्त्रपटे तु षोडशलब्धिपद्यादि—पसिज्झउ स्वाहान्तं चतुःसप्तत्यधिकशताक्षरमात्रम्(१७४) । अस्याधिष्ठात्री सरस्वती, तस्याः पूजास्तुती कुर्यात् ।

आराधना-तपोविधिस्त्वयम्—

उ नि आ नि आ नि आ नि उ इगपणिगपणेगपणिगइगमेगं ।
चिंतण-पढणं विकहाचाओऽह्वोरत्तणु ठाणं ॥१॥

ओ (उ) १ नि ५ आ १ नि ५ आ १ नि ५ आ १ नि १ उ १—एवं दिन २१ कोटचंशतपः । अनेन तपसा महाफलम्, अन्यथाऽल्पफलम् । पद्मासनस्थः पूर्वामुख उत्तरामुखो वा परमेष्ठिमुद्रया गरुडमुद्रया वा सहस्रद्वादशकं जपेत् । श्वेतध्यानेन सामान्यतः सर्वसिद्धिकरम् । उक्तं च—

एकविंशत्यहान्यर्कसहस्र १२ प्रमितो जपः ।
कोट्यंशतपसा शान्तिलाभ-वाग्-बुद्धिसिद्धये ॥१॥

परमेष्ठि-गरुडमुद्रायुगेन जापोऽस्य देवतेन्दुनिभा ।
पुस्तकमभयं मुक्तास्रजं वरं तन्वती भुजचतुष्के ॥२॥
हंसेऽम्बुजे निविष्टा वाग्बीजेऽथान्तरात्महंसे वा ।
ब्राह्मीव पुण्डरीकं सरस्वती गोतमं नमति ॥३॥
गोतमनन्ता(न्त्या ?) देव्या पुत्रदृशा वीक्षितः प्रदत्तवरः ।
पञ्चमहाव्रतनिष्ठो युगप्रधानागमो भवति ॥४॥

तथा श्रीगच्छेशा अप्येवमेव पूर्वं सामान्य श्रीसूरिमन्त्रं साधयित्वैकविंशति(२१)वर्णमात्रं स्वाहान्तं लब्धिपदद्वयं १२ सहस्राणि जपेत् । अक्षीणकोशत्वं सर्वत्राप्रहतयशस्त्वं च स्यात् । तथा क्षीराश्रवादि लब्धिपदानि षट्, सहस्राणि दश(१०) श्वेतध्यानेन जप्यन्ते श्वेतजपमालया षष्ठलब्धिपदान्ते च,

"जमियं सारस्सयं पउंजामि तं मे सारस्सयं पसिज्झउ स्वाहा" इति वाच्यं सिद्ध-सारस्वतम् । प्रथमपीठे १२ सहस्रजापादनु होमः कार्यः । तद्विधिश्चायम्—
हस्तमात्रं चतुरस्रं कुण्डं भौमं हसन्तीमयं वा कृत्वाऽरणेर्वा भानुकान्ताद् वा तत्राग्निं प्रज्वाल्य मन्त्रेण प्रतिष्ठापयेत् । स चासौ "मनोर्जूतिर्जुषतास्य ह्यस्य बृहस्पतिर्यज्ञमिमं तनोत्वरिष्टं यज्ञगिं समिमं दधातु विश्वे देवाः स इह मा दयन्तामों (म ओं) प्रतिष्ठ" । वार ७ भणित्वाऽक्षता ज्वालाकरालेऽग्नौ क्षेप्याः । अग्नेश्च सप्तजिह्वाः स्मरेत् । तास्वीशान-जिह्वायां मध्यजिह्वायां वा जुहुयात् । सप्तघृताहुतयो विद्यापीठोच्चारणेन अथवा दशांशेन होमः । सचैवम्—

गरुडाख्यतण्डुलघृतैकवर्णश्वेतगोपयःखण्डमयीः १२ शतमाना गुटिकाः कृत्वा विद्यापीठोच्चारपूर्वं जुहुयात् । पश्चात् केषाञ्चित् फलदुकूलादीष्टवस्तूनां त्रिस्त्रिः कत्यपि होमाः । ततः पूर्णाहुत्यर्थं घृतभृतनालिकेरस्य । तदा चेदं वाच्यम्—

"इमां पूर्णाहुतिं भगवति ! सरस्वति ! प्रतीच्छ मम कामितं कुरु कुरु स्वाहा" । यावन्नालिकेरं सर्वं तावत् प्रतीक्ष्यम् । अग्निं च महाघृतप्लवेन दीपयेत्, 'घृतहीनं दहेद् राष्ट्रम्' इति वचनात् । तद् भस्म संगृह्य स्वयं धार्यमिष्टेभ्यो वाऽल्पं देयम्, शान्ति-तुष्टिपुष्टिहेतु । अनयैव रीत्या महाविद्योपविद्यापीठयोरपि होमः । नवग्रहाहुति-होमौ स्व-स्वा-धिष्ठायिकादेवतानामादाय स्व-स्व-मन्त्रेणैव । एवं च तपो-जाप-होमैराराधिते प्रथमपीठे सूरिः सरस्वती १, रोगापहारिणी २, विषापहारिणी ३, बन्धमोक्षिणी ४, श्रीसंपादिनी ५, परविद्याच्छेदिनी ६, दोषनाशिनी ७, अशिवोपशमनी ८ । एता अष्टमहासिद्धीः स्वस्य परस्यापि साधयति । कोऽर्थो यदा स्वस्यान्यस्य वा सारस्वतमुत्पादयितुं रोग-विषं हन्तुं

बन्धं छेत्तुं श्रियं कर्त्तुं कार्मणादि हन्तुं दोषं नाशयितुं मारिं शमयितुमीहते तदा प्रथमपीठं स्मरेत्। स्वल्पस्मरणेनापि सिद्ध्यति। श्रीमानतुङ्गसूरिभिराभिरेवाष्टविद्याभिर्गर्भितं 'यैः शान्तरागं' इत्यादि 'जलभारनम्रैः' इत्यन्तं काव्याष्टकं कृतम्। एतच्च काव्याष्टकं 'ज्ञानं यथा त्वयि' इति नवमकाव्ययुतं प्रातः प्रत्यहं यः पठेत् स सारस्वतादीरष्टसिद्धीराप्नोति परं च प्रापयति।

इत्याद्यपीठसाधनाविधिः ॥

द्वितीयपीठे—ॐ नमो भगवओ इत्यादि विज्जा यावत्, अक्षर ३३ एषा बाहुबलीविद्या स्वप्नाद्यर्थम्। ततो वग्गु वग्गु इत्यादि महुमहुरे यावद् वर्णाः २२ सौभाग्यविद्या। ततो हिलि हिलि इत्यादि आयरियकालि यावद् वर्णाः ३० जयादि विद्या। एवं सर्वाक्षर ९३। अस्य पीठस्याधिष्ठात्री मानुषोत्तरशिखरवासिनी सहस्रभुजा त्रिभुवनस्वामिनी।

आराधना-तपोविधिश्चायम्—

उ नि आ नि आ नि उ इगेगतिचउदुगदुइगपुव्ववावारो।
सविसेसो जिणथव-चत्त-मंतडसयं चउस्सग्गे ॥

एवं दिन १४ मुख्यकल्पेषु तु उपवासो १, रूक्षान्नम १, आचाम्लत्रितय(३)मपरसचतुष्कम्(४)। (१) आचाम्लमपरसयुगम् (२), उपवासस्त्र्यधिकदश १३ दिवसाः इत्यस्ति उभयमपि प्रमाणम्। जिणथवचत्तत्ति—लोगस(स्स) ४० चिन्त्या कायोत्सर्गे मन्त्राष्टोत्तरशतं च नित्यं चिन्त्यमुत्सर्गे। एवं तपः कुर्वन् प्रथमं बाहुबलीविद्यां श्वेतध्यानेन सहस्र १२ स्मरेत्। होमः प्रथमपीठवदत्रापि। उत्पन्नेन कार्ये ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य रजोहरणमुखवस्त्रिके पुरो मुक्त्वा कायोत्सर्गेऽष्टोत्तरशतं स्मरेत्। शुभे बाहू ऊर्ध्वमुत्तिष्ठतः, अशुभे त्वधः पश्चान्मुखं वलित्वामिथो मिलतः। वादादावस्याः १०८ जापेऽपराजितत्वं प्रत्यनीकोपशान्तिः। अस्यां च जप्यमानायां शकुनोपश्रुत्यादि सत्यमेव स्यात्। अत्र मन्त्रविशेषो लिख्यते—

"ॐ ह्रीँ बाहुबलि-महाबाहुबलिपदात्तु गिरिमहागिरितः।
वीरादिबाहुबलये स्वाहा"[1] मन्त्रः सितनिपट्टे ॥१॥
आलिख्य सुगन्धिदलैः सूर्यसहस्रैस्तु जातिकुसुमानाम्।
जप्तः प्रश्ने दक्षिणबाहुस्फुरणे शुभं प्रष्टुः ॥२॥
आलिख्य पादुके द्वे परतो वदने सचन्द्रचन्दनतः।
सत्पट्टे बाहुबलेः सितपत्रसुमैः समभ्यर्च्य ॥३॥

---

१ ॐ ह्रीँ बाहुबलिमहाबाहुबलिगिरिमहागिरिवीरबाहुबलये स्वाहा ॥

उत्सर्गे पञ्चशतीं "ॐ किरि किरि लम्बवाहुमत्र नमः"।
जप्त्वा शीर्षे कृत्वा शयने च शुभाशुभादेशः ॥४॥

बाहुबलीविद्यासिद्धेरनु वाग्वादिसौभाग्यविद्यां पीतध्यानेन सौभाग्यमुद्रया षोडश (१६)सहस्राणि–[१६०००] जपेत्। जपमालाऽपि हैमी कृमिजादिमयी वा पीता, होमोऽग्रेतन एव। एकत्रापि कृतेन होमेन विद्याद्वयसिद्धिः। अनया कृपणोऽपि दाता राजकुलादौ सर्वत्रादेयवचनता च तदनु हिलि हिलि इत्यादि जयादिविद्यां पीतध्यानेन गरुडमुद्रया १२ सहस्राणि जपेत्। होमोऽग्रेतन एव। अनया जयविजया जितत्वापराजितत्वानि स्युः। जयः स्वदेशे विजयः परदेशे। अजितत्वमरिपु अपराजित्वं परवादिपु विद्यात्रिकेण॥ [इति] द्वितीयं पीठम्॥ २ तृतीयपीठे–इरियाए इत्यादि कालि–महाकालि यावदक्षर–३५। एतदधिष्ठात्री च पउमदहपउमनिलया इत्यादि गाथोक्तरूपाः विजया–जया–जयन्ती–नन्दा–भद्रान्विता श्रीदेवी। तपोविधिरेयम्—

उ नि आ नि आ नि उ इगट्टपंचसत्तेगदुइग तइयपए।
उ१ नि८ आ५ नि७ आ१ नि२ उ१–एवं दिन २५।

अत्रापि लोगस(स्स) ४० कायोत्सर्गे १०८ मन्त्रश्च चिन्त्यः प्रत्यहम्। एवं प्रोक्ते तपः कुर्वन् सितध्यानेन सहस्राणि १२ जपेत्। सम्राडपि वश्यः, तथासंदिग्धार्थनिश्चेष्टस्वप्नविपये उपोष्य सितध्यानेन पोडशसहस्रजापे सारस्वतमव्यभिचारि तथा नित्यं १०८ स्मरणेन शिष्यलब्धिः। शापोऽनुग्रहशक्तिरादेयगीस्ता पूर्वगुरुसिद्धेरल्पबहुत्वेनाच्छिन्नता च। तथैतज्जपिताऽक्षतानां शीर्षे गृहे च क्षेपे ऋद्धिः स्यादतः श्रावकाणां शिष्याणां च मौलौ वासक्षेपोऽनेनैव कार्यः विशेषतो योगारम्भे।

[इति] तृतीयपीठम्॥ ३

चतुर्थपीठे—इरि इरि कालि इत्यादि आयरिय आयरियकालि यावदक्षर ४६॥

अस्याधिष्ठाता—

अणपणपन्निपइट्टो वीसभुओ मंतपीढहिट्टाया।
सोलसहं सहस्स जक्खाण सामिओ जयइ गणिपिडगो॥

तपोविधिरेयम्—

उ नि आ उ इगपणंगिगतुरिए पुव्वो विही समग्गो वि।
उ१ नि५ आ१ उ१ एवं दिन ८।

अत्र परमेष्ठिमुद्रया जापः सितध्यानेन सहस्रद्वादश (१२)–[१२०००]। होमो नास्ति ।

"नराधिष्ठायको मन्त्रो न होमस्तत्र यत्र तु ।
अधिष्ठात्री भवेन्नारी सा विद्या होमसंयुता ॥"

इति वचनात् ।

अनेनैकेनैव पूर्वपीठत्रयोक्तं सर्वं सिद्ध्यति। [1]मन्त्रपीठं हि भगवतामेकोनविंशत्यतिशयप्रतिहार्याष्टकरूपम्। अत्र देवानां देवेन्द्राणां न्यासः। यथा इरि इरीति किरि किरीति कल्पेन्द्राणाम्,गिरि गिरीति भवनपतीन्द्राणाम् ,पिरि पिरीति व्यन्तरेन्द्राणाम् ,सिरि सिरीति ज्योतिपेन्द्राणाम् , हिरि हिरीत्यमलस्वामिगणिपिटकप्रमुखसामानिकानाम् , आयरिय आयरियेति लौकान्तिकानाम्। कालः सातिशयक्रियानिष्पादन लक्षणः। सोऽस्तीत्येषां [2]तीर्थकृतां पञ्चकल्याणकैकोनविंशत्यतिशयप्रातिहार्याष्टकोपासना। स्वर्णवृष्टिः, समवसरणरचना, गणधराणामभिषेकः। अप्रतिहतशासनताऽविलम्बेन तीर्थप्रवृत्तिरविच्छिन्नपञ्चाचारपालकत्वं संघश्रीसंपादकताधर्ममर्यादा-मिथ्यात्वानभिभूतत्वं गुरुत्वप्राप्तिर्भक्तोपधिलाभो दुष्टराज-दैवतोपसर्गस्खलनं वादिनिराकृतिर्दुर्भिक्षकान्तारोल्लङ्घनं सिद्धान्तार्थज्ञानं शापानुग्राहशक्तिर्गुरुतपोनिर्वाहस्तीर्थश्रुतशिष्यस्थापना एताः सातिशयक्रियास्तेषाम्[3] ॥

[इति] चतुर्थपीठम् ॥

पञ्चमपीठे—इरि मेरु इत्यादि स्वाहान्ताक्षर ३२। अधिष्ठातारश्चतुः षष्टिः (६४) इन्द्राः। षोडश विद्यादेव्यः(१६)। २४ यक्षाः। २४ शासनदेव्यः ।

तपोविधिरेयम्—

मोणेण सुरहिदव्व चिय गोयमतप्परेण य तिसंज्झं ।
झाणं इत्थिअदंसणमंतपए सोलसायामा (१६) ॥१॥

आचाम्लंनिरन्तरम्। अस्य लक्षजापाद् गोतमतुल्यः स्यात्। लक्षत्रयजापात् तृतीयभवे सिद्ध्यति। अयं मन्त्रराजः पूर्वोक्तानां पीठानां स्वामी, मेरुशब्देन आर्हन्त्यम्। अतोऽनन्तज्ञान–दर्शन–वीर्यानन्दसिद्धिर्ध्यातुर्नित्यस्मरणेन स्यात्। मन्त्रराज्यस्य मोक्षरूपत्वात्। नित्यं कर्मक्षयार्थं १०८ स्मरणारिपुक्षयार्थं च मासमेकं कृष्णध्यानेन कृष्णपुष्पैर्जापस्ततश्चक्रमुद्रया कृष्णध्यानेन मासं सदा १०८ ध्येयः। महानैष्ठिकस्य मन्त्रराजसिद्धौ मन्त्रसहस्रं विद्यासहस्रं च

---

१ मन्त्रपीठं चतुर्थपीठमेव। २ येषां तीर्थकृतां कल्याणक५–अतिशय१९–प्रातिहार्य(र्याः) ८— अमीषां उपासनेति सेवना। तीर्थकरा एतान् सेवन्ते इत्यर्थः ॥ ३ यदुक्तं कालः सातिशयक्रियानिष्पादन लक्षणः तद्धेतोः सातिशयक्रिया उक्ताः ॥

प्रसङ्गेन सिद्धयति । तथा कुङ्कुम-चन्दन-कस्तूरीभिः कांस्यपात्रे मन्त्रराजं विलिख्य दिन २१ पूजयेत् । प्रत्यहं १०८ जापश्च क्षुद्रदैवतकृतरोगोपद्रवनिवृत्तिः, सर्ववाञ्छितफलावाप्तिश्च ॥

[इति] पञ्चमपीठम् ॥

इह च प्रथमादिपीठेषु स्मर्यमाणेषु क्रमाद् मतिश्रुता-ऽवधि-मनःपर्याय-केवलज्ञाना-न्युन्मीलन्तीति वृद्धाः । तथा [1]पञ्चप्रस्थानमयोऽप्येष श्रीसूरिमन्त्रः कर्मक्षयार्थं परमेष्ठिमुद्रया शुक्लध्यानेन, सौभाग्यार्थं योनिमुद्रया रक्तध्यानेन, वश्यार्थं सौभाग्यमुद्रयोत्तप्तहेमध्यानेन । रिपुक्षयार्थं चक्रमुद्रया कृष्णध्यानेन त्रिसन्ध्यं ध्येयः । यदा मरकरोगदोषादिकं पुनः पुनरुत्पन्नं नाशयितुमिष्यते, अभूतस्य चानुत्पत्तिं तदा चन्दनेन सचन्द्रेण स्थालं लिप्त्वा छायाशुष्कं कृत्वा जातिलेखन्या द्वादशप्रतोलीप्राकारत्रयादिकं यथाऽऽगमं समवसरणमुत्कीर्य तदन्तर्जिनमूर्ति-श्चैत्यद्रुमादि प्रातिहार्ययुग् लिख्यते । तदासनाधः सकुटुम्बोऽमुकोऽमुकग्रामोऽमुकस्त्रीत्यादि यथाकार्यमक्षराण्युत्कीर्यन्ते । तत्रा(त्र) स्थाले १०८ पुष्पैः सर्वसूरिमन्त्रं जपेत् । ततः स्थालं वहत्कुण्डिकादौ त्रिगढीउपरि धृत्वा मन्त्रं भणद्भिरष्टोत्तरशत(१०८)कलशैः स्थालप्रतिमायाः स्नात्रं कृत्वा तत्पुष्पाम्बुचन्दनाद्येकत्र गर्गर्यादौ क्षिप्त्वा मार्याक्रान्ता नृ-तिर्यञ्चः पाय्यन्ते । आच्छोट्यन्ते च सर्वे सुस्थाः स्युः । तथा प्रातश्चतुर्दिक्षु मन्त्रमेतमूर्ध्वञ्जुरञ्जलिं[2] कृत्वा सर्व-मेकैकवारं भणेज्जनाकृष्टिः । तथा दीपोत्सवदिने उपोष्याचाम्लं वा कृत्वाऽस्य जाप-मारभेत शतपत्रीपुष्पैर्गरुडाक्षतैर्वा[3] १०८ प्रत्यहं जपेत् । एवं दिन २१ अभिग्रहः कोऽपि ग्राह्यः । वर्षं यावदृद्धिवृद्धिः स्यात् । पुष्पाण्यक्षतांश्च धारयेत् । इष्टाय दद्यान्महत्यै श्रिये । यद्वा वासान्तः संचूर्ण्य वश्यार्थे शीर्षे क्षिपेत् । २१ दिने जापे पूर्णे पञ्चपीठाधिष्ठायकानां सरस्वती १-त्रिभुवनस्वामिनी २-विजया ३-जया ४-जयन्ती ५-नन्दा ६-भद्रा ७-लक्ष्मी ८-गणिपिटक १, इन्द्र ६४, विद्यादेवी १६, यक्ष २४, यक्षिणी २४-एवं १३७ । तथा गौतम १-क्षेत्रपाल १-गुरुपादु(दु)का, एवं १४० । मोदकाः खारिकादिफलानि वा पत्र-पूगानि वा ढौकयेत् । कर्पूरादिना पूजयेत् । एवं प्रतिवर्षं कृते ऋद्धिः श्रीगच्छस्य । सर्वत्र स्मरणार्थमात्मानं मेरुचूलासिंहासनस्थाष्टदलाम्भोजकर्णिकास्थं प्रवचनमुद्रानिपन्नं(ण्णं ?) छत्रचामरेन्द्रादि ऋद्धिमन्तं श्रीगौतममेव चिन्तयेदैश्वर्यलाभः । तथाऽन्दवर्षाभावे गोमयगो-मुखं तदन्तश्चान्दनं प्राकारं कारयेत्, तदन्तर्गौतमं सिंहासनादिश्रीमन्तं चिन्तयेत् । वार १०८ मन्त्रं स्मरेत् । मन्त्राक्षराणि तत्र विवक्षितद्रङ्गादौ दुग्धममृतं क्षरन्ति । स्थानमिदं प्राकारत्रय-मयसमवसरणमध्यगतमुपरि पतता दुग्धेनामृतेन प्लाव्यते इति ध्यानं दध्यात् । मण्डगितु-र्वा सेसिच्यतेऽन्द इति । तथाऽर्हतः सुधासारवर्षिच्छत्रत्रयतले पद्मासनेनार्हद्(द)ष्टात्रा-

---

१ प्रस्थानं पीठम् । २ ऊर्ध्वञ्जुः ऊर्ध्वं आयुकः ॥ ३ गरुडतन्दुलैः भंगितशालिभिः ॥

स्मानं निविष्टं संकल्प्य सूरिमन्त्रं स्मरतः परमैश्वर्यलाभ इति ॥

अथ श्रीसूरिमन्त्रपटलेखनविधिः—

श्रीसूरिमन्त्रपटे सप्तवलयानि। तत्र प्रथमवलये चतुर्विंशतिकोष्टकाः। तेषु चतुर्विंशति-श्रीजिनेन्द्रास्तन्नामानि वा ॥ द्वितीयवलये अष्टादशकोष्टकाः। तत्र कोष्टकषोडशके षोडश-लब्धिपदानि। सप्तदशकोष्टके—"एएसिं सव्वेसिं नमोका(क्का)रं किच्चा जमियं विज्जं पउं-जामि"। अष्टादशकोष्टके—"सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा"। विज्जाणं पीठं।१। एवमस्मिन् द्वितीयवलयेऽष्टादशकोष्टकेषु मुख्यमन्त्राक्षरसर्वसंख्या नवत्यधिकं शतम् १९०। विज्जाणं पीठं इति तु पीठनाम ॥ तथा तृतीयवलये—एकादशकोष्टकाः। तेषु प्रथमे—"ॐ श्रीइन्द्रभूतये नमः। द्वितीये—"ॐ श्रीअग्निभूतये नमः"। तृतीये—"ॐ श्रीवायुभूतये नमः"। चतुर्थे—"ॐ श्रीव्यक्ताय नमः"। पञ्चमे—"ॐ श्रीसुधर्म्माय नमः"। षष्ठे—"ॐ श्रीमण्डितपुत्राय नमः"। सप्तमे—"ॐ श्रीमौर्यपुत्राय नमः"। अष्टमे—"ॐ श्रीअकम्पिताय नमः"। नवमे—"ॐ श्रीअचलभ्रात्रे नमः"। दशमे—"ॐ श्रीमेतार्याय नमः"। एकादशे—"ॐ श्रीप्रभासाय नमः" ॥ तथा चतुर्थवलये—"ॐ नमो भगवओ बाहुबलिस्स पन्ह(ण्ह)समणस्स" इत्यादि आयरिय कालि स्वाहा। महाविद्यापीठम्।२। अस्मिन् वलये मुख्यमन्त्राक्षरसप्तनवतिः(९७)। महा-विद्यापीठं इति तु पीठनाम ॥ तथा पञ्चमवलये—"ॐ इरियाए(ए) किरियाए" इत्यादि कालि महा-कालि स्वाहा। उपविद्यापीठम्।।३। जापः १२००० जात्यादिभिः पुष्पैर्जप्तोऽयं सारस्वतः। अस्मिन् वलये स्वाहा यावद् मूलमन्त्राक्षर(राः) अष्टत्रिंशद्(३८) ज्ञेयाः। ततो यदुपविद्या-पीठं तत् पीठनाम। ततो यज्जापादि तद् वलयपूरणाय, मन्त्राक्षरस्वरूपज्ञापनाय च ज्ञेयम् ॥ तथा षष्ठवलये—"ॐ इरि इरि कालि किरि किरि कालि" इत्यादि "आयरिय आयरिय कालि स्वाहा"। मन्त्रपीठम् ।४। अस्मिन् वलये मुख्यमन्त्राक्षराः एकोनपञ्चाशत्(४९)। मन्त्र-पीठं इति तु पीठनाम ॥ तथा सप्तमवलये—"ॐ इरि मेरु किरि मेरु" इत्यादि "आयरिय मेरु स्वाहा"। मन्त्रराजः।५। जापः १००००० । अस्मिन् वलये मुख्यमन्त्राक्षरत्रयस्त्रिंशत्(३३), ततो मन्त्रराज इति पीठनाम। ततो जापप्रमाणं वलयोद्वरितस्थानपूरणाय जापप्रमाणज्ञानाय च। तथा मध्ये सिंहासनोपरिस्थकमलोपविष्टा श्रीगौतमस्वामिमूर्तिः। मूर्ति(र्त्ते)रुपरि उभयतो गजेन्द्रावभिषेकं कुरुतः। मूर्त्तेर्दक्षिणपार्श्वे 'ॐ ह्रीं श्रीं' इति मन्त्रराजाक्षरत्रिकं लिखेत्। वामपार्श्वे तु 'शिव–शान्ति तुष्टि–पुष्टीः कुरु कुरु स्वाहा' इत्यक्षराणि लेख्यानि। तथा मूर्त्तेः परितः चतुर्दिक्षु चतुःषष्टीन्द्राणां षोडशविद्यादेवतानां चतुर्विंशतियक्षाणां चतुर्विंशतियक्षिणीनां च स्थापनाय चतुर्भागीकृता अङ्का न्यस्याः। यथा चतुर्दिक्षु षोडश–षोडश–रूपोऽङ्को लिख्यते। सर्वमीलने चतुःषष्टिः—एवं सर्वत्र।

अथ श्रीसूरिमन्त्रपटलेखनविधिः—

तथा पटस्थपीठपञ्चकलिखितसकलमन्त्राक्षरसंख्या सप्ताधिकचतुःशतीमाना (४०७) विज्ञेया । सप्तमेरुयुक्तायां श्रीचन्द्रवाचनायां पुनर्या सर्वाक्षरसंख्या ३७६, स्वाहायुक्ता ३७८ प्रमाणा वर्त्तते । तत्र प्रणवः प्रतिपीठप्रान्तं स्वाहा चेत्यक्षराणि न गृहीतानि । तत्कारणं तत्र स्वयमेवोक्तमस्ति । अत्र च पटे यथार्हस्थाने प्रणवग्रहणात् प्रतिपीठप्रान्तं स्वाहाऽक्षरग्रहणाञ्च अक्षरवृद्धिर्विज्ञेया । यदा तु अयं श्रीसूरिमंत्रः पटे लेख्यते, तदा अक्षर ४०७ मानो लेख्यः। यदा च श्रीचन्द्रवाचनायां तदा अक्षर ३७६, स्वाहासहितः ३७८ मानोऽयं ज्ञेयः। अत्राप्टादशकोष्टकलेखने पूज्या इदं कारणं वदन्ति, श्रीगच्छेशमन्त्रपटेऽप्टादशलब्धिपदानि स्युस्तत्र सप्तदशकोष्टके 'ॐ नमो सव्वलद्धीणं'। तस्याधः 'सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा' इति एतल्लब्धिपदद्वयफलं चेदम्—

अक्षीणमहानसिकाजापादक्षीणकोशता ।
सर्वलब्धिजपान्नित्यं सर्वत्रास्खलितं यशः ॥१॥

विशेषकार्ये सुरभिद्रव्यैः पात्रे एतत्पदद्वयमालिख्याष्टोत्तरसहस्रपुष्पैर्जपेत्(१००८) । फलावाप्तिः स्यादेव। एवमत्रैकविंशत्यक्षरवृद्ध्या श्रीगच्छेशमन्त्रः पटेऽष्टाविंशत्यधिकचतुःशताक्षरमानो ज्ञेयः। इति तत्त्वम्।

इति श्रीमदञ्चलगच्छे श्रीसूरिमन्त्रपटलेखननामा यश्चिरं नन्दतात् ॥

अथ ध्यानविधिः—

[1]शाब्दाज्जापान्मौनस्तस्मात्[2] सार्थस्ततोऽपि चित्तस्थः ।
श्रेयानिह यदिवाऽऽत्मध्येयैक्यं[3] जापसर्वस्वम् ॥
अथवा [1]रेचक-[2]पूरक- कुम्भाः [3][4]४-५-६ गुणत्रयं[7]स्थिरकृति-[8]स्मृती [9]हक्का ।
[10]नादो [11]ध्यानं[12]ध्येयैकत्वं [13]तत्त्वं च जपभेदाः ॥१॥
एकान्तरम्यभूमावुपविश्य सुखासनो जिताक्षगणः ।
गुरुभक्तः प्रकृतिशुचिर्दृढधर्म्मा ध्यातु(न)मुद्यतते ॥२॥
[4]ब्रह्माध्वना दिनकृतं विरिच्य रोषं तमोगुणं च समम् ।
रागं च राजसगुणं कृष्णास्यमर्कमार्गेण ॥३॥

१ शाब्दाज्जापाद् मौनो जापः श्रेयान्। २ मौनादपि जापात् सार्थ [:]अर्थसहितो जापो रम्यः। ३ आत्मनः ध्येयस्य च ऐक्ये आत्मध्येयैक्यम् ॥ ४ गुणत्रयं सत्त्वरजस्तमोगुणरूपम्। ५ जपभेदाः १३ वर्ण्यन्ते।

[1]आक्षिप्य [2]वीतरागं सत्त्वगुणं पूरकेण चन्द्रपथे ।
कुम्भेन स्थिरयित्वा ध्यायति शान्त्यै च बन्ध-मोक्षाय ॥४॥

विक्षिप्य सत्त्वमुज्ज्वलमाक्षिप्य रजो वशीकृतिस्तम्भे ।
आक्षिप्य तमश्च रया द्वेषोच्चाटनमृतीः कुर्यात् ॥५॥

यद्वा प्रागुक्तवक्ष्यमाणं मन्त्रपदं रेचनात् पुरः पश्येत् ।
आक्षिप्य पूरकेण तु हृदि कुम्भेन स्थिरीकुर्यात् ॥६॥

रेचकतो द्वेषमृती पूरकतो वश्यलाभसंक्षोभान् ।
कुम्भकतोऽरिस्तम्भं कुर्वीत त्रिगतमन्त्रपदैः ॥७॥

व्यालातपशीतरुजा क्षुधावेशेऽपि मधुरसक्तादौ ।
न क्षुभ्यति मन्त्रपदे लीनमनास्तत्स्थिरीकरणम् ॥८॥

मन्त्रस्य हृदि स्मरणं नासाग्रे दृक् स्मृतिः सकृत् सा [3]तु ।
द्वित्रिरियं परिवृत्तिर्निःशब्दहृदेकतां प्राप्ता ॥९॥

सहसा रोषहृका मन्त्रान्ते क्षोभदा ग्रहाद्यपहा ।
यद्वा[4] निःश्वासे हस्तत्सहचारी स उच्छ्वासे ॥१०॥

शून्यशिरस्त[द्]द्वयमयमेके सर्वं स्मरन्ति मन्त्रपदम् ।
नादो भृङ्गध्वनिरिव [5]शङ्खिन्युत्थस्त्वनाहतो नादः ॥११॥

ध्यानं तु वर्णमण्डलतत्त्वानुगमत्र लब्धिमन्त्रपदम् ।
श्वेतं भू-जल-मण्डलतत्त्वगतं शान्तिपुष्टिदं विषहम् ॥१२॥

अरुणं तु वह्निमण्डलतत्त्वं प्राक् तत्त्वगं च वश्याय ।
पीतं भूमण्डलतत्त्वगं च कुर्यान्मुखं स्तम्भम् ॥१३॥

---

१ आक्षिप्य आकृष्य ततः कुम्भेन मध्ये स्थिरयित्वा ध्यायति । २ गतरागं सत्त्वगुणं चन्द्रमार्गे पूरकेण । ३ तुः पुनः सा स्मृतिः द्विः त्रिः क्रियते इयं परिवृत्तिरुच्यते । कथंभूता निःशब्दहृदेकतां प्राप्ता । ४ यद्वा योगिनो हंस इति मन्त्रपदं स्मरन्ति । योगिनां निःश्वासे हः किंभूतो ह[ः] ? शून्यशिराः शून्यं शिरसि(रः) यस्यासौ शून्यशिराः 'हं' इत्यर्थः । तस्य हस्य सहचारी सः परं सः उच्छ्वासे योगिनां ज्ञेयः । तद्द्वयमयं हंस इति । वर्णद्वयमयं मन्त्रपदम् । ५ शङ्खिनी आदिकुण्डलिनी तत उत्थः, अनाहतो नादः ।

धूम्रं च वायुमण्डलतत्त्वगमुच्चाटनं सुहृद्वेषम् ।
कृष्णं व्योमान्तरगं मृत्युं कुर्वीत न प्रयुञ्जीत ॥१४॥
ध्येयः सातिशयजिनो गणधरदेव्यादिमन्त्रवर्णा वा ।
ध्येयेन प्राणानामैक्यं सर्वत्रगं तदेकत्वम् ॥१५॥
प्रविशति पूरक-कुम्भकपवने चान्द्रेऽर्द्धरात्रपूर्वान्हे(ण्हे) ।
वाच्योऽक्षरः शुभार्थे व्यस्ते व्यस्तार्थके इदं तत्त्वम् ॥१६॥
षट्कोणाकृतिदेहे विन्यस्या अक्षरास्तथा स्वान्तम् ।
तत्तद्वर्णाकारं कृत्वा ध्यायति स सिद्धिपदम् ॥१७॥
यत् पूर्वं नाभेय[:] श्लोकत्रिंशतानि पुण्डरीकाय ।
गणभृन्मन्त्रं प्रददौ विद्यासिद्धः स मुक्तश्च ॥१८॥
[1]चन्द्रप्रभान्तमेवं तीर्थानुच्छेदतो षभूवास्य ।
एकैव वाचनातो भिन्ना भिन्ना तु वीरान्तम् ॥१९॥
श्रीगौतमाय मन्त्रं वर्णानेकाधिकविंशतिशतानि ।
स्वामी ददौ तदाज्ञावश्यः श्रीगौतमोऽप्येनम् ॥२०॥
द्वाविंशतश्लोकमितं चक्रे कालेन हीनमानममुम् ।
अध्युष्टश्लोकमितं पठिता श्रीदुःप्रसहसूरिः ॥२१॥
श्रीमत्सुधर्मगणभृत्संतानेऽप्येक एव मन्त्र इति ।
आराधि गौतमश्चेत् सर्वेऽप्याराविता गुरवः ॥२२॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अथाष्टविद्याः—

१सरस्वती २रोगापहारिणी ३विषापहारिणी ४बन्धमोक्षिणी ५आराधकश्रीसंपादिनी ६परविद्याच्छेदिनी ७दोषनिर्नाशिनी ८अशिवोपशमिनी ।

'जं जं विज्जं पउंजामि सा मे विज्जा पसिज्जउ' भव्वसत्ताराहगविसये अयं भावार्थः ॥ जातावेकवचनम् । आसां पदविभागः । प्रणव-नमोयुक्तानि पदानि सर्वाणि ईप्टं कार्यं जनयन्ति । प्रणवं विना नमो इति मोक्षबीजम् । जिन—अवध्याद्यो ध्येयाः ।

---

१ अतः श्रीचन्द्रप्रभजिनात् ॥

[1]आक्षिप्य [2]वीतरागं सत्त्वगुणं पूरकेण चन्द्रपथे ।
कुम्भेन स्थिरयित्वा ध्यायति शान्त्यै च बन्ध-मोक्षाय ॥४॥

विक्षिप्य सत्त्वमुज्ज्वलमाक्षिप्य रजो वशीकृतिस्तम्भे ।
आक्षिप्य तमश्च रुषा द्वेषोच्चाटनमृतीः कुर्यात् ॥५॥

यद्वा प्रागुक्तवक्ष्यमाणं मन्त्रपदे रेचनात् पुरः पश्येत् ।
आक्षिप्य पूरकेण तु हृदि कुम्भेन स्थिरीकुर्यात् ॥६॥

रेचकतो द्वेषमृती पूरकतो वश्यलाभसंक्षोभान् ।
कुम्भकतोऽरिस्तम्भं कुर्वीत त्रिगतमन्त्रपदैः ॥७॥

व्यालातपशीतरुजा क्लेशावेशेऽपि मधुरभक्तादौ ।
न क्षुभ्यति मन्त्रपदे लीनमनास्तत्स्थिरीकरणम् ॥८॥

मन्त्रस्य हृदि स्मरणं नासाग्रे दृक् स्मृतिः सकृत् सा [3]तु ।
द्वित्रिरियं परिवृत्तिर्निःशब्दहृदेकतां प्राप्ता ॥९॥

सहसा रोषहक्का मन्त्रान्ते क्षोभदा ग्रहाद्यपहा ।
यद्वा[4] निःश्वासे हस्तत्सहचारी स उच्छ्वासे ॥१०॥

शून्यशिरस्त[द्]द्वयमयमेके सर्वं स्मरन्ति मन्त्रपदम् ।
नादो भृङ्गध्वनिरिव [5]शङ्खिन्युत्थस्त्वनाहतो नादः ॥११॥

ध्यानं तु वर्णमण्डलतत्त्वानुगमत्र लब्धिमन्त्रपदम् ।
श्वेतं भू-जल-मण्डलतत्त्वगतं शान्तिपुष्टिदं विषहम् ॥१२॥

अरुणं तु वह्निमण्डलतत्त्वं प्राक् तत्त्वगं च वश्याय ।
पीतं भूमण्डलतत्त्वगं च कुर्यान्मुखं स्तम्भम् ॥१३॥

---

१ अक्षिप्य आकृष्य ततः कुम्भेन मध्ये स्थिरयित्वा ध्यायति । २ गतरागं सत्त्वगुणं चन्द्रमार्गे पूरकेण । ३ तुः पुनः सा स्मृतिः द्विः त्रिः क्रियते इयं परिवृत्तिरुच्यते । कथंभूता निःशब्दहृदेकतां प्राप्ता । ४ यद्वा योगिनो हंस इति मन्त्रपदं स्मरन्ति । योगिनां निःश्वासे हः किंभूतो ह[:] ? शून्यशिराः शून्यं शिरसि(रः) यस्यासौ शून्यशिराः 'हं' इत्यर्थः । तस्य हस्य सहचारी सः परं सः उच्छ्वासे योगिनां ज्ञेयः । तद्द्वयमयं हंस इति । वर्णद्वयमयं मन्त्रपदम् । ५ शङ्खिनी आदिकुण्डलिनी तत उत्थः, अनाहतो नादः ।

धूम्रं च वायुमण्डलतत्त्वगमुच्चाटनं सुहृद्वेषम् ।
कृष्णं व्योमान्तरगं मृत्युं कुर्वीत न प्रयुञ्जीत ॥१४॥
ध्येयः सातिशयजिनो गणधरदेव्यादिमन्त्रवर्णा वा ।
ध्येयेन प्राणानामैक्यं सर्वत्रगं तदेकत्वम् ॥१५॥
प्रविशति पूरक-कुम्भकपवने चान्द्रेऽर्द्धरात्रपूर्वान्हे(ण्हे) ।
वाच्योऽक्षरः शुभार्थे व्यस्ते व्यस्तार्थके इदं तत्त्वम् ॥१६॥
षट्कोणाकृतिदेहे विन्यस्या अक्षरास्तथा स्वान्तम् ।
तत्तद्वर्णाकारं कृत्वा ध्यायति स सिद्धिपदम् ॥१७॥
यत् पूर्वं नाभेय[ः] श्लोकत्रिशतानि पुण्डरीकाय ।
गणभृन्मन्त्रं प्रददौ विद्यासिद्धः स मुक्तश्च ॥१८॥
[1]चन्द्रप्रभान्तमेवं तीर्थानुच्छेदतो षभूवास्य ।
एकैव वाचनातो भिन्ना भिन्ना तु वीरान्तम् ॥१९॥
श्रीगौतमाय मन्त्रं वर्णानेकाधिकविंशतिशतानि ।
स्वामी ददौ तदाज्ञावश्यः श्रीगौतमोऽप्येनम् ॥२०॥
द्वाविंशतश्लोकमितं चक्रे कालेन हीनमानममुम् ।
अध्युष्टश्लोकमितं पठिता श्रीदुःप्रसहसूरिः ॥२१॥
श्रीमत्सुधर्मगणभृत्संतानेऽप्येक एव मन्त्र इति ।
आराधि गौतमश्चेत् सर्वेऽप्याराधिता गुरवः ॥२२॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अथाष्टविद्याः—

१सरस्वती २रोगापहारिणी ३विषापहारिणी ४बन्धमोक्षिणी ५आराधकश्रीसंपादिनी ६परविद्याच्छेदिनी ७दोषनिर्नाशिनी ८अशिवोपशमिनी ।

'जं जं विज्जं पउंजामि सा मे विज्जा पसिज्जउ' भव्वसत्ताराहगविसये अयं भावार्थः ॥ जातावेकवचनम् । आसां पदविभागः । प्रणव-नमोयुक्तानि पदानि सर्वाणि ईप्टं कार्यं जनयन्ति । प्रणवं विना नमो इति मोक्षबीजम् । जिन-अवध्यादयो ध्येयाः ।

---

१ अतः श्रीचन्द्रप्रभजिनात् ॥

"चउदसपुव्वीणं पयाणुसारीणं एगारसंगीणं उज्जुमईणं विउलमईणं एएसिमित्यादि सारस्सयं मे पसिज्जउ स्वाहा" अनया रीत्या समस्तकार्यमुच्चारणीयम् ॥ १ ॥

अमोसहिलद्धीणं विप्पोसहिलद्धीणं खेलोसहिलद्धीणं सव्वोसहिलद्धीणं-भव्यानां कुष्टादिरोगे उपस्थितेऽनया शरीरं स्पृश्यते ताम्बूलं कलापानीयं अभिमन्त्र्य दीयते। इमां श्रीखण्डेनालिख्य सुरभिद्रव्यैः पूजयित्वा कांस्यपात्रे दुग्धेन प्रक्षाल्य पाय्यते। एतान्यक्षराणि आराधकोपरि दुग्धममृतं वा वर्षन्तीति ध्यानं महारोगे नान्यत्र रोगहरी रोगहरी ॥ २ ॥

आसीविसलद्धीणं खीरासवलद्धीणं महुआसवलद्धीणं अमियासवलद्धीणं-एषा विषापहारिणी, अनया शरीरस्पर्शादि पूर्वरीत्या पूर्वोक्तध्यानम् ॥ ३

जिन-अवधि,-परमावधि,-अनन्तावधि केवलित्रयम्। एतानि बन्धमोक्षिणी। अत्र पूर्वरीत्या ध्यानं न स्पर्शनादि। एतेषां श्रीखण्डलिखितानां अधोभागे बद्धनामालिख्य निरन्तरं पूजाध्यानं च, कार्ये महतां महाबन्धमोक्षे नान्यत्र ॥ ४

बीयबुद्धीणं कुट्ठबुद्धीणं संभिन्नसोयाणं अक्खीणमहाणसलद्धीणं एतानि श्रीसंपादिन्यां ध्यानं पूर्वरीत्या निरन्तरम्। महतां सुस्थाननिवेशितश्रीणामलाभोपद्रवे प्रयोजनीयम् ॥ ५

उग्गतवचरणचारीणं दित्ततवाणं तत्ततवाणं पडिवं मा पडिवन्नाणं-एतानि परविद्याच्छेदिन्यां ध्यानं वज्रपञ्जरमध्यस्थोऽहम् ॥ ६

जंघाविज्जाचारणाणं वेउव्वियइड्ढिपत्ताणं आगासगामिणं-एतानि दोषनिर्नाशिन्यां ध्यानं सुरासुरपरिक्ष(क्षि)तः सर्वव्यापी सर्वदिग्गामी। अहं एतेषु ध्यायमानेषु क्षुद्रदोषः समीपस्थो न भवति। महतां महादोषे प्रयोजनीयम् ॥ ७

१मणपज्जवनाणीणं २सीयलेसाणं ३तेउलेसाणं ४आसीविसभावणाणं ५दिट्ठीविसभावणाणं६चारणसमणभावणाणं ७महासमणभावणाणं ८ तेयग्गिनिसग्गाणं नमोयुक्तसविशेषणप्रत्येकप्रातिहार्यस्य पदानि। सप्रणवनमोयुक्तद्वात्रिंशत्संख्यस्तुतिपदानि च अशिवोपशमिन्याम्, यथा- १जिण-२ओहि-३परमोहि-४अणंतोहि-५अणंताणंतोहि-६केवलि-७भवत्थकेवलि-८अभवत्थकेवलि-९उज्जुमइ-१०विउलमइ-११वेउव्वियलद्धि-१२सव्वलद्धि-१३पण्हासमण-१४जंघाचारण-१५विज्जासिद्ध-१६आगासगामि-१७आमोसहि-१८विप्पोसहि-१९खेलोसहि-२०जल्लोसहि-२१सव्वोसहि-२२ आसीविस-२३ अट्ठंगनिमित्तधारय-२४वयणविसत्तलेस-२५सीयलेस-२६ चउदसपुव्वि-२७ दसपुव्वि-२८ एगारसंगि-२९ संभिन्नसोय-३० दुवालसंगी-३१सव्वसिद्ध-३२उग्गतवचरणचारित्तश्रीप(त्र)ण्ढविलिप्तकांस्यपात्रे आलिखत (खेत्) सचतुर्द्वारप्राकारत्रयरूपे समवसरणे 'ॐ अर्हं श्रीयुगादिनाथाय स्वाहा' मध्ये इत्यादि लिखेत्। तदधोभागे आर्त्तस्य नाम। ततः पूर्वस्यां 'विनीतायां राज्यं करोति' इत्यालेख्यम्। उत्तरस्यां 'पुत्राणां राज्यं ददाति, व्रतं गृह्णाति इक्षुरसेन श्रेयांसः प्रीणयति' इति लिखेत्।

दक्षिणस्यां 'मौनी विहरति'। पश्चिमायां 'उत्पन्नकेवलो भव्यान् प्रबोधयति'। ततो निखिल-मन्त्रस्य करेण जापः १०८। सुरभिद्रव्यैः सितकुसुमैः पूजा कार्या। पूर्वतः ततो भक्तामरस्तवेन स्तवनीयः। ततश्चैत्यवन्दनां विधाय शान्ति भणित्वा श्रीव(ख)ण्डसंपृक्तजलेन अष्टोत्तरकलश-शतेन स्नात्रं क्रियते। तेन स्नात्रेणार्त्तोऽभिषिच्यते। यन्मण्डले लिखितं तदेव ध्यानम्। अथवा युगादिनाथजन्मकल्याणकम्। यादृग्रीत्या कल्पे। एतद् वादे विवादे रणे राजकुले राज्ञि प्रत्यर्नीके नित्योपद्रवे विघटिते कार्ये महति रोगे चिरदोषे चिरदोपग्रस्तेऽन्यस्मिन् विषमाप-त्स्थाने महतां सम्यक्त्वशालिनां स्थिरधर्माणं(णां) आराधितरत्नत्रयाणां पदस्थानां प्रयोजनीयं नान्येषाम्। अथवा 'यैः शान्तरागरुचिभिः' इत्यादिको 'ज्ञानं यथा त्वयि विभाति' एतदन्त-स्तवो नित्यं भणनीयः। सर्वेषामात्मनः सदा शान्तिकम्, अयमेव श्रीपुण्डरीकादेशोऽतिस्पष्टः। गणधरविद्यागर्भितं वृत्ताष्टकमिदं प्रातरेव भणनीयम्, नान्यत्र वेलायाम्। अतः सर्वकार्य-प्रसाधकं विद्यापीठम् ॥ [८]

अथ स्मरणाविधिः—

स्तोकाम्भःस्नातोऽव्यङ्गवासा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शुचिविविक्तदेशे प्राग्मुख उत्तरा-मुखो वा पद्मासनस्थः सूरिः पुरः समवसरणं मुक्त्वा सूरिमन्त्रसाधनाप्रारम्भ[:] प्रोक्तरीत्या भूमिशुद्ध्यादि नवाधिकारान् कृत्वा, 'ॐ ॐ (ह्रीं) नमः' इति मन्त्रेण संवृतसमवसरणोपरि त्रिर्वासक्षेपं विधाय समवसरणं छोटयेत्। ततः सूरिमन्त्रपटं वासादिनाऽभ्यर्च्य पूर्वोक्तरीत्यैव 'आं क्रों ह्रीं श्रीं' इत्यादिना श्रीगौतमं समाहूय मुद्रापञ्चकेन मन्त्रपटे स्थापयित्वा नखच्छोटि-कामृतीकरणगन्धार्चाः कृत्वा स्वर्णाम्भोजस्थं सप्रातिहार्यं श्रीगौतमं ध्यात्वा मुद्रापञ्चकेन सूरि-मन्त्राधिष्ठायकान् पूर्वादिदिक्षु निवेश्य नखच्छोटिकामृतीकरणगन्धार्चाः कृत्वा 'नमः सद्-गुरुभ्यः' इत्युच्चार्य १ सौभाग्य– २ परमेष्ठि– ३ प्रवचन– ४ सुरभि– ५ अञ्जलिमुद्राभिः पञ्चपीठमयं संपूर्णसूरिमन्त्रं जपेत्। आम्नायोऽत्र—

> आद्या वश्यक्षोभे सुरभिः शान्ते[१] तृतीयका ज्ञाने।
> परमेष्ठी सर्वार्थी अञ्जलिमुद्रात्मसेवार्ये ॥

अतः सौभाग्यमुद्रया सर्वाणि लब्धिपदानि पञ्चपीठानि च ह्रीं पूर्वाणि स्वाहान्तानि तु पीठानि ।१। परमेष्ठिमु० (मुद्रा)–ॐ पूर्वाणि स्वाहान्तानि ।२। प्रवचनमुद्रा–श्रींपूर्वाणि स्वाहा-न्तानि ।३। सुरभिमुद्रा–अञ्जलिमुद्रा–या च यथावस्थितम्। श्रीअञ्चलगच्छेशश्रीआर्यरक्षित-सूरिक्रमागतं ३७८ अक्षरमानं सूरिमन्त्रं जपेत्। ततः पूर्वोक्तयुक्त्या विसर्जनं कृत्वा स्तुतिं पठेत्। सा चैवम्—

१ मुद्रा। २ शान्ते तुष्टि-पुष्टिप्रभृतिकार्ये ॥

स्तुतिः ।

पढमपए सुनिविट्ठा विज्जाए सूरिणो गुणनिहिस्स ।
गोयमपयभत्तिजुया सरस्सई मह सुहं देउ ॥ १ ॥
दुइयपीढे निविट्ठा इमाए विज्जाए निरुवममहप्पा ।
तिहुयणसामिणिनामा सहस्सभुयसंजुया संती ॥ २ ॥
सिरिगोयमपयकमलं झायंती माणुसुत्तरनगस्स ।
सिहरम्मि ठिया निच्चं संघस्स य मह सुहं देउ ॥ ३ ॥
पउमदहपउमनिलया चउसट्ठिसुराहिवाण महमहणी ।
सव्वंगभूसणधरा पणमंती गोयमसुणिंदं ॥ ४ ॥
विजया-जया-जयंती-नंदा-भद्दासमन्निया तइए ।
विज्जापए निविट्ठा सिरिसिरिदेवी सुहं देउ ॥ ५ ॥
विज्जाचउत्थपीढे निवेसिओ गोयमस्स अभिरुइओ ।
गणिपिडगजक्खराओ अणपणपन्नीकयपइट्ठो ॥ ६ ॥
सोलससहस्सजक्खाण सामिओ अतुलियबलो उ वीसभुओ ।
जिणसासणपडणीयं महरिउवग्गं निवारेओ ॥ ७ ॥
सोहम्मकप्पवासी एरावणवाहणो उ वज्जकरो ।
सेवइ तियसाहिवई सगोयमं मंतवररायं ॥ ८ ॥
ईसाणकप्पवासी सूलकरो वसहसंठिओ निच्चं ।
सेवइ तियसाहिवइ सगोयमं मंतवररायं ॥ ९ ॥
इयकप्पे निवासी सिरिसमणो नामओ य चक्ककरो ।
सेवइ तियसाहिवई सगोयमं मंतवररायं ॥ १० ॥
सिरिबंभलोयवासी सोमणसो नामओ य वहुसत्थो ।
सेवइ तियसाहिवई सगोयमं मंतवररायं ॥ ११ ॥
अट्ठकुलनागराया सहसफडो सिरिनिविट्ठकरसुउलो ।
सेवइ धरणिंदो वि य सगोयमं मंतवररायं ॥ १२ ॥

रोहिणिपमुहादेवी चउसट्ठिसुराहिया तहा अन्ने।
सेवइ गोयमचलणे जक्खा-जक्खिणिचउव्वीसं ॥ १३ ॥
कणयमयसहसपत्ते कमलम्मि य संठिओ य लद्धिजुओ।
बहुपाडिहेरकलिओ झायव्वो गोयमसुणिंदो ॥ १४ ॥
'आँ क्रौं ह्रीं श्रीं' एएणं मंतेण झाणारंभे ठविज्जए निच्चं।
अंजलिकरमुद्दाए संनिहियसुराण समवाओ ॥१५॥
संविहियसुरवराणं उस्सग्गो कीरए सुपूयाय।
कप्पूरधूववासेहिं सुव्वया विहियबंभवओ ॥ १६ ॥
थोवजलविहियन्हाणो वरवत्थविभूसिओ य तिक्कालं।
कम्मक्खयहेउं जो समरइ विज्जं इमं लक्खं ॥ १७ ॥
सोहग्ग य परमिट्ठी सुरहीपवयणकरंजली झाणे।
मुद्दापंचगमेयं कायव्वं सव्वकालं पि ॥ १८ ॥
किं चिन्तामणि कामधेणु कप्पद्दुम सुंदर
नवनिहि चउदसरयणपवर चक्कित्तण मणहर ।
राजा सुवयणि सिरिसूरिविज्ज गोयमसुपइट्ठिय
भुवणत्तय अक्खलियमहप्प निट्ठियकम्मट्ठय ॥ १९ ॥

इति स्तुतिः ॥

औत्सुक्ये स्मरणायोग्यस्थानाभावे वा मन्त्रपटमभ्यर्च्य सौभाग्याय सौभाग्यमुद्रया, अधिष्ठायकानां सजीवितापादनाय सुरभिमुद्रया, कर्मक्षयाय परमेष्ठिमुद्रया, क्षुद्रोपद्रवशान्त्यै गरुडमुद्रया, अरिक्षयार्थं चक्रमुद्रया एकैकवारं सर्वमन्त्रं जपेत्। नवरं सौभाग्यमुद्रा द्वीपूर्वाणि पीठानि शेषमुद्राचतुष्के ३ पूर्वाणि पीठानीति। ततः सर्वमन्त्रं १०८ अथ ५४ अथ ३६ यथार्हं स्मरेत्। मनःस्थैर्याय शीर्षे हृदि नाभौ वा १६ दलमम्भोजं ध्यात्वा प्रतिपत्रं सृष्ट्या एकैकं लब्धिपदं ध्यायेत्। स्मरणां कुर्वन्नक्षरशुद्धिमक्षरसंख्यां पीठानामाराधनाविधिं अधिष्ठातॄंश्च चिन्तयेत्। गुरूपदेशं विस्मार्य शुकपाठं न कुर्यात्।

संक्षिप्तस्मरणाधिकारः—

समवसृतौ मुख्योऽक्षोवीरः शेषाक्षतश्चतुर्वक्त्रः।
[1]अग्न्यादौ तु कपर्दीन्यासा द्वादशसभाश्च स्युः ॥ १ ॥

१ आग्नेयकूणादिचतुर्दिक्षु कपर्दीनां त्रिक-त्रिकन्यासात् १२ सभा ज्ञेयाः।

तत्रैष गौतमोऽहं कर्पूराद्यैस्तमर्चयेद् भक्त्या ।
एवं च नाभिकमले ध्यायन् सूरिः स सर्वज्ञः ॥ २ ॥

मुख्योऽर्हन् पूर्वस्यां सिद्धा [1]सौम्येऽथ गौतमः स्वामी ।
याम्ये वोपाध्यायः [2]साधुरथश्चेति पूज्यपदाः ॥ ३ ॥
मध्ये कपर्दिकानां न्यासः सचतुर्गतिस्तु संसारः ।
तत्र ममैते शरणं तदर्चयेत् पञ्च पूज्यपदान् ॥ ४ ॥

अक्षाणां मुष्टित्रयमर्पयति गुरुस्तथैव मुष्टिगतः ।
त्रिजगद्व्यवहारोऽयं संकेतः स्याज्जनसमक्षम् ॥ ५ ॥
वासाहुतिनिक्षेपः शङ्खाग्निमुद्रयाऽन्नलाभाय ।
पल्लवमुद्रादर्शनमिह शिष्याणां समृद्ध्यै स्यात् ॥ ६ ॥
विजितेन्द्रियविषयमना जितदम्भक्रोधमदमायः ।
उभयकुलशुद्धसाधुर्गृहीतसिद्धान्तसारमतिः ॥ ७ ॥

सुविहितयोगोद्वहनः शुद्धाचारो जिनांह्रिगुरुभक्तः ।
श्रीवर्धमानविद्याकल्पे योग्योऽथ सूरिमन्त्रे च ॥ ८ ॥
पूर्वाद्यष्टक्रमतः १स्तम्भं २दहनं च ३मृत्यु–४विद्वेषौ ।
५-६वश्योच्चाटन–७-८शान्तिकमीशाने सर्वकर्माणि ॥ ९ ॥
पूर्वाद्यष्टक्रमतः १स्तम्भ–२द्वेषात्तथा३क्रूर्पिं ४[द्वि?]ष्टम् ।
५-६शान्त्युच्चाटन–७मारणमिति केचिदप्याहुः ॥ १० ॥
सूर्योदयादि चैत्राद्या मासाः पञ्चघटीप्रमाः ।
एवं दिवानिशं वर्षं वसन्तादिऋतुः स्मृतः ॥ ११ ॥
आकृष्टि(१)-स्तो(२)चाटन(३)-मारण(४)-पुष्टिश्च(५)शांतिकं(६)क्रमशः।
षड्ऋतुषु ज्ञेयमिदं यदित्वेके कालविधिमाहुः ॥ १२ ॥

पूर्वान्हे(ह्ने)(१) वश्यकर्म्माणि मध्याह्ने(२) प्रीतिनाशनम् ।
उच्चाटनमपरान्हे(ह्ने)(३) संध्यायां मारणं स्मृतम् ॥ १३ ॥

---

१ सौम्ये उत्तरस्याम् । २ अथर्थेति पश्चिमायां दिशि ॥

शान्तिकर्म्मार्द्धरात्रे च(५) प्रभाते(६) पौष्टिकं तथा ।
वश्यं मुक्त्वाऽन्यकर्म्माणि सव्यहस्तेन योजयेत् ॥ १४ ॥
शान्तौ(१) पुष्टौ(२) मुक्तौ(३) श्वेतं(१) क्षोभेऽतिपीतमत्यरुणम् ।
वश्याकृष्टौ(३) द्वेषोच्चाटे धूम्रं मृतौ महाकृष्णम् ॥ १५ ॥

ध्यानमिति शेषः ॥

पार्थिवे[१](१) स्तम्भनं पुष्टिर्वश्यं(२) शान्तिर्जलात्मके ।
आग्नेये(३) कर्षणं दाहो वायौ(४) द्वेषो मृतिः परे ॥ १६ ॥
[२]वश्यं(१) बालस्वरे द्वैते[३] आकृष्टिं(२) च युवात्मके ।
शान्ति(३) वश्यं च पुष्टिं च द्वैष-स्तम्भौ च वृद्धके ॥ १७ ॥
मृत्युं मृत्युस्वरे कुर्यादाद्यपञ्चस्वरक्रमात् ।
बालादिकस्वरो ध्याता कार्यानुमितमानसः ॥ १८ ॥
नमोऽर्चनकाले(१) होमे(२) स्वाहा शान्तौ(३) स्वधा कृपौ(४)।
वषट् क्षोभेऽथ(५) संवौषट् द्वेपे फडिति थे मृतिः ॥ १९ ॥
स्फटिक(१)-प्रवाल(२)-मुक्ता(३)-चामीकर(४)-पुत्रजीवमालाभिः(५)।
बीजैः(६) पद्मोत्थैरथ शान्त्याद्युचितं जपं कुर्यात् ॥ २० ॥
पद्मासनाद्यमासनमथ मुद्राः सपरमेष्ठिमुद्राद्याः ।
सितपत्रादिभिरर्चा कुङ्कुम-गोरोचनादिलेख्यदलम् ॥ २१ ॥
दण्डासनं(१) स्वस्तिक(२)-पङ्कजे(३) च
स्यात् कुर्कुटं(४) वज्रयुतं(५) च भद्रम्(६)।
आकर्षणे(१) वश्य(२)—वधे(३) च रोधे(४)
शान्तौ(५) तथा द्वेष(६)विधौ वदन्ति ॥ २२ ॥

इत्यासनानि ॥

आकृष्टि(१)—वश्य(२)—वध(३)—रोध(४)—विबोध(५)-शान्ति(६)-
विद्वेषणेषु शृणि(१)रम्बुज(२)—वज्र(३)—शङ्खाः(४)।

---

१ पृथिवीतत्त्वे स्तम्भनं क्रियते। एवमग्रेऽपि त्रिकं जलतत्त्वे १।
२ तथा स्वराः पञ्च सन्ति तत्र बालस्वरे वश्यं कार्यम्।
३ द्वैते द्वितीये कुमारस्वरे आकर्षणं कार्यम्। युवस्वरे शान्त्यादि।

चोव(५)–प्रवाल(६)सहिताः षडमूर्हि मुद्राः
विद्रावणाय दुरितस्य सदा विदध्यात् ॥ २३ ॥
सौवर्ण-रजत-कांस्यजपात्रं तत्रैव युज्यते सार्वाः ।
संवस्य कार्यहेतोः सर्वं युज्येत नान्यत्र ॥ २४ ॥
प्रायोऽत्र सूरियन्त्रं महतां कार्ये शुभे महति योज्यम् ।
तेन विलिख्य सुपात्रे कर्पूराद्यैरिदं पूज्यम् ॥ २५ ॥
पूरक-रेचकयोगादाह्वान-विसर्जने करोतु बुधः ।
पूजाभिमुखीकरणस्थापनकर्माणि कुम्भकतः ॥ २६ ॥
मोक्ष(क्षा)(१)-भिचार(२)–लक्ष्मी(३)-शान्त्या(४)कृष्टि(५)[:]
क्रमेण जापविधौ ।
अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं यावद् वर्त्तेऽक्षसूत्रविधौ ॥ २७ ॥
स्तम्भेऽथ(१) शान्ति(२)–पुष्ट्योः वश्ये(३) उच्चाटने(४) मृतौ क्रमतः ।
भूम्यादिमण्डगतं ध्यायति तदर्थकृते -- ॥ २८ ॥
पूर्वान्हे (ह्णे) मध्याह्ने मध्यनिशायां निशान्त्यके यामे ।
वश्यं स्तम्भं शान्ति पुष्टिं कुर्यात् क्रमेणैवम् ॥ २९ ॥
दीपन१-पल्लव२-संपुट३-रोध४-ग्रथना५-ऽवदर्भणैः६ कुर्यात् ।
शान्ति-द्वेष-वशीकृति–बन्धन–आकर्षण–स्तम्भान् ॥ ३० ॥
आदौ नामनिवेशो दीपनमन्ते च पल्लवो ज्ञेयः ।
तन्मध्यगतं संपुटमथादिमध्यान्तगो रोधः ॥ ३१ ॥
ग्रथनं वर्णान्तरितं द्व्यक्षरमध्यस्ततो विदर्भः स्यात् ।
षट्कर्मकरणमेतज्ज्ञात्वाऽनुष्ठानमाचरेद् विद्वान् ॥ ३२ ॥
दिक्कालमुद्राऽऽसनपल्लवादि–
भेदं परिज्ञाय जपेत् सुमन्त्री ।
न चान्यथा सिद्ध्यति तस्य मन्त्रः
कुर्वन् सदा तिष्ठतु मन्त्रजापम् ॥ ३३ ॥

केंचिच्च वश्या१-कृष्टि२-स्तम्भन३-मारण-४विद्वेष५-
चलन६-शान्तिकं७ पुष्टिम्८ ।
कुर्यात् सोम१-[1]यमामर२-३-[2]हराग्नि४-५-[3]मरुदुदधि-६-७
निर्ऋति८-दिग्वदनः ॥ ३४ ॥

इत्यपि तथा—

महती बृहती उक्ता न्यासीति चतुर्विधेह मन्त्रोक्तिः ।
महती स्वपाठसिद्धिर्बृहती चाल्पजपबहुसिद्धिः ॥ ३५ ॥
उक्ताऽथ गौतमी सा जाप-तपोऽर्चाच्च पूर्वभृद् यावत् ।
न्यासीत्येकत्र पदे बहुदेवीनामविन्यासः ॥ ३६ ॥

अत्र पूर्वभृद् यावदिति, पूर्वभृतो यावदाद्यास्तिस्रः, तदनु न्यासीपटे देव्यादिनामन्यास इत्यर्थः । तथा चतुर्धा मन्त्रजातिः । १ आणवः २ कार्मजः ३ प्रवर्त्तकः ४ निवर्त्तकः । आणवः सत्कर्मबीजः । कार्मजः सत्कर्मोदयः । प्रवर्त्तकः सत्कर्म प्रवर्त्तयिता । निवर्त्तको मोक्षहेतुः । तथा चतुर्धा मन्त्रस्मरणरीतिः । १ वैखरी २ पश्यन्ती ३ मध्यमा ४ परा । वैखरी स्पष्टोच्चारणा । पश्यन्ती अर्थदृष्टिः । मध्यमा हृदये सर्ववर्णव्यापका । परा ध्वनिरहित-सर्ववर्णस्थानस्पर्शिका ।

अणिमा१ महिमा२ चेति लघिमा३ गरिमा४ तथा ।
प्रो(प्रा)काम्या ६प्रहतीशित्व-वशित्वेत्यष्ट७-८ महासिद्धयः ।

इह मुद्राः शास्त्रान्तरेषु भूयस्यो दृश्यन्ते परं सूरिमन्त्रोपयोगिन्यः सप्तदश । तद् यथा—उत्तानहस्तद्वयेन वेणीबन्धं विधायाङ्गुष्ठाभ्यां कनिष्ठिके तर्जनीभ्यां च मध्यमे संगृह्यानामिके समीकुर्यादिति परमेष्ठिमुद्रा १ । आत्मनोऽभिमुखदक्षिणहस्तकनिष्ठिकया वाम-कनिष्ठिकां संगृह्याधः परिवर्त्तितकराभ्यां गरुडमुद्रा २ । वामहस्ततले दक्षिणहस्तमूलं संनि-वेश्य करशाखा विरलीकृत्य प्रसारयेदिति चक्रमुद्रा ३ । परस्पराभिमुखौ ग्रथिताङ्गुलीकरौ कृत्वा तर्जनीभ्यामनामिके गृहीत्वा मध्यमे प्रसार्य तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वयं निक्षिपेदिति सौभाग्यमुद्रा मध्यमसौभाग्यहेतुः ४ । अत्रैवाङ्गुष्ठद्वयस्याधः कनिष्ठिकां तदाक्रान्ततृतीयपर्विकां न्यस्येदिति सबीजसौभाग्यमुद्रा सौभाग्योत्कर्षहेतुः ५ । दक्षिणाङ्गुष्ठेन तर्जनीं संयोज्य शेषाङ्गुली-

---

१ अमरो धनदः, तस्य दिग् उत्तरा । २ हर ईश ईशानकूणः । ३ उदधिः समुद्रः, तदधिष्ठाता वरुणः, तस्य दिग् ॥

प्रसारणेन वामहस्तं हृदि न्यसेदिति प्रवचनमुद्रा ६। उभयोः करयोरनामिका-मध्यमे परस्परानभिमुखे ऊर्ध्वीकृत्य मीलयेत्, शेषाङ्गुलीः पातयेत् पर्वतमुद्रा ७। अन्योऽन्यग्रथिताङ्गुलीषु कनिष्ठिकाऽनामिकयोर्मध्यमा-तर्जन्योश्च योजनेन गोस्तनाकारा सुरभिमुद्रा ८। दक्षिणहस्तस्य तर्जनीं वामहस्तमध्यमया संदधीत, मध्यमां च तर्जन्या, अनामिकां कनिष्ठिकया, वेनुमुद्रेत्यन्ये ९। उत्तानौ किञ्चिदाकुञ्चितकरशाखौ पाणी धारयेदञ्जलिमुद्रा १०। हस्ताभ्यामञ्जलिं कृत्वाऽनामिकामूलपर्वाङ्गुष्ठसंयोजनेनावाहनी ११। इयमेवाधोमुखा स्थापनी १२। संलग्नमुष्ट्युच्छ्रिताङ्गुष्ठौ करौ सन्निधानी १३। तावेव गर्भगाङ्गुष्ठौ सन्निरोधिनी १४। मुष्टिं बद्ध्वा प्रसारिततर्जनिका-मध्यमोपरिनिवेशिताङ्गुष्ठावगुण्ठनमुद्रा १५। दक्षिणकरेण मुष्टिं बद्ध्वा तर्जनी-मध्यमे प्रसारयेदित्यस्त्रमुद्रा १६। ग्राह्यस्य पुष्पादेरुपरि संहारेण हस्तं प्रसार्य कनिष्ठादि-तर्जन्यन्तानामङ्गुलीनां क्रमसंकोचनेनाङ्गुष्ठमूलानयनाद् विसर्जनमुद्रा १७॥

ॐ श्री गौतमाय नमः।

नत्वा जिनं गुरुं किञ्चिज्ज्ञानं वक्ष्यामि सिद्धिकृत।
पञ्चाशल्लब्धयः सुष्ठुव्रतभाजाममूर्मताः ॥ १ ॥
१जिनावधि२-परा३-ऽनन्ता४-५नन्तानन्तावधेर्जिनाः।
सर्वावधि६ज(जि)ना ७बीज-८कुष्टबुद्धि-९पदानुगाः ॥ २ ॥
संभिन्नश्रोतसः(१०) ११क्षीर-१२मध्वाश्रवा-१३मृताश्रवाः।
१४अक्षीण-१५जल्ल-१६खेला-१७ऽऽम-१८विप्रुट्-१९सर्वाग्निमौषधिः॥३॥
वैक्रियाः२० सर्वलब्धिश्च२१ ऋजोश्च२२ २३विपुलान्मतिः।
२४जङ्घा-२५विद्या-२६प्रज्ञामुनि-२७विज्ञासिद्ध-२८नभोगमाः ॥४॥
२९तप्त-३०शीत-३१तेजोलेश्याः३२दृष्ट्याशीविष३३-३४वाग्विषाः।
३५चारणास्तु ३६महास्वप्नाः ३७तैजसाऽग्निनिसर्गिणः ॥ ५ ॥
३८वाद्यष्टाङ्गनिमित्तज्ञाः३९ प्रतिमाप्रतिपन्नकाः४० ।
४१जिनकल्पप्रतिपन्ना ४२अणिमाद्यष्टसिद्धयः ॥ ६ ॥
४३-४४-४५केवलित्रितयं ४६चोग्रतपोदीप्ततपस्विनः४७
४८चतुर्दश ४९[दश?]पूर्वविद ५०एकादशाङ्गवित ॥ ७ ॥
महाराज१-महाश्रेष्ठि२-चक्रभृत्त्रितयं३-४-५ बलः६।
षडेता लब्धयः कर्मभवा न ध्यानजाः स्फुटम् ॥ ८ ॥

एकैकलब्धिभाजः स्युर्विद्याविंशतिसिद्धयः ।
विद्यासहस्रमित्येतत्पञ्चाशल्लब्धिगं मतम् ॥ ९ ॥
आद्यपीठे इदं ब्राह्म्यध्यक्षं बाहुबलेः पुरः ।
आख्यन्नाभिभवः पीठस्यास्य ब्राह्म्यधिदेवताः ॥ १० ॥
तथा मन्त्रसहस्रं च मन्त्रराजान्तरानुगम् ।
विद्यासमाधनामन्त्रः पाठसिद्धोऽत्र लक्षणम् ॥ ११ ॥
लब्धे स्तुतिपदैकत्वमथैषां कार्यकृत्क्रमः ।
सप्रणव-नमः पूर्वमिष्टदा सर्वलब्धयः ॥ १२ ॥
श्रीमदञ्चलगच्छेशाः श्रीमेरुतुङ्गसूरयः ।
आलोक्यानेकसूरीन्द्रमुख्यमन्त्रोपयोगिनः ॥ १३ ॥
ग्रन्थान् गच्छोपयोगार्थं सारोद्धारं व्यधुः स्वयम् ।
श्लोकाः पञ्चाशतान्यत्राष्टापञ्चाशच्च निश्चिताः ॥ १४ ॥

इति श्रीविधिपक्षमुख्याभिधानश्रीमदञ्चलगच्छेश-श्रीमेरुतुङ्गसूरिलिखितः ॥
श्रीअञ्चलगच्छश्रीसूरिमुख्यमन्त्रकल्पः ॥ ग्रन्थाग्रम् ५५८ ॥

श्रीदेवाचार्यगच्छीय - अज्ञातकर्तृकं

दुर्गपदविवरणम् ॥

इमस्स सूरिमंतकप्पस्स दुग्गपयविवरणं भणइ—

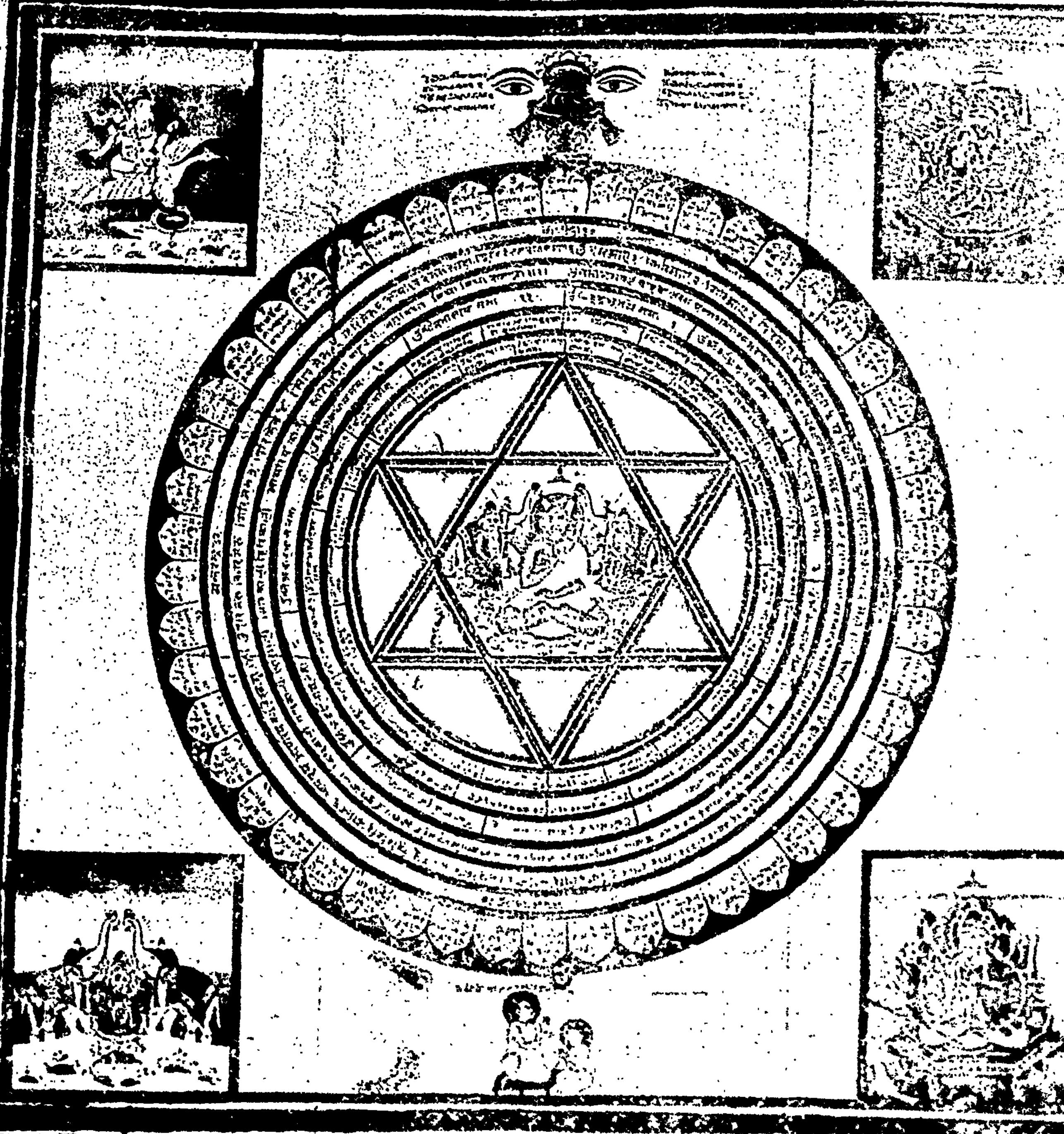
पयं एरिसं न सुयं गुरुवयणाओ न हु दिट्ठं कत्थए वयणे विउले।
उवएसा उवलद्धं जं तं विवरेमि इह पयडं ॥ १ ॥

वंदणयं दाऊणं गीयत्थाणं समत्त(त्थ)सूरीणं।
ते विन्नवेमि पयओ सूरिवरा मह इमं सुणह ॥ २ ॥

तुम्हाणं जइ चित्ते जुत्ती संघडइ मज्झ वयणस्स।
तो आयरंतु एयं अह नो मिच्छुक्कडमिमस्स ॥ ३ ॥

चतुःपीठस्वामी मेरुरूपो महामन्त्रराज इति पूर्वनिश्चयः। पीठनामानि—प्रथमं विद्यापीठम्। द्वितीयं महाविद्यापीठम्। तृतीयं उपविद्यापीठम्। चतुर्थं मन्त्रपीठम्। पीठं किं ध्येयरूप समवायः। स च ईदृशः—जिन-अवधि-परम-अनन्तावधिप्रमुखः, नमो जिणाणमित्यादिपद-रूपोद्वात्रिंशदष्टादश-द्वादश-त्रयोदश-चतुर्विंशतिसंख्यः 'पसिज्झउ स्वाहा' एतदन्त आद्य-पीठमिति। इदं च अष्टाभिर्विद्याभिर्भव्यसत्त्वोपकारिणीभिर्गर्भितम्। ताश्चेमाः— सरस्वती १, रोगापहारिणी २, विपापहारिणी ३, बन्धमोक्षणी ४, आराधकश्रीसंपादिनी ५, परविद्याच्छे-दिनी ६, दोषनिर्नाशिनी ७, अशिवोपशमनी ८, यां यां विद्यां प्रयुञ्जामि मम सा प्रसिध्यतु भव्यसत्त्वाराधकविषये अयं भावार्थः। जातावेकवचनम्। आसां पदविभागः। प्रणवनमोयुक्तानि पदानि सर्वाणि इष्टं कार्यं जनयन्ति, न प्रणवं विना। नमो इत्ति पदं मोक्षबीजम्, निर्बीजं ध्यानम्। चउदसपुव्वीणं पयाणुसारीणं एगारसंगीणं उज्जुमईणं विउलमईणं एएसिमित्यादि सारस्सयं मे पसिज्झउ स्वाहा। अनया रीत्या समस्तमिष्ट-कार्यमुच्चारणीयम् ॥ १

आमोसहिलद्धीणं विप्पोसहिलद्धीणं खेलोसहिलद्धीणं जल्लोसहिलद्धीणं सव्वोसहिलद्धीणं भव्यानां कुष्टादिमहारोगे उपस्थिते अनया शरीरं स्पृश्यते। ताम्बूलं कलापानीयमभिमन्त्र्य दीयते। इमां श्रीखण्डेनालिख्य सुरभिद्रव्यैः पूजयित्वा कांस्यपात्रे दुग्धेन प्रक्षाल्य पाच्य(य्य)ते। एतान्यक्षराणि आराधकोपरि दुग्धममृतं वा वर्षन्तीति ध्यानं महारोगे नान्यत्र रोगहरी ॥ २

શ્રીસૂરિમંત્રનો ચિત્રપટ (રાજપૂત સંપ્રદાય)

आसीविसलद्धीणं खीरासवलद्धीणं महुयासवलद्धीणं अमियासवलद्धीणं एषा विषापहारिणी, अनया शरीरस्पर्शादिः, पूर्वरीत्या पूर्वोक्तध्यानम् ॥ ३

जिन-अवधि-परमावधि-अनन्तावधिकेवलित्रयम् । एतानि बन्धमोक्षणी । अत्र पूर्वरीत्या ध्यानं स्पर्शनादि । एतेषां श्रीखण्डलिखितानामधोभागे बद्धनामालिख्य निरन्तरं पूजा ध्यानं च कार्यम् । महतां बन्धमोक्षे नान्यत्र ॥ ४

बीयबुद्धीणं कुट्ठबुद्धीणं संभिन्नसोयाणं अक्खीणमहाणसलद्धीणं सव्वलद्धीणं एतानि श्रीसंपादिन्याम् । ध्यानं पूर्वरीत्या निरन्तरम् । महतां सुस्थाननिवेशितश्रीणामलाभोपद्रवे प्रयोजनीयम् ॥ ५

उग्गतवचरणचारीणं दित्ततवाणं पडिमापडिवन्नाणं एतानि परविद्याच्छेदिन्याम्, ध्यानं वज्रपञ्जरमध्यस्थोऽहम् ॥ ६

जंघाविज्जाचारणाणं वेउव्वियइड्ढिपत्ताणं आगासगामीणं एतानि दोषनिर्नाशिन्यां ध्यानम्, सुरासुरपरिष्कृतः । सर्वव्यापी सर्वदिग्गामी अहम् । एतेषु ध्यायमानेषु क्षुद्रदोषः समीपस्थो न भवति । महतां महादोषे प्रयोजनीयम् ॥ ७

मणपज्जवा(व)नाणीणं सीयलेसाणं आसीविसदिट्ठीविसचारणमहासमणभावणाणं तेयग्गिनिसग्गाणं नमोयुक्तसविशेषणप्रत्येकप्रातिहार्यस्य पदानि सप्रणवनमोयुक्तद्वात्रिंशत्संख्यस्तुतिपदानि अशिवोपशमिन्याम् ॥ ८

श्रीखण्डविलिप्तकांस्यपात्रे आलिखितसमवसरणे 'ॐ अर्हं श्रीयुगादिनाथाय स्वाहा' मध्ये इत्यालिखेत् । तदधोभागे आर्त्तस्य नाम । ततः पूर्वस्याम् 'विनीतायां राज्यं करोति' इत्यालेख्यम् । उत्तरस्याम् 'पुत्राणां राज्यं ददाति, व्रतं गृह्णाति, इक्षुरसेन श्रेयांसः प्रीणयति' इत्यादि लिखेत् । दक्षिणस्यां 'मौनी विहरति' । पश्चिमायाम् 'उत्पन्नकेवलो भव्यान् प्रबोधयति' ततो निखिलमन्त्रस्य करेणाष्टोत्तरं शतं जापः । सुरभिद्रव्यैः सितकुसुमैः पूजा कार्या । पूर्वतः ततो 'भक्तामर' स्तवेन स्तवनीयः । ततश्चैत्यवन्दनां विधाय शान्तिं भणित्वा श्रीखण्डसंपृक्तजलेनाष्टोत्तरकलशशतेन स्नात्रं क्रियते । तेन स्नात्रेणार्त्तोऽभिषिच्यते । यन्मण्डले लिखितं तदेव ध्यानम् । यद्वा युगादिनाथजन्मकल्याणकं यादृग्रीत्या कल्पे । एतद्वादे विवादे रणे राजकुले राज्ञि प्रत्यनीके नित्योपद्रवे विघटिते कार्ये महति रोगे चिरदोषग्रस्तेऽन्यस्मिन् विषमापत्स्थाने महतां सम्यक्त्वशालिनां स्थिरधर्मणामाराधितरत्नत्रयाणां पदस्थानां प्रयोजनीयं नान्येषाम् । अथवा 'यैः शान्तरागरुचिभिः' इत्यादिको 'ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृता०' एतदन्तः स्तवो नित्यं भणनीयः । सर्वेषामात्मनः सदा शान्तिकम् । अयमेव श्रीपुण्डरीकादेशाऽतिस्पष्टः । गणधरविद्यागर्भितं वृत्ताष्टकमिदं प्रातरेव भणनीयम्, नान्यवेलायाम् ॥ अतः कारणात् सर्वकार्यप्रसाधिकाः ॥

इति प्रथमपीठविवरणम् ॥

कल्पेऽप्युक्तम्—

प्रणवनमोयुक्तबाहुबलेर्विशेषणनवपदयुक्तस्य सिध्यतां मम भगवती मही(ह)ती महाविद्या स्वाहा। अतः कारणान्महाविद्यापीठं बाहुबलिभाषितं तीर्थकृत्कर्मनिर्मितौ दीक्षानन्तरं संभवति। पूर्वं ज्ञानचतुष्टयं नवधा बाहुबलीरूपस्तीर्थकृन् ते च इमे नवप्रकाराः— प्रज्ञाश्रमणत्वं मतिज्ञानरूपम्। महाप्रज्ञाश्रमणत्वं समस्तश्रुतज्ञानरूपम्। शतबलवीर्यत्वं महाबलत्वं अवधिज्ञानरूपम्। योधपराक्रमत्वं सहस्रमल्लत्वं महाबाहुत्वं महाबलविक्रमत्वं मनःपर्यवरूपम्। ततः प्रणवयुक्तवग्गुचतुर्द्धा तत्पट्पदानि गुरुगम्यानि। एवं दश। ततः पञ्च महुमहुरे स्वाहापर्यन्तं केवलज्ञानरूपम्। ईदृशं महापीठम्। एता महाविद्याः। अस्य मध्ये आदेशविद्या जया विजया अपराजिता। महापन्न(ण्ह)समणस्स एतदन्ता आदेशविद्या। शतबलत्वादीनि पड्विशेषणपदानि महती महाविद्या स्वाहान्तानि। जया-विजया-अपराजितायामादेशो भवत्याराधकस्य। आदेशविद्याप्रयुञ्जनं भव्यानां स्थिरधर्मणां भवति नान्येषाम्। अथवा उदयप्राप्तानां तीर्थश्रुतसंघप्रत्यनीकानां भयङ्करादेशकः(क)री। जयः स्वदेशे, विजयः परदेशे। अपराजितत्वं तीर्थादिप्रत्यनीकमध्ये महापीठस्मरणेन पूर्वादिष्टसारस्वतादिसाधनायां जयविजया-ऽपराजितत्वं भवति। वग्गु इत्यादि महुमहुरे किपिसिहि आरि कालि स्वाहा। एतानि केवलज्ञानमयपदानि। केवलमस्याः स्मरणेन त्रिभुवनेऽप्यप्रतिहतशासनो भवति। नमोयुक्तभगवतो बाहुबलेरित्यादिविशेषपदनवकं वग्गु इत्यादि पञ्चदश किपिसिहिआरि कालिस्वाहान्तं महाविद्यापीठम्।

इति द्वितीयपीठविवरणम्॥

अथोपविद्यापीठम्—

एतेनैतदेव भवति; सारस्वतादि आदिष्टं कार्यं प्रयुक्तं सविलम्बं सिध्यति यदा, तदा तत्कार्यं विचिन्त्य स्मरणीयं शीघ्रं सिध्यति। शिष्यपरम्परया या काचिद् गुरूणां सिद्धिरस्ति साऽल्प-बहुत्वाद्व्युच्छित्तिर्भवति। शापानुग्रहसामर्थ्यं च। अत उपविद्यापीठमुक्तम्। इरियाए इत्यादि महाकालिस्वाहान्तम्। अस्य विवरणमिदम्॥३॥

[इति तृतीयपीठविवरणम्] ॥३॥

अथ मन्त्रपीठम्—

पीठत्रये यत् कार्यं पूर्वोक्तं तत् सर्वमविलम्बमप्रतिहतं सिध्यति। नवरं विद्या ससाधना। [1]असाधनो मन्त्रः। अनेनैकेनैव पूर्वोक्तं सर्वं सिध्यति। विद्यासाधना कल्पे उक्ता। अतो

---

१ स्त्रीदेवता च विद्याऽतः पीठत्रये सरस्वती-त्रिभुवनस्वामिनी-श्रियो देव्यः। मन्त्रपीठं च गणिपिटकः पुरुषदैवतत्वान्मन्त्रस्य॥

मन्त्रपीठं भगवतामेकोनविंशत्यतिशयाष्टप्रातिहार्यरूपम् ॥

इति चतुर्थपीठविवरणम् ॥४॥

अनन्तज्ञान–अनन्तदर्शन–अनन्तवीर्य–अनन्तानन्दमयं पीठचतुष्टयमेवास्ति । ध्यातुर्नित्यस्मरणेऽनन्तचतुष्टयसिद्धिः संपद्यते । ततोऽनन्तचतुष्टयगर्भितश्चतुष्पीठस्वामी सर्वकर्मक्षयकारी मोक्षरूपो मन्त्रराजः सपञ्चसंख्यपदः, न षट्संख्यः, न सप्तसंख्यः । षट्संख्यः सप्तसंख्यो यो दृश्यते स कथं किमध्ये इगि संभवति ; हिमध्ये विरिति नवमो नास्ति । गौतमवाचनायं(यां) यन्मन्त्रराजे एकादशपदानि, तदसत्यम् । ग्रन्थन–संदर्भादीनि अक्षराणि सन्ति, तदेवासत्यम् । कुत इदम् । यावन्नवगुणस्थानप्राप्तिस्तावत्कोट्यंशो मन्त्रः । ततो नव-पदानि संभवन्ति । ग्रन्थनादीनि लौकिकमिथ्यात्विके मन्त्र–व्याकरणेऽर्हन्ति । अतो नैवान्यत्र । यत् कल्पे उक्तानि तत् शिष्यसंमोहार्थं न श्रद्धेयमेव उन्मत्तवचनवत् । तर्हि कोट्यंशो मन्त्रः कथम् ? केवलज्ञानेन द्रव्याद्यनन्तं यद् वीक्ष्यते तस्य तत् कोट्यंशं कोटिभागमवलोकयत्यस्य ध्याता । अतः कोट्यंशोऽयम् ? सांप्रतं सिद्धौ सत्यामष्टोत्तरशतांशं यावदवलोकयति प्रमादबाहुल्यात् । अंशानयनं कल्पोक्तम् । अतः पीठोद्धारेऽष्टोत्तरपदशतानि संभवन्ति । ऊर्ध्वं न संभवन्ति । अष्टोत्तरशतपदमध्याद् यावन्ति तावन्ति भवन्ति तर्हि पञ्चपदानि कथम् ? ज्ञानं दर्शनं चारित्रं जीवः । गतिश्च प्रत्येकं पञ्चधा । रत्नत्रयरूपो मोक्षदायी । अज्ञानकोपाद्यष्टादशदोषापहारी प्रत्यक्षः सर्वज्ञरूपो मन्त्रराजः । ईदृशो व्यावर्णितः । अतः पञ्चपदानि संभवन्ति। शेषा मन्त्रशुद्धिः कल्पोक्ता शुद्धा । अरिहंतत्तणे सोलसंसा । ते के सत्कर्मतीर्थकरनामलक्षणं तस्यांशाः, तैर्निर्मितानि तन्मयानि मन्त्रराजपदानि, शेषाणि पदानि वीतरागाश्रितानि, यावत्कोट्यंशस्तावदणिमाद्यो महासिद्धयो मन्त्रराजध्यानफलमैहिकम् ।

अथ पूजाकाले प्रस्थानम्—तत् किं प्रस्थानम् ? ध्येयस्थापना ध्येयपङ्क्तिरित्यर्थः । पञ्चप्रस्थानानि नानारूपाणि ध्येयपदविभागेन प्रस्थानालिखने षट्पदो मन्त्रराजः सप्तपदो वा शेषाणि फल्गुकानि मन्त्रराजपदापेक्षया । मन्त्रराजस्तु षट्कोणे ध्येयानि पञ्चैव । तदपेक्षया मन्त्रपीठमुपविद्यापीठम् । विद्यादेवताश्चेमास्ताः–क्रिपिम्रिहिआरि कालिपदोपविद्याकार्यं यदा च महाविद्याकार्यं तदा एकस्याः प्रान्ते स्वाहा, अन्यस्याः प्रारम्भे प्रणवश्चोच्चारणीयः । प्रभवादारभ्य श्रीवज्रस्वामिनं यावत् तावद्ज्ञानचतुष्टयं कोट्यंशः । ततो व्यवच्छिन्नः सांप्रतमष्टोत्तरशतांशादूर्ध्वं नावलोकयति, तदेव कृतसाधनायां महानैष्ठिकेन श्रीवृषभ-चन्द्रप्रभ-वर्द्धमानकल्याणके साधनारम्भः । कुतो हेतोः ? । श्रीवृषभादारभ्य श्रीपुण्डरीकादीनां चन्द्रप्रभं यावत् तावदेकरूपो न्यासः । ततो विभिन्नरूपश्चन्द्रप्रभाद् यावद् वीरं वीरस्य न्यासो द्वात्रिंशत्-श्लोकप्रमाणः । अत इदमुक्तं दुःप्रसहसूरिर्मन्त्रराजपदत्रयं पठिष्यति, तदसत्यम्, सोऽपि

पञ्चैव। अन्यथा ध्रुवांशा न संभवन्ति। कथं स्फूर्तिविच्छेदोऽस्य ? अज्ञानतो विक्रियाकरणतो-ऽवलेपतोऽपह्नुतजिनवचनसद्गुर्वाचरणविरोधतश्च अज्ञानं विक्रियाकरणमवलेपमनिष्टाचरणं विहाय त्रिशुद्ध्या सप्रणव-ह्रीँ-अर्हंयुक्तमन्त्रराजपञ्चपदानि चतुष्पीठस्वामिने नम इत्यन्त-पुरस्कृतानि लक्षत्रयं जपति, स तृतीयभवे सिध्यति।

संप्रति मन्त्रराजध्यानफलम्—अतिव्यक्तोऽयं पुण्डरीकादेशः अभीष्टगुरुमुखेन संजातः।अस्य द्वौ न्यासौ। आद्यो युगादिनाथसंबुद्धो विद्यासहस्राधिष्ठितो मन्त्रसहस्रगर्भितः। यस्य कस्यापि महानैष्ठिकस्य सूरेर्मेरुरूपो मन्त्रराजः सिध्यति, तस्य विद्यामन्त्रयोः सहस्र-प्रसङ्गेन सिध्यति। यतश्चतुष्पीठस्वामी मन्त्रराजः स्वाहान्तः। पूर्वं विद्यान्यासो दिग्मात्रेणोच्यते। श्रीआदिनाथेन ब्राह्मीप्रत्यक्षं लोकोत्तरमहाचारित्रिणं(णः) संबन्धि विद्यासहस्रं श्रीबाहुबलिनः प्रकटितं प्रज्ञप्तं च। तेन ब्राह्मी अधिष्ठात्री आद्यपीठस्य। तदा प्रथमपीठे विद्यासहस्रन्यासः। पञ्चाशल्लब्धयो यथाख्यातचारित्रेण। चारित्रिणां पञ्चाशल्लब्धिमतां ध्यानेन विद्यासहस्रं सिध्यति। एकैकस्य लब्धिमतो ध्याने मन्त्रविद्याविंशति-सिद्धिः। प्रणवनमो [१]जिन-[२]अवधि-[३]परमावधि-[४]अनन्त-[५]अनन्तानन्त-[६]सर्वावधि-[७]बीज-[८]कोट्ठबुद्धि-[९]पदानुसारि-[१०]संभिन्न-[११]खीर-[१२]महुया-[१३]अमियासव-[१४]अक्खीण-[१५]आमो-[१६]विप्पो-[१७]खेल-[१८]जल्ल-[१९]सव्वोसहि-[२०]वेउव्विय-[२१]सव्वलद्धि-[२२]उज्जु-[२३]-विउलमइ-[२४]जंघा-[२५]विद्या-[२६]पण्हसमण-[२७]विज्जासिद्ध-[२८]आगासगामि-[२९]तत्तलेस-[३०]सीयललेस-[३१]तेउलेस-[३२]वयणविस-[३३]आसीविस-[३४]दिट्ठीविस-[३५]चारण-[३६]महासुमिण-[३७]तेयग्गि-निसग्ग-[३८]वाई-[३९]अट्ठंगनिमित्त-[४०]पडिमापडिवन्न-[४१]जिणकप्पपवन्न-[४२]अणिमाइसिद्धि-[४३]सामन्न-[४४]भवत्थ-[४५]अभवत्थकेवली-[४६]उग्गतव-[४७]दित्ततव-[४८]चउद्दसपुव्वी-[४९]दसपुव्वी-[५०]एगारसंगी॥ [१]चक्कि-[२]केसव-[३]पडिकेसव-[४]बल-[५]महामण्डली-[६]महाश्रेष्टिन् ध्यानमार्गे एता लब्धयः। "ॐ ह्रँ नमो जिणाणं, ॐ जां जां ऐं श्रीँ श्रीँ क्रुँ क्लूँ ई ह्रौँ ह्रौँ ह्रः स्वाहा"। सरस्वती विद्या। अनया रीत्या शेषेषु चतुर्षु पदेषु एकैकं कूटाक्षरं योज्यमावलीक्रमेण तद्यथा—झ्म्ल्व्र्यूँ ह्म्ल्व्र्यूँ फ्म्ल्व्र्यूँ म्म्ल्व्र्यूँ स्म्ल्व्र्यूँ क्म्ल्व्र्यूँ प्म्लौँ ल्म्ल्व्र्यूँ फ्म्ल्व्र्यूँ झ्म्ल्व्र्यूँ व्म्ल्र्यूँ न्म्ल्व्र्यूँ॥ द्वयोः कूटाक्षरं नास्ति।

आद्यवत् सर्वं भणनीयम्। एतेन कारणेन विद्यापीठम्। एतदन्ते बाहुबलिन्यासः। सप्तपूर्वोक्त-विशेषपदैः। यतो विद्यासहस्रसर्वलब्धिसिद्धो भगवान् ततस्तन्न्यासः। अतो महाविद्या। एत-त्प्रभावेण सर्वासां सिद्धिः। ततस्तीर्थकृद्देशना पञ्चत्रिंशद्वचनातिशयरूपवागुरी(गु इरि)याए इत्यादि महुमहुरे एतदन्तं बाहुबलिभाषितपदाष्टकन्यासः। अत्र पूर्वं तीर्थकृत्स्वरूपोऽष्टोत्तरशत-पदन्यासः। एतस्माच्चन्द्रसेनसिद्धवाचकेन चतुर्विंशतितीर्थकरविद्याकल्पः कृतो विभिन्नः। पश्चाद् गौतमेन पदाष्टकं न्यस्तमत्र॥ अस्य ज्ञापकम्—

'समणे वि य सोमणसे महुमहुरे जिणवरे नमंसामि' श्रीमानदेवस्तवोऽयम् ॥

एतस्माद् बाहुबलीकुमारकाले त्रिभुवनस्वामिनी देवी उपासिका। गङ्गातटे महासामायिकप्रपन्ने श्रीदेवी। तेन महाविद्यापीठस्य द्वे अधिष्ठातृदेवते। ततस्तीर्थकृद्-गणधर-लब्धिमदुपासिका तीर्थसमुत्पत्तौ एकावतारतीर्थकृन्नामकर्मांशोदयजातमहाप्रभावापन्नभूतपूर्वलब्धिपूर्वपरिपालितसाल्पातिचारोग्रतपसां देवीनां न्यासः। ताश्च मन्त्रराजपदसंख्याः स्युरतोऽस्य विवरणं पूर्वम्। सोऽर्हन्तरूपः। तत् पञ्चधा सप्तधा स्यात्। [1]इकि भवपरावर्त्तनरूपं भवस्थं वा। भवोऽप्येकेन्द्रियादिको न परोपतापकश्चिन्तामणि-कल्पद्रुमादिको न विकलेन्द्रियत्वं भवे भवेऽत्यद्भुतकरणत्वं निर्वाहकत्वं च लोकोत्तराणां लोकानां च। गिरीति राज्यावस्थारूपं जनसमृद्धिकरणसामर्थं(र्थ्यम्)। पिरीति दीक्षावस्थारूपं परमप्रीतिसंपादकत्वं स्थावर-जङ्गमानाम्। सिरीति कैवल्यरूपं सर्वज्ञता च। हिरीति महापूजासंबद्धं त्रिजगत्यपि अप्रतिहतशासनत्वम्। आइरीति संघरूपं मोक्षरूपं च। एतत्पदसंख्यामन्त्रपीठम्।

[न्यासविधिः—]

अत्र देवानां देवेन्द्राणां च न्यासः—इरि इरीति किरि किरीति कल्पेन्द्रन्यासः। गिरि गिरीति भवनपतीन्द्राणाम्। पिरि पिरीति व्यन्तरेन्द्राणाम्। सिरि सिरीति ज्योतिषेन्द्राणाम्। हिरि हिरीति अमलस्वामि-गणिपिटकप्रमुखेन्द्रसामानिकानाम्। आइरीति लौकान्तिकानाम्। कालः सातिशयक्रियानिष्पादनलक्षणः। सोऽस्तीत्येषां तीर्थकृतां पञ्चकल्याणकैकोना(१९)तिशयप्रातिहार्योपासना स्वर्णवृष्टिसमवसरणरचनेत्येवमादिक्रिया। आदिशब्दाद् गणधरदेवानामभिषेकाप्रतिहतशासनं अविलम्बेन तीर्थप्रवृत्तिरव्यवच्छिन्नपञ्चाचारपालकत्वं संघश्रीसंपादकत्वं धर्ममर्यादामिथ्यात्वानभिभूतत्वं गुरुत्वसंपत्तिर्भक्तोपधिप्राप्तिर्दुष्टराजदैवतोपसर्गस्खलनं वादिनिराकरणत्वं दुर्भिक्षकान्तारोल्लङ्घनत्वं सिद्धान्तार्थवेदनं शापानुग्रहसामर्थ्यं गुरुतपोनिर्वाहस्तीर्थश्रुतिशिष्यस्थापना। एतद्व्यवस्था एतत् सर्वं कल्याणक्रियापूर्वोक्तेन्द्रदेवानाम्। मन्त्रपीठ[ठे][2]पूर्वस्मिन् देवीनां न्यासः। आसां कार्यमिन्द्रदेवसमं नाम-विशेषश्चायम्। इरि किरि चक्रेश्वरीन्यासः। गिरीति दिक्कुमारीणाम्। पिरीति यत्र तीर्थे तद्देव्याः। सिरि हिरीति नन्दा-भद्रा-जया-विजया-अपराजिताचतुर्विंशतिदेवी गौरी-गान्धारी-रोहिणी-प्रज्ञप्तीनां सर्वासाम्। आइरीति आत्मदेव्याः। कालिकालीति तीर्थकर-गणधरनिर्वृतिगम-

---

१ तथा चाहुः—आद्ये द्वे भवरूपसौख्यजनने राज्यादि तार्तीयके तुर्ये दीक्षितभावकृत्ततु[illegible] कैवल्यरूपं परम्। पूजाकारि महत्त्वभावकलितं षष्ठं तथाऽन्त्यं पदं श्रीसंघो भगवान् महोदयपदं श्रीमन्त्र[illegible]ऽस्त्वदः ॥१॥

२ उपविद्यायाम्।

नानन्तरं संदेहे जाते संघस्य तद्व्यवच्छेदलक्षणः कालः सोऽस्यान्तीति। कालीति ज्ञानाभावे महासाधु-श्रावकपरलोकगतिकथनलक्षणः।

तत उपविद्या 'इरियाए' इत्यादि आए उत्तरकाले तीर्थान्तरालक्षणे आयलाभे रत्नत्रयरूपे तीर्थान्तराले सूरीणां लब्धिमतां तीर्थकृन्न्यासः। अर्हन्तलिधा। अर्हत्वसंभवन्यासे यथा मरीचिना युगादिनाथः श्रेयांसो वन्दितो राज्यदीक्षाऽवस्थायाम्। किरि सर्वद्रव्यन्यासः। गिरि सर्वगुणन्यासः। पिरि पर्यायन्यासः। सिरि एषामुत्पत्तिन्यासः। हिरि एषां ध्रौव्यन्यासः। आयरि एषां विगमः। पूर्वकर्मकारिदेव-देवीनां पुनः पुनरुत्पत्तेरव्यवच्छिन्नाऽतिशयानां न्यासः। अत्र स्तवो ज्ञापकः।

किरियाए हिरियाए असंगए तिविहकालियं विरए।
सुहसाहए य तह मुत्तिसाहए साहुणो वंदे ॥

अत्रापि विशेषकल्याणक्रियाकारिणीनां पूर्वदेवीसंबद्धमहत्तराणामल्पसंसारिणीनां केवलं सूरि-साधूपासिकानां देवीनां न्यासः। इरीति श्रीशान्तिदेव्यः। किरीति अभयादेव्यः। गिरीति निर्वृतिदेव्यः। पिरीति शान्तिदेव्यः। सिरिहिरीति श्री-ह्री-धृति-कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मी-जृम्भिनी-मोहिनीनाम्। आयरीति बलादेव्यः। तीर्थान्तराले सूरि-साधूनां कृतकायोत्सर्गाणां स्वस्वकर्म कुरुते। तेन नन्द्यादि(ष)ष्वेकस्याः कृतोत्सर्गः सर्वासां स्यात्। आसां कर्मेदं यथाक्रमेण चैत्य-श्रुत-तपः-संघमहत्त्वस्थापनम्, दुष्टदेवीनिराकरणम्, पर्वतपत्तनादिस्थाने चैत्यारोपणम्, रक्षणम्, अष्टाङ्गनिमित्तप्रकाशनम्, सर्वव्यात(धि)विनाशनम्, श्री-ह्नीनामसादृश्यम्, मिथ्यात्वदेवताविष्ठितचैत्य-श्रुत-तपः-संघसमुद्धरणम्। महाकाले सिद्धसेनदिवाकरवत्। बोटिकाधिष्ठितरैवतवत्। न्या(न)यचक्रवालग्रन्थे धर्मकीर्तिबौद्धाधिष्ठितवत्। अनशने उपोषितरात्रिभोजनादर्शनम्, चतुर्वर्णश्रीसंघस्य शाकिन्यादिक्षुद्रोपद्रवनाशनतायोगिपाखण्डासंक्रमकरणम्। आसां मन्त्राक्षरे ॐ ह्रीं ॥ अतो वश्यार्थे ध्येयोपविद्याकल्पोक्तिः।

[इति न्यासविधिः।]

अथाचार्यमन्त्रसिद्धिः—मन्त्रराजो भगवानर्हत्स्वरूपः। कथं सूरिमन्त्रो भण्यते? सत्यम्, गुरु-शिष्ययोर्धर्म-धर्मिणोश्चाभेदः। गुरुरर्हन्, तेनार्हत्त्वेनानुशिष्टाः शिष्या गणभृतः। अर्हत्त्वं यथावस्थितं तेऽपि जानन्ति, नान्ये। यतश्चतुरनुयोगिनस्ते तीर्थकृत्प्रश्नोत्पाद-विगम-ध्रौव्य-लक्षणासूद्व्यवच्छेदकाः स्युः। अर्हत्त्वमपि गणभृत्त्वमपि आत्मरूपम्। ततस्तद्द्वयं ते द्वयेऽपि जानन्ति। यतः षोडशांशास्तीर्थकृतस्त्रयोदशांशा गणभृतः द्वयोरियदन्तरं षोडश-त्रयोदशांशाः स्कन्धरूपपुद्गलास्तीर्थकरनामकर्मसंबद्धोदयेनार्हत्त्वं गणभृत्त्वं च सर्वज्ञतातुल्या सिद्धिश्च। परं निश्चयतोऽर्हत्त्वे गणभृत्त्वे व्यवहारः। सोऽत्यन्तं बलवानर्हतामपि। गणधरकृतमर्हन्तोऽपि न

याधन्ते। आइरीति संघरूपं मोक्षरूपमर्ह-त्त्वमुक्तम्। संघाद्यो गणभृत्। तस्मादाचार्यमन्त्रः। अतोऽर्ह-त्त्वसिद्धिर्व्याख्यायते पूर्वम्। पश्चादाचार्यपरम्परा। अस्य चतस्रो वाचना। महती बृहती उक्ता न्यासी। गणभृतामाद्यतीर्थे स्वयंसिद्धो मन्त्रस्तेन महती बहुसिद्धिः। अनन्तरं या पश्चाज्जायते पूर्णा सा बृहती। गौतमी तु उक्ता। चतुर्दशपूर्विणां यावत् सातिशयः कालः। न्यासी मानदेवीलब्धिपदानि त्रीणि चत्वारि पञ्चपदानि। एकस्मिन् पदे न्यस्यन्ते सा न्यासी। यदा पदानुसारिणीं विना न पूर्वाणि चउदसपुव्वीणं। अनया रीत्या पञ्चाशत्। यथा यथाऽतिशयहानिस्तथा तथा पदहानिः। अत्र स्तवो ज्ञापकः—

"आयरियमेरुपयमवि साहंते सूरिणो वंदे"

तत् कथं लब्धिमन्तः साधवो ध्यायन्ते। पूर्वं तद्ध्याने सारस्वतादिसिद्धिः। अर्ह-त्त्वं गणभृ-त्त्वं यथाख्यातचारित्रेण, क्षायिकज्ञान-दर्शनेन लब्धीरनुभूय पूर्वभवे पश्चादर्ह-त्त्वं गणभृ-त्त्वं स्याद्, अतोऽपि साधवो ध्येयाः। सिद्धत्वं तेषामेव। अर्ह-त्त्वगणभृ-त्त्वा(-त्व)साधनाद्वितीयम्। अत्र स्तवो ज्ञापकः—

इयमंतपयसमेया थुणिया सिरिमाणदेवसूरीहिं।
जिणसूरिसाहुणो सइ दिंतु थुणंताण सिद्धिसुहं॥

यस्यामवस्थायां यो ध्येयो ध्यायते तत् फलम् [इति] तात्पर्यार्थः॥ ७॥

[इत्याचार्यमन्त्रसिद्धिः॥]

अथात्मगुप्तम्—

भविष्या वर्त्तमाना ये सूरयः स्व-परगच्छगाः।
पतित्वापादयोस्तेषां तान् विज्ञपयाम्यदः॥ १
सर्वसावद्यसेव्यस्मि तादृग्विद्यागुरुर्न मे।
तादृग्मन्त्रगुरुर्नाभूत् हतो लिङ्गोपजीवकः॥ २
एवंविधोऽपि जिज्ञासुर्जातो भगवदागमे।
नामाचार्यपदप्राप्तः किञ्चिज्ज्ञः कर्मयोगतः॥ ३
आगामिबोधिलाभाय कदा शत्रुञ्जये गतः।
दुःख-कर्म क्षपयितुमादिनाथं निनन्दिषुः॥ ४
सिद्धिक्षेत्रे स्थितो ध्यायन् युगादिजिनपुङ्गवम्।
मन्त्रस्वरूपजिज्ञासुस्ततो जातो ह्युपोषितः॥ ५

चतुर्विंशाक्षरप्राप्तिर्जातेयं पञ्चमे दिने ।
तत ऊहं कुर्वतो मे तत्राविर्भूतमीदृशम् ॥ ६
तत्र प्रश्नाक्षरं जातं प्रश्नाक्षरप्रमाणतः ।
ईदृशं गदितं सर्वं न वेद्मि किन्तु तत्त्वतः ॥ ७
मदीयं वितथं वाक्यं सत्यं वेत्ति न विद्यते ।
प्रायः प्रमादयुक्तानां दुःखमायामहं नृपः ॥ ८
स्वरूपमस्य विज्ञाय क्रियतां यद् विरोचते ।
मिथ्या मे दुष्कृतं वाऽस्तु मा भूदाशातना कदा ॥ ९

यद्यसत्यं तदा सिद्धसमक्षं गीतार्थसमक्षमालोचना ॥ छ ॥

स्वाहाहोमस्मरणार्थम्–यदक्षमुष्टित्रयं तत् त्रिभुवनव्यवहाररूपम्; मुष्टिप्रायो जगद्व्यवहारः। जिनशासनस्याप्रस्तरिका होमकुण्डचिन्ता । वासक्षेपो होतव्यद्रव्याणि । पूर्वं जपो होमश्च नित्य-साधनेत्याकूतां(तं) द्वादशकुटाक्षरस्थापना द्वादशारकालचक्ररूपो यतोऽक्षररूपो कालः । पष्ट्यक्षर-मितं पलम् । पष्टिपलाः कलाः । कूटाक्षराणि न ध्याने, पूजायां स्थाप्यन्ते । तेन श्रीमानदेव-द्वादशपदी स्तुतावेव मन्त्राक्षराणि । मन्त्रपीठ–मन्त्राक्षराणि कल्पोक्तानि । पञ्चभूतात्मिका क्षिप ॐ स्वाहा आत्मरक्षा । पञ्चशून्यात्मिका च ह्राँ ह्रीँ हूँ ह्रौँ ह्रः । अन्तस्तत्त्वं न गुरोर्ज्ञातम् । स्वसंवेदनतो ज्ञातं कूटाक्षरवेदनं सद्गुरोः । शेषमादेशतः । पूर्वं शतत्रयश्लोकसंख्या । एवंविधो गौतमन्यासो द्वात्रिंशत्श्लोकप्रमाणः। अष्टोत्तरविद्याशतकलितः । सांप्रतं विद्याष्टकगर्भितः । विद्यापीठं विद्या-उपविद्यामन्त्रपीठं मन्त्रराजः । एतेयां व्यवहारमात्रतो न्यासः न तात्त्विकेन ।

गौतमस्वामिमन्त्रोऽयं सम्यगाराधितो नरैः ।
चिन्तामणिरिवाजस्रं चिन्तितार्थप्रसाधकः ॥ १
दारिद्र(द्र्य)कन्दनाशाय विघ्नव्रातविनाशिने ।
नमोऽस्तु मन्त्रराजाय विश्वलक्ष्मीप्रदायिने ॥ २
या च लोके महासिद्धिर्या च लोकोत्तरे मता ।
संपद्यते स्फुटं सा सा मन्त्रराजस्तवस्मृतौ ॥ ३
अतीतानागता ये च ये जिनेन्द्राश्च संप्रति ।
ते सर्वे वन्दिता नित्यं मन्त्रराजस्तवस्मृतौ ॥ ४

गौतमेन कृतः पूर्वं तेन गौतम उच्यते ।
सुधर्मस्थापितस्तीर्थे सुधर्मा तेन संप्रति ॥ ५
यावत् त्वं वर्त्तसे नाथ ! तावत् तीर्थकृदागमः ।
तावज्ज्ञानं सभेदं च तावत् तीर्थप्रवर्त्तना ॥ ६
सर्वदेवमयोऽसि त्वं पुरुषोत्तममयोऽसि च ।
तव त्रैलोक्यनाथत्वं मन्त्रराज! तव प्रभो! ॥ ७
ध्रुवं तीर्थकरोऽसि त्वं ध्रुवं गणधरोऽसि च ।
भवेऽत्र वर्त्तमानोऽपि स्वर्गो मोक्षोऽसि पुण्यदः ॥८

सिद्धाष्टकमिदं श्लोकद्वयं गुरुभिर्दत्तं श्लोकषट्कमादेशेन। किञ्चज्ज्ञातं श्रीशङ्खेश्वरप्रभुश्रीपार्श्वनाथादेशेन, सर्वं प्रभूतं पुण्डरीकादेशेन। यद् गुरुणा दत्तं तत् तस्य प्रमाणम्। आत्मसंवेदनार्थं निगदितम् ॥

[इत्यात्मगुह्यम् ॥]

इतोऽनन्तरगणधरवलयमन्त्रः—प्रत्यन्तरे स च लघुपत्रेषु वाच्यः। वैखरी मध्यमा पश्यन्ती पराभापाभेदाश्चत्वारोऽस्य। वैखरी स्पष्टोच्चारणम्। मध्यमा सर्ववर्णस्थानव्यापकत्वम्। पश्यन्ती अर्धदृष्टिः। परा ध्वनिवर्जितसर्ववर्णस्थानास्पर्शनम्। अनया रीत्योच्चारणीयः ॥ छ ॥

मन्त्रजातिश्चतुर्धा–आणव-कार्मज-प्रवर्त्तक-निवर्त्तकाः। आणवाः सत्कर्मवीजम्। कार्मजा सत्कर्मोदयः। प्रवर्त्तका सत्कर्मप्रवृत्तिः। निवर्त्तका मोक्षः। चतुर्जातीयो मन्त्रः यावन्मात्रः कर्मक्षयोपशमस्तावन्मात्रा सिद्धिः। अतश्चतुःपीठयुक्तो मन्त्रराजो [1]ध्येयः। ईदृशं एतत् सर्वं मयाऽऽदेशेन निगदितम्। यदि सत्यं तदाऽस्तु मे दुःकर्मक्षयाय भव्योपकाराय। अथासत्यं तदा मिथ्यादुष्कृतम्। न जातु प्रायश्चित्तमनन्तसंसारित्वं दुर्लभबोधिवीजत्वं यतो मयाऽशठेन रचितमिदम्। ईहा-समीहां विना श्रीपुण्डरीकादेशेन यदत्र मध्येऽस्ति तज्ज्ञातम्। परिभावयन्तु गीतार्थाः, मा कुप्यन्तु। अन्तःकरणशुद्ध्या चोक्तं शील-संयम-चारित्रविहीनोऽहम्। कथं संप्रीणितो भगवता, एतन्न ज्ञातं न ज्ञायते। पञ्चमोपवासेन समादिष्टमेतदवितथम्। जैनो धर्मश्च विजयताम्।

श्रीदेवाचार्यगच्छसमुद्भूतसूरिशिष्यलवलवेन रचितं विद्याकल्पसंग्रहे दुर्गपदविवरणं समाप्तमिति ॥ ग्रन्थाग्रम् २३८ ॥

---

१ कर्मक्षयकारित्वात् ॥

[मन्त्राम्नायः]–

"ॐ ह्रां क्षां नमो अरिहंताणं। ॐ ह्रीं क्षीं नमो सिद्धाणं। ॐ ह्रूं क्षूं नमो आयरियाणं। ॐ ह्रौं क्षौं नमो उवज्झायाणं। ॐ ह्रः क्षः नमो लोए सव्वसाहूणं। इति महामन्त्राक्षरगर्भितं पञ्चपरमेष्टि[न्]। आपदं हन हन, संपदं उपनय उपनय, शत्रुं स्तम्भय स्तम्भय स्वाहा"। १०८ वारस्मरणा। अथवा वार २१ शान्त्यर्थे श्वेतध्यानम्॥ १, वशार्थे रक्तध्यानम्॥ २, लक्ष्म्यर्थे पीतध्यानम्॥ ३, नीलध्याने विषं याति। मुक्त्यर्थे पञ्चवर्णम्॥

"ॐ वज्रगन्धारीमहाभैरवी हन हन, दह दह, पच पच, मथ मथ, सर्वभूतान् आकर्षय आकर्षय। सर्वशत्रून् वशं नय, सर्वदुष्टान् निवारय। सर्वजनप्रियो भवामीति ह्रां क्षां ह्रीं क्षीं ह्रूं फट फट् स्वाहा"। सर्वजनप्रियङ्करो मन्त्रोऽयं व्याख्याने स्मरणीयः। वार १०८॥

"ॐ नमो भगवते पार्श्वनाथाय ह्रीं धरणेन्द्राय सप्तफणविभूषिताय सर्वज्वरं सर्ववातं सर्वभूतं सर्वदुष्टं सर्वविसं (षं) सव्वस्स रोगं नाशय त्रासय छिन्दय भिन्दय। यः यः रः रः हुं फट् स्वाहा"॥ छ॥

सर्वकर्मकरो मन्त्रः॥ १२, अनेन रुज्जकम्, कालापानीयं च क्रियते॥

"ॐ नमो भगवते देवश्रीपार्श्वनाथाय ह्रीं धरणेन्द्र-पद्मावतीसहिताय अट्टे मट्टे दुष्ट-विघट्टे क्षुद्रान् स्तम्भय स्तम्भय, दुष्टान् निग्रह निग्रह, उपद्रवान् छिन्द छिन्द स्वाहा"। वार ७ अथवा २१ अथवा १०८ स्मरणीयन्ते॥

अज्ञातसूरिकृतः

सूरिमन्त्रकल्पः

ॐ ह्रीँ नमो मन्त्रगुरुपादुकाभ्यः ॥

सिरिसूरिमंतपवरे जे सिद्धा सुयपवुड्ढिसंजणगा ।

तव्वयणसंगहो मे वण्णिजइ तप्पए नमिउं ॥१

१जिण-२ओही-३परमोहि-४अणंतोहि-५अणंताणंतोहिजिण ।

६केवलि-७भवत्थकेवलि ८अभवत्थि य केवलीणं च ॥ १ ॥

९उज्जुमई १०विउलमई ११वेउव्वियलद्धि-१२सव्वलद्धीणं ।

१३पण्हासमणाण तहा१४ जंघाचारणमुणीणं च ॥ २ ॥

१५विज्जासिद्धाण तहा १६आगासगामीण तह य निच्चं पि ।

१७आमोसहि-१८विप्पोसहि-१९खेलोसहि-२०जल्लोसहीणं च ॥ ३ ॥

२१सव्वोसहि-२२आसीविस-२३अट्ठंगनिमित्तधारयाणं च ।

२४वयणविस२५तत्तलेसाण पणमिमो २६सीयललेसाण ॥ ४ ॥

२७चउदस-२८दसपुव्वीणं २९एगारसअंगसुत्तधारीणं ।

३०संभिन्नसोयाण तहा ३१दुवालसंगीण सव्वासिद्धाणं ॥ ५ ॥

३२उग्गतवचारीणमेव बत्तीसथुइपयाणं च ।

आइम्मि नमो ॐ ह्रीँ पढमपयाओ छट्ठिबहुवयणं ॥ ६ ॥

पढमा वायणा ॥ छ ॥

१खीरासव-२महुआसव-३अमियासवलद्धियाण पत्तेयं ।

४अक्खीणमहाणसठियाण ५संभिन्नसोयाण ॥ ७ ॥

तत्तो ६पयाणुसारीलद्धीणं तह य ७बीयबुद्धीणं ।

तत्तो य कुट्ठबुद्धीणं सव्वपया ॐ नमो पुव्वं जिणओहिं ॥ ८ ॥

आरब्भा जाव य वेउव्विलद्धिपययं च ।

१चउदस-२दसपुव्वीणं १तव-२मण-३एगारसंगीणं ॥ ९ ॥

ए ए चउवीसपए नायव्वे सूरिणा पवरमंते ।

मायावण्णविरहिए नूणमुवरिज्झए निच्चं ॥ १० ॥
बीया वायणा ॥छ॥

ध्यानविशेषमाह—

सुक्कज्झाणेणेसो कम्मक्खयकारणे परममंतो ।
झायव्वो तिक्कालं निच्चं परमिट्ठिमुद्दाए ॥१॥
किं सुयसुयमुवहणं झाणं धरिऊण [1]जोणिमुद्दाए ।
विज्जंसो सोहग्गं पावइ य [2]जईण जोएणं ॥२॥
उत्तत्तकणयवण्णं झाणं धरिऊण सुभगमुद्दाए ।
जो झाइ सूरिविज्झं(ज्जं) तस्स वसे तिहुयणं सयलं ॥३॥
सजलजलवाहकालं झाणं धरिऊण चक्कमुद्दाए ।
जो झाइ सूरिविज्झं(ज्जं) तस्स खयं जाइ रिउवग्गो ॥४॥
चक्कवट्टिमहारायस्स वसीकरणाइयं छक्कम्मं ।
एयस्स मन्तस्स पमावओ संभवइ अहवा तिओलु(तिलु)क्कस्स ॥५॥
एकं उद्धिसिउं पउंजेउं नारिहेइ हरीमियहणणे ।

केण पसंसिज्झइ एयम्मि मंतम्मि छक्कम्म साहणीओ विज्जाओ भणन्ति । पुव्वं विज्जाविभागं जाणिऊण एएसिं नमो सिज्झउ विद्यापीठं ॥

ॐ नमो बाहुबलिस्स पण्हसमणस्स ॐ वग्गु निवग्गु समणे सोमणसे महुमहुरे स्वाहा ॥ इति महाविद्या ॥

इरि कालि किरि कालि पिरि कालि हिरि कालि स्वाहा ॥ विद्या ॥

इरियाए किरियाए पिरियाए सिरियाए हिरियाए कालि कालि महाकालि स्वाहा ॥ उपविद्या ॥

ॐ किरि किरि कालि पिरि कालि सिरि सिरि कालि हिरि हिरि कालि आयरिय कालि स्वाहा ॥ मन्त्रपीठम् ॥

ॐ किरि ॐ पिरि ॐ सिरि ॐ हिरि ॐ आयरिय मेरु ॥ महामन्त्रः ॥

परमेष्ठिमुद्रया सर्वोऽप्येष शुक्लध्यानेन लक्षमेकं धातव्यः । तथा सौभाग्यमुद्रया पीतध्यानेन सौभाग्यार्थं महु महुरे इति यावद् ध्येयः । सहस्रषोडशजापः कार्यः । इरियाए इत्यादि किंशुकरक्तध्यानेन पर्वतमुद्रया वश्यार्थे ध्येयः, उपविद्या १२००० जापः । अन्त्यमन्त्रस्तु चक्र-

---

१ पद्मिनीयोनौ । २ जुवईण ॥

मुद्रया रिपुक्षयार्थम्, कृष्णध्यानेन मासं यावद् ध्येयः। अष्टोत्तरशतं १०८ दिने मन्त्रराजस्य कर्मक्षयार्थं स्मरेत् ॥

इयाणि मंतस्स वियरणं, झाणविहीय भणइ—

मेरु सद्देण अरिहंतत्तणं वुच्चइ । अरिहंत त्तणेणं अरिहंता जहा चक्केण चक्की, रज्जेण राया। अरिहंतत्तणे सोलस अंसा। अंशानां स्थापना तत्तं केवलिणो जाणंति। सव्वे गणहारिणो तेरसंसा तेण तित्थयरनाणुप्पत्तीए सुयलद्धी हवइ। तेसिं सामन्नभवा भवत्थाण केवलिणं च। ओहि-परमोहि-सव्वोहि-अणंताणंतोहिजिणा एगारसंसा। उज्जु-विउलमइणो खीरमहुआ अमया[पया ?]सवलद्धिणो य सव्वे दसंसा, तेण एएसु जिणसद्दो पयट्टइ। वाइणो महानिमित्तिणो विज्जासिद्धा तवस्सिणो य चउद्दस-दसपुव्विणो अट्ठंसा, तेण एएसु तिकालविसयं नाणं पवत्तइ। अट्ठंसा संसारमग्गिणो मुक्खमग्गिणो य भणिया। सोलस-तेरसंसा दसंसा एगारसंसा मुक्खमग्गिणो नूणं। अरिहंतत्तणं मुक्खतरुबीयभूयं अरिहंता अंकुरा ॥ सेसा साहपसाहव्वाणिया। अतः कारणात् मेरुरूपे[1] मन्त्रराजे स्मर्यमाणे जिनप्रभा भवति। जिनेन्द्रस्य परिवारो गणधरादयः। दोषनिग्रह[2] इति दोषशब्देन अष्टादश दोषा अज्ञानादयः। मेरु इत्यक्षरस्यानेकधा व्याख्या दिग्मात्रमिदम्। तत्त्वं तत्त्वविदो जानन्ति। अर्हन् स्तुत्यगुणसंपूर्णो भगवान्। तेन स्तुतिपदानि भगवतामृद्धिस्थानीयान्युक्तानि ॥ इरि किरि सिरि हिरि इति विद्यादेवता वीतरागगुणाश्रिताः। नामसादृश्यमन्त्ररूपाः पृथक्कर्मसंपादकाः। तेनैकोनविंशत्यतिशयप्रातिहार्यस्थानीयाः। विद्यापदानि वग्गु वग्गु इत्यादि पञ्चदशसंख्यानि वीतरागस्तुतिरूपाणि विद्याप्रवादपूर्वादर्थो ज्ञेयः। पूर्वाणि संस्कृतभाषया। यदा ईप्सितकर्मणि ध्यानं तदा विद्योच्यते। पूजाकाले प्रस्थानमुच्यते। मोक्षार्थे पीठमुच्यते। चतुःपीठस्वामी मेरुरूपो महामन्त्रः। विद्या विभागपदसंज्ञा ॥ छ ॥

ध्यानमनया रीत्या कर्त्तव्यम्—रागता संसारमूलम्। वीरागता मोक्षमूलम्। रागस्थानीये वस्तुनि ध्यायमाने। संसारो यथाहि तथाहि मोक्षो वीतरागे ध्यायमाने। यथा वीतरागस्य त्रिभुवनप्रभुत्वं भवति तथा वीतरागविषयं त्रिभुवनवश्यादिषट्कर्मकारिणी मोक्षकारिणीति। एवं ज्ञात्वा सर्वस्तुतिपदप्रारम्भे विद्याविभागप्रारम्भे च ॐमिति सर्वलोकव्यापकमनश्च शान्ति-पुष्टि-ऋद्धि-वृद्धि-स्फूर्ति-शिवायोशारणीयः। ह्रीं वश्यार्थे। श्रीं ज्ञानार्थे। गुणपञ्चाधारणीयानि इति सबीजध्यानम्। एभिर्विना निर्बीजं स्यात् तत् केवलं मोक्षाय ॥ छ ॥

ॐ नमो जिणाणं स्नानम् १, ॐ नमो ओहिजिणाणं विलेपनम् २, परमोहिजिणाणं माला ३, अणंतोहिजिणाणं मुकुट-(टम्) ४, अणंताणंतोहिजिणाणं तिलकम् ५, केवली ६-

---

१ आर्हन्त्यरूपे। २ वक्ष्यमाणमिदम्।

भवत्थकेवली कुण्डल [म्] ७, अभवत्थकेवली ग्रैवेयम् ८, चउदस ९—दसपुव्वीणं अङ्गद [म्] १०, एगारसंगीणं हारु (र:) ११, ॐ नमो कुट्ठवुद्धिणं १२, वीयवुद्धिणं केयूरवरमुद्रा १३, ॐ नमो उग्गतवचारीणं सितवस्त्रम् १४, ॐ नमो गोयमस्स महादाणस्स[1] लब्धिचिन्ता १५, ॐ नमो सुहम्मसामिणो गणचिन्ता १६, सव्वेसिं एएसिं सौभाग्यप्रभा १७, ॐ नमो बाहुवलिस्स केवलज्ञानम् १८ ॥

ॐ वग्गु वग्गु महुरे प्राकार [:] १, इरि कालि पिरि कालि पद ४ प्राकार [:] २, इरियाए इत्यादि पद ६ प्राकार: ३, ॐ इरि इरि कालि किरि किरि पिरि पिरि सिरि सिरि पद ४ हिरि हिरि पद ५ आयरिय ६ पाडिहेरचिन्ता किरि मेरु ७ जिनप्रभाशोभः दोषनिग्रहः [2]कल्याणत्रिकमयं ध्यानम् ।

ध्यानविधिः समाप्तः ॥

इदानीं साधनाविधिरुच्यते—

यस्मिन् देशे स्व-परचक्रोपद्रवो न भवति, यत्र राजा चक्री वा स्वयं राज्यं करोति, यत्र नो दुर्भिक्षम् , यत्र तीर्थम् , यत्र भूमी रम्या काचित् , तत्र देशे गत्वा गुरोरनुज्ञां गृहीत्वा श्री-ह्रीप्रधानजनसंकुले क्षेत्रे वसित्वा उत्तराभिमुखमन्दिरे निःशल्ये समेति स्तोकजनप्रसरे वसित्वा सर्वविकृतीर्विमुच्य सहस्रपत्रकमले गौतममालिख्य ॐ क्रौं ह्रीँ श्रीँ अनेनाहूयात्मरक्षापूर्वं करजापो लक्षमानः कर्त्तव्यः । ब्रह्मव्रतं त्रिधा विशुद्धं विधाय जिनवन्दनं विनाऽन्यत् पाठादिकं कर्म नो विधेयम् । वर्द्धमानजिनजन्म-ज्ञानकल्याणकं(क)दिने चन्द्रप्रभ-धृषभयोरथवान्येषां न हि । अथवा महाशालिभक्तं घृतपुराःपकान्नं गोदुग्ध-द्राक्षापानम् । उभयकालस्नानम्, शरीरे सुगन्धिविलेपनम्, कृष्णागु (ग)रु कर्पूरपूजां विधाय पुष्पितफलितोद्याने द्वात्रिंशत्सहस्रपुष्पजापो विधेयः । पद्मासनं विनाऽन्यासने नोपवेष्टव्यम् । ततः सिद्धो भवति । साधनाधिप्राकारैव । अन्यः प्रकारो नास्ति ॥ ठ ॥

इत्थंतरे तइया वायणा भण्णइ—

रोगाइरिउजईणं, नमो जिणाणं नमो महं होउ ।
एवं ओहिजिणाणं, परमोहीणं तहा तेसिं ॥१॥
एवमणंतोहीणं, णंताणंतोहिजुयजिणाण नमो ।
सामन्नकेवलीणं, भवाभवत्थाण तेसिं तहा ॥२॥
उग्गतवचरणच(चा)रीणमेवमित्तो नमो होइ ।
चउदस-दसपुव्वीणं, नमो तहेगारसंगीणं ॥३॥

---

१ महादानं दीक्षाभिषेकः । २ जन्म-दीक्षा-ज्ञान [म्] ।

एएसिं सव्वेसिं, एवं काउं अहं नमोकारं।
जमियं विज्जं पउंजे, सा मे विज्जा पसिज्झिज्जा ॥४॥

निच्चं नमो भगवउ बाहुबलिस्सेह पण्हसमणस्स।
ॐ वग्गुं वग्गुं निवग्गुमग्गंगयस्स तहा ॥५॥

समणे विय सोमणसे, महुमहुरे जिणवरे नमंसामि।
इरि काली पिरि काली, सिरि काली तह महाकाली ॥६॥

किरियाए हिरियाए, असंगए तिविहकालयं विरए।
सुहसाहए य तह गुत्तिसाहए साहुणो वंदे ॥७॥

ॐ किरि किरि कालिं पिरि पिरि कालिं च सिरि सिरि कालिं।
हिरि हिरि कालि पयंपिय, सरि य सरि य आयरिय कालिं ॥८॥

किरि मेरुं पिरि मेरुं, सिरि मेरुं तह य होइ हिरि मेरुं।
आयरियमेरुं पयमवि, साहंते सूरिणो वंदे ॥९॥

इयमंतपयसमेया, थुणिया सिरिमाणदेवसूरीहिं।
जिणसूरिसाहुणो सइ, दिंतु थुणंताण सिद्धिसुहं ॥१०॥

अक्षरस्थापना—

नमोयुक्त आद्यपद १२, ततो विभक्त्यन्तद्वितीयपद १२, तदन्यतृतीयपद १२, ततोऽपि चतुर्थपद १२, ततोऽपि पदमेकं एवं सर्वपदसंख्या ४९। तत्र प्रथमद्वादशाङ्के द्वादशसु पदेषु प्रत्येकमक्षराणि यथा [1]५।७।९।९।११।९।९।१०।१२।९।७।८ एवं सर्वाक्षरसंख्या १०५। तथा द्वितीयद्वादशपदेषु प्रस्थापना [2]३।३।४।२।१।२।२।४।१।१।२।४ एवमक्षरसंख्या २९। तथा तृतीय-द्वादशके द्वादशपदस्थापना [3]७।५।६।५।६।३।४।५।४।४।४।४ एवं सर्वाक्षरसंख्या ५७। चतुर्थद्वादशके द्वादशपद-

१ नमो जिणाणं। नमो ओो। नमोऽणं०। नमोऽणंताणंतो। नमो सामन्न०। नमो भवत्थ०। नमो उग्गतव०। नमो चउदस०। नमो दस०। नमो एगारसंगीणं ८॥ २ एएसिं सव्वेसिं नमोकारं किज्जा। जमियं विज्जं पउंजामि सा मे विज्जा पसिज्झउ ॥

३ ॐ नमो भगवओ बाहुबलिस्स पण्हसमणस्स ॐ वग्गु वग्गु निवग्गु निवग्गु सुमणे सोमणसे महुमहुरे इरि काली पिरि काली सिरि काली हिरि काली ॥

स्थापना [1]४। ४। ७। ६। ६। ६। ६। ४। ४। ४। ४। ६ एवं सर्वाक्षरसंख्या ६१। एकस्मिन् [2]पदेऽक्षर २ एवं सर्वपदेषु सर्वाक्षरसंख्या २५२ द्विशतीद्विपञ्चाशदधिका। श्लोकमानेन श्लोक० ७ अ० २८ प्रणवाद्यानि ३ पदान्यत्र विशेषविद्याभागः। पुनरयं पसिज्झिज्जा एतदन्ता सर्वकार्यप्रसाधिका विद्या १। पण्हसमणस्स एतदन्ता स्वप्नविद्या २। हिरियाए एतदन्ता सोहग्गकरी वग्गुविद्या ३॥

तथा गौतमस्याक्षराणां शतानि २१ प्रदत्तानि। पूर्वं भगवदाज्ञाया श्रीगौतमेन द्वात्रिंशत् श्लोकप्रमाणः कृतः। कालदोषाद्धीयमानो जातः। दुःप्रसहसूरिः अहुठ श्लोकान् पठिष्यति। इह च सौभाग्य-परमेष्ठि-ज्ञान-सुरभिकृताञ्जलिमुद्रापञ्चकं ध्याने। आह्वानन-स्थापन-संनिधापन-संनिरोध-अवगुण्ठन ५ इति मुद्रापञ्चकं सर्वस्यापि ध्येयस्य दर्शनार्चमादौ॥ ठ॥

तइया वायणा सम्मत्ता॥

इदानीं प्रस्थानविधिरुच्यते—

प्रथमं विद्यापीठम्। द्वितीया विद्या। तृतीया उपविद्या। चतुर्थो मन्त्रः। पञ्चमः श्रीमन्त्रराजः। स्तुतिपदानि यावन्ति तावन्ति भवन्तु। पूजाकाले पूजार्हा द्वादशपदी अष्टादशपदी चतुर्विंशतिपदी द्वात्रिंशत्पदी लेख्या। विद्यापीठं षोडशवलके लिख्यते। सप्रणवद्वादशपदीकं पसिज्झउ स्वाहा एतदन्तं प्रथमं प्रस्थाने सप्रणवाक्षरसंख्या १४६। यदाष्टादशपदी तदा तृतीय-चतुर्थवलके द्वे पदे, पञ्चम-षष्ठे द्वे पदे। नवम-दशमवलके द्वे पदे। अन्त्यालापः समग्रोऽन्तिमवलके तदाक्षरसंख्यैषा १९२। तस्मात् द्वितीयप्रस्थाने सप्रणवस्वाहासहित अक्षर ४० विभक्त्यन्तपद ११। अक्षर ३। ४। ५। ६। ५। ३। १। १। ४। २ वृत्ताकार ओल्यां लिख्यते। तृतीयप्रस्थाने अक्षरपदसंख्या—पद १९ प्रत्येकमक्षराणि ५। ६। ३। ४। ५। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ४। ६ एवं सर्वाक्षराणि ८१ [3]षोडशवलकैर्लिख्यते(न्ते)। ततश्चतुर्थप्रस्थाने पद ७ प्रत्येकमक्षराणि ७। ६। ६। ६। ६। ६। ८ सप्रणवस्वाहापर्यन्तसर्वाक्षर ४५ वृत्ताकारओल्यां लिख्यते। पञ्चमप्रस्थाने विरामसहितपद १३ प्रत्येकमक्षराणि ४। ६। ४। ६। ४। ६। ४। ६। ४। ६।। ४। ६। ८ एवं सर्वत्र ६८ मध्ये षट्कोणं कृत्वा लिख्यते। अन्त्यपदं मध्ये शेषाणि एकमेकं कोणे एकमेकं बहिर्यथाक्रमेण।

---

१ किरियाए हिरियाए उँ किरि किरि कालि पिरि पिरि कालि सिरि सिरि कालि हिरि हिरि कालि आयरिय कालि किरि किरि मेरु पिरि मेरु सिरि मेरु हिरि मेरु आयरिय मेरु॥

२ स्वाहा॥

३ फलकैः।

समवसरणयागीलने अक्षर २८० श्लोक ११ अक्षर २८ द्वादशपदप्रस्थानम्। यदाष्टादशपदीकं षट्कोणबहिर्भागे क्रमेण पञ्च मेरवः इरि मेरुं वर्जयित्वा षट्कोणमध्यकोणे ह्स्ह्रौं ह्स्ह्रीं ह्स्ह्रौं पाठः। ह्स्ह्रैं ह्स्ह्रूं ह्रूं ह्रः एवामक्षराणां स्थापना क्रियते। षट्कोणमध्यभागे ३ ह्रीं अर्हं चतुष्पीठयागीने नमः इत्यालिख्यते। सामान्येन सर्वाणि पदानी ३ ह्रीं स्वाहा उच्चारणीयानि। सप्तपदेषु विशेषोऽयम्—ह्रैं ह्रौं क्ष्रौं क्ष्रीं म्रौं म्रीं म्रौं म्रीं स्त्रौं स्त्रीं ह्रौं ह्रीं इरि कालिए तेषु पदेषु यथाक्रमेण योजनीयानि। शेषं तदवस्थमेव ॥

इति सूरिमन्त्रगर्भितविद्याप्रस्थानपटविधिः समाप्तः ॥

इदानीं मन्त्रशुद्धिर्भण्यते—

यावन्ति पदानि मन्त्रराजे तावन्ति तान्येव तादृशानि कालि कालि युक्तानि मन्त्रपीठे २। यावन्त्येव मन्त्रपीठे तावन्त्येवोपविद्यायाम्, किरियाए इत्यादि उच्चार्यमाणायाम् ३। यावन्त्येवोपविद्यायां तावन्त्येव वग्गु वग्गु सुवग्गु महावग्गु निवग्गु इत्यादि आद्यपञ्चदशपदसहितानि तादृशान्येकवारोच्चार्यमाणकालीयुक्तानि सौभाग्यविद्यायाम् ४। स्तुतिपदानि वाचनाविशेषज्ञातव्यानि। साऽपि पञ्चधा। पूर्वं गौतमवाचना। ततः श्रुतकेवलिवाचना ज्ञानप्रवादपूर्वात् प्रभवेन कृता। तदनन्तरं वज्रस्वामिवाचना। तेन वर्धमानविद्या। चत्वारि स्तुतिपदानि पञ्चपरमेष्ठिपदानि च गृहीत्वा उपाध्याययोग्या विभिन्नीकृता। वीरे वीरे इत्यादि पदानि सौभाग्यविद्योपविद्यामध्यादुद्धृत्य हुं ह्रः ह्रौं आलीढानि ॥ छ ॥

तदनन्तरं नागेन्द्र–चन्द्र–निर्वृति–विद्याधरवाचनाः। ताश्च प्रवर्त्तन्तेऽद्यापि। तेषां भगवतामपि किञ्चिन्मात्र विभिन्ना विसदृशा जाताः। सा च मेरुसंख्याविशेषणज्ञातव्या। पूर्वं मेरुनामानि। इ १ कि २ गि ३ पि ४ फि ५ चि ६ सि ७ हि ८ वि ९ मि १० आ ११ अंते रि इति।

गौतमवाचनायां एकादशमेरवः ११। श्रुतकेवलिवाचनायां दश १०। वज्रस्वामिवाचनायाम् ९। नागेन्द्रादिवाचनायाम् ९। ८। ७। ६। ५। नवाष्टौ सप्त षट् पञ्च। नवाष्टसंख्या व्युच्छिन्ना एव। नवाष्टसंख्यानां मेरूणां ग्रन्थन-संदर्भण-अवगुण्ठन-संपुट-संपल्लव-संनिरोधन एतानि अक्षराणि तिष्ठन्ति। अतो विच्छित्तिः। एतान्यक्षराणि विचित्राकारतया उच्चारयितुं न शक्यन्ते। द्वितीयं व्युच्छित्तिकारणम्। षट् सप्त पञ्च प्रवर्तिष्यन्ते। चन्द्रवाचनायां सप्त पञ्च च। विद्याधरवाचनायां षट्। नागेन्द्रवाचनायां पञ्च १। एवं क्रमेण हीयमाने काले श्रीदुःप्रसहसूरिमेरुत्रयं पठिष्यति। आत्मीयगच्छगुरौ विपन्ने गच्छान्तरीयसूरिणा स्थापितानां भविष्यमानसूरीणां विसदृशा वाचना संजाता। स्तुतिपदान्येतानि ३२। २४। १८। १२। १३। ८ यावत् पञ्च भविष्यन्ति। सर्वकार्यप्रसाधिका विद्यानाम प्रथमं प्रस्थानम् १। बाहुबलिविद्या द्वितीयं प्रस्थानम् २। सौभाग्यविद्योपविद्या तृतीयं प्रस्थानम् ३। मन्त्र-

पीठं चतुर्थं प्रस्थानम् ४। एषां प्रभुर्मन्त्रराजः ५। एषां मीलने कोटर्यंशो मन्त्रः गौतमाद् वज्रस्वामिनं यावत् कोट्यंश[ः] प्रवर्त्तितः। अतः परं व्युच्छिन्न एव। तेन कोटयंश स्मरणार्थं कोटिकगणः कृतः। श्रीवज्रस्वामिशिष्यात् तिस्रः शाखाः संजाताः। अंशानयनोपायश्चायम्-मेरुल्पमन्त्रराजस्यांशाः षोडश ध्रुवाः १६। पूर्वं विद्याविभागं दत्त्वा आसन्नलग्न अर्वाक्काले लग्नवेलायां एते शिष्यस्य दातव्याः। यतो यावत् तीर्थं तावदेते भविष्यन्ति शेषाः पूर्वोक्तस्तुत्यपदीं(दां)शा ग्राह्याः। अष्टौअष्टौ बाहु०। सौभाग्य०—उप०—मन्त्र० सर्वेषां समुच्चये अंशा जायन्ते। विषमांशो महाफलः। समंशो मध्यसफलः। अफलो न हि एकोऽपि ध्रुवम्।

इति मन्त्रशुद्धिः समाप्ता।

इदानीं नामसदृशं कोटर्यंशाख्यं तपः प्रोच्यते—

पूर्वं तपोविधानम्। तपसि क्रियमाणे आदेशो भवति। सिद्धिर्भविष्यति नवेत्येवं पश्चात् पूर्वोक्तनीतिद्वयेन साधना कार्या, तच्चेदं तपः। पूर्वं उपवासः। ततः पञ्च निवी। आचाम्लं १ पुनः ५ निवी। आं १ नि ५ आं १ नि १ चउत्थं १ एवं दिन २१ आद्यविद्यायाम्। अहर्निशं पठनं चिन्तनं विकथाविवर्जनं एकमनसाऽहोरात्रिकामनुष्ठानम्। प्रथमपरिपाटी १॥ उप १ नि १ आं ३ नि ४ आं १ नि २ उप १ पूर्वोक्तव्यापारोऽत्र विशेषेण कायोत्सर्गेण चत्वारिंशच्चतुर्विंशत्तवचिन्तनम्। अथवा सकलमन्त्रस्याष्टोत्तरशतचिन्तनम्। द्वितीया परिपाटी २॥ उप १ निवी ८ आं ५ निवी ७ आं १ निवी २ उप १ पूर्वव्यापारो ज्ञेयः। विद्यातृतीये तृतीयपरिपाटी ३॥ उप १ नि ५ आं १ उप १ अत्रापि पूर्वनीतिः चतुर्थपरिपाटी ४॥ मौनव्रतेन कर्पूरप्रचुरसुरभिद्रव्यपूजाञ्चितगौतमाराधनतत्परेण त्रिसन्ध्यं ध्यानं कार्यम्। स्त्रीमुखमपि नावलोक्यम्। अनया रीत्या षोडशाचाम्लानि नैरन्तर्यम्, पञ्चमपरिपाटी ५॥ यदि शक्तिस्तदाऽव्युच्छित्तिः। अथ ओली कृत्वा पार्यते॥ छ॥

-तपोविधिः समाप्तः॥

[अत्र स्तुतिपाठः पूर्वं २४-२५ पृष्ठे मुद्रितोऽस्ति
तथैव मूलप्रतौ लिखितस्तेनात्र न पुनर्मुद्रापितः]

इदानीं पदसंख्या भण्यते—

स्तुतिपद्यां द्वात्रिंशत्संख्यायां आद्यवाचनायां पद ७३, द्वादशपद्यां तृतीयवाचनायां पद ४९, [1]इमानि षट्सप्ततिपदानि[2]। स्तुतिपदद्वात्रिंशत् ३२, एगसि इत्यादि द्वादश १२। एवं ४४। पञ्चमन्त्रराजपदानि ५ पञ्चमन्त्रपीठपदानि ५। सप्तोपविद्यापदानि ७। पञ्चमहादेवतापदानि ५। दशबाहुबलिपदानि। सम्रणवभगवद्बाहुबलि२-प्रज्ञाश्रमण३-महाप्रज्ञाश्रमण४-

१ वक्ष्यमाणानि। २ क्रमेण मात्रयति।

वग्गु५-सुवग्गु६-निवग्गु७-सुमर८-सोम९-महु१० इति ॥छ॥ इमानि त्रिसप्ततिपदानि। स्तुतिपदान्यष्टादश १८। नमो भगवओ सामिणो गणहरस्स महाराणस्स २ गोयमाईणं ३ एवं २१। एणसि इत्यादि पदद्वादश, एवं त्रयस्त्रिंशत् ३३। दशमहाविज्जापदानि १० एवं ४३, सप्तमन्त्रराज-मन्त्रपीठयोः। प्रत्येकम् ७। नवोपविद्यायाम् ९, एवं ७३ सप्तमहादेवाता[नाम्] ७, एवं त्रिंशत्; सर्वमीलने ७३। मन्त्रराजपदानि पञ्च षट् सप्त वा। पञ्च-सप्तपदानि प्रशस्यानि। न षट्, केषां वाचनायां कानि मन्त्रराजपदानि दशानां मध्याद् भवन्ति। गौतमभाषितानि किपि सिद्धिआ इमानि पदैव। इगिपिफिवि। वृद्धश्रुतधराणां पदानामेष क्रमः संभाव्यते। यैस्तदृश्यं दृश्यते तत्र ज्ञायते २। एकोनपञ्चाशत् [1]पूर्वोक्तानि। चतुर्विंशतिस्तुतिपदवाचनायां पदान्येकोत्तरशतानि चतुर्पीठोद्धरणे द्वात्रिंशत्पदानां साष्टं शतम्। वाच्यपदान्येव। विशेषश्चायम् अष्टादशपदद्वितीयवाचनायां सौभाग्यविशापद आद्यभागपद १६ अन्तभागपद ७ प्रस्थानपटविधौ वलयाकारविभागेन ऊनानि अधिकानि भवन्ति ॥

मतान्तरेण पदसंख्या समाप्ता ॥ छ ॥

रेवती १–रोहिणी २–नागार्जुन ३–आर्यखपुट ४–यशोभद्राचार्य ५ इति नामानः सूरयः। एते मन्त्रसिद्धयः मिथ्या मे दुष्कृतं वाऽस्तु। शुद्धमशुद्धं कल्पयत। यतो भगवत्कालेऽप्येकादश गणधरा नवगणा हि अनेकधा जिनशासनम्। अनेकधा वाचना इति परिभाव्याऽस्य कल्पस्यान्ते स्वनाम न निगदितम्। किञ्चित् तत्त्वं तत्त्वविदो जानन्ति। अङ्गविद्यामध्ये महाविशेषोऽस्ति, आलम्बनमात्रमेतत् क्षम्यतां क्षम्यतां सूरिवराः प्रवर्त्ततां जैनो धर्मः। अतिशयेन मन्त्रस्येष्टांशं जानन्तु भूत-भविष्य-वर्त्तमानसूरयः प्रसन्ना भवन्तु सिद्ध्यन्तु।

समाप्तोऽयं श्रीसूरिमन्त्रकल्पः। ग्रन्थाग्रम् २२० ॥

[मन्त्राम्नायः–]

ॐ नमो भगवओ रिसहजिणस्स आइगरस्स तित्थगरस्स जं सेयं चक्कं जलंतं गच्छइ। तेण चक्केण जं दुं(दु)ट्ठं जं च विसं जाला गद्दभा शाकिनी। चउरासीइ वायाओ वत्तीसं लूयाओ सत्तावीसं च अंधयगडाई अट्ठावीसं च पुलयाओ जं चन्नं तं सव्वं ॐ हन हन दह दह पच पच मथ मथ छिन्द छिन्द भिन्द भिन्द सुदंसणेणं चक्केणं इंदस्स वज्जेणं हुं फट् स्वाहा। वार ७ अथवा २१ अथवा १०८ शतम् ॥ श्री ॥ छ ॥ श्रीः ॥

---

१ द्वादशपद्याम् ॥

मलधारिगच्छ–सूरिमन्त्रकल्पः॥

[दशवक्तव्यताधिकारमयः]

श्रीमलधारिगच्छसंप्रदायगतस्य श्रीसूरिमन्त्रस्य किञ्चिद् विचारो लिख्यते। तत्र च दश वक्तव्यताः। प्रथमं मुद्रादिवक्तव्यता १। ततः प्रथमपीठवक्तव्यता २। द्वितीयपीठवक्तव्यता ३। तृतीयपीठवक्तव्यता ४। चतुर्थपीठवक्तव्यता ५। पञ्चमपीठवक्तव्यता ६। पञ्चपीठमयसंपूर्णसूरिमन्त्रवक्तव्यता ७। सविस्तरदेवतावसरविधिवक्तव्यता ८। संक्षिप्तदेवतावसरविधिवक्तव्यता ९। मन्त्रमहिमवक्तव्यता १०, चेति।

तत्र प्रथमं मुद्रादिवक्तव्यता—मुद्राश्च शास्त्रान्तरेषु भूयस्यो दृश्यन्ते। परं सूरिमन्त्रोपयोगिन्यः सप्तदशमुद्राः प्रथमं शिक्षणीयाः। तद् यथा—उत्तानहस्तद्वयेन वेणीबन्धं विधायाङ्गुष्ठाभ्यां कनिष्ठिके तर्जनीभ्यां च मध्यमे संगृह्यानामिके समीकुर्यादिति परमेष्ठिमुद्रा १। आत्मनोऽभिमुखदक्षिणहस्तकनिष्ठिकया वामकनिष्ठिकां संगृह्याधः परावर्तितकराभ्यां गरुडमुद्रा २। वामहस्ततलेदक्षिणहस्तमूलं संनिवेश्य करशाखा विरलीकृत्य प्रसारयेदिति चक्रमुद्रा ३। परस्पराभिमुखौ ग्रथिताङ्गुलीकौ करौ कृत्वा तर्जनीभ्यामनामिकां गृहीत्वा मध्यमे प्रसार्य तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वयं निक्षिपेदिति सौभाग्यमुद्रा मध्यमसौभाग्यहेतुः ४। अत्रैवाङ्गुष्ठद्वयस्याधः कनिष्ठिकां तदाक्रान्ततृतीयपर्विकां न्यसेदिति सबीजसौभाग्यमुद्रा सौभाग्योत्कर्षहेतुः ५। दक्षिणाङ्गुष्ठेन तर्जनीं संयोज्य शेषाङ्गुलीप्रसारणेन वामहस्तं हृदि न्यसेदिति प्रवचनमुद्रा ६। उभयोः करयोरनामिका–मध्यमे परस्परानभिमुखे ऊर्ध्वीकृत्य मीलयेत्, शेषाङ्गुलीः पातयेदिति पर्वतमुद्रा ७। अन्योऽन्यग्रथिताङ्गुलीषु कनिष्ठिकाऽनामिकयोर्मध्यमा–तर्जन्योश्च संयोजनेन गोस्तनाकारा सुरभिमुद्रा ८॥ दक्षिणहस्तस्य तर्जनीं वामहस्तमध्यमया संदधीत, मध्यमां च तर्जन्या, अनामिकां कनिष्ठिकया, कनिष्ठिकां चानामिकया एतच्चाधोमुखं कुर्यादेषा धेनुमुद्रेत्यन्ये ९। उत्तानौ किञ्चिदाकुञ्चितकरशाखौ पाणी विधारयेदित्यञ्जलिमुद्रा १०। हस्ताभ्यामञ्जलिं कृत्वाऽनामिकामूलपर्वाङ्गुष्ठसंयोजनेनावाहनी ११। इयमेवाधोमुखा स्थापनी १२। संलग्नमुष्ट्युच्छ्रिताङ्गुष्ठौ करौ संनिधानी १३। तावेव गर्भगाङ्गुष्ठौ संनिरोधनी १४। मुष्टिं बद्ध्वा प्रसारिततर्जनिका–मध्यमोपरिनिवेशिताङ्गुष्ठाऽवगुण्ठनमुद्रा १५। दक्षिणकरेण मुष्टिं बद्ध्वा तर्जनी–मध्यमे प्रसारयेदित्यस्त्रमुद्रा १६। ग्राह्यस्य पुष्पादेरुपरि संहारेण हस्तं प्रसार्य कनिष्ठकादि-तर्जन्यन्तानामङ्गुलीनां क्रमसंकोचनेनाङ्गुष्ठमूलानयनाद् विसर्जनमुद्रा १७।

एताः सप्तदशमुद्राः पुरस्तादुपयोक्ष्यन्ते। तत्र सर्वत्र लब्धिपदानि पीठानि च ज्ञानार्थे श्रीपूर्वाणि, वश्यार्थे ह्रींपूर्वाणि। शान्तिकादिकेषु कार्येषु प्रणवपूर्वाणि इति ज्ञेयम्। कर्मक्षयार्थं

શ્રીસૂરિમંત્રગર્ભિત સંતિકરસ્તવ યંત્ર

लब्धिपदानि पीठानि च परमेष्ठिमुद्रया वा निर्मुद्रं वा प्रणव-ह्रीं-श्रींरहितानि केवलान्येव स्मरेदिति । तथा यत्र पीठे यौ जाप-होमौ उक्तौ तौ तेन तेन वक्ष्यमाणेन तपसा सह क्रियमाणौ तत्फलदौ, तपसि अकृते जाप-होमौ प्रायोऽल्पफलौ । तथा यदा जापं होमं वा आरभेत तदाऽन्तर्मनसं एवं वदेत् । संवत्-अमुकमास-तिथिवारे अहं अमुकसूरिशिष्योऽमुकसिद्धये अमुकं जापं होमं वा आरभे इति । तथा सूरिमन्त्रेऽन्तर्जल्पाकार-ओष्ठचालनवर्जितो जापः, कार्यो न ओष्ठचालनमत्र इति ॥

इति मुद्रादिवक्तव्यताऽधिकारः प्रथमः ।

अथ प्रथमपीठवक्तव्यताऽधिकारः—

तत्र प्रथमपीठं विद्यापीठं नाम । तत्र लब्धिपदद्वादशकं 'पसिज्झउ स्वाहा' इत्यन्तं सप्तदशोत्तरशता[११७]क्षरनिष्पन्नम् । अस्याधिष्ठात्री सरस्वती, तस्याः पूजा-स्तुती कुर्यात् । आराधना तपोविधिस्त्वयम्—

उ नि आ नि आ नि आ नि उ इगपणिगपणेगपणिगइगमेगं ।
चिंतणपढणं विगहाचाओऽहोरत्तणुट्ठाणं ॥

अनेन तपसा महाफलम्, अन्यथा त्वल्पफलम् । पद्मासनस्थः पूर्वाभिमुख उत्तराभिमुखो वा परमेष्ठिमुद्रया गरुडमुद्रया वा सहस्रद्वादशकप्रमाणं जपेत् । श्वेतध्यानेन सामान्येन सर्वसिद्धिकरम् । तथा क्षीराश्रवादिलब्धिपदानि षट्सहस्रं श्वेतजपमालया श्वेतध्यानेन जप्यन्ते । षष्ठलब्धिपदान्ते तु 'जमियं सारस्सयं पउंजामि तं मे सारस्सयं पसिज्झउ स्वाहा' इत्यभिलापः । सिद्धसारस्वतमिदं प्रथमपीठेऽत्र १२ सहस्रजापानन्तरं होमः कार्यः

तद्विधिश्चायम्—हस्तमात्रं चतुरस्र कुण्डं भौमं हसन्तीमयं वा कृत्वा अरणेर्वा रविकान्ताद् वा तत्राग्निं प्रज्वाल्य मन्त्रेण प्रतिष्ठापयेत् । स चायम्—'मनो जूतिर्जुषतामाज्यस्य बृहस्पतिर्यज्ञमिमं तनोत्वरिष्टं यज्ञं समिमं दधातु विश्वे देवाः स इह मा दयन्तामों प्रतिष्ठा' ॥ वारसप्तकं भणित्वा अक्षतक्षेपः कार्यो ज्वालामालाकरालेऽग्नौ अग्नेश्च सप्तजिह्वाः स्मरेत् । तत्र ईशानजिह्वायां मध्यजिह्वायां वा जुहुयात् । किं तत् ? सप्तघृताहुतयो विद्यापीठेन । अथ दशांशेन द्वादशशतलक्षणेन गुटिकाभिर्होमाः । ताश्चेमाः—गरुडाख्यतण्डुलघृतैकवर्णगोदुग्धखण्डमय्यः । ताभिर्होमो विद्यापीठेनैव । पश्चात् केषाञ्चिदिष्टवस्तूनां कत्यपि होमास्त्रिभिः । पूर्णाहुतौ घृतभृतं नालिकेरम् । इदं च तदा वक्तव्यम्—'इमां पूर्णाहुतिं भगवति सरस्वति प्रतीच्छ मम कामितं कुरु स्वाहा ॥' यावन्नालिकेरं भस्मसाद् भवति तावत् प्रतीक्ष्यम् । वन्हिं च महाघृतप्लवेन दीपयेत् । 'घृतहीनं दहेद् राष्ट्रम्' इतिवचनात् । तद् भस्म संगृह्य स्वयं धारयेत् । इष्टेभ्यो वाऽल्पमल्पमर्पयेत् । शान्ति-तुष्टिकरम् ।

इति होमविधिः ॥

अनयैव रीत्या विद्यायामुपविद्यायां होमः कार्यः । नवरं आहुति-होमौ तत्र तेनैव मन्त्रेण देवतानाम च यथार्हमिति । एवं तपसा जपेन होमेनाराधिते प्रथमपीठे आचार्यः सरस्वती १, रोगापहारिणी २, विषापहारिणी ३, बन्धमोक्षणी ४, श्रीसंपादनी ५, परविद्याच्छेदनी ६, दोषनाशनी ७, अशिवोपशमनी ८—एता अष्टमहासिद्धीः स्वस्य परस्यापि साधयति । कोऽर्थः ? यदा स्वस्य परस्य वा सारस्वतमुत्पादयितुं रोगं हर्तुं विषं हन्तुं बन्धं मोक्षयितुं श्रियं कर्तुं कार्मणादि छेत्तुं दोषं नाशयितुं म(दु:)स्वमुपशमयितुं ईहते तदा प्रथमपीठं स्मरेत्, सिद्धिः स्वल्पयाऽपि स्मरणया । आभिरेवाष्टाभिर्विद्याभिः श्रीमानतुङ्गसूरिणा "यैः शान्तराग०" इत्यादि-"जलभारनम्रैः" इत्यन्तानि अष्टौ काव्यानि गर्भितानि दृब्धानि । तानि अष्टौ "ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृतावकाशम्" इत्यादिना नवमेन काव्येन सहितानि प्रातः प्रातर्यः पठेत् स सारस्वतादीः पूर्वोक्ता अष्टौ सिद्धीः प्राप्नोति, स्वं परं च प्रापयति । तथा द्वादशलब्धिपदानि एवं एवं स्मरेत् । प्रथमेन लब्धिपदेन सर्वतीर्थसलिलस्नानम् १, द्वितीयेन चान्दनमङ्गरागः २, तृतीयेन श्वेतानुपहतवस्त्राणि ३, चतुर्थेन मालेत्यादिधवलपुष्पमालाम् ४, पञ्चमेन सौवर्णं मुकुटम् ५, षष्ठेन सौवर्णं तिलकम् ६, सप्तमेन रत्नखचितं सुवर्णमयं कुण्डलं दक्षिणकर्णे ७, अष्टमेन तदेव वामकर्णे ८, नवमेन सौवर्णं ग्रीवाभरणम् ९, दशमेन रत्नखचितं सुवर्णमयमङ्गदं वामेतरबाहौ १०, एकादशेन रत्नखचितं सुवर्णमयमङ्गदं वामबाहौ ११, द्वादशेन जात्यमुक्ताफलमयं हारम् १२, इत्थं स्मरणेन प्रभुत्वधन-धान्यादिलाभः । तथा चोपदिशन्ति—

१स्नाना२ङ्गराग-३वसनो४ज्ज्वलपुष्पमाला
५कोटीर-६पुण्ड्रमथ ७-८कुण्डलयुग्मकं च ।
९ग्रैवेय१०-११मङ्गदयुगं १२वरहारमर्क-
संख्यैः पदैर्वपुषि भावय सूरिमन्त्रम् ॥ इति ।

इति प्रथमपीठवक्तव्यताधिकारो द्वितीयः ॥

द्वितीयं पीठं विद्या—

प्रथमं तु यदुक्तं तद्विद्यापीठं नाम पीठमिति भेदः । अत्र 'समणस्स स्वाहा' इति यावद् बाहुबली विद्या अक्षर २०, । 'वग्गादि सौमणसे महु महुरे स्वाहा' इति यावत् सौभाग्यविद्या अक्षर २४, उभयत्र अक्षर ४४ । अस्य द्वितीयपीठस्याधिष्ठात्री मानुषोत्तरशिखरनिवासिनी सहस्रभुजा त्रिभुवनस्वामिनी देवीति ।

आराधनातपोविधिस्त्वयम्—

उ नि आ नि आ नि उ इंगतिचउदुगदुइगपुव्वावारो ।
सविसेसो जिणयव४०चत्तमंतट्ठसयं च उस्सग्गो ॥१॥

'जिणप्रवचन'त्ति लोगस्सुज्जोयगरे चत्वारिंशत् कायोत्सर्गे चिन्तनीया । 'मंतट्ठसयं च'इति अष्टोत्तरशतवारं सूरिमन्त्रं स्मरेत्, कायोत्सर्गं इति गाथार्थः ॥ एवं तपः कुर्वन् प्रथमं बाहुबली-विद्यां सहस्रद्वादशकं स्मरेत् श्वेतध्यानेन । होमः प्रथमपीठवदत्रापि । उत्पन्ने कार्ये ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य रजोहरणमुखवस्त्रिके पुरो मुक्त्वा कायोत्सर्गेण अष्टोत्तरशतवारं स्मरेत् । शुभे बाहू ऊर्ध्वमुत्तिष्ठतः । अशुभे त्वधः पश्चान्मुखं वलित्वा परस्परं मिलतः तथा अस्यां जप्यमानायां वादादौ अपराजितत्वम्, प्रत्यनीकोपशान्तिः । तथा अनया बाहुबल्या जप्यमानया शकुनो-पश्रुत्यादि सत्यमेव भवेत् ।

इति बाहुबलीविद्याविचारः ।

अथ द्वितीया वग्ग्यादिसौभाग्यविद्या—

अत्र जापः सहस्राः षोडश सौभाग्यमुद्रया कनकपीतध्यानेन जपस्रगपि हैमी कृमि-जादिमयी वा । होमः स एव । एकत्रापि कृतेन होमेन विद्याद्वयसिद्धिः । अनया च मितम्पचोऽपि दाता राजकुले जनतायां दुष्टेषु सर्वत्र परमादेयतावचनता अनया च जया-विजया-जितत्वा-ऽपराजितत्वानि सिद्ध्यन्ति । तत्र जयः स्वदेशे, विजयः परदेशे, अजितत्वमरिषु, अपराजितत्वं परवादिषु इति सौभाग्यविद्या । आभ्यां द्वाभ्यां विद्याभ्यां निष्पन्नं एकमेव द्वितीयं पीठम् ।

इति द्वितीयपीठवक्तव्यताधिकारस्तृतीयः ॥ ३

अथ तृतीयपीठवक्तव्यताधिकारः प्रस्तूयते—

तृतीयं पीठं मन्त्रपीठं नाम । ॐ किरि इत्यादि स्वाहान्तं अक्षर २१ । अस्याधिष्ठाता तु—

अणपणपन्निपइट्ठो, वीसभुओ मंतपीठहिट्ठाया ।
सोलससहस्सजक्खाण, सामिओ जयइ गणिपिडगो ॥१॥

तपोविधिरयम्—उ नि आ उ इगपणेगिगतइए पुव्वो विही समग्गो वि इति । अत्र जापः सितध्यानेन सहस्रा द्वादश । होमस्तु नास्ति । यत्र पुरुषोऽधिष्ठायकः स मन्त्रः, तत्र न होमः । यत्र स्त्री अधिष्ठात्री सा विद्या, तत्र होम इति वचनात् । किरीति कल्पेन्द्रदशकन्यासः किरीति भवनपतीन्द्र-व्यन्तरेन्द्रन्यासः । सिरीति ज्योतिषेन्द्रन्यासः । हिरीति गणिपिटकः, अमल-स्वामिप्रमुखेन्द्रसामानिकन्यासः । महाकालीति सातिशयक्रियानिष्पादनलक्षणः कालो महांश्चासौ कालश्च महाकालः सोऽस्यास्तीति महाकाली जिनस्तन्न्यासः । सातिशयक्रिया च गणधरदेवा-भिषेकः । अप्रतिहतशासनत्वं संघश्रीसंपादकता—भक्तोपधिप्राप्तिर्दुष्टराजदैवोपसर्गस्खलनं दुर्भिक्षकान्तारोल्लङ्घनं शापानुग्रहसामर्थ्यं शिष्यव्यवस्था इत्यादीः सातिशयाः क्रियाः पूर्वोक्त-देवाः कुर्वन्ति । परलोकगतसाधु-श्रावकाणां च परलोकगतिं एते देवा मन्त्रपीठस्मर्तुः कथ-

यन्ति । यत् पूर्वपीठद्वयोक्तं कार्यं तदनेन जप्यमानेन निर्विघ्नं सिध्यति । विशेषतः सारस्वतम् । सारस्वते उपोष्य जापः प्रारब्धव्यः । श्वेतध्यानेन सहस्रद्वादशकप्रान्ते सिद्धिः ॥

इति तृतीयपीठवक्तव्यताधिकारस्तुर्यः ॥४

अथ चतुर्थमुपविद्यानाम पीठम्—

किरि इत्यादि स्वाहान्तं अक्षर २३ । अस्याधिष्ठात्री—

पउमदहपउमनिलया सव्वंगाभरणरयणरेहिल्ला ।
चउसट्ठिसुरिंदमणो मोहणरूवा अपडिरूवा ॥१॥

विजया-जया-जयंती-नंदा-भद्दासमन्निया सययं ।
उवविज्जसंनिविट्ठा सिरिदेवी दिसउ मज्झ सिरिं ॥२॥

तपोविधिस्त्वयम्—'उ नि आ नि उ इगट्ठपंचसत्तेगदुइग तुरियपए'। पूर्वविधिरत्र लोगस्सुज्जोयगरे ४० कायोत्सर्गे मन्त्रं वा अष्टोत्तरशतवारं कायोत्सर्गे स्मरेत् । अत्र जापः सहस्रा द्वादश १२००० श्वेतध्यानेन । होमविधिः प्रथम द्वितीयपीठवदिहापि । वश्यार्थं किंशुकरक्तध्यानेन पर्वतमुद्रया सहस्रा द्वादश १२००० । महाभूपानपि वश्यः तथा संदिग्धार्थनिश्चयः, इष्टस्वप्नविषये जापः अष्टोत्तरसहस्रं १००८ उपोष्य श्वेतध्यानेन आदेशो भवति । षोडशसहस्रजापे सारस्वतं अव्यभिचारि श्वेतध्यानेन । अस्य निरन्तरं जापात् शिष्यलब्धिः श्वेतध्यानेन, गुरूणां वा कांचन सिद्धिरस्ति साल्पबहुत्वेनच्छिन्ना भवति । शापानुग्रहशक्तिरादेयगीस्ता तथा एतज्जापिताऽक्षतानां मस्तके गृहादिषु च शिरसि वासक्षेपोऽनेनैव कार्यः । विशेषतो योगोद्वहनारम्भे साधूनाम् ॥

इति चतुर्थपीठवक्तव्यताधिकारः पञ्चमः ॥५

पञ्चमं मन्त्रराजाख्यपीठम्—

ॐ किरीत्यादि स्वाहान्तं अक्षर २५ । अस्याधिष्ठातारः कल्पेन्द्रा दश, भवनपतीन्द्रा विंशतिः, व्यन्तरेन्द्रा द्वात्रिंशत् ज्योतिष्केन्द्रौ द्वौ षोडशविद्यादेव्यः चतुर्विंशतियक्षाश्चतुर्विंशतिशासनदेव्यश्च । तपोविधिस्त्वयम्—

मोगेण सुरहिदव्व चियगोयमतप्परेण तिसंज्झं ।
झाणं इत्थिअदंसणमंतपए सोलसायामा ॥१॥

आयामा इति आचाम्लानि । अयं मन्त्रराज[ः] पूर्वोक्तानां पीठानां स्वामी । मेरुशब्देन आर्हन्त्यम् । अस्य लक्षजापः । होमो नास्ति । एतल्लक्षजापात् प्रत्यक्षो गौतमः सूरिर्भवति ।

शिष्यलब्धि[ः] भवति उपासकानां धनकुटुम्बवृद्धिः । सिति(त)ध्यानेन मासं यावच्चक्रमुद्रया जपेत् प्रत्यनीकक्षयः । एतान्येव पञ्चविंशतिअक्षराणि कुङ्कुम–चन्दन–कस्तूरीभिः कांस्यपात्रे विलिख्य प्रतिदिनमष्टोत्तरशतं १०८ जापः पूजा च दिन २१ यावत् । क्षुद्रदैवतविहितरोगोपद्रवनिवृत्तिः । अथवा सर्वं फलम् ।

इति पञ्चमपीठवक्तव्यताधिकार[ः] षष्ठः ॥

इह च प्रथमपीठे मतिज्ञानम्, द्वितीये श्रुतज्ञानम्, तृतीयेऽवधिज्ञानम्, चतुर्थे मनःपर्यवज्ञानम्, पञ्चमे पीठे स्मर्यमाणे केवलज्ञानमुन्मीलतीति वृद्धाः ॥ छ ॥ ६ ।

अथ पञ्चपीठमयसंपूर्णसूरिमन्त्रवक्तव्यतासप्तमोऽधिकारः प्रस्तूयते—स चायं पञ्चपीठोऽप्ययं सूरिमन्त्रः परमेष्ठिमुद्रया श्वेतध्यानेन लक्षमानो जापः कार्यः--१००००० स्मरणीयः। सर्वोत्कृष्टा सिद्धिर्भवति । लीलयाऽप्युक्तं सत्यमेव भवति तथा यदा मरक-रोग-धाटीपौनः पुण्य(न्य)दोपादिकं उत्पन्नं नाशयितुमिष्यते, अभूतस्य चानुत्पत्तिरिष्यते तदा चान्दनेन रसेन कर्पूरेण स्थालं लिप्यते । छायाशुष्कं क्रियते । तत्र च द्वादशप्रतोलीप्राकारत्रयादिरूपं यथागमं समवसरणं जातीलेखिन्या उत्कीर्यते । तन्मध्ये च नाभेयमूर्त्तिश्चैत्यद्रुमादि यथागमश्रुतविस्तारयुग् लिख्यते । तदासनाधस्तात् सकुटुम्बोऽमुकोऽमुकग्रामेऽमुकस्येत्यादि यथाकार्यं अक्षराणि चोत्कीर्यन्ते । तत्र स्थाले १०८ पुष्पैः सूरिमन्त्रं समग्रं जपेत् । अथ तत् स्थालं बृहत्कुण्डिकादौ त्रिगढीउपरि धृत्वा मन्त्रं भणद्भिरष्टोत्तरशतकलशैः स्नात्रं क्रियते समवसरणप्रतिमायाः । अथ तत् पुष्प–जल–चन्दनादि एकत्र गर्गर्यादौ कृत्वा मरकाद्याक्रान्ता नृ–तिर्यञ्चः पाय्यन्ते, आच्छोट्यन्ते, सर्वं सुस्थीस्यात् । तथा प्रातश्चतुर्दिशं ऊर्ध्वर्जुमन्त्रमेतं अञ्जलियोजनापूर्वं सकलं भणेत्, एकैकवारम् । प्रतिदिशं जनाकृष्टिः, तथा दीपोत्सवदिने उपोष्य आचाम्लं वा कृत्वा जापं प्रारभेत, शतपत्रीपुष्पैर्गरुडाक्षतैर्वा १०८ जापं कुर्यात् प्रत्यहं दिन २१ यावत् । किञ्चिदभिग्रहं कुर्यात् । वत्सरं यावत् ऋद्धिवृद्धिः स्यात् । स्वस्य श्रावकाणां च तानि पुष्पाणि अक्षतांश्च स्वान्तिके धारयेत् । इष्टाय दद्याद् महाश्रीभराय । एकविंशे दिने जापे पूर्णे पूर्वोक्तानां पञ्चपीठाधिष्ठायिकानां सरस्वती १, त्रिभुवनस्वामिनी १, गणिपिटक १, विजया १, जया १, जयन्ती १, नन्दा १, भद्रा १, लक्ष्मी १, इन्द्र ६४, विद्यादेवी १६, यक्ष २४, यक्षिणी २४ एवम् १३७ । तथा गौतम १, क्षेत्रपाल १, गुरुपाद(दु)का १, एवम् १४० । मोदकनैवेद्यं कर्पूरादिपूजा । एवं वर्षं प्रति कृते ऋद्धिवृद्धिर्गच्छस्य । तथा सर्वत्र स्मरणायां आत्मानं मेरुचूलासिंहासनस्थाष्टदलाब्जकर्णिकास्थं प्रवचनमुद्रानिषण्णं छत्रचामरेन्द्रादिऋद्धिमन्तं गौतममेव चिन्तयेत् । ऐश्वर्यलाभः । तथाब्दवर्षाभावे गोमयगोमुखं कारयेत् । तदन्तश्चान्दनं प्राकारं कारयेत्, तदन्तर्गौतमं सिंहासनादिश्रीमन्तं चिन्तयेत् । मन्त्रस्मरणां कुर्यात् वार १०८ । मन्त्राक्षराणि तत्र विवक्षितद्रङ्गादौ दुग्धममृतं क्षरन्ति । स्थानमिदं

प्राकारत्रयमयसमवसरणमध्यगतमुपरि पतता गोदुग्धेन अमृतेन वा परिप्लाव्यते। इति ध्यानं दध्यात्। मण्डयितुरुर्वी सेसिच्यत इति। तथाऽर्हतः सुधासारवर्षिछत्रत्रयतले पद्मासनेनार्हद्दृष्टौ आत्मानं निविष्टं संकल्प्य सूरिमन्त्रं स्मरतः परमैश्वर्यलाभः।

इति पञ्चपीठमयसंपूर्णसूरिमन्त्रवक्तव्यताधिकारः सप्तमः ॥ ७ ॥

अथ विस्तरदेवतावसरविधिवक्तव्यताऽधिकारः प्रस्तूयते—तद्यथा—इह स्तोकजलकृत-स्नानः शुचिअव्यङ्गवस्त्रैरैर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य प्राच्यां पद्मासनस्थः सूरिः पुरो देवतावसरझोलिकां धृत्वा देवतावसरमारभेत ॥ तत्र विंशतिरधिकाराः। तथाहि—भूमिशुद्धिः १, अङ्गन्यासः २, सकलीकरणम् ३, हृदयशुद्धिः ४, स्नानम् ५, कल्मषदहनम् ६, पञ्चपरमेष्ठिस्थापनम् ७, देवतावसरपूजा ८, आवाहन९–स्थापना१०–संनिधान११–संनिरोध१२–अवगुण्ठन१३–छोटिका १४–अमृतीकरणम् १५, जापः १६, क्षोभणम् १७, क्षामणम् १८, विसर्जनम् १९, स्तुतिः २०—एतानधिकारान् क्रमेणाह—

"ॐ भूरसीभूतधात्री सर्वभूतहिते भूमिशुद्धिं कुरु कुरु स्वाहा" इति मन्त्रेण सृष्ट्या[ः] त्रिर्वासक्षेपे भूमिशुद्धिः ॥ १ ॥

हृत्कण्ठतालु–भ्रू–मध्येब्रह्मरन्ध्रेषु यथाक्रमम् "ह्रॉं ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः" चिन्तयेत् त्रिः इत्यङ्ग-न्यासः। वामकरं तत्र न्यस्येदित्याम्नायः ॥ २ ॥

क्षि पीतवर्णं जानुनोः, प स्फटिकवर्णं नाभौ, ॐ रक्तवर्णं हृदये, स्वा नीलवर्णं मुखे, हा इति मृगमदं वर्णं भाले–एतदेव हा स्वा ॐ प क्षि इति विपरीतत्वम्। एतत् त्रिः सकलीकरणम् ।३।

"ॐ विमलाय विमलचित्ताय झ्वीं क्ष्वीं स्वाहा" इति मन्त्रं भणन् वामहस्तं हृदि न्यसेदिति हृदयशुद्धिस्त्रिः ॥ ४ ॥

"ॐ अमलविमले सर्वतीर्थजलेपः पां पां वां वां अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा" इति कराभ्यां योजिताभ्यां पञ्चाङ्गस्नानं त्रिः ॥ ५ ॥

इतरेतरं कराभ्यां भुजामध्यस्पर्शनपूर्वं "ॐ विद्युत्स्फुलिंगे महाविद्ये सर्वकल्मषं दह दह स्वाहा" अनेन कल्मषदहनं त्रिः ॥ ६ ॥

'ॐ ॐ नमः' इति मन्त्रेण संवृतदेवतासरे वासक्षेपात् त्रिः सामान्यार्घः। ततश्छोटयेत्। ततो मणिपञ्चके पञ्चपरमेष्ठिस्थापना एकवारम्। अतः परं सर्वमप्येकैकवारं भविष्यति ॥७

सप्रणवैः पञ्चभिः पीठैः स्वाहास्थाने नमोऽन्तैः कर्पूरादिपूजा, पूजाकाले नमः, जापकाले स्वाहा इति वचनात्। इति देवतावसरपूजा ॥८

मध्यमणौ आर्हन्त्यरूपे 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम! सर्वलब्धिसंपन्न! अत्र समव-सरणस्थसहस्रपत्रकनकं कमले एह्येहि संवौषट्' इति मन्त्रेण आवाहनमुद्रया गौतमं हृत्प-द्मादन्तर्नाडीपथेनाकृष्य ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा ज्योतिर्मयं आह्वयेद् इत्यावाहनम्। इह च गौतमं

सप्तकरोच्चं स्वर्णवर्णं सिंहासन-चामर-छत्रामरपरिकरादिश्रीमन्तं प्रवचनमुद्रास्थं साक्षादागतमिव कल्पयेदिति गुर्वाम्नायः । उत्तरत्रापि यत्रावाहना तत्र हृत्पद्मादानयनं पूर्वोक्तपद्धत्यैव वाच्यम् । विवक्षितदैवतस्वरूपं च विचिन्त्यमिति ॥९

'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! अत्र समवसरणस्थसहस्रपत्रकनककमले तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः' इति मन्त्रेण स्थापनीमुद्रया स्थापना ॥१०

संनिधानीमुद्रया 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसपन्न ! मम संनिहितो भव वषट्' इति संनिधानम् ॥११

संनिरोधनीमुद्रया 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम्' इति संनिरोधः ॥१२

अवगुण्ठनमुद्रया 'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! परेषामदीक्षितानामदृश्यो भव' इत्यवगुण्ठनम् ॥१३

विघ्नत्रासनार्थं ऋ ॠ ऌ ॡः वर्जैर्द्वादशभिः स्वरैः षट्सु दिक्षु प्रतिदिशं द्वाभ्यां द्वाभ्यां स्वराभ्यां छोटिका । अङ्गुष्ठात् तर्जनीमुत्थाप्य छोटिकां दद्यादित्याम्नायः ॥१४

अधोमुखधेनुमुद्रया अमृतं क्षरन्त्या गौतमं सजीवीकुर्यादित्यमृतीकरणम् ॥१५

'आं क्रों ह्रीं श्रीं भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! गन्धादीन् गृह्ण गृह्ण नमः' । इति पूजाग्राहणम् ॥

अथ सर्वेषां सूरिमन्त्राधिष्ठायकानां आवाहनादीन् पूजाग्राहणपर्यन्तानष्टाधिकारान् कुर्यात्, तद्यथा—'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्रागच्छन्तु संवौषट्' इति आवाहनीमुद्रया आवाहनम्, हृत्पद्मादानयेत् प्राग्वत् ॥१

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका अत्र तिष्ठन्तु ठः ठः' इति स्थापनामुद्रया स्थापना ॥२

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायका मम संनिहिता भवन्तु वषट्' इति संनिधानीमुद्रया संनिधानम् ॥३

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायकाः पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम्' इति संनिरोधनीमुद्रया संनिरोधः ॥४

'आं क्रों ह्रीं श्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायकाः परेषामदृश्या भवन्तु' इत्यवगुण्ठनमुद्रयाऽवगुण्ठनम् ॥५ छोटिका प्राग्वत् ॥६

अधोमुखधेनुमुद्रया अमृतं क्षरन्त्याधिष्ठायकानां सजीवतापादनममृतीकरणम् ॥७

ततोऽधिष्ठायकानां नामग्राहपूर्वकं पूजाग्राहणम् ॥८

तद्यथा—'आं क्रों ह्रीं श्रीं विद्यापीठप्रतिष्ठिता गौतमपदभक्ता देवी सरस्वती पूजां प्रतीच्छतु स्वाहा' इति मन्त्रं अञ्जलिमुद्रयोच्चार्य पूर्वमणौ विद्यापीठेन आदौ सप्रणवेन स्वाहास्थाने नमोऽन्तेन वासक्षेपः ॥१

'आं क्रों ह्रीं श्रीं विद्यापीठप्रतिष्ठिता मानुषोत्तरशिखरनिवासिनी सहस्रभुजा देवी त्रिभुवनस्वामिनी पूजां प्रतीच्छतु स्वाहा' इत्यञ्जलिमुद्रयोच्चार्य याम्यमणौ विद्यया ॐपूर्वया स्वाहास्थाने नमोऽन्तया वासक्षेपः ॥२

'आं क्रों ह्रीं श्रीं मन्त्रपीठप्रतिष्ठितः षोडशसहस्रयक्षस्वामी अतुलबलो विंशतिभुजो गणिपिटकयक्षराजः पूजां प्रतीच्छतु स्वाहा' इत्यञ्जलिमुद्रयोच्चार्य पश्चिममणौ मन्त्रपीठेन ॐपूर्वेण स्वाहास्थाने नमोऽन्तेन वासक्षेपः ॥३

'आं क्रों ह्रीं श्रीं उपविद्याप्रतिष्ठिता पद्मह्रदनिवासिनी चतुःषष्टिसुरेन्द्रमनोमोहिनी सर्वाङ्गभूषणधरा जया-विजया-जयन्ती-नन्दा-भद्रासमन्विता श्रीदेवी पूजां प्रतीच्छतु स्वाहा' इत्यञ्जलिमुद्रयोच्चार्य उदग्मणौ उपविद्यया ॐपूर्वया स्वाहास्थाने नमोऽन्तया वासक्षेपः। अत्राम्नायः-श्रीदेवी स्वर्णाभरणभूषिता पुरःश्रेणीस्थनवनिधाना ध्यायते। स्वस्य परस्यापि श्रीर्भवति ॥ ४

'आं क्रों ह्रीं श्रीं मन्त्रराजप्रतिष्ठितो वज्रपाणिरैरावणवाहनः सौधर्मेन्द्रः शक्रः, शूलपाणिर्वृषभवाहनः ऐशानेन्द्र ईशानः, चक्रपाणिः सनत्कुमारेन्द्रः श्रमणः माहेन्द्राधिपतिर्महेन्द्रः, बहुशल्यो ब्रह्मलोकेन्द्रः सौमनसः, षष्ठ–सप्तमा–ऽष्टमकल्पेन्द्रा लान्तकमहाशुक्र–सहस्रारा:, आनत-प्राणताधिपतिः प्राणतेन्द्रः, आरणाऽच्युताधिपतिरच्युतेन्द्र इति दश वैमानिकेन्द्राः। असुरकुमारेन्द्रौ चमरबली, नागकुमारेन्द्रोऽग्रकुलनागराजः सहस्रफणो धरणेन्द्रो भूतानन्दश्च, विद्युत्कुमारेन्द्रौ हरिकान्त–हरिस्सहौ, सुपर्णकुमारेन्द्रौ वेणुदेव–वेणुदारिणौ, अग्निकुमारेन्द्रौ अग्निशिखा–ऽग्निमाणवकौ, वायुकुमारेन्द्रौ वेलम्बन-प्रभञ्जनौ, स्तनितकुमारेन्द्रौ सुघोष–महाघोषौ, उदधिकुमारेन्द्रौ जलप्रभौ, द्वीपकुमारेन्द्रौ पूर्णविशिष्टौ, दिक्कुमारेन्द्रौ अमितगति–अमितवाहनौ इति विंशतिर्भवनपतीन्द्राः। पिशाचेन्द्रौ काल–महाकालौ, भूतेन्द्रौ सुरूप–प्रतिरूपौ, यक्षेन्द्रौ पूर्णभद्र–माणिभद्रौ, राक्षसेन्द्रौ भीम–महाभीमौ, किन्नरेन्द्रौ किन्नर–किंपुरुषौ, किंपुरुषेन्द्रौ सत्पुरुष–महापुरुषौ, महोरगेन्द्रौ अतिकाय–महाकायौ, गन्धर्वेन्द्रौ गीतरति–गीतयशसौ। अप्रज्ञप्तेन्द्रौ संनिहित–समानौ, पञ्चप्रज्ञप्तेन्द्रौ, धातृ–विधातारौ, ऋषिवादितेन्द्रौ ऋषि-ऋषिपालकौ, भूतवादितेन्द्रौ ईश्वर-महेश्वरौ, क्रन्दितेन्द्रौ सुवत्स-विशालौ, महाक्रन्दितेन्द्रौ हास-हासरती, कूष्माण्डेन्द्रौ श्वेत-महाश्वेतौ, पवकेन्द्रौ पवक-पवकपती इति द्वात्रिंशद्व्यन्तरेन्द्राः। ज्योतिष्केन्द्रौ चन्द्र–सूर्यौ इति चतुःषष्टिसुरेन्द्राः। तथा रोहिणी प्रज्ञप्ती वज्रशृङ्खला वज्राङ्कुशा चक्रेश्वरी नरदत्ता काली महाकाली गौरी गान्धारी सर्वास्त्रा महाज्वाला मानवी वैरोट्याऽ-

च्छुप्ता मानसी महामानसी इति षोडश विद्यादेव्यः । तथा गोमुख-महायक्ष-त्रिमुख-ईश्वर-तुम्बुरु-कुसुम-मातङ्ग-विजयाजित-ब्रह्म-ईश्वर-कुमार-षण्मुख-पाताल-किन्नर-गरुड-गन्धर्व-यक्षेन्द्र-कुवेर-वरुण-भृकुटि-गोमेध-पार्श्व-मातङ्गा इति चतुर्विंशतिः शासनयक्षाः । तथा अप्रतिचक्रा-अजितबला-दुरितारि-काली-महाकाली-अच्युता-शान्ता-भृकुटि-सुतारा-ऽशोका- मानवी-प्रचण्डा-विदिता-ऽङ्कुशा-कन्दर्पा-निर्वाणी-बला-धारिणी-वैरोट्या-नरदत्ता-गान्धारी-कूष्माण्डी-पद्मावती-सिद्धाय(यि)काश्चेति चतुर्विंशतिशासनदेव्यश्च पूजां प्रतीच्छन्तु स्वाहा' इत्यञ्जलिमुद्रयोच्चार्य मध्यमणौ ॐपूर्वेण स्वाहास्थाने नमोऽन्तेन मन्त्रराजेन वासक्षेपः । वासग्रहणेन सर्वत्र कर्पूरादिपरिग्रहः । अत्राम्नायः—इन्द्रादीन् चतुर्धा चतुर्धा कल्पयित्वा चतसृष्वपि दिक्षु स्थापयेद् गौतमं परितः । सर्वं संकल्पविलसितमेतत् इति पूजाग्राहणम् ।

अथ सौभाग्यमुद्रया परमेष्ठिमुद्रया प्रवचनमुद्रया सुरभिमुद्रया-ऽञ्जलिमुद्रया च प्रत्येकं पञ्चपीठमय-संपूर्णसूरिमन्त्रजापः । आम्नायोऽत्र सौभाग्यमुद्रायां सर्वाणि लब्धिपदानि पीठानि च ह्रींपूर्वाणि स्वाहान्तानि तु पीठानि १। परमेष्ठिमुद्रायां ॐपूर्वाणि स्वाहान्तानि पञ्चपीठानि २ । प्रवचनमुद्रायां श्रींपूर्वाणि स्वाहान्तानि पञ्चपीठानि ३ । सुरभिमुद्रायां अञ्जलिमुद्रायां च यथावस्थितं श्रीअभयदेवसूरिक्रमागतं एकोनत्रिंशदधिकशतद्वयमिताक्षरं गुरुणा दत्तं मन्त्रं जपेत् । ततो निखिलमन्त्रं मन्त्रराजं वाऽष्टोत्तरशतवारं जपेत् ।

इति पूजाग्राहणप्रक्रियापूर्वकः षोडशो जापाधिकारः १६ ॥

ततोऽस्त्रमुद्रया आसनं [1]मनाक् चालयेदिति क्षोभणम् ।

ॐ आज्ञाहीनं क्रियाहीनं मन्त्रहीनं च यत् कृतम् ।
तत् सर्वं कृपया देव ! क्षमस्व परमेश्वर ! ॥

इति क्षामणश्लोकपाठपूर्वं-'ॐ ह्रीं नमोऽस्तु भगवन् गौतम ! सर्वलब्धिसंपन्न ! पुनरागमनाय स्वस्थानं गच्छ गच्छ' । यः विसर्जनमुद्रया विसृज्य ब्रह्मरन्ध्रद्वारेण हृत्पद्मं प्रत्यानयेत्, ब्रह्मरन्ध्रादन्तर्नाडीपथेन ततोऽस्त्रमुद्रया क्षोभणं कृत्वा

ॐ आज्ञाहीनं क्रियाहीनं मन्त्रहीनं च यत् कृतम् ।
तत् सर्वं कृपया देवाः ! क्षमध्वं परमेश्वराः ! ॥

इति पठित्वा 'ॐ ह्रीं सर्वेऽपि सूरिमन्त्राधिष्ठायकाः पुनरागमनाय स्वस्थानं गच्छन्तु यः' इति विसर्जनमुद्रया विसृज्य ब्रह्मरन्ध्रेणान्तर्नाड्या हृत्पद्मे तथैव दिग्भागस्थित्या चतुर्धा कल्पयित्वा प्रत्यानयेत् एतावता क्षोभण-क्षामण-विसर्जनानि सिद्धानि । 'सूरिमन्त्राधिष्ठायका-

---

१ कूचा ।

राधनार्थं करेमि काउ(स्सग्गं)' लोगस(स्स) ४ सागरवरगंभीरायावत् इति रुद्रपल्लीयाः। एवं अधिकार १९॥

जापसमाप्तौ अकृतेऽपि विसर्जने स्तुतिपाठः। विसर्जनात् पश्चाद् वा स्तुतिपाठः। स्तुतिश्चेयम्–"पढमपए सुपइट्ठा विद्याए सूरिणो गुणनिहिस्स" इत्यतः 'किं चिंतामणि-कामधेणु' इत्यन्ता विंशतिगाथाप्रमिता श्रीमानदेवाचार्यनिर्मिता स्तुतिः श्रीसूरिमन्त्रकल्पादव-सेया। इति सूरिमन्त्राधिष्ठायकस्तवः। इति स्तुतिपाठद्वारं विंश इति।

इति विस्तरदेवतावसरविधिवक्तव्यता।

अथ संक्षिप्तदेवतावसरविधिवक्तव्यताऽधिकारः प्रस्तूयते, तद् यथा—

स्तोकजलकृतशौचः शुचिअव्यङ्गवसन ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पूर्वाभिमुखः पद्मासनस्थः पुरो देवतावसरझोलिकां धृत्वा 'क्षिप ॐ स्वाहा' अक्षरैः सकलीकरणं कुर्यात् त्रिः। 'ॐ नमो अरिहंताणं उदरं रक्ष। ॐ नमो सिद्धाणं ललाटं रक्ष। ॐ नमो आयरियाणं शिखां रक्ष। ॐ नमो उवज्झायाणं कवचं रक्ष। ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं शस्त्रं रक्ष' इति मन्त्रेण कराभ्यां तत्तदङ्गस्पर्शनेनात्मरक्षां कुर्यात्। 'ॐ नमो अरिहंताणं ॐ नमो सिद्धाणं ॐ नमो आयरियाणं ॐ नमो उवज्झायाणं ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं। ॐ नमो आगासगामीणं। ॐ नमो चारण-लद्धीणं। ॐ ह्रः क्षः नमः अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा' इति मन्त्रस्नानं कृत्वा देवतासरं छोटयित्वा पञ्चपरमेष्ठिनो मण्डयेत्।

अथ प्रथमं वासैर्भूमिपूजां कृत्वा ॐपूर्वेण स्वाहास्थाने नमोऽन्तेन विद्यापीठेन सरस्वत्यधिष्ठिते पूर्वमणौ वासक्षेपः १। ॐपूर्वया स्वाहास्थाने नमोऽन्तया विद्यया वासक्षेपस्त्रिभुवनस्वामिन्यधिष्ठिते याम्यमणौ २। ॐपूर्वेण स्वाहा स्थाने नमोऽन्तेन मन्त्रपीठेन गणिपिटकयक्षराडधिष्ठिते पश्चिममणौ वासक्षेपः ३। ॐपूर्वया स्वाहास्थाने नमोऽन्तयोपविद्यया श्रीदेव्यधिष्ठिते उदग्मणौ वासक्षेपः ४। ॐपूर्वेण स्वाहास्थाने नमोऽन्तेन मन्त्रराजेन इन्द्र ६४–विद्यादेवी १६–यक्ष २४–यक्षिणी २४– अधिष्ठिते मध्यमणौ आर्हन्त्यरूपे वासक्षेपः ५।

अथ सौभाग्यार्थं सौभाग्यमुद्रया, अधिष्ठायकानां सजीवतापादनार्थं सुरभिमुद्रया, कर्म-क्षयार्थं परमेष्ठिमुद्रया, क्षुद्रोपद्रवशान्त्यर्थं गरुडमुद्रया, शत्रुक्षयार्थं चक्रमुद्रया एकैकवारं सकलं मन्त्रं स्मरेत्। नवरं सौभाग्यमुद्रायां ह्रींपूर्वाणि पीठानि। शेषमुद्राचतुष्टये ॐपूर्वाणि पीठानीति विभेदः।

अथ सकलमन्त्रं वार १०८ अथवा वार ५४ अथवा वार ३६ यथासमाधिस्मरणां कुर्याद् मनःस्थैर्याय शिरसि हृदि नाभौ द्वादशकमलं ध्यात्वा पत्रे पत्रे सृष्ट्या एकैकं लब्धिपदं

चिन्तयेत् स्मरणां कुर्वन् अक्षरशुद्धिं अक्षरसंख्यां पीठानां आराधनाविधिं अधिष्ठातॄन् चिन्तयेत् गुरूपदेशं विस्मार्य शुकपाठं न कुर्यात्।

इति संक्षिप्तदेवतावसरवक्तव्यता नवमोऽधिकारः ९ ॥

अथ महिमवक्तव्यता प्रस्तूयते, तद्यथा—

एष सूरिमन्त्रः श्रीवीरेण गौतमाय एकविंशतिशताक्षरप्रमाणो दत्तः। तेन च द्वाविंशत्श्लोकप्रमाणः कृतः। कालेन हीयमानो यावद् दुःप्रसहस्याष्टश्लोकप्रमाणो भावी न च पुस्तके लिख्यते आज्ञाभङ्गप्रसङ्गात्। यावन्मात्रश्च संप्रति वर्त्तते तावतः सर्वस्यापि लग्नवेलायां दाने इष्टलग्नांशस्तिष्ठति। अतो लग्नादर्वागपि पीठचतुष्कं दातव्यम्। इष्टलग्नांशे पुनश्चतुष्पीठप्रभोर्मन्त्रराजस्य पदानि देयानीति गुरवः प्राहुः। अस्य च प्रत्यक्षरविवरणं संप्रति कोऽपि न जानाति। गुरुमुखाल्लब्धाः कत्यप्याम्नायाः कल्पेऽस्मिन् लिखिता इति। अस्याराधकः सूरिः सूतकभक्तं मृतकभक्तं रजस्वलास्पृष्टभक्तं मद्यमांसाशिभक्तं न भुङ्क्ते। अन्येषां साधूनां उच्छिष्टाम्भः कणेनापि लग्नेन एतस्य भोजनं न कल्पते। तद्गच्छीयः सूरिस्तद्गच्छीयं सूरिं भुञ्जानं स्पृशतु। नास्ति दोषः। अन्यत्र दोषः॥

इति महिमवक्तव्यताऽधिकारो दशमः १० ॥

श्री मलधारिगच्छसूरिमन्त्रकल्पः आपुष्पदन्तं जीयात् ॥

अक्षरशुद्धिसंख्यामयीं उपनिषदम्—

प्रथमलब्धिपदे अक्षर ५, द्वितीये अक्षर ७, तृतीये अक्षर ९, चतुर्थे ९, पञ्चमे ८, षष्ठे ११, सप्तमे ९, अष्टमे १०, नवमे ८, दशमे ८, एकादशे ७, द्वादशे ७।

"जमियं पउंजामि सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा" अक्षर १७॥ एवं प्रथमपीठे अक्षर ११५, द्वितीयपीठे अक्षर ३५॥ अथ किरि किरि कालि अक्षर ७, रि अक्षर ६, सि ६, हि ६, महा ६; एवं तृतीयपीठे अक्षर ३१॥ ॐ कि० ५, पि ४, सि ४, हि ४, इरिया ६; एवं चतुर्थपीठे अक्षर २३॥ ॐ कि० ५, पि ४, सि ४, हि ४, आयरिय ८ एवं पञ्चमपीठे अक्षर २५; एवंकारके अक्षर २२९। तथाहि ११५, ३५, ३१, २३, २५ एवंविधं शुद्धं मन्त्रं अधीयानस्य स्मरतः सर्वसिद्धिः॥

इत्युपनिषदं अक्षरशुद्धिसंख्यामयीं सूरिः स्मरेत्।

समाप्तोऽयं सूरिमन्त्रविचारः॥ कृतिरियं श्रीमलधारिश्रीराजशेखरसूरीणाम्॥

विभिन्नाम्नायकल्पादि ॥

सूरिमन्त्रमध्यगताम्नायः—

नित्यं कान्तं वलादित्याकारं भाले बालेन्दोर्लेखायुक्तं योगी ध्याये [द्] ह्रींकारम्, 'ॐ ह्रौं मैं ऐं श्रीं सौं क्लीं'पूर्वं श्रीगौदे(दें)वीदत्तं बालेन्दोः सूरेः षड्बीजम् । यः प्राज्यं राज्यं प्रज्ञां पुष्टिं वै दद्यात् ॥ छ ॥

गोरोचना-मनःशिला-जात्यकुङ्कुमं तमालपत्राणि-एतानि चत्वार्यौषधानि सममात्राणि सुरूपया कुलीनया अचुम्बितया उत्तराभिमुखनिषण्णया कन्यया पुष्यार्के पेषयेत् । तच्चूर्णं पुष्यार्के उपोषितेन आचाम्लस्थेन वा भोजनादर्वाग् वा मन्त्रेणाऽष्टोत्तरशतवारं सूरिणाऽभिमन्त्रणीयम् ।

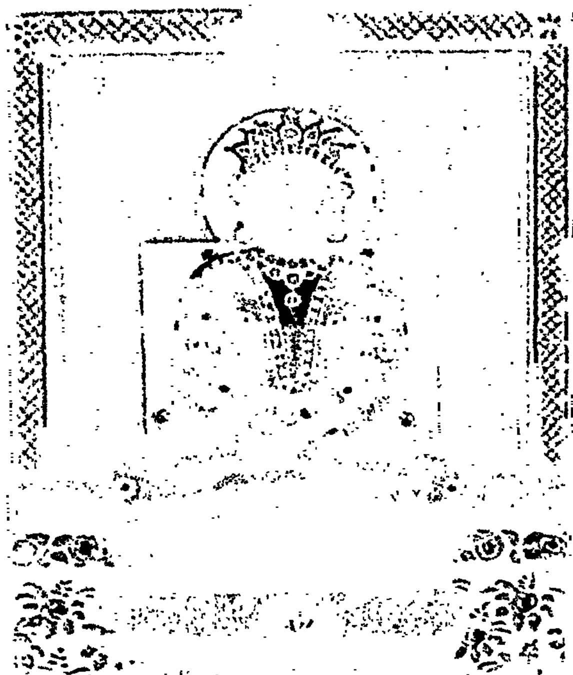
स चायं मन्त्रः—

'ॐ नमो जिणाणं, नमो पण्णसमणाणं, नमो वेसवणस्स, नमो रयणचूडाए, नमो पुण्णभद्दमाणिभद्दाणं, नमो सव्वाणुभूईणं, नमो ! रयणुत्तरपुप्फचूलाणं, नमो अट्ठण्हवाईणं सिद्धि-संति-पुट्ठि-सिद्धाणुमय-सिद्धाणुवयाणं आणाइक्कमणिज्ज स्वाहा' अक्षराणि मन्त्रे ९२ । अभिमन्त्रितं तच्चूर्णं गुटिकाः कुर्यात् । ताभिर्गुटीभिः पर्युषितोऽह्ना चन्द्रकलया वा वामकरानामिकया भालेऽधोमुखं तिलकं कुर्यात् । नर-नारी-राट्सर्वं स्ववशात् । यावत् सविशेषकस्तावत् क्ष्वेडं न क्रमते ।

इति सूरिमन्त्रमध्यगताम्नायः ॥ श्री ॥

लब्धिफलप्रकाशककल्पः—

ॐ नमो अरिहंताणं नमो जिणाणं ह्राँ ह्रीँ ह्रूँ ह्रौँ ह्रः अप्रतिचक्रे फट् विचक्राय स्वाहा ॥ ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा ह्रौं ह्रौं स्वाहा ॥ एतत् सर्वं प्रयोजनीयम् । विशूचिकाशान्तिर्भवति १ । ॐ नमो अरहंताणं नमो जिणाण ह्रीँ । पु(पु)प्प १०८ जपेत् ज्वरनाशनम् २ । णमो परमोहिजिणाणं ह्राँ शिरो[रो]गनाशनम् ३ । णमो सव्वोहिजिणाणं ह्राँ अक्षिरोगनाशनम् ४ । णमो अणंतोहिजिणाणं कर्णरोगं नाशयति ५ । णमो कुट्ठबुद्धीणं शूल-गुल्म-उदररोगं नाशयति ६ । णमो बीजबुद्धीणं श्वास-हिक्कादि नाशयति ७ । णमो पदाणुसारीणं परैः सह विरोधं कलहं नाशयति ८ । णमो संभिन्नसोयाणं कासं नाशयति ९ । णमो पत्तेयबुद्धाणं प्रतिविद्याच्छेदनम् १० । नमो सयंबुद्धाणं कवित्वं पाण्डित्यं भवति ११ । णमो बोहिबुद्धाणं अन्यतरगृहीते श्रुते एकसंधो भवति, ५२ दिनं यावज्जपेत् १२ । नमो उज्जुमईणं शान्तिकं भवति, दिन २४ यावज्जपेत् १३ । णमो विउलमईणं बहुश्रुतत्वम्, लवणाम्लवर्जं भोजनम् १४ । णमो दसपुव्वीणं सर्वाङ्गवेदी भवति १५ । णमो चउदसपुव्वीणं जापः १०८ स्वसमय-परसमयवेदी भवति १६ । णमो अट्ठंगनिमित्तकुसलाणं जीवित-मरणादिकं जानाति १७ । णमो

विउव्वणरिद्धिपत्ताणं काम्यवस्तूनि प्राप्नोति, दिन २८ जापः १८। णमो विज्जाहराणं उद्देश-प्रदेशमात्रं खे गच्छति १९। णमो चारणाणं चिन्तामुष्टिपदार्थस्वरूपं जानाति २०। णमो पु(प)ण्हसमणाणं आयुरवसानं जानाति २१। णमो आकासगामीणं अन्तरिक्षे योजनमात्रं गमयति २२। णमो दिट्ठिविसाणं स्थावर-जङ्गम-कृत्रिमविषं नाशयति २४। णमो उग्गतवाणं बाधा स्तम्भनम् २५। णमो दित्ततवाणं रविवाराद् दिनत्रिकं मध्याह्ने जापः सेनास्तम्भः २६। नमो तत्ततवाणं जलं परिजप्य पिबेद् अग्निस्तम्भः २७। णमो महातवाणं जलस्तम्भनम् २८। णमो घोरतवाणं विष-सर्प्पमुखरोगादिनाशः २९। णमो घोरगुणाणं लूतागर्भपिटिकादि नाशयति ३०। णमो घोरगुणाणं परक्कमाणं दुष्टमृगादीनां भयं नाशयति ३१। णमो घोरगुणब्रह्म-चारीणं ब्रह्मराक्षसादि नाशयति ३२। [३३ लब्धिपदं तत्फलं च किमिति न निर्दिष्टम्] णमो आमोसहिपत्ताणं सर्वानपमृत्यूनपहरति ३४। णमो जल्लोसहिपत्ताणं अपस्मारमवलेपं चित्त-विप्लवं नाशयति ३५। णमो विप्पोसहिपत्ताणं गजमारी शाम्यति ३६। णमो सव्वोसहिपत्ताणं मनुष्यमरकं नाशयति ३७। णमो मणवलीणं अश्वमारी शाम्यति ३८। णमो वचोवलीणं अजमारी शाम्यति ३९। णमो कायवलीणं गोमारी शाम्यति ४०। णमो अमयसवीणं समस्त-मुपसर्गं शमयति ४१। णमो सप्पिसवीणं एकाहिकद्व्याहिक-त्र्याहिक-चातुर्थिक-पाक्षिक-मासिक-सांवत्सरिकवातादिसमस्तज्वरं नाशयति ४२। णमो खीरसवीणं गोक्षीरं परिजप्य पिबेत् दिन २४ क्षयं कासं गण्डमालादिकं च नाशयति ४३। णमो अक्खीणमहाणसाणं आकर्षणम् ४४। णमा लोए सव्वसिद्धायदणाणं राजपुरुषादिवश्यम् ४५। ॐ नमो भगवदो महदि महा-वीरवट्ट(ड्ढ)माणवुद्धिरिसीणं चेतःसमाधिमवस्थायां प्राप्नोति ४६।

इति लब्धिपदफलप्रकाशकः कल्पः ॥ ठ ॥

'ॐ नमो सामण्णकेवलीणं' एतल्लब्धिपदफलम्

'ॐ नमो सामण्णकेवलीणं स्वाहा' एतल्लब्धिपदं रक्तध्यानेन पद्मासनेन विद्रुमाक्षमालया अष्टोत्तरसहस्रं जपेद् रजनौ। जापानन्तरं न केनापि समं वदेत्। लघुनिरोधमपि न कुर्यात्। यं कमपि संदिग्धं अर्थं मनसिकृत्य (सु)शुचिरभ्यङ्गवसनः श्रस्तरे शेते तस्यार्थस्य निश्चयं कश्चित् स्वप्ने आगत्य वदति। अथवा कश्चित् कञ्चिदर्थं याचितो न दत्ते, तमनुकूलयितुं इदं लब्धिपदं अष्टोत्तरसहस्रं शुचिर्मौनी रक्तध्यानेन पद्मासनेन विद्रुमाक्षमालया जपेत्, यियाचि-षितपुरुषस्य तस्यां रजनौ स्वप्नो भवति। ततश्च इष्टलाभः। यत् किमपि चिन्त्यते तस्योपदेशः संपद्यत इति तत्त्वम् ॥ छ ॥

प्रणवमन्त्रस्मरणफलम्—

हरिन्मणिवर्णं प्रणवं भ्रूयुगान्तरे यः स्मरेत् अष्टोत्तरं शतं अष्टोत्तरसहस्रं वा अधिकं वा तस्य सद्योलाभ इति ॥ पूर्वाभिमुखोऽभ्यङ्गवसनो विद्रुमजपमालया रक्तध्यानेन निशीथे

यदेतत् संपूर्णं सूरिमन्त्रं १०८ वारं जपेत् तदाऽहोरात्रमध्ये विवक्षित ईश आकृष्ट इवायाति ॥छ॥

अञ्चलगच्छसूरिमन्त्राम्नायः—

ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं । ॐ ह्रीं नमो सिद्धाणं । ॐ ह्रीं नमो आयरियाणं । ॐ ह्रीं नमो उवज्झायाणं । ॐ ह्रीं नमो लोए सव्वसाहूणं । पदवर्ण ४५ । ॐ ह्रीं नमो भगवओ अर[हं]-तस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स । सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा ४२ । ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजये जयंते अपराजिए अणिहए ॐ ह्रीं स्वाहा ४४ ॥ एवं अक्षर १३१ इति वाचनाचार्यमन्त्रः । प्रवर्त्तिन्या अपि एष एव मन्त्रः ।

श्रीमदञ्चलगच्छाम्नायः ॥

नान्दीपद ५ सत्काक्षर ४५ युक्तमन्त्राक्षर ८६ संयोगे संख्या १३१ ॥ उक्तं च,

नन्दीपएसु पंचसु पणयालीसं हवंति किर वन्ना ।
मंतक्खरछासीई इगतीसहियं सयं सव्वे ॥१॥

प्रथमपीठलब्धिपदाक्षरसंख्या—

अर्हम् ॥ श्रीसूरिमन्त्रे श्रीचन्द्रवाचनायां सप्तमेरुयुक्तायां पञ्चपीठानि । तत्र प्रथमपीठे लब्धिपदानि षोडश । तत्र प्रथमे पदे अक्षर ५, द्वितीये ७, तृतीये ९, चतुर्थे ८, पञ्चमे ९, षष्ठे ११, सप्तमे ६, अष्टमे ९, नवमे १०, दशमे ९, एकादशे ७, द्वादशे १०, त्रयोदशे ७, चतुर्दशे ७, पञ्चदशे १५, षोडशे १४–एवं लब्धिपदेषु अक्षर १४३ । ततः 'एएसिं सव्वेसिं' इत्यादि 'पसिज्झउ' पर्यन्तं अक्षर २९ । एवं प्रथमपीठे अक्षर १७२ । अत्र कर्मक्षयार्थं लब्धि-पदानि पीठानि च परमेष्ठिमुद्रया निर्मुद्रं वा प्रणव–ह्रीं–श्रींरहितानि केवलान्येव स्मरेदित्या-म्नायात् । बीजाक्षररहिता लब्धिपदाक्षरसंख्या उक्ता ॥

इति प्रथमं विद्यापीठम् ॥

द्वितीयपीठे—'ॐ नमो भगवओ' इत्यादि 'विज्जा' यावत् अक्षर ३३–एषा बाहुबलीविद्या स्वप्नार्थम् । ततः 'वग्गु वग्गु' इत्यादि 'महुमहुरे' यावत् अक्षर २२–एषा सौभाग्यविद्या । ततो 'हिलि हिलि किलि किलि' इत्यष्टाक्षराणि अन्यत्रानुक्तान्यपि स्वगुरूक्तत्वाद् भणितानि । ततः 'इरि कालि' इत्यादि 'आयरिय कालि' यावत् अक्षर ३० । एवं द्वितीयपीठे अक्षरसर्व-संख्या ९३ ।

इति द्वितीयमहाविद्यापीठम् ॥

ततः तृतीये उपविद्यापीठे—'इरियाए' इत्यादि 'कालि महाकालि' यावत् अक्षर ३५ ॥

इति तृतीयं पीठम् ॥

चतुर्थं तु मन्त्रपीठम्—तत्र 'इरि इरि कालि' इत्यादि 'आयरिय आयरिय कालि' यावत् अक्षर ४६॥
इति चतुर्थं पीठम्

पञ्चमं मन्त्रराजपीठम्—तत्र 'इरि मेरु' इत्यादि अक्षर ३० स्वाहासहित ३२। एवं सकल-श्रीसूरिमन्त्रे अक्षर ३७८ श्लोक ११ अक्षर २६ ॥

इति श्रीअञ्चलगच्छे श्रीसूरिमन्त्राम्नायः चिरं नन्दतु ॥

अथ श्रीउपाध्यायमन्त्रः—ॐ नमो अरिहंताणं। ॐ नमो सिद्धाणं। ॐ नमो आयरियाणं। ॐ नमो उवज्झायाणं। ॐ नमो सव्वसाहूणं ३८। ॐ नमो ओहिजिणाणं ॐ नमो परमोहिजिणाणं ॐ नमो सव्वोहिजिणाणं। ॐ नमो अणंतोहिजिणाणं। ॐ नमो अरिहओ भगवओ महावीर-वद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा ७४। वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयंते अपराजिए अणिहए। ॐ ह्रीं स्वाहा ४३ ॥

[एप] उपाध्यायमन्त्रः। श्रीमहत्तराणामप्येप मन्त्रः। सर्वाक्षर १५५।

अडतीसं परमिट्ठीपएसु, नंदीपएसु चउसत्त।
विज्जक्खर तिगचउरो, पणवन्नहियं सयं सव्वे ॥ १

अर्हं ॥ श्रीसूरिमन्त्रपटलेखनविधिः—

श्रीसूरिमन्त्रपटे सप्तवलयानि। तत्र प्रथमवलये चतुर्विंशतिकोष्ठकाः। तेषु चतुर्विंशति-श्रीजिनेन्द्राः। द्वितीयवलये अष्टादशकोष्ठकाः। तत्र कोष्ठकषोडशके षोडशलब्धिपदानि। सप्त-दशकोष्टके 'सा मे विज्जा पसिज्झउ स्वाहा' ॥ विज्जाणं पीठं। एवमस्मिन् द्वितीयवलये अष्टा-दशकोष्टकेषु मुख्यमन्त्राक्षरसर्वसंख्या १९० 'विज्जाणं पीठं' इति पीठनाम। तथा तृतीयवलये एकादशकोष्ठकाः। तेषु प्रथमे—ॐ श्रीइन्द्रभूतये नम। द्वितीये ॐ श्रीअग्निभूतये नमः। तृतीये ॐ श्रीवायुभूतये नमः। चतुर्थे ॐ श्रीव्यक्ताय नमः। पञ्चमे ॐ श्रीसुधर्माय नमः। षष्ठे ॐ श्रीमण्डितपुत्राय नमः। सप्तमे ॐ श्रीमौर्यपुत्राय नमः। अष्टमे ॐ श्रीअकम्पिताय नमः। नवमे ॐ श्रीअचलभ्रात्रे नमः। दशमे ॐ श्रीमेतार्याय नमः। एकादशे ॐ श्रीप्रभासाय नमः। तथा चतुर्थवलये 'ॐ नमो भगवओ बाहुबलिस्स पन्हसमणस्स' इत्यादि 'आयरिय कालि स्वाहा' ॥ महाविद्यापीठम् ॥ १

अस्य वलये मुख्यमन्त्राक्षर ९७। महाविद्यापीठम् इति तु पीठनाम २ ॥

तथा पञ्चमवलये 'ॐ इरियाए किरियाए' इत्यादि 'कालि महाकालि स्वाहा' उपविद्या-पीठम् ३ ॥

जापः १२००० जात्यादिभिः पुष्पैर्जप्तोऽयं सारस्वतः ॥ छ ॥ अस्मिन् वलये 'स्वाहा' यावद् मुख्यमन्त्राक्षर ३८ ज्ञेयाः। ततो यदुपविद्यापीठं तत् पीठनाम। ततो यज्जापादि तद्व-

लयपूरणाय, मन्त्राक्षरस्वरूपज्ञापनाय च ज्ञेयम् । तथा षष्ठवलये 'ॐ इरि इरि कालि किरि किरि कालि' इत्यादि 'आयरिय आयरिय कालि स्वाहा' । मन्त्रपीठम् ४ ॥ छ ॥

अस्मिन् वलये मुख्यमन्त्राक्षर ४९ । मन्त्रपीठं इति तु पीठनाम ॥ तथा सप्तमवलये 'ॐ इरि मेरु किरि मेरु' इत्यादि 'आयरिय मेरु स्वाहा' ॥ मन्त्रराजः ५ ॥

जापः १००००० ॥ अस्मिन् वलये मुख्यमन्त्राक्षर ३३ । ततो मन्त्रराज इति पीठनाम । ततो जापप्रमाणं वलयोद्गरितस्थानपूरणाय, जापप्रमाणज्ञानाय च । तथा मध्ये सिंहासनोपरिस्थ-कमलोपविष्टा श्रीगौतमस्वामिमूर्त्तिः । मूर्त्तेरुपरि उभयतो गजेन्द्रावभिषेकं कुरुतः । मूर्त्ते-र्दक्षिणपार्श्वे 'ॐ ह्रीं श्रीं' इति मन्त्रराजाक्षरत्रिकलिखनम् । वामपार्श्वेतु 'शिवशान्तितुष्टिपुष्टीः कुरु कुरु स्वाहा' इत्यक्षराणि लेख्यानि । तथा मूर्त्तेः परितः चतुर्दिक्षु चतुःषष्टीन्द्राणां षोडश विद्यादेवतानां चतुर्विंशतियक्षाणां चतुर्विंशतियक्षि(क्ष)णीनां च स्थापनाय चतुर्भागीकृता अङ्का न्यस्याः । यथा चतुर्दिक्षु षोडश–षोडशरूपोऽङ्को लिख्यते । सर्वमीलने चतुःषष्टिः । एवं सर्वत्र ।

एष सूरिमन्त्रपटलिखनविधिः ॥

सूरिमन्त्रपटालेखने अञ्चलगच्छाम्नायः—

तथा पटस्थपीठपञ्चकलिखित सकलमन्त्राक्षरसंख्या ४०७ माना विज्ञेया । तथा सप्त-मेरुयुक्तायां श्रीचन्द्रवाचनायां या सर्वाक्षरसंख्या अक्षर ३७६ प्रमाणा वर्त्तन्ते । तत्र प्रणवः, प्रतिपीठप्रान्तं स्वाहा चेत्यक्षराणि न गृहीतानि । तत्कारणं तत्र स्वयमेवोक्तमस्ति । अत्र च पटे यथार्हस्थाने प्रणवग्रहणात् प्रतिपीठप्रान्तं स्वाहाक्षरग्रहणाच्च अक्षरवृद्धिर्विज्ञेया । यदा तु अयं श्रीसूरिमन्त्रः पटे लेख्यते तदा अक्षर ४०७ मानो लेख्यः । यदा च श्रीचन्द्रवाचनायां तदा अक्षर ३७६ मानोऽयं ज्ञेयः, इति तत्त्वम् ।

इति श्रीमदञ्चलगच्छे श्रीसूरिमन्त्रपटलेखनाम्नायश्चिरं नन्दतात् । श्रीर्भवतात् ॥

श्रीमदञ्चलगच्छस्यायमाम्नायः ॥

वाचनाचार्यमन्त्रश्चायम्—"ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं ५ ॥ ॐ नमो अरिहंताणं । नमो सिद्धाणं । नमो अणंतजिणाणं । नमो सिद्धजोगधराणं । नमो सव्वेसिं विज्जाहरपत्ताणं । कयंजली इमं विज्जारायं पउंजामि । इमा मे विज्जा पसिज्झउ आरकालि वालकालि पंसु-मुखरेओ आव तवो चिट्ठि स्वाहा" । सत्तकक्कराओ भूमीओ घित्तूण क्रियाणकोपरि क्षिप्यन्ते । लघुविक्काइ तुलसीपत्ताइं सत्ताभिमंतिऊण कन्ने कीरंति जं मग्गइ तं लहइ । सत्ताभिमंतिओ कुमारी सुत्तदोरओ हत्थे बंधिउं कुक्खिं पसीयइ । घरकक्कराओ सत्त घित्तूण सत्त वारा जाविय़ाहिं गावीसु णद्दी वा आहम्मइ बहु गम्मइ तिल्लं जविऊण जरिल्लमक्खिज्जइ सज्जो हवइ । सप्पदट्ठस्स पाणीयं सत्ताभिमंतियं पाइज्जइ त्ति संजाइ । चूर्णिः ॥

"ॐ नमो भगवओ गोयमस्स गणहारिस्स अक्खीणमहाणसस्स सव्वाणं वत्थाणं सव्वाणं पत्ताणं सव्वाणं वत्थूणं ॐ अक्खीणमहाणसिया लद्धी हवउ मे मे स्वाहा"। उपयोगवेलायां सर्वं वा देयं वस्त्वभिमन्त्र्य देयम् ॥

मायाबीजकल्पः—

ॐ सिद्धिः ॥ मायावीजाराधनविधिः षट्कर्मसु लिख्यते। तत्र त्रिधा शुद्धिः ब्रह्मव्रतः। एकाशनविहितस्नानो विभूपिताङ्गः शुचिवसनः प्राङ्मुखः उत्तराभिमुखो वा स्थिरासने समुपवेश्य 'ॐ भूरिसीभूतधात्री सर्वभूतहिते' भूमिशुद्धिः। 'ॐ अमले विमले०' अनेन मन्त्रेण सर्वाङ्गस्पर्शनेन स्नात्रम्। 'ॐ विद्युत्स्फुलिंगे महा०' अनेन मन्त्रेण भुजमध्यस्पर्शनेन कल्मषं (ष) दहनम्।

'ॐ अमलाय०' हृदयस्पर्शेन हृच्छुद्धिः। 'क्षिप ॐ स्वाहा। हा स्वा ॐ प क्षि' पञ्चाङ्गस्पर्शनेनाङ्गरक्षा। 'ॐ कुरु कुल्ले स्वाहा। हा स्वा ल्ले कु रु कु ॐ' सप्तस्थानस्पर्शनेन सकलीकरणम्। तंविधि (धिं) समाप्य विद्वेपणषालनेपु 'हुं वोपडंतं फट्' इति प्रयोज्यम्, वश्ये 'वपट्'। वैरिवधे तथाऽद्ये 'स्वाहा'। 'सु(स्व)धा' शान्ति-पौष्टिकेपु।

स्फु(स्फ)टिकप्रवाल-मुक्ता-चामीकर-पत्रजीवकृतमणिभिः।
अष्टोत्तरशतं जाप्यं शान्त्याद्यर्थं करोति बुधः ॥१॥
मोक्षाभिचारशान्तिवश्याकर्षेपु योजयेत् क्रमशः।
अङ्गुष्टाद्यङ्गुलिकामण(णं) योऽङ्गुष्ठेन चाल्यन्ते(ते) ॥२॥
पूर्वान्हे(ह्णे) वश्यकर्माणि मध्याह्ने प्रीतिनाशनम्।
उच्चाटनं चापराह्णेऽपि सन्ध्यायां मारणं ध्रुवम् ॥३॥
शान्तिकर्मण्यर्धरात्र(त्रे) तु प्रभाते पौष्टिकं तथा।
वश्यमुक्तानि कर्माणि सव्यहस्तेन योजयेत् ॥४॥
१उदयार्क-२रक्त-३शशधर-४धूम-५हरिद्रा-ऽसिता वर्णाः।
आकृष्टि-वश्यता-शान्तिक-विद्वेपणाराधसमयेपु ॥५

एवं सर्वस्थितिं दत्त्वा चतुष्किकापदं वा सम्यक् प्रक्षाल्य रहसि आमघटोत्कीर्णं वा ताम्रपत्रोत्कीर्णं कुङ्कुमस्वस्तिकोपरिगतं मायावीजं संस्थाप्य प्रथमकोणे 'गूङ्गणाधिपतये नमः' इत्यक्षरन्यासपूर्वं गणपतिं पूजयेत्। द्वितीयकोणे 'ब्रूंवुटकनाथाय नमः' इति बुटकनाथपूजा। तृतीयकोणे 'न्दुं दुर्गायै नमः' इति दुर्गापूजा इति चतुर्थकोणे 'क्षौं क्षेत्रपालाय नमः' इति क्षेत्रपालपूजा ॥

एवं सर्वाधिष्ठायकान् संपूज्य विहितदीपोद्बोधः। मायावीजोपरि नारजीयुजं धृत्वा

दीपशिखायां न्यस्तदृष्टिः जापं विदध्यात् । अन्तरान्तरा द्राक्षारसेन तर्पणां विधेयाम् । पट्टस्योपरि एवं प्रतिदिनं जापक्रमेण लक्षं यावत् परिपूर्य पूजासमाप्तौ दशांशेन होमः कार्यः ।

तस्यायं विधिः–वृत्तं कुण्डं मृन्मयं कृत्वा मध्ये षट्कोणयन्त्रसहितं वा ताम्रपत्रं स्थाप्य तु(त)न्दुल–शर्करा–दुग्धेन बदिरप्रमाणां गुटिकां कृत्वा होमयेत् । खदिरसमिधयो नवाङ्गुल विधेयाः । इत्येवं होमविधिः ॥

बन्दिमोक्षे शुक्लध्यानेन वुद्धिः (बद्धो) । परि अमृतवर्षं चिन्तयेत् । ॐ ह्रीं वषट् रक्तध्यानेन चिन्तयेत् । जगद्वशीकरणं(ण)सिद्धिः । ॐ ह्रीं विषद्वेषणे धूम्रध्यानेन ॐ ह्रीं फट् उच्चाटने कृष्णध्यानेन, ॐ ह्रीं संवौषट् आकर्षणं सन्ध्यारुणम् । ॐ ह्रीं स्वाहा शांतिके चन्द्रज्योत्स्ना । ॐ ह्रीं स्वधा पौष्टिके वल(ज्ज्व)न्वलध्यानम् । ॐ ह्रीं घे घे मारणे कृष्णध्यान[म्] आरीठाजपमाली ॥ श्रीर्भवतु ॥

परिशिष्टानि

१. ह्रींकारकल्पः।

ह्रींकारस्य किं तत्त्वं वद कौतूहलं मम।
अधुना श्रोतुमिच्छामि मायाबीजस्य निर्णयम् ॥१
महाप्रश्नं त्वया पृष्टं देवानामपि दुर्लभम्।
ब्रह्मेन्द्र-विष्णु-दैत्यानामपि गुह्यं हि सुन्दरि ! ॥२
न कस्यापि मयाऽऽख्या(ख्या)तं विना विष्णुं तु शोभने !।
यकाराद‍ष्टमं बीजं बिन्दुभूषितमस्तकम् ॥३
चतुर्थस्वरसंयुक्तं रेफेणापि समन्वितम्।
एनं देवि ! महामन्त्रराजानं परिकीर्तितम् ॥४
सहस्रदशजापेन भूताः सिद्ध्यन्ति नान्यथा।
प्रेता विंशतिना चैव वेतालाः त्रिंशता तथा ॥५
चत्वारिंशता पिशाचाः पञ्चाशद् यक्ष-राक्षसाः।
षष्ट्या सहस्रैर्गन्धर्वाः सप्तत्या किन्नराः स्फुटम् ॥६
अशीत्या हि सहस्रैश्च काव्यशक्तिः प्रजायते।
नवत्या च सुराः सर्वे सिद्ध्यन्त्यत्र न संशयः ॥७
लक्षजापेन हे देवि ! इष्टसिद्धिः प्रजायते।
अतः परं वरो नास्ति मन्त्रविद्या वरानने ! ॥८
एषा च परमा शक्तिर्मूलं च मयकोच्यते।
विष्णुनाऽप्यमुना लोको मायावीर्येण मोहितः ॥९
अस्य ध्यानतो नो किञ्चिद् यो जपेन्नित्यमेव हि
एकाग्रचित्तो नासाग्रन्यस्तदृष्टिः समाहितः ॥१०
स्थावरं जङ्गमं चैव यदुग्रं कथितं विषम्।
ज्वालागर्दभविस्फोटा वात-शीतलिकादयः ॥११

ज्वराश्च विविधा घोराः संनिपातास्त्रयोदश ।
वध-बन्धादयश्चान्ये सिंह-व्याघ्राश्च तस्कराः ॥१२
एते सर्वेऽपि शाम्यन्ति तमांस्यर्कोदये तथा ।
एतद् ध्यानं प्रवक्ष्यामि शृण(णु) देवेन्द्रवत्सले ! ॥१३
स्फटिकामलसंकाशं हिमपुञ्जेन संनिभम् ।
प्रणाशयेद् विषं क्षिप्रमोक्षश्चैव प्रजायते ॥१४
रक्तवर्णं च यो ध्यायेद् योनिमध्ये वरानने ! ।
आकर्षत्युर्वशीरम्भामुख्या देव्यः किमु स्त्रियः ? ॥१५
अन्तःपुरनिवासा च राजपत्नी च या भवेत् ।
आनयेत न संदेहो वस्त्रालङ्कारभूषिताम् ॥१६
पीतवर्णं च यो ध्यायेत् कण्ठस्थं हृदि सुन्दरि ! ।
स्तम्भं क्षोभं विवादं वा विशेषं कुरुतेऽसकौ ॥१७
काकपक्षेण संकाशं शत्रूणां हृदये धृतम् ।
उच्चाटयेन्न संदेहो यदि शक्रसमो रिपुः ॥१८
नाभिप्रदेशे यो ध्यायेत् कृष्णरूपं वरानने ।
नरं तं मारयेन्नूनं यमतुल्यं यदा भवेत् ॥१९
एतन्मर्म महागुह्यं प्रिये ! तुभ्यं वदाम्यहम् ।
कुदीक्षिते न दातव्यं दातव्यं च सुदीक्षिते ॥२०
दर्शनं दूषितं यस्य भुजके पापबुद्धिके ।
परद्रव्यरते हिंसा-परदोषपरायणे ॥२१
न दातव्यं च दातव्यं ब्रह्मचर्यदयारते ।
सर्वसिद्धिकरं ह्येतद् भुक्ति-मुक्तिप्रदायकम् ॥२२

[इति] ह्रींकारकल्पः [समाप्तः] ॥

[ह्रींकारविधिः]—

ॐ ह्रीं नमः ॥ एषा ह्रींनामलेखा विद्या । अस्या उपचारोऽयम् । कृष्णाष्टम्योपवासं कृत्वा श्रीपार्श्वनाथस्य मही(ह)तीं पूजां कृत्वा देवस्य दक्षिणबाहौ द्वादशसहस्राणि जातिपुष्पैर्जपेत् । ततः सिध्यति । पश्चात् त्रिसन्ध्यं १०८ ये

दिनैर्ग्रन्थशतत्रयं गृह्णाति तथा जलं सप्ताभिमन्त्रितं काकेष्वलपरसु षण्मासान् पिबति कवि-र्भवति सर्वशास्त्रवेत्ता च। सततजापेन सर्वजनप्रियः। मुद्रामञ्जलिं बद्ध्वा जपेच्चौरा बद्धाः स्युः। राजकुलं प्रविशन(ने) जपति राजप्रियः। अजारक्तेन यन्नाम लिखित्वा मानुषकपालं शलाकया विद्धं तापयेत् स वश्यः स्यात्। अलक्तेनाङ्गुष्ठं लिप्त्वा खड्गादर्शयोर्वा त्रिशूलहस्तां देवतामवतीर्णां पश्यति वाग्देवीं वाऽन्येषामपि दारक-दारिकाणं(णां) चतुःसप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा खड्गादर्शे दर्शयेत् सर्वेऽपि पश्यन्ति। सर्वकर्म्मकरी विद्या॥

[२]

नालिकेरकल्पः ॥

"ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्लीं एकाक्षाय भगवते भूरूपाय सर्वयुगेश्वराय त्रैलोक्यनाथाय सर्वकाम-प्रदाय नमः" ।

स द्विजटैकनेत्रस्य नालिकेरो महीतले ।
चिन्तामणिसमप्रोक्तः सर्ववाञ्छितदानतः ॥१॥

यश्चैत्राष्टम्यां रक्तपुष्पैः शत१०८लक्ष्मीबीजेन जापः । पुनः पुनः स्मरेत् । गृहे पूजयति तस्य सर्वाभीष्टार्थसिद्धिः । तस्य नालिकेरस्य प्रक्षालनजलेन पीतेन वि(व)न्ध्या पुत्रं लभते । 'ॐ ह्रीं नमः' अनेन मन्त्रेण प्रथमं नालिकेरं पूजयित्वा सर्वकुसुमैः सर्वसुगन्धैश्च पश्चाद् द्वादशसहस्राणि तन्दुलानि जपित्वा एकवर्णा गौः गोदुग्धेन परमान्नं कृत्वा रतिस्नानादनन्तरं भोजनं कार्यम् । उपोषितं कृत्वा एतत् कार्यम् । एकमेवं भव्यतरं लागु(कु)लीफलं ढोकयेत् तस्यादीयते भग्नं कृत्वा अपुत्राया वि(व)न्ध्या[याः] पुत्रो भवति । परं रतिदिनत्रयेभ्यः स्नानानन्तरम्, अस्य गन्धेन आघ्रातेन गूढगर्भा प्रसूते । एतस्य पूजनाद् लक्ष्मी स्थिरा जायते । एतस्य दीपालिकाया(यां) प्रपूजनात् तस्य ग्रामे विवादे जितः(जयः) स्यात् । एतस्य हट्टस्थापने व्यवसायलाभो वृद्धिः । एतस्य मायाबीजजापः । सर्वदी(दै)व दीपोत्सवे स्वे(श्वे)तपुष्पैः जापः । पूजनात् पूजकगृहे सर्वोपद्रवाः प्रणि(ण)श्यन्ति । एतस्य पूजितस्य दर्शनात् शाकिनी-भूत-पिशाचादिदोषास्तत्कालं नश्यन्ति । एतस्य पूजनात् गृहे केचन दुष्टमुद्गलास्तेऽपि शान्तिकरा भवन्ति । किं बहुधाऽस्यैकनेत्रो द्विजटी सपक्त्रः स नालिकेरः कृतिनोऽस्ति गृहे चिन्तामणिः प्रोक्तः फलप्रभावात् सामान्यतां(तः) धन्योत्तमः स्वोचित इति । एकनेत्रसारप्रयोगाद् ।

रि(ऋ)द्धिविधाता प्रसवस्य हेतुः जटी । दुर्ज्जयरोगजेतादिकार्यः । कलिकल्पवृक्षो युगान्तरे किं धनमन्द(द)रैश्चैः । सर्वधनधान्यराजमान्यता गृहे लक्ष्मीः भवति । उपसर्गा न भवन्ति । सर्वदुःखस्योत्तारो भवति ।

नालिकेरकल्पः समाप्तः ॥ श्रीः ॥

श्रीगुणसमुद्रसूरिसद्गुरुभ्यो नमः ॥

श्रीजिनप्रभसूरिविरचितं

वर्धमानविद्यास्तवनम् ॥

॥ अर्हं ॥

आसि किलट्ठुत्तरसयपयविन्नासो हुइज्ज पीढंमि ।
तत्तो उद्धरियाओ वायगसिरिचंदसेणेणं ॥ १ ॥
चउवीसाइजिणाणं विज्जा एतासु जा चरमविज्जा ।
सा वद्धमाणविज्जा भन्नइ तस्सा थुवं काउं ॥ २ ॥
पणपरमिट्ठिपयाइं चत्तारि य थुयपयाइ घित्तूणं ।
उवज्झायकररन्ना जा विहिया....अवयरेहिं ॥ ३ ॥
जा विविहमंडलुद्धारवाइणा साहुणा फलविसेसा ।
दिप्पंति संपयाओ जे से जिणपवयणे बहवे ॥ ४ ॥
कल्लाणएसु पंचेसु वीरसामिणो कयविसेसतवविहिणो ।
आराहयंति रिसिणो हत्थुतराइनखत्तेसु ॥ ५ ॥
उववासमयणतेरासिदिणंमि अडहियसहस्सजावेणं ।
बारससहस्सजावे सिज्झइ जो वीरकल्लाणे ॥ ६ ॥
गरुडरक्खएहिं सइवत्तणहं अडसयमीएहि पत्तेहिं ।
जविऊण ते सत्तादिणे पडोवरिं वीरबिंबे वा ॥ ७ ॥
तदुभयचुन्नविम(मि)स्सियवासक्खेवे कयंमि खीरदुमे ।
जा सिज्झइ ता वासा सिरिखित्ता निरुवसग्गकरा ॥ ८ ॥
जं सिरिऊण सिरं निवपूइयसे(सो)हग्गमाइया तासिं ।
दीहाइसाइणिसमं सुगइं च भवंतरे लहइ ॥ ९ ॥
अणुओगगणाणट्ठा वयजोगपइट्ठअत्थसत्थेसु ।
जीए वासक्खेवो गुरुहिं किरइ अविग्घट्ठं ॥ १० ॥

अक्खयवासजलेहिं जीए अरिसंभयं हरइ दोसं ।
भवियाण कुणइ ऋद्धिं आरोग्गं तह य वसकरणं ॥ ११ ॥
जा वद्धमाणविज्ञा निरवि(व)ज्ञा भगवओ य सिज्झाओ ।
मे कम्मखयस्स परमो हेउ इहलोइयफलाय ॥ १२ ॥
अक्खीण-चीय-कुट्टे य विवाय-नृजय-समिणिआ एसा ।
संपावइ भत्ताणं विहिणा जविया इमा विज्ञा ॥ १३ ॥
एयाइं विज्ञाइं पभावओएण जस्स करि भव्वो ।
अणिगइ कल्लाणसुहं नित्थारपारगा होउ ॥ १४ ॥
पणवं हरियं तत्तं रत्तं कणयप्पहे य वियपएसे ।
तं सुक्कज्झाणेणं झायइ जो तस्स वरऋद्धी ॥ १५ ॥
जविऊण इमं विज्ञं वारे इगवीस सम्ममवियन्नो ।
जो खलु पविसइ गामं कज्जं से सोहणं होइ ॥ १६ ॥
इय वद्धमाणविज्ञा थवणं जो पढइ पइपभाइ मणं ।
सो हवइ जिणप्पहमइ मंगलकल्लाण आवासो ॥ १७ ॥

॥ इति वर्धमानविद्यास्तवनम् ॥

प्रवचनमङ्गलसारस्तवः ॥

नमः श्रीप्रवचनाय ॥

अरिहंते नमिऊणं सिद्धे आयरिअसव्वसाहू अ ।
पवयणमंगलसारं वुच्छामि अहं समासेणं ॥१॥
पढमं नमह जिणाणं ओहिजिणाणं च नमह सव्वेसिं ।
परमोहिजिणे नमह य अणंतओहीजिणे नमह ॥२॥
सव्वोहिजिणे वंदे पणमह भावेण केवलिजिणे अ ।
नमह य भवत्थकेवलिजिणनाहे तिविहजोएणं ॥३॥
पणमह उज्जुमईणं विउलमईणं च नमह सव्वेसिं ।
पण्हासमणे पणमह नमह तहा बीयबुद्धीणं ॥४॥
पणमेह कुट्ठबुद्धी पयाणुसारीण नमह सव्वेसिं ।
पणमामि सुअहराणं पणमह संभिन्नसोआणं ॥५॥
पणमह चउदसपुव्वी तह दसपुव्वी अवायगे वंदे ।
इक्कारसंगसुत्तत्थधारए नमह आयरिए ॥६॥
चारणसमणे पणमह तह जंघाचारणे अ पणमामि ।
वंदे विज्जासिद्धे आगासगए अ जिणकप्पे ॥७॥
आमोसहिणो वंदे खेलोसहिजल्लमोसहे नमह ।
सव्वोसहिणो वंदे पणमह आसीविसे चेव ॥८॥
पणमह दिट्ठिविसिणो वयणविसे नमह तत्तलेसिल्ले ।
वंदामि सीअलेसे विप्पोसहिणो अ वंदामि ॥९॥
खीरासवाण नमिमो महुआसवयाण वंदिमो चलणे ।
अमयासवाण पणमह अक्खीणमहाणसे वंदे ॥१०॥
पणमामि विउव्वीणं जलहीगमणाण भूमिमज्जीणं ।
वंदामि अणुअरूवे महल्लरूवे पणिवयामि ॥११॥

मणवेगिणो अ पणमह गिरिरायअइच्छगे पणिवयामि ।
दिस्सादिस्से नमिमो नमह य सव्विड्ढिसंपन्ने ॥१२॥
पणमह पडिमावन्ने तवोविहाणेसु चेव सव्वेसु ।
पणमामि गणहराणं जिणजणणीणं च पणमामि ॥१३॥
केवलनाणं पणमामि दंसणं तह य सव्वनाणाइं ।
चारित्तं पंचविहं तेसु अ जे साहुणो सव्वे ॥१४॥
चक्कं छत्तं रयणज्झउ अ चमराइं दुंदुहीकंती ।
सीहासणकिंकिल्ली पणमह वाणी जिणिंदस्स ॥१५॥
वंदामि सव्वसिद्धे पंचाणुत्तरनिवासिणो जे अ ।
लोगंतिए अ देवे वंदे सव्वे सुरिंदे अ ॥१६॥
आहारगदेहधरे उवसामगसंढिसंतिए वंदे ।
सम्मदिट्ठिप्पमिई सव्वे गुणठाणगे वंदे ॥१७॥
संती कुंथू अ अरो एआणं आसि नवमहानिहिणो ।
चउदसरयणाणि पुढो छन्नउईगामकोडीओ ॥१८॥
ता एआणं पणमह पणमह अन्ने वि चक्किणो सव्वे ।
जे अरहंति पणामं भवम्मि धुवमाविमुक्खाय ॥१९॥
चलकेसवाण जुअलं पणमह अन्ने वि भव्वठाणे अ ।
सव्वे वि वंदणिज्जे पवयणसारे पणिवयामि ॥२०॥
ॐ मे अ वग्गु वग्गु सोमे सोमणस होइ महु महुरे ।
किलि किलि अप्पडिचक्का हिलि हिलि देवीउ सव्वाओ ॥२१॥
इअ पवयणस्स सारं मंगलमेअं तु पूइअं इत्थ ।
एयं जो पढइ नरो सम्मद्दिट्ठी वि गोसग्गे ॥२२॥
तद्दिवसं तस्स भवे कल्लाणपरंपरा सुविहिअस्स ।
जं जं सुहं पसत्थं मंगल्लं होई तं तस्स ॥२३॥

इति प्रवचनमङ्गलसारस्तवः श्रीसूरिणा सूरिमन्त्रध्यानावसरे उभयसन्ध्यं च सम्यग् ध्येयः स्वपरहितार्थमिति ॥

श्रीपूर्णचन्द्रसूरिविरचितं

श्रीसूरिविद्यागर्भितलब्धिस्तोत्रम् ॥

उत्तत्तकणयवन्नं झाणं धरिऊण सुहगमुद्दाए ।
जो झाइ सूरिविज्जं तस्स वसे तिहुअणं सयलं ॥१॥
सजलजलवाहकालं झाणं धरिऊण चक्कमुद्दाए ।
जो झाइ सूरिविज्जं तस्स खय जाइ रिउवग्गो ॥२॥
जिण१-ओहि२-परमोहि३-अणंतोहि४-अणंतणंतओहिजिणा५ ।
केवलि६-भवत्थकेवलि७-अभवत्थि अ केवलीणं८ च ॥३॥
उज्जुमई९ विउलमई१० वेउव्वियलद्धि११-सव्वलद्धीणं१२ ।
पण्हासमणा१३ य तहा जंघाचारणमुणीणं१४ ॥४॥
विज्जासिद्धाणं१५ तहा आगासग(गा)मीण१६ तह य निच्चं पि ।
वयणविस१७-तत्तलेसाण१८ पणमिमो सीअलेसाणं१९ ॥५॥
चउदस२०-दसपुव्वीणं२१ इक्कारसअंगधारीणं२२ ।
तह य दुवालसअंगीणं२३ उग्गतवचरणधारीणं२४ ॥६॥
सव्वेसिं पि जिणाणं एएसि पयाण छट्ठिबहुवयणं ।
आइम्मि नमो सद्दो ॐ ह्रीँ सट्ठिओ अ पढमपए ॥७॥
सुक्कज्झाणेणेसो कम्मक्खयकारणो परममंतो ।
झायव्वो अ तिकालं निच्चं परमिट्ठिमुद्दाए ॥८॥
खीरासव१-महुआसव२-अमिआसवलद्धिआण पत्तेअं३ ।
अक्खीणमहाणसलद्धिआण४ संभिन्नसोआणं५ ॥९॥
तत्तो पयाणुसारिअि लद्धीणं६ तह य बीअबुद्धीणं७ ।
तत्तो अ कुट्ठबुद्धीण९ सव्वपयाओ नमो आसी ॥१०॥
एएसि नमोक्कारं किच्चा इच्चाइ जा विज्जा स्वाहा ।
सोहग्गकरी विज्जा नायव्वा गुरुपसाएणं ॥११॥

किं सुअसुअमुहवन्नं झायं वरिऊण जोणिमुद्दाए ।
विज्जंसो सोहग्गं पावइ जवईण जोगं च ॥१२॥
उत्ततकणयवन्नं० ॥१३॥
सजलजलवाहवन्नं० ॥१४॥
इअ एए उवएसा सव्वे नाऊण झाइ जो सूरी ।
सो पुन्नचंदसूरीण संमयं लहइ सिवसुक्खं ॥१५॥

इति श्रीसूरिविज्जागर्भितलब्धिस्तोत्रं समाप्तम् ॥
श्रीसूरिवराणां सदा पठनीयम् ॥छ॥

श्रीचक्रेश्वरसूरिरचितः

श्रीवर्धमानविद्यास्तवः ॥

विलसंत जोइचीए परमिष्ठीणं सरेमि पंचन्हं ।
सुह पुट्टि तुट्टि संतिग आरुग्ग एए पए पयउ ॥१॥
केवलसिरितिलयाणं अट्ठमहापाडिहेरकलियाणं ।
तिहुयणपणयाण नमो अरिहंताणं सयाकालं ॥२॥
सिद्धिगइमुवगयाणं अप्पडिहयनाणदंसणसिरीणं ।
सासयरुवाण नमो सिद्धाणमणंतसोक्खाणं ॥३॥
जिणपहपइट्टियाणं पंचविहायारसारचरियाणं ।
पवयणवसहाण नमो आयरियाणं सुहनिहीणं ॥४॥
सययं नमो उवज्झायाणं अणवरयसुयपयायेणं ।
अणुगहियमुणिगणाणं अहीणवरणाणजलहीणं ॥५॥
निच्चं पि नमो लोए सव्वसाहूणमणहवित्तीणं ।
मुत्तिवहुसंगमुस्सुयमणसाण वि निराभिसंगाणं ॥६॥
तह ओहि-परमोहि-सव्वोहि-अणंतओसहीणं च ।
सज्जोइपयाण नमो जिणाण सव्वेसिमेएसिं ॥७॥
तस्स य नमो भगवओ महइ महासिद्धिणो कुणइ विज्जा ।
वीरे य सेणवीरे जयंति अपराजिए सव्वे ॥८॥
जाणेसो पंचनमुक्कारो निवसइ मणे महामंतो ।
ताण न पिसाय-साइणि-भूयाइ भयाइं पवहंति ॥९॥
सुमरियमित्तो वि इमो तिलोयरक्खा-विवक्खमणमहणो ।
रणरायगपसाइसु विजयपडायं पयच्छेइ ॥१०॥

गुणिओ अ सव्वपावप्पणासणो तह य मंगलाणं च ।
सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं सुमइसूरीहिं ॥११॥
वद्धमाणविज्जा चक्केसरपहुपसाय संपत्ता ।
पंचपरामिट्ठिणो मह हवंतु सुलहा पइ भवम्मि ॥१२॥

[७]

श्रीमन्त्राधिराजगर्भितं

श्रीगौतमस्वामिस्तवनम् ॥

नमोऽस्तु श्री-ह्री-धृति-कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मीविलासैकनिकेतनाय ।
श्रीवीरपट्टाम्बरभास्कराय लोकोत्तमाय प्रभुगौतमाय ॥१॥
ॐकारमक्षीणमहानसानां श्रीमन्तमुज्जृम्भतपःप्रभावैः ।
ह्रींमन्तमात्मानुगवन्दनेनार्हन्तं नमस्यामि तमिन्द्रभूतिम् ॥२॥
उन्निद्रसौवर्णसहस्रपत्रगर्भस्थसिंहासनसंनिषण्णम् ।
दिव्यातपत्रं परिवीज्यमानं सच्चामरैश्चामरराजसेव्यम् ॥३॥
कल्पद्रु-चिन्तामणि-कामधेनुसमाननामानममानशक्तिम् ।
अनेकलोकोत्तरलब्धिसिद्धं श्रीगौतमं धन्यतमाः स्मरन्ति ॥४॥
एकैव षड्दर्शनदृक्कनीनिका पुराणवेदागमजन्मभूमिका ।
आनन्द-चिद्-ब्रह्ममयी सरस्वती सदेन्द्रभूतेश्चरणोपसेविनी ॥५॥
सदा चतुष्षष्टिसुरेन्द्रमानसव्यामोहिनी पद्महृदाधिवासिनी ।
सर्वाङ्गशृङ्गारतरङ्गितद्युतिः श्रीगौतमं श्रीरपि वन्दते त्रिधा ॥६॥
जया-जयन्ती-विजया-ऽपराजिता-नन्दा-सुभद्राप्रमुखः सुरीजनः ।
प्रतिक्षणोज्जागरभूरिविभ्रमः श्रीगौतमं गायति गाढगौरवः ॥७॥
मानुषोत्तरगिरेः शिरः स्थिता दोः सहस्रसुभगा महाप्रभा ।
गीतगौतमगुणा त्रिविष्टपस्वामिनी शिवशतं दधातु मे ॥८॥
यक्षषोडशसहस्रनायको दिव्यविंशतिभुजो महाबलः ।
द्वादशाङ्गसमयाधिदेवता गौतमस्मृतिजुषां शिवङ्करः ॥९॥
ईशाननाथेन समं शतक्रतुः सनत्कुमाराधिपतिः सुरान्वितः ।
श्रीब्रह्मलोकाधिपतिश्च सेवते सगौतमं मन्त्रवरं पदे पदे ॥१०॥
अष्टनागकुलनायको मणिप्रोल्लसत्फणसहस्रभासुरः ।
गौत्तमाय धरणः कृताञ्जलिर्मन्त्रराजसहिताय वन्दते ॥११॥

रोहिणीप्रभृतयः सुराङ्गना वासवा अपि परे सदाश्रवाः ।
गौतमं मनसि यक्ष-यक्षिणीश्रेणयोऽपि दधती मुनीश्वरम् ॥१२॥
सअलान्नवनभोगघृतीनां लब्धिरद्भुततमेह भवे स्यात् ।
गौतमस्मरणतः परलोके भूर्भुवःस्वरपवर्गसुखानि ॥१३॥
ओँ क्रौँ श्रीँ ह्रीँ मन्त्रतो ध्यानकाले पार्श्वे कृत्वा प्राञ्जलिः सर्वदेवान् ।
कायोत्सर्गैर्धूपकर्पूरवासैः पूजां कुर्यात् सर्वदा ब्रह्मचारी ॥१४॥
जितेन्द्रियः स्वल्पजलाभिषेकवान् शुद्धाम्बरो गुप्ति-समित्यलङ्कृतः ।
श्रीइन्द्रभूतेरुपर्वैणवं गुणान् स्मरन्नरः स्याच्छ्रुतसिन्धुपारगः ॥१५॥
तं श्रयन्ति पुरुषार्थसिद्धयो भूष्यते विशदसाहसेन सः ।
गौतमः प्रणयिभुक्तिमुक्तिदो यस्य भाविविभवस्य नायते ॥१६॥

[८-१]

श्रीमुनिसुन्दरसूरिविरचिता

श्रीसूरिमन्त्राधिष्ठायकस्तवत्रयी ॥

जयश्रियं श्रीजिनशासनस्य कलिद्विषोत्थोसिकुविघ्नहर्त्ता ।
परे य एते भुवतेऽधुनापि श्रीसूरिमन्त्रं प्रयतः स्तवीमि ॥१॥
त्वं तीर्थकृत् त्वं परमं च तीर्थं त्वं गौतमस्त्वं गणभृत् सुधर्मा ।
त्वं विश्वनेता त्वमसि हितानां निधिः सुखानामिह मन्त्रराज ! ॥२॥
किं कामधेनुः सुरपादपो वा किं कामकुम्भः सुमनोमणिर्वा ।
यदि प्रसन्नः सकलेष्टदायी श्रीसूरिमन्त्रोऽसि जगत्पतिस्त्वं ॥३॥
त्वयि स्थिते किं ननु विघ्नवर्गाः के दुर्जनाः के प्रतिपक्षभूपाः ।
के वैरिणस्ते किमुपद्रवाश्च स्वामिन् ! समग्रं हि सुखाकृदेव ॥४॥
न लब्धयः काश्चन ते प्रभावात् त्वयि प्रभो ! भक्तिभृतां दुरापाः ।
सदासुखानन्दितचेतसो यत् खेलन्ति ते श्रीमहिमप्रभाभिः ॥५॥
प्रवर्तितं तीर्थमिदं जनस्य जयाद्यदाहुः प्रसहेत कुष्ठी ।
यदागमो यद्विजयी च धर्मस्त्वदत्र हेतुर्भगवांस्त्वमेव ॥६॥
श्रीवर्धमानस्य निदेशतस्त्वं प्रतिष्ठितो गौतमगच्छनेत्रा ।
सिद्धिः समग्रा शिवसंपदश्च सर्वाग्रपुण्यानि फलानि दत्से ॥७॥
इति महामुनिसुन्दरसंस्तवोऽकृत गणेश्वरमन्त्रपतेर्मया ।
महिमवारिनिधेस्तुतभक्तितो वितर मेऽर्थितसर्वसुखश्रियम् ॥८॥

[९-२]

श्रीसूरिमन्त्रस्तोत्रम् ॥

जयश्रियं शासनमार्हतं श्रीसूरीश्वरा यस्य महामहिम्ना ।
नयन्ति बाह्यान्तरवैरिनाशादाचार्यमन्त्रं तमहं स्तवीमि ॥१॥
न किं सुखं तस्य वशे न का वा सिद्धिर्न बुद्धिर्न हि वा समृद्धिः ।
श्रीमन्त्रणेन भगवन्निवासं करोषि नित्यं हृदये यदीये ॥२॥

गणाधिपो वा जिननायको वा आद्योऽपि धर्मोऽस्य महामहिम्ना ।
स्तुतिस्त्वैषा शुचितोपमाना न चातिहानस्त्रिदशद्रुमाद्यैः ॥३॥
ध्येयस्त्वमेवासि परो जगत्सु प्रभुस्तु दानेऽर्थितशर्मलक्ष्म्या ।
इमं पुनः कारणकार्ययोगं के नामविनो (   ) प्रभाम्य (?) ॥४॥
किमामयस्तस्य खलो रिपुर्वा दुःखं भयः पापमथापि विघ्नः ।
त्रातासि मन्त्राधिप ! यस्य वज्रं भिनत्ति स चाण्वखिलान्यहिद्रून् ॥५॥
तीर्थस्य धर्मस्य तथार्हतस्य हेतुस्त्वमेकोऽसि कलौ प्रवृत्ते ।
कलेर्हि नान्योऽभिभवे प्रभुत्वं धत्ते दवाग्नेरिव वारिवाहः ॥६॥
भवैरनन्तैरपि दुर्लभस्त्वं शुभं च सर्वं सुलभं त्वदाप्तौ ।
तवैव मन्त्राधिपते ! तदेव कुर्यां समाराधनमेव यत्नात् ॥७॥
इति महामुनिसुन्दरसंस्तवोऽकृत गणेश्वरमन्त्रपतेर्मया ।
महिमवारिनिधेस्तुतभक्तितो वितर मेऽर्थितसर्वसुखश्रियम् ॥८॥

इति सूरिमन्त्रस्तोत्रं समाप्तम् ॥

[१०-३]

श्रीगौतमगणधरस्तोत्रम् ॥

जयसिरिविलासभवणं वीरजिणंदस्स पढमसीसवई ।
सयलगुणलद्धिजलहिसिरिगोयमगणहरं वंदे ॥१॥
ॐ सह नमो भगवउ जगगुरुणो गोयमस्स सिद्धस्स ।
बुद्धस्स पारगस्स अखीणमहाणसस्स सया ॥२॥
अवतर अवतर भगवन्मम हृदये भास्करीश्रियम् ।
बिभृहि ह्रीँ श्रीँ ज्ञानादि वितरतु तुभ्यं नमः स्वाहा ॥३॥
वसइ तुह नाममंतो जस्स मणे सयलवंछिअं दिंतो ।
चिंतामणिसुरपायवकामघडाहि किं तस्स ॥४॥
सिरिगोयमगणनायग तिहुअणजणसरणदुरियदुहहरण ।
भवतारण रिउवारण होसु अणाहस्स मह नाहो ॥५॥

मेरुसिरे सिंहासण कणयमहासहसपत्तकमलठिअं ।
सूरिगणकाण विसय ससिप्पह गोयमं वंदे ॥६॥
सव्वसुहलद्धिदाया सुमरियामित्तो वि गोयमो भयवं ।
पइट्ठिअगणहरमंतो दिज्जा मम मनवंछियं सयलं ॥७॥
इय सिरीगोयमसंथुअं मुणिसुंदर थुइ पयं मए पि तुमं देहि ।
महासिद्धिसिवफलयं भुवणकप्पतरूवरस्स ॥८॥

इति श्रीगौतमगणधरस्तोत्रम् ॥

आचार्यश्रीविजयपद्मसूरिविरचितानि

श्रीसूरिमन्त्रपञ्चप्रस्थानस्तोत्राणि ॥

श्रीविद्यापीठस्तोत्रम् ॥

आर्याछन्दः ॥

सिरिसिद्धचक्क मिट्ठं, वंदिय गुरुणेमिसूरिचरणकयं ।
सिरिसूरिमंतपगयं, विज्जापीढं थुणिस्सामि ॥१॥
पत्थाणपणगझाणे, सिरिजिणवइकेवलीण विरहम्मि ।
जिणसासणपासाए, दीवसमे सूरिणो वंदे ॥२॥
विज्जापीढं पढमं, बीयं पीढुत्तरा महाविज्झा ।
लच्छीपीढं तइयं, णमह तुरियमंतपीढं च ॥३॥
परममहोदयबीयं, पंचमसिरिमंतरायपीढं च ।
पत्थाणपणगमेयं, सज्झाणगयं कुणउ भद्दं ॥४॥
ॐ पयणमोपएहिं, सहियाण जिणाण सुद्धरूवाणं ।
ओहिजिणाणं परमोहिजिणाणं पुज्जचरणाणं ॥५॥
सव्वोहिजिणाण मणंतोहिजिणाणं विसुद्धभावाणं ।
तहऽणंताणंतोहिजिणाणं गुणसत्थसहियाणं ॥६॥
तह केवलीणमेवं, अभवत्थभवत्थकेवलीण णमो ॥
चउद्दसपुव्वीण नमो, दसपुव्वीणं तहेव नमो ॥७॥
संजमतवनिरयाणं, नमो तहिक्कारसंगधारीणं ।
सिरिकुट्ठबीयबुद्धीण णमो परमत्थकलियाणं ॥८॥
तह उग्गतवचरणकरणधारीणं गोयमस्स लद्धीणं ।
चिंतागणचिंता तह, सुहम्मगणसामिणो य णमो ॥९॥
एएसिं सव्वेसिं, किच्चा बहुमाणओ णमोक्कारं ।
ससमयपसिद्धविहिणा, जमिमं विज्झं पउंजामि ॥१०॥

पवरज्झवसायस्स उ, पउमासणसंणिसण्णधण्णस्स ।
पवरा सा मे विज्झा, पसिज्जउ तहा नमः स्वाहा ॥११॥
विज्झापीढत्थवणं, तित्थयरायरियसाहुथुइगब्भं ।
कुणउ सया कल्लाणं, भावायरियाण सइयाणं ॥१२॥
तवगच्छाहिवपरमोवयारिगुरुणेमिसूरिसीसेणं ।
पउमेणायरिएणं, थुणियं वरपढमपत्थाणं ॥१३॥

[१२-२]

द्वितीयं श्रीमहाविद्यापीठस्तोत्रम् ॥

वंदियथंभणपासं, गुरुवरसिरिनेमिसूरिपयकमलं ।
सिरिमहविज्झापीढं, थोसामि निअण्णकल्लाणं ॥१॥
बाहुबलीमहविज्झा, विज्झ त्ति तिभेयसालिणी विज्झा ।
इह महविज्झापीढे, बाहुबलिप्पमुहपयनवगं ॥२॥
बाहुबलिस्स१ भगवओ२, ॐपयपुव्वं णमो इयण्णेसिं ।
पण्हसमणस्स३ णिच्चं, नमो महापण्हसमणस्स ॥३॥
तह सयबलवीरियस्स उ, देहमहबलस्स चेव णमो ।
तह जोहपरक्कमस्स य, सहस्सबाहुस्स चेव णमो ॥४॥
महबलपरक्कमस्स य, ॐपयपुव्वं णमो णमो णिच्चं ।
सव्वेसिं एएसिं, किच्चा भावा णमुक्कारं ॥५॥
सा मे महइविसिट्ठा, मह विज्झा पसिज्झउ नमः स्वाहा ।
परमज्झाणुल्लासा, जमि मं विज्झं पउंजामि ॥६॥
इय महविज्झापीढत्थवणं माहप्पजुत्तमंतपयं ।
भावायरियाण सया, मंगलकल्लाणरिद्धिदयं ॥७॥
महविज्झापीढसुरे, जिणसरणो विण्णवेमि सरिऊणं ।
सव्वत्थ य सव्वेसिं, कुणंतु णिव्विग्घसुहसंती ॥८॥
विहियं तवगच्छगयणदिणयरसिरिनेमिसूरिसीसेणं ।
पउमेणायरिएणं, महविज्झापीढथवणमिणं ॥९॥

[१३-३]

तृतीयं श्रीलक्ष्मीपीठस्तोत्रम् ॥

सिरिसंखेसरपासं, पणमियगुरुनेमिसूरिपयपउमं ।
लच्छीपीढत्थवणं, रएमि चरणाइलच्छीयं ॥१॥
उवविज्झेयं गिज्झइ, सिरिदेवीहिट्ठिया पहावड्ढा ।
भावायरियाए सया, झायंताणं गुणसिरिदयं ॥२॥
रियाए कीरियाए, गीरिआए पीरिआए सीरिआए ।
हीरियाए आयरिआए, कालिकालिमहाकाली ॥३॥
सव्वेसिं एएसिं, पयाण माहप्पपुण्णतत्ताणं ।
भावेण नमुक्कारं, परमुण्णइदायगं किच्चा ॥४॥
सा मे मइइ विसिट्ठा, महविज्झा पसिज्झउ नमः स्वाहा ।
निम्मलजोगुल्लासा, जमिमं विज्झं पउंजामि ॥५॥
लच्छीपीढत्थवणं, भवणं कल्लाणकेलिकमलाणं ।
भावायरियाण सया, सयलच्छियदायगं होउ ॥६॥
लच्छीपीढपहावो, विवण्णिओ सूरिमंतसत्थेसुं ।
विहिणाराहणमप्पं अप्पा संसाहगा भव्वा ॥७॥
निम्मलसीलाइगुणा, विहिबोहा निण्णियाणसब्भावा ।
सम्मद्दिट्ठिनिरीहा, परोवयारट्ठियपवित्ती ॥८॥
णिग्गयजोगवियारा, मज्झत्था पत्तसूरिपयसुगुणा ।
मंतफलं पावेंते, विविहाणत्थे लहंति यरे ॥९॥
विहियं तवगच्छगयणदिणयरसिरिनेमिसूरिसीसेणं ।
उमेणायरिएणं, लच्छीपीढत्थवणमेयं ॥१०॥

[१४-४]

चतुर्थं श्रीमन्त्रपीठस्तोत्रम् ॥

सिरिचिंतामणिपासं, पणमिय परमोवयारिनेमिपयं ।
वरमंतपीढथवणं, पणेमि परमुण्णइयभावं ॥१॥

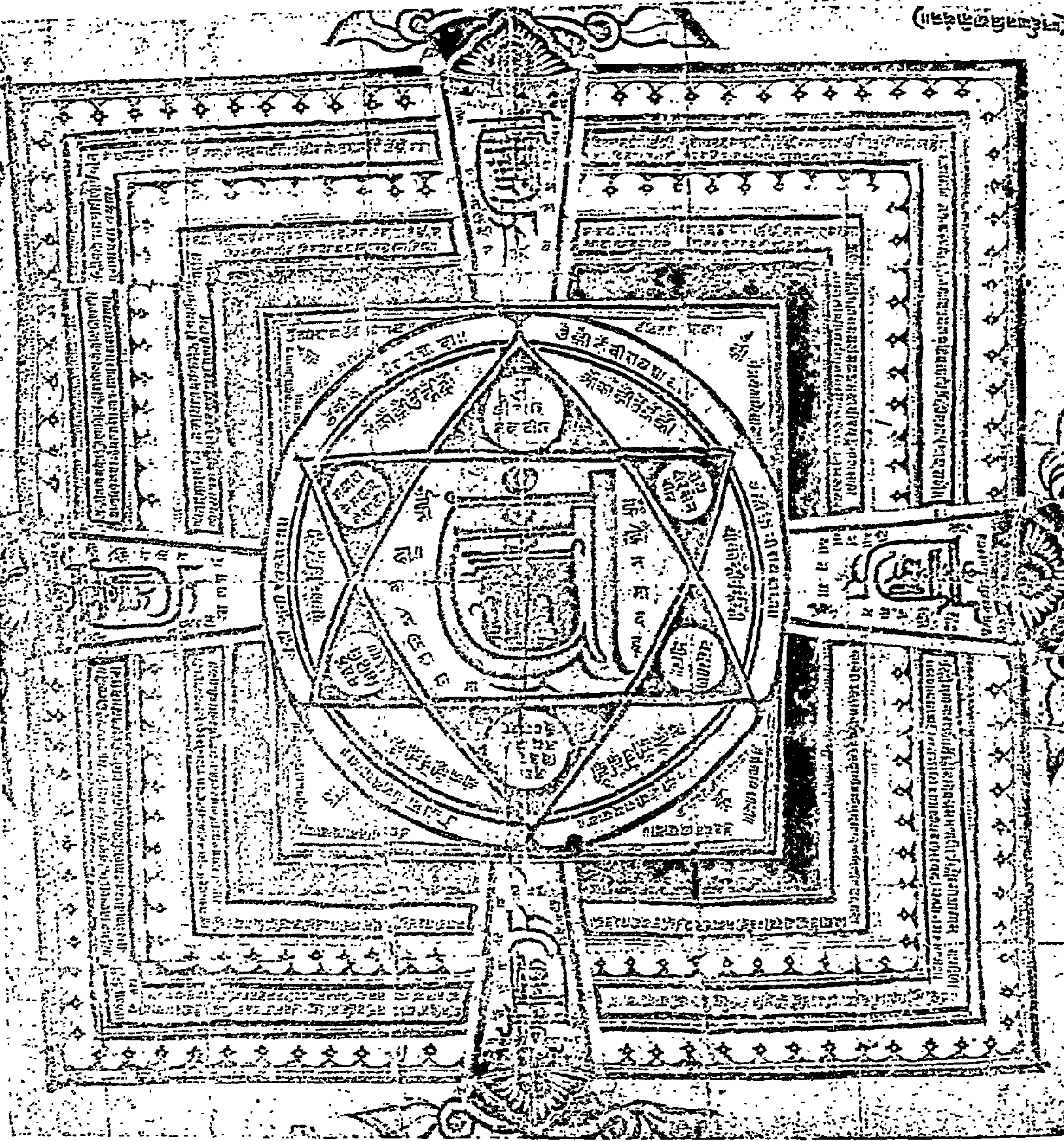
ॐसिरिइरिइरिकाली, गिरिगिरिकाली णमो य ॐपुव्वं ।
किरिकिरिकाली य नमो, पीरिपीरिकाली णमो णिच्चं ॥२॥
सिरिसिरिकाली य नमो, हिरिहिरिकाली णमो य ॐपुव्वं ।
आयरियायरियकाली, णमुत्थु णं मंतपीढस्स ॥३॥
सव्वेसिं एएसिं, अचिंतमाहप्पसंजुयपयाणं ।
भावेण नमुक्कारं, परमुण्णइदायगं किच्चा ॥४॥
सा मे महइ विसिट्टा, महविज्झा पसिज्जउ नमः स्वाहा ।
अप्पियभावुल्लासा, जमिमं विज्जं पउंजामि ॥५॥
उण्णइयमंतपीढं, महप्पहावं समत्थवंछिययं ।
विग्घविणासगमेयं, भयहरणं जोगखेमयरं ॥६॥
जसकित्तियरं परमं, कल्लाणणिबंधणं महुल्लासा ।
झाअंतायरियाणं, रिद्धी वुड्ढी कुणउ णिच्चं ॥७॥
सिरिमंतपीढसरणं, पसंतिदायगमिणं महाविजयं ।
भव्वाणं भव्वफलं, होज्जण्णेसिं विवज्जासो ॥८॥
सिरिमंतपीढविउहे, जिणसरणो विण्णवेमि सरिऊणं ।
सव्वत्थ य सव्वेसिं, कुणंतु णिव्विग्घमब्भुअयं ॥९॥
विहियं तवगच्छगयणदिणयर सिरिणेमिसूरिसीसेणं ।
पउमेणायरिएणं, थुत्तं सिरिमंतपीढस्स ॥१०॥

[१५-५]

पञ्चमं श्रीमन्त्रराजपीठस्तोत्रम् ॥

सिरिसिद्धचक्कमंतं, पणमिय गुरुनेमिसूरिपयकमलं ।
सिरिमंतरायपीढत्थुत्तं विरएमि भद्दपयं ॥१॥
ॐ ह्रीं श्रीँ इरिमेरु, किरिमेरु णमो तहेव गिरिमेरु ।
पीरिमेरु सिरिमेरु, हिरिमेरु य आयरियमेरु ॥२॥
सव्वेसिं एएसिं, पयाण सव्वट्ठसिद्धिकरणाणं ।
भावेण नमुक्कारं, भवभमणविणासगं किच्चा ॥३॥

सा मे महइविसिट्ठा, महविज्झा पसिज्झउ नमः स्वाहा ।
मणथिज्जमहुल्लासा, जमिमं विज्झं पउंजामि ॥४॥
सिरिमंतरायपीढं, पसत्थझाणावलंबणं हिअयं ।
सव्वोवद्दवनासं, सयलिच्छियदाणकप्पयरू ॥५॥
पाउब्भवइपसाया, जस्स वरो अट्ठवीसलद्धिगणो ।
इह दिट्ठंता नेया, चउनाणी गणहरा सव्वे ॥६॥
सययं मंगलमाला, वित्थारो पसरए सयलभुवणे ।
धिइमइकमलावुड्ढी, पंचमपत्थाणसज्झाणा ॥७॥
पणपत्थाणसरूवं, आयरिया पवरसूरिमंतमिणं ।
पकुणंतु झाअंता, जिणतित्थपहावणं विउलं ॥८॥
विहियं तवगच्छगयणदिणयरसिरिनेमिसूरिसीसेणं ।
पउमेणायरिएणं, थुत्तं सिरिमंतरायस्स ॥९॥

શ્રીવર્દ્ધમાનવિદ્યાયંત્ર (શ્રીજિનમંડન ગણિ માટેનો)

श्रीसिंहतिलकसूरि-विरचितः

श्रीवर्द्धमानविद्याकल्पः ॥

[१]

श्रीवीरजिनं नत्वोपाध्याय-महत्तरादिपदयोग्यम् ।
श्रीवर्द्धमानविद्यायन्त्रं षट्कोणबीजमथ वच्मि ॥१॥
परमेष्ठिपञ्चविद्याः५ कैश्चित् स्तुतिपदैर्युताः ।
श्रीसूरिमन्त्रसौभाग्यविद्यादेस्तु पृथक्कृतैः ॥२॥
ॐवीरे द्विमुखैर्बीजैर्युक्ता श्रीवज्रवाचना ।
श्रीवर्द्धमानविद्याऽभूदुपाध्यायादिहेतवे ॥३॥
स्वकृते वहिकापट्टे राजतपत्रे [1]सुगन्धिकुसुमैश्च ।
जातीसुवर्णदूर्वालेखिन्या लिखितषट्कोणे ॥४॥
गर्भे जिनपतिबीजं हरि-गिरिश-ब्रह्मवर्णसंभूतम् ।
एतन्मध्ये माया तदन्तरा प्रणव एष विश्वतनुः ॥५॥
जिनबीजमौलिमुकुटे ह्याद्यं वर्णत्रयं क्रमेणाद्यः ।
षष्ठे स्वरयुत ऊर्द्ध्वं सबिन्दु [हूं]रन्यश्च सविसर्गः [हः] ॥६॥
अपरो युक्तः सन्ध्यक्षरेण तुर्येण सकलशून्येन ।
ह्रौँ सनमोऽथ वर्द्धमानस्वामिन इति [2]पवन-गगनमिति[3] परिधिः ॥७॥
षट्कोणादिक्रमतः प्रणवो वीरे युगं च जयवीरे ।
समहावीर-सेणवीरे इति वद्धमाणवीरे च ॥८॥
सजये विजये जयन्ते अपरा संयुतजये य सव्वट्ठा ।
सिद्धे तह निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा ॥९॥
संविभज्याक्षरा एते लेख्याः कोणेषु षट्स्वपि ।
एषा पञ्चाननी विद्या सूरिविद्यासमा मता ॥१०॥

---

१ वस्तुरसैरिति । २ पवन=स्वा, गगन=हा । ३ परिधिः पर्वदित्यर्थः ।

उक्तं च—

उत्पत्तिं विगम-ध्रुवं गणधराः प्रोच्चैर्निशम्याननाद्
व्याख्यान्ते जिनभर्तुरुत्तमाधियश्चक्रुर्जिनेन्द्रागमम् ।
पूर्वं गौतमनामधेयगणभृत् सारस्वतप्रोल्लसद्-
विद्यासुद्यदपूर्वतत्त्वतरणिं श्रीवर्द्धमानाभिधाम् ॥११॥

षट्कोणान्तर्निविष्टं हरि-विधि-गिरिशैर्नाममन्त्रेण युक्तं
यद्रूपं शान्तभावं शिवपदकलितं तत्त्वसारं विदन्ति ।
मायाबीजं यदन्तः शिवपदसुगतौ दत्तनैपथ्यभावं
तस्यान्तः साधकस्य प्रणवपदमिदं युक्तमास्ते जनस्य ॥१२॥

अर्हं मन्त्रस्य मौलौ मुकुटमणिमयं ह्रादिवर्णत्रयं यत्
पूर्वं शून्योपरुद्धः [1]स्वरशरपरगः श्वा परोऽग्रे विसर्गः ।
तस्मादन्त्यस्वरेणान्वितसकलवपुर्बिन्दुयुक्तश्च वर्णः
स्वाहान्तं वर्द्धमानान्वितमिति च नमः स्वामिने मन्त्ररूपम् ॥१३॥

एतन्मन्त्रपवित्रयन्त्रमसमं वीरे द्विरुक्त्याऽन्वितं
षट्कोणेषु जयादिवीरकलितं ध्यायेत् स योगीश्वरः ।
तस्याहर्निशमेव संपदतुला लीलाविलासोज्ज्वला
संपद्येत मनोरमा सुरवरैः काम्येतया कौतुकात् ॥१४॥

इति पौराणी वाणी ॥

बीजत्रितयस्यार्थः—

अकारो भुजगाकृत्या कुण्डली विश्वजन्मभूः ।
तत्परो हः शिवः स्वात्मा राजते अर्हमित्यतः ॥१५॥
प्रायो यन्त्रे परैः हं स्यात् कुण्डलीजन्मभूज्झितः ।
अर्हमित्यादिगणनादूर्ध्वं रत्नत्रयाश्रयः ॥१६॥

---

१ तुरगगत इत्यपि पाठः ।

यद्वा— दूर्वाधः सत्रिरत्नयुक् ॥

रपरं हं त्रिकोणरूढं ईश्वरखण्डेन्दुविन्दुनादाढ्यम् ।
आज्ञाचक्रे पश्यति वह्निपुरेशाक्षिपरसंज्ञे ॥१७॥

विशेषश्च—

लक्ष्यं त्रिकोणशब्दात् तत्र शिवं ह-प्राणरूपशक्तिवृतम् ।
चन्द्रकलाशशिनाढ्यां सविन्दु यो जपति तस्य वश्याप्तिः ॥१८॥

यद्वा—

षट्कोणेऽधिष्ठाने मायाबीजं स्फुलिङ्गवद् ध्यायेत् ।
षट्कोणे देहे वा स्त्रीणामिह वश्यमेवाशु ॥१९॥
अउत उपाधित्यक्तश्चैतन्यकलामयो वपुः शून्यः ।
नादः शब्दोच्चार्यः प्रणवः सिद्धो जिनस्यात्मा ॥२०॥
बीजत्रितयस्यार्थो गणभृन्मन्त्रेऽथ चर्चितः किन्तु ।
दिग्मात्रमिदं दर्शितमत्रेतो लिखनविधिमाह ॥२१॥

[लिखनविधिः]—

कोणान्तरेषु६ ऑँ क्रों ह्रीं ॐअग्रे हृद्वयं द्वयम् ।
रुद्रवर्ण-शिरः११ शून्यं क्रमात् सद्वादशस्वरम् ॥२२॥

तथा च—आं क्रोँ ह्रीं ३ सर्वत्र ह्रं ह्रां १ ह्रिं ह्रीं २ ह्रुं ह्रूं ३ ह्रें ह्रैं ४ ह्रों ह्रौं ५ ह्रं ह्रः६ कोणेषु जातम् ।

सर्वस्वराद्यजिनपतिगौतमबीजैः सगौतमो वीरः ।
द्वादशपर्षन्मध्ये ध्येयः स्वाहा-नमोऽन्त्यपदः ॥२३॥
वृत्तरेपान्तरा षोढा विभज्य सृष्टितो लिखेत् ।
ॐ ह्रीं हमथ वीराय स्वाहा६ क्षुं [1]त्रिपदे परे ॥२४॥
श्रीवीरपूजयाऽधिष्ठाधिसहस्रं जपतः पुरा ।
सिद्धौ चाष्टशतं जप्ताऽक्षतैरक्षीणकोशता ॥२५॥

---

१ हं स्थाने ।

चतुरस्रमतः कृत्वाऽग्न्यादिकोणचतुष्टये ।
जये१ विजये२ जयन्ते३ तत क्रमादपराजिते[४] ॥२६॥
नामादौ प्रणवो माया प्रान्तेषु ह्रचतुष्टयम् ।
ॐ ई ॐ अः सहैकैकं क्रमात् स्वाहाऽस्य सर्वतः ॥ स्वाहा ॥२७॥
जयादयश्चतस्रोऽमूः सिद्धाः स्व-परदेशजम् ।
जयं विजयं वाद्युत्थमन्त्यं कुर्युर्द्वयं नृणाम् ॥२८॥
चतुरस्रं चतुर्द्वारमतः कृत्वाऽत्र सुष्ठितः ।
लेख्या वलयतो विद्या वर्धमानाभिधा इमाः ॥२९॥

[वाचनाचार्य-प्रवर्तिन्योर्मन्त्रः—]

ॐ ह्रीँ नमो अरिहंताणं ५ ।

ॐ ह्रीँ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई [महई] महाविज्जा ।

ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जये विजये जयन्ते अपराजिए अणिहए ॐ ह्रीँ स्वाहा ॥

परमेष्ठिपदैः पञ्चभिः ॐ ह्रीँयुग्भिः सपञ्चयुगवर्णाः४५ ।
ॐ ह्रीँ नम इति विद्यायाः प्रान्तैर्द्विवार्धयो वर्णाः ॥३०॥
पञ्च५-युगत्रय४४४-षट्कं६
द्वि२-गुण३-त्रय३-पञ्च५-वार्द्धि४-युग२-युगलम्२ ।
सर्वैरथ चत्वारः श्लोका वर्णत्रयं शेषम् ॥३१॥
एषा तु वाचनाचार्य-प्रवर्त्तिन्योः शुभेऽहनि ।
देया सातिशये चैत्ये सर्वकर्मकरी तयोः ॥३२॥

[उपाध्यायविद्याः—]

ॐ ह्रीँ नमो अरिहंताणं ५ । ॐ ह्रीँ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महावीरवद्धमाणसामिणी महाविज्जा ॥

परमेष्ठिपदैः पञ्चभिः ॐ ह्रीँयुग्भिः सपञ्चयुगवर्णाः४५ ।
ॐ ह्रीँ नम इति विद्याप्रान्तैर्वेदाऽक्षमितवर्णाः५४ ॥३३॥

ॐ ह्रीँ वीरे वीरे ॐ ह्रीँ महावीरे महावीरे ॐ ह्रीँ जयवीरे जयवीरे ॐ ह्रीँ सेणवीरे सेणवीरे ॐ ह्रीँ वद्धमाणवीरे वद्धमाणवीरे ॐ ह्रीँ जये जये ॐ ह्रीँ विजये विजये ॐ ह्रीँ जयन्ते जयन्ते ॐ ह्रीँ अपराजिए अपराजिए ॐ ह्रीँ सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा ॥

बीजद्वयपुनरुक्त्या विद्यावर्णा इहैकनवतिमिताः ।
एतैः प्राग्वर्णयुतैः षट्श्लोकाः स्युर्द्विवर्णोनाः ॥३४॥
अक्षैर्निषद्यया सार्द्धमुपाध्यायमहास्पदम् ।
देया योग्याय शिष्याय विद्येयं सर्वकर्मकृत् ॥३५॥

विद्याविशेषश्चात्र, [आचार्यतुल्ययतियोग्यविद्या—]

ॐ ह्रीँ ह्रँ नमो जिणाणं १, ॐ ह्रीँ नमो ओहिजिणाणं २, ॐ ह्रीँ नमो परमोहिजिणाणं ३, ॐ ह्रीँ नमो सव्वोहिजिणाणं ४, ॐ ह्रीँ नमो अणंतोहिजिणाणं ५, ॐ ह्रीँ नमो कुट्ठबुद्धीणं ६, ॐ ह्रीँ नमो पयाणुसारीणं ७, ॐ ह्रीँ नमो संभिन्नसोयाणं ८, ॐ ह्रीँ नमो चउदसपुव्वीणं ९, ॐ ह्रीँ नमो अट्ठंगनिमित्तकुसलाणं १०, ॐ ह्रीँ नमो विउव्वणइड्ढिपत्ताणं ११, ॐ ह्रीँ नमो विज्जाहराणं १२, ॐ ह्रीँ नमो पन्न(ण्ह)समणाणं १३, ॐ ह्रीँ नमो आगासगामिणीणं १४, ॐ ह्रीँ क्रोँ क्रोँ य्रौँ य्रौँ स्वाहा ।

स्तुतिपदमनुभिर्विद्या १४ गणभृद्बीजान्वितादिमध्यान्ता ।
आचार्यतुल्ययतये देया स महानुपाध्यायः ॥३६॥
अष्ट८-नव९-रुद्र११-दशकं१०
प्रतिमा११-नव९-दश१०-दशेश्वरा१०-११ मनवः१४ ।
त्र्यधिदश१३-नव९-दिग्१०-दश१०-
गजपदवर्णैः८ त्रिपञ्चशशिसंख्या१५३ ॥३७॥

[स्तुतिपदफलम्—]

अथ स्तुतिपदं वक्ष्ये यतेरुत्सर्गकारिताः (तत्) ।
अष्टोत्तरशतं ध्यानमुञ्जनाद्यपि सर्वतः ॥३८॥
आद्ये विशूचिकानाशो ज्वरस्तम्भो द्वितीयके ।
शिरोरोगहृत् तृतीयं तुर्यं नयनरोगहृत् ॥३९॥
परं कर्णार्त्तिनाशाय षष्ठं शूलार्त्तिशान्तये ।
मुनावकथितं७ ज्ञानमष्टमे दूरदर्शिता ॥४०॥

नवमे बहुश्रुतत्वाज्जानाति स्व-परागमम् ।
परे जिनमिताहोभिर्ध्यानाज्जीवितसंविदः ॥४१॥
रुद्राख्येऽष्टयुगाहोभिः पञ्चोपचारपूजया ।
जापो रक्तकणवीरैः काम्यवस्तुसमागमः ॥४२॥
द्वादशेऽथ नभोगामी चन्द्रप्रभजिनालये ।
श्वेतकणवीरजापादायुर्ज्ञानं त्रयोदशे ॥४३॥
चतुर्दशे योजनैकं व्योम्नि याति तपःक्रिया ।
विकथावर्जनं जैनध्यानं सर्वत्र संमतम् ॥४४॥
अप्रतिचक्रायन्त्रे गणभृन्मन्त्रे च विस्तरेणोक्ते ।
दिग्मात्रमत्र दर्शितमिह यन्त्रे पूजनं महासिद्ध्यै ॥४५॥

ॐ ह्रीँ श्रीँ धृति-कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मी स्वाहा ॥

युग४पत्रनाभिपद्मे गर्भे बीजत्रयं जिनानुकृति ।
धृत्यादिदलचतुष्के न्यस्य ध्येयं यथार्थसिद्धिरथ ॥४६॥
महोपाध्यायसूरीणामसौ त्रयोदशाक्षरी ।
अनिर्वृत्ययशो-हानि-मोहच्छेदकरी स्मृता ॥४७॥

तथा—

ॐ नमो भगवओ अरिहंतस्स महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा ॥ ॐ वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे महानंदणे सिद्धे सिद्धक्खरे सिद्धवीए अणिहए नाययोसे सारवन्ने घोससारे परमे परमसुहए जये विजये जयंते अपराजिए सव्वुत्तमे परमपयपयंते स्वाहा ॥

ॐ नम इति विद्यान्तर्वर्णाः शशि-वार्धिसंख्यका४१ ज्ञेयाः ।
पञ्च५-चतुस्त्रय४४४-षट्कं६
विषय६-द्वय२-युगरस४४४४४४-त्रयं३ पञ्च५ ॥४८॥
द्वि२-गुण३-त्रय३-पञ्च५-चतुर्मुनिद्विकं४-७-२ द्व्यधिकविंशपदवर्णाः ।
अष्टाष्टौ८८ प्रागक्षरयुक्ता नन्दद्विकेन्दुमिताः ॥४९॥
श्लोकचतुष्टयमेकाक्षराधिकं देयमिह महत्तरयोः ।
अतिशयविद्या एताः पदं विना न यतिमात्रे स्युः ॥५०॥

एतन्मध्यात् त्रितयं चतुरस्रे लेख्यमौलिवृत्ततया ।
पूर्वादिद्वारचतुः क्रमादथो वक्ष्यते विद्या ॥५१॥
जिनबीजान्तःप्रणवस्तन्मध्ये ह्रीँपुरेऽवशेषं स्यात् ।
पुस्तकसमाप्तिकार्ये साष्टशतं नित्यजापतो रम्यम् ॥५२॥
मायान्तर्जिनबीजं तन्मध्ये ह्रुँपुरेऽवशेषं स्यात् ।
सौभाग्यार्थं नित्यं रक्तध्यानेन साष्टशतजापः ॥५३॥
प्रणवान्तर्जिनबीजं तन्मध्ये ह्रीँपुरेऽवशेषमिह ।
इत्यादिमारिशान्त्यै श्वेतध्यानेन नित्यमष्टशतम् ॥५४॥
मायान्तःप्रणवस्तन्मध्ये जिनपोऽत्र पूर्ववच्छेषम् ।
स्त्रीसीमन्तेऽरुणिते वश्यं नित्याष्टशतजापात् ॥५५॥

शेष शब्देन "ह्रूं ह्रः ह्रौं नमो वर्द्धमानस्वामिने" इति सूच्यते ॥

मध्याक्षराद् वाच्यं तत्राम्नायः परन्तु कार्यवशात् ।
संपुटवर्णा वाच्याः प्रमाणमेकोऽत्र गुरुरेव ॥५६॥
भूमण्डलवेष्ट्यमिदं यन्त्रविधिः पूर्ण एष वक्ष्येऽथ ।
षट्कोणान्तर्विद्याऽक्षरसंख्यापदविशेषेण ॥५७॥

[यन्त्रविधिः—]

षट्कोणान्तर्विद्याक्षराणि संयममितानि१७ तैर्युक्ता ।
षट्कोणलिखितवर्णा एकाधिकसप्तति७१र्भवति ॥५८॥
स्वाहास्थाने अणिहए मा चल चल वृद्धिदे ।
ह्रुँ ह्रीँ सः स्वाहोपाध्याय-महत्तरपदाश्रया ॥५९॥
प्रागुक्तैकोनसप्तत्या६९ युक्ता सप्तदशाक्षरी१७ ।
षडशीत्यक्षराः८६ श्लोकद्वयं शेषं युगद्वयम्२२ ॥६०॥
वर्द्धमानाह्वविद्यानामेतासां वीरजन्मभे ।
उपवासोऽष्टसहस्रं पुष्पाद्यैः सिद्धये जपः ॥६१॥
सान्तः षट्कोणविद्यायां जातीसुमनसां स्मृतः ।
पञ्चदशसहस्राणि१५[०००] जापो होमो दशांशभृत् ॥६२॥

दीपोत्सवेऽथ चैत्रे वा शुद्धत्रयोदशीतिथौ ।
प्रतिवर्षं जातिपुष्पैर्जापोऽष्टाधिसह[स्त्र]कः ॥६३॥
अलाभे लाभदा किन्तु यन्त्रान्तःप्रतिमोपरि ।
जापः पटादावालिख्य श्रीवीरप्रतिमोपरि ॥६४॥ युग्मम् ॥
दीपोत्सवेऽथ चैत्रे वा शुद्धत्रयोदशीतिथौ ।
उपवासेऽष्टसहस्रं करजापं विधाय तत् ॥६५॥
साष्टशतं शतपत्रैस्तत्संख्यैरक्षतैरथ ।
यन्त्रे श्रीवीरमूर्त्तौ वा वासरानेकविंशतिः ॥६६॥
जपेत् पुष्पाक्षताद्यं तच्चूर्णं वासयुतं गुरुः ।
यस्य मूर्ध्नि क्षिपेत् स स्याद् वश्यो मध्येऽथ गर्भदम् ॥६७॥
सूर्यसंख्यसहस्राणि यन्नाम्ना शालितन्दुलान् ।
शतपत्रैः समं जप्त्वा शुष्कपुष्पाक्षतादिकम् ॥६८॥
सिता-घृत-मधु-क्षीरसंयुतं तद् दशांशतः ।
होमयेदेष आजन्म वश्यो राजादिको भवेत् ॥६९॥
यन्त्रमालिख्य संपूज्य त्रिदिनीं पाय्यतेऽम्बुना ।
रोगदोषहरं दुग्धधौतं वन्ध्यासु गर्भदम् ॥७०॥
सर्वाक्षरमध्याक्षरगर्भगतं साध्यनाम शान्त्यादौ ।
श्वेतादिवर्णयुक्त्या ध्यातं शान्त्यादिकर्मषट्ककरम् ॥७१॥
शुक्लं शान्तौ१ पुष्टौ२ वश्याकृष्टौ जपारुणं३ धूम्रम् ।
विद्वेषोच्चाटनयोः४ कृष्णं मृत्यौ५ नमोमयं मुक्तौ६ ॥७२॥
प्रणवो भूरसिभूता धात्री भूमेश्च शुद्धमिति ।
कुरु कुरु स्वाहा प्रसृतिप्रसृतैर्भूमीं गोमयरसैः सिञ्चेत् ॥७३॥
ॐ ह्रीं विमले तीर्थात् जले तदशुचिः शुचिर्भवामि ।
अस्मात् स्वाहा रोहिण्यादिमदेवीभिः कारितस्नानः ॥७४॥

विहिताष्टाङ्गरक्षो नमस्कृत्याष्टसंपदा ।
पूर्वोत्तरामुखो ध्यायेद् विद्यां लीनमना इमाम् ॥७५॥

प्रतिदिनमस्या जापात् प्रयाति हत्यादिकपातकं सर्वम् ।
लभते राज्यसुतादीन् भवत्रयाद् याति मुक्तिपदम् ॥७६॥

श्रीवर्द्धमानविद्यायन्त्रविधिं लिखितवानिहात्मकृते ।
विबुधचन्द्रगणभृत् शिष्यः श्रीसिंहतिलकसूरिरि[द]म् ॥७७॥

इति श्रीवर्धमानविद्याकल्पः संपूर्णः ॥

श्रीसिंहतिलकसूरिविरचितः

श्रीवर्द्धमानविद्याकल्पः ॥

[२]

श्रीवीरजिनं नत्वा यशोदेवं गुरुं विबुधचन्द्रम् ।
श्रीवर्द्धमानविद्याकल्पं वक्ष्यामि जिनभक्त्या ॥१॥
श्रीचन्द्रसेनपूज्या आचार्यपरम्परागतं कल्पम् ।
गणभृन्मन्त्रादेनं व्यक्तं चक्रुस्ततश्च तान् स्तौमि ॥२॥
विजितेन्द्रियविषयमना जितदम्भ-क्रोध-लोभ-मद-मायः ।
उभयकुलशुद्धसाधुर्गृहीतसिद्धान्तसारमतिः ॥३॥
सुविहितयोगोद्वहनो शुद्धाचारो जिनांह्रिगुरुभक्तः ।
श्रीवर्धमानविद्याकल्पे योग्योऽस्य सूरिमन्त्रे च ॥४॥
एतद्व्यस्तगुणाय च विद्याकल्पं ससूरिमन्त्रममुम् ।
दत्ते लिप्येत गुरुः स जिनाज्ञाभङ्गदोषेण ॥५॥
सर्वेषां तीर्थकृतां २४ कल्याणकधिष्ण्ययुतधिष्ण्यम् ।
अभिषेकहेतु वक्ष्ये विद्या साध्याऽस्तु जैनजन्मर्क्षे ॥६॥
नाभेयस्योत्तराषाढाः पञ्चाभिजिच्च मुक्तये ।
अजितस्याथ रोहिण्यः पञ्च मार्गं तु सिद्धये ॥७॥
संभवस्याथ मार्गाणि पञ्चार्द्रा मुक्तिहेतवे ।
पुनर्वसु(सू)नि तुर्यस्य पञ्च पुष्यं तु मुक्तये ॥८॥
सुमतेः पञ्चपैत्र्याणि सिद्धये पु(पू)र्वफाल्गुनी ।
पद्मप्रभस्य चित्रा षट् क्वचिदन्यदपि स्मृतम् ॥९॥
सुपार्श्वस्य विशाखा पञ्चानुराधा तु मुक्तये ।
चन्द्रप्रभेऽनुराधाः स्युः पञ्च ज्येष्ठा च मुक्तये ॥१०॥
सुविधौ पञ्चमूलानि पूर्वाषाढा शिवास्पदम् ।
शीतले पञ्चपूषाः स्युः उषा च मुक्तिहेतवे ॥११॥

श्रेयांसे श्रवणाः पञ्च धनिष्ठा सिद्धिसंशिनी ।
वासुपूज्ये शततारा: पञ्च स्युः पूर्वभा शिवे ॥१२॥
विमलस्योत्तरभद्राः पञ्च सिद्‌ध्यै च रेवती ।
अनन्ते पञ्चरेवत्यो जाता मुक्त्यर्थमश्विनी ॥१३॥
धर्मस्य पुष्यषट्कं शान्तेः षट् भरणी परम् ।
श्रीकुन्थोः कृत्तिकाषट्कं रेवत्यः षडरस्य च ॥१४॥
पञ्च मल्लेः स्युरश्विन्यो भरणी शिवदायिनी ।
सुव्रतेः श्रवणाः षट् स्युरश्विन्यः षट् नमिप्रभोः ॥१५॥
श्रीनेमिनोऽथ चित्राः षट् यामेये षट् विशाखिका ।
वीरस्योत्तरफाः पञ्च स्वातिर्निर्वृतये मता ॥१६॥
इति विज्ञाय धिष्ण्यानि प्राग्जिनजन्मधिष्ण्यके ।
तदभावेन कल्याणधिष्ण्ये साध्या इमा मुनेः ॥१७॥
साध्याऽथ यस्य विद्याऽस्ति तस्य चैत्येऽतिशायिनि ।
चतुर्थतपसाऽष्टाधिसहस्रं जातिजैः सुमैः ॥१८॥
तमर्चयेत् तु यद्वाऽस्य कराब्जशालितन्दुलान् ।
मुञ्चत्यष्टाधिसहस्रं विद्यालीनमना मुनिः ॥१९॥
सिद्धायामिति विद्यायां सम्यक् तत्त्वभृतां भृशम् ।
इमां कार्ये प्रयुञ्जीत नान्यथेति जैनगीः ॥२०॥
वर्द्धमानोपदिष्टत्वाद् वर्धमानाभिधा इमा ।
इति श्रीवीरचैत्यान्तः सर्वा साध्याऽस्तु सम्मतिः ॥२१॥
सर्वविद्यास्मृतावादौ पूर्णा पञ्चनमस्कृतिः ।
यद्वा पञ्चपदी वाच्या मुनिना प्रणवादिमा ॥२२॥

यदि वा—

नमो जिनावधि१-जिनाः२ परात् सर्वादनन्ततः३-४ ।
अवधिजिनाः केवलिजिनेभ्यो नम इत्यपि २३॥

यद्वा स्तुतिपदीमध्यादादौ पञ्चपदी गुरोः ।
प्राप्य वाच्या याऽपि साऽपि सम्मतं महतामिदम् ॥२४॥
पणवो नमो भगवओ अरहओ अमुगस्स सिज्झउ तहा मे ।
अह भगवई अ महई महविज्ञा सव्वआइम्मि ॥२५॥

यद्वा—

पणवो नमो भगवओ अरहओ अमुगस्स इत्थ जं विज्जं ।
तह य पउंजे सा मे विज्जाउ पसिज्झउ पयं वा ॥२६॥
सव्वासिं पज्जंते साहाकारो अकज्जओ नेओ ।
इगवेलसव्वभणणे साहंते वीरविज्जाए ॥२७॥
चउवीसदले पउमे मज्झे अरिहेह जस्स पयभत्ती ।
पुव्वाइजुगाइजिणप्पमुहा नियअंकवण्णजुआ ॥२८॥
पणवोऽरिहस्स नामे चउत्थइगवयणमंतिमाइपयं ।
तस्संतिनमो हिट्ठा विज्ञा अह भिन्नपत्तेसु ॥२९॥
[अ]रिहस्स दुण्णि विज्जा दिट्ठा मह तह वि इत्थ दंसेमि ।
एगं जेण गुरूहिं भणिअं वीरस्स विज्ञदुगं ॥३०॥

ॐ ऋषभाय नमः ॥

ॐ नमो अरिहंताणं इत्यादि पूर्णो यद्वा पदानि पञ्च ॥ यद्वा, ॐ नमो जिणाणं १, ॐ नमो ओहिजिणाणं २, ॐ नमो रमोहिजिणाणं ३, ॐ नमो सव्वोहिजिणाणं ४, ॐ नमो अणंतोहिजिणाणं ५, ॐ नमो केवलिजिणाणं ६, ॐ नमो भगवओ अरिहओ उसभसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ नमो भगवओ अरिहओ उसभसामिस्स आइतित्थगरस्स जस्सेअं जलं तं गच्छइ । चक्कं सव्वत्थ अपराजिअं । आयाविणी ओहाविणी मोहणी थंभणी जंभणी हिलि हिलि कालि कालि चोराणं भंडाणं भोइआणं । अहीणं दाढीणं नहीणं सिंगीणं वेरीणं जक्खाणं पिसायाणं मुहबंधणं दिट्ठिबंधणं करेमि ठं ठः स्वाहा ॥

प्राकृतसंस्कृतबन्धाद् भवन्ति विद्यापदानि भग्नानि ।
ज्ञात्येत्यत्र न बन्धः कृतो मया स्वात्मसदृशबोधाय ॥३१॥
प्रागुक्तजापसिद्धौ पथि भीतौ राजकादिवैषम्ये ।
वसतिकुलसंघवस्त्राद्युपकरणं त्रातुमिह सुयतिः ॥३२॥

एकयुगमितां विद्यां स्मृत्वा धूलीमुतैष कर्करकान् ।
क्षिपति दिगष्टकसंमुखमथवा ग्रन्थिं निजे वस्त्रे ॥३३॥

आदिजिनधर्मचक्रच्छायावृतमत्र रक्ष्यमनुचिन्त्य ।
तद्धर्मचक्रधाराऽभिहितश्चिन्त्यश्च शत्रुगणः ॥३४॥

इति प्रथमा विद्या ॥

ॐ अजिए अपराजिए अणिहए महाबले लोगसारे ठः स्वाहा ॥

दारिद्र्य-व्याधिहरः पुत्र-यशः-पुण्य-लाभ-सौभाग्यम् ।
दत्ते युगलप्रीतिं शश्वज्जापोऽष्टशतमस्याः ॥३५॥

इति द्वितीया विद्या ॥

ॐ संभवे महासंभवे संभूए महासंभावणे ठः ठः स्वाहा ॥

फल-कुसुमाक्षत-दलसिद्धार्थैर्दत्तैर्गजाष्टशतजप्तैः ।
बलिगन्धतैलाभ्यङ्गाद् वश्यं तु शाम्भवीविद्या ॥३६॥

इति तृतीया विद्या ॥

ॐ नंदणे अभिनंदणे सुनंदणे महानंदणे ठः ठः स्वाहा ॥

जलमभिमन्त्र्याष्टशतं प्रक्षाल्य मुखं यदन्तिके स्वेन ।
गम्येत स वश्यः स्यादित्यभिनन्दनाजिने विद्या ॥३७॥

इति चतुर्थी विद्या ॥

ॐ नमो सुमए सुमई सुमणसे सुसुमणसे ठः ठः स्वाहा ॥

अभिमन्त्र्याष्टाधिशतं निजकं शयतस्त्रिकालभाव्यर्थम् ।
आत्मार्थं तथ्यमसौ पश्यति सा पञ्चमी विद्या ॥३८॥

इति पञ्चमी विद्या ॥

ॐ पउमे महापउमे पउमुत्तरे पउमुप्पले पउमसरे पउमसिरि ठः ठः स्वाहा ॥

अष्टशतमभिमन्त्रितसरोजपाणिर्जनेषु सौभाग्यम् ।
पद्मं तदर्प्यते वा यस्यासौ वश्यतामेति ॥३९॥

इति षष्ठी विद्या ॥

ॐ पासे सुपासे अइपासे सुहपासे महापासे ठः ठः स्वाहा ॥

अभिमन्त्र्य वपुः शेते विजने स्वप्ने शुभाशुभं वेत्ति ।
अस्पृश्यः सर्पादेर्व्याघ्रादेः पथि च सप्तमिका ॥४०॥

इति सप्तमी विद्या ॥

ॐ चंदे सुचंदे चन्दप्पहे सुप्पहे अइप्पहे महाप्पहे ठः ठः स्वाहा ॥

सप्ताभिमन्त्रितपयोधौतमुखः सुभग एष एकयुगम् ।
अभिमन्त्र्य यस्य मुकुरो दर्श्यो वश्यः स इति चान्द्री ॥४१॥

यद्वा,

चन्द्रप्रभविम्बाग्रे मुकुरं संपूज्य पृच्छयते कन्या ।
पश्यति च यथावस्थितमेषा ब्रूतेऽथ तत्कथितम् ॥४२॥

इत्यष्टमी विद्या ॥

ॐ पुप्फे पुप्फे महापुप्फे पुप्फदंते ठः ठः स्वाहा ॥

सिद्धार्थकं पत्रफलपुष्पाद्यष्टशतजप्तम् ।
अथ सकलं जिनं सप्तं दत्तं यस्मै वश्योऽसौ ॥४३॥

[इति] सुविधिजिन विद्या ९ [नवमी] ॥

ॐ सीयले पासे पसंते निव्वुए निव्वाणे निव्वुइ त्ति नमो भगवईए ठः ठः स्वाहा ॥

श्रवणाक्षि-कुक्षिमूर्ध्नां शूलं स्फोटीं गडुं व्रणं सिञ्चेत् ।
एकयुगजप्तपाथोधाराभिर्दशमाजिनाविद्या ॥४४॥

इति दशमी विद्या ॥

ॐ सिज्जंसे सिज्जंसे सुसिज्जंसे सुसिज्जंसे सेयंकरे महासेयंकरे पहंकरे सुपहंकरे ठः ठः स्वाहा ॥

भूतेष्टायां रात्रौ सरजोवलिकर्म साष्टशतजापम् ।
कुर्यान्मोच्यं च वहिः सस्वस्थश्चन्द्रशशिविद्या ॥४५॥

इति एकादशी विद्या ॥

ॐ वासुपुज्जे वासुपुज्जे महापुज्जे अइपुज्जे पुज्जरिहे ठः ठः स्वाहा ॥

परिजप्याष्टाधिशतं शयति स्वप्ने निरीक्षते यदसौ ।
तत् सर्वं शुभमशुभं सत्यं स्याद् द्वादशीविद्या ॥४६॥

विशेषश्च,

द्वादशारं लिखेच्चक्रं तत्र सृष्ट्या लिखेदिदम् ।
अन्तः श्रीवासुपूज्यस्य प्रतिमाऽन्यजिनस्य वा ॥४७॥
ॐ नमो भगवते [वा] ? वासुपूज्याय पट्टके ।
विलिख्य चन्दनेनैव तत्पूज्यं पूर्णिमानिशि ॥४८॥
तदाद्या द्वादशमासाः क्रमेणानेन सूत्रयन् ।
मासे मृतिरियं विद्या पुरोक्ता द्वादशाक्षरी ॥४९॥
१२ [इति द्वादशी विद्या] ॥

ॐ अमले विमले कमले कमलिणी निम्मले ठः ठः स्वाहा ॥

सप्ताभिमन्त्रितसुमैः प्रतिमां संपूज्य तिष्ठति स्वकृते ।
तत्रस्थः पश्यति यः सत्यार्थः स इति विमलजिनविद्या ॥५०॥
१३ [इति त्रयोदशी विद्या] ॥

ॐ नमो अणंते केवलनाणे अणंते पज्जवानाणे अणंतेगमे अणंते केवलदंसणे ठः ठः स्वाहा ॥

शास्त्रारम्भे जप्त्वा साष्टशतं शयत एष यत्स्वप्ने ।
पश्यति तत्सर्वमिदं तथैव तदनन्तजिनविद्या ॥५१॥
१४ [इति चतुर्दशी विद्या] ॥

ॐ धम्मे सुधम्मे धम्मचारिणि सुअधम्मे चरित्तधम्मे आगमधम्मे धम्मुद्धरणी धम्म-धम्मे उवएसधम्मे ठः ठः स्वाहा ॥

शिष्याचार्याद्यर्थे कायोत्सर्गे जपन्निमां विद्याम् ।
पश्यति शृणोति यदसौ तत् सत्यं सर्वमेव पञ्चदशी ॥५२॥
कार्यारम्भे शिष्यश्रवणो विद्याभिमन्त्रितोऽष्टशतम् ।
कार्यस्य पारदर्शी विशेषतोऽप्यनशनग्राही ॥५३॥
१५ [इति पञ्चदशी विद्या] ॥

ॐ संति संति पसंति उवसंति सव्वं पावं उवसमेहि ठः ठः स्वाहा ॥

देश-पुर-ग्रामरुजां कुल-गो-हय-नर-नृपादि-मारीषु ।
अष्टशतमभिमन्त्रितधूपाग्निमगन्धतः शान्तिः ॥५४॥

कर्पूर-चन्दनरसैः पात्रे विद्यामिमां विलिख्यान्तः ।
पूज्यः शतपत्रसुमैः श्रीशान्तिः सर्वशान्तिकरः ॥५५॥
[इति] षोडशी विद्या ॥

ॐ कुंथुं दुकुंथे थुक्कुंकुंथे कीडकुंथुमई ठः ठः स्वाहा ॥
सप्ताभिमन्त्र्यपांशुयं प्रति विक्षिप्यते भवेत् तस्य ।
ग्रह-रोग-ज्वरदोषोपशान्तिरेपेति सप्तदशी ॥५६॥
[इति सप्तदशी विद्या]॥

ॐ अरणी आरणी आवरणी सयाणिए ठः ठः स्वाहा ॥
राजकुलं देवकुलं वादे वा गन्तुमिच्छता विद्याम् ।
परिजप्य पयःपेयं वक्त्रं वाऽभ्यज्य गन्धतैलेन ॥५७॥
बद्ध्वा शिरसि शिखां वा सिद्धार्थान् वा स्वनिवसनप्रान्ते ।
गन्तव्यं यत्रेष्टं सुभगस्तत्रेति चन्द्रगजविद्या ॥५८॥
१८ [इत्यष्टादशी विद्या]॥

ॐ मल्लि सुमल्लि महामल्लि जयमल्लि अप्पडिमल्लि ठः ठः स्वाहा ॥
अष्टशतमन्त्रजप्तं वस्त्रालङ्कारमाल्यफलमुख्यम् ।
दीयेत यस्य वश्यः सोऽवश्यं मल्लिजिनविद्या ॥५९॥
१९ [इत्येकोनविंशतिविद्या]॥

ॐ सुव्वए महासुव्वए अणुव्वए महा(ह)व्वए वई महदिवादित्ये ठः ठः स्वाहा ॥
व्याघ्र-चित्रक-सिंहादेः कस्यचिन्मांसभक्षिणः ।
दग्ध्वा मांसं च केशं वा तद्रक्षाभ्रक्षिताङ्गुलिः ॥६०॥
यस्य नाम्ना जपेद् विद्यामिमामष्टोत्तरं शतम् ।
सहस्रं वा स वश्यः स्यादिति सुव्रतविद्यया ॥६१॥
२० [इति विंशति विद्या]॥

ॐ नमि नमि नामिणि नमामिणि ठः ठः स्वाहा ॥
सप्ताष्टाधिशतं वा विद्याजप्तं सुवस्त्रशृङ्गारम् ।
पुष्पादि यस्य दत्तं वश्यः स स्यान्नमेर्विद्या ॥६२॥
२१ [इत्येकविंशति विद्या]॥

ॐ रहे रहावत्ते आवत्ते वत्ते अरिट्ठनेमि ठः ठः स्वाहा ॥

हयं गजं रथं नावं साष्टशताभिमन्त्रितम् ।
आरोहेद् वाहनं वश्यं वैरी वा वशगो भवेत् ॥६३॥

नित्यजापाद् रथावाप्तिर्नाशिवं स्याद् द्व्यात्रि(त्रि?)कम् ।
प्लाद्यं युगाङ्गुलं कीलं स्थापयेदभिमन्त्रितम् ॥६४॥

नद्यास्तीरे च संपूज्य गन्धाद्यैः सुतरां नदीम् ।
निर्दोषं च शिखाबन्धे विद्या नेमिजिनाश्रया ॥६५॥

विशेषश्च,

ॐ नमो भगवओ अरिट्ठनेमिसामिस्स अरिट्ठेणं बंधेणं बंधामि भूयाणं जक्खाणं रक्खसाणं वितराणं चा(चो)राणं चोरिआणं साइणीणं वालाणं दाढीणं नहीणं महोरगाणं अन्ने वि जक्खे वि मज्झ दुट्ठा संभवंति तेसिं सव्वेसिं मणं बंधामि दिट्ठिं बंधामि यः यः यः यः ठः ठः ठः ठः हुं फट् स्वाहा ॥

करजापोऽयुतमस्याः सितसुमजापोऽयुतमितः सिद्धा ।
सर्वार्थिकरी विद्या श्रीनेमिजिनांह्रिभक्तस्य ॥६६॥

२२ [इति द्वाविंशति विद्या] ॥

ॐ उग्गे महाउग्गे उग्गजसे पासे पासे सुपासे पासमालिणि ठः स्वाहा ॥

देश-पुर-ग्रामादेः कोष्ठागारस्य धूप-बलिकर्म ।
कार्यं शिवं च सरुजां शान्तिर्बहुधनमपधनस्य ॥६७॥

द्विपदं चतुष्पदं वाऽभिमन्त्रणाद् वश्यमथ धनं निहितम् ।
सुप्रापं युधि विजयः स्वार्थकृतिः पार्श्वविद्येयम् ॥६८॥

विशेषश्चात्र,

ॐ उग्गे उग्गे महाउग्गे गामपासे नगरपासे पासे सुपासे पासमौलिणि ठः ठः स्वाहा ॥

श्रीपार्श्वजिननक्षत्रे मूलधिष्ण्येऽथ पार्श्वकम् ।
जातीपुष्पसहस्रेण शालिभिस्तन्मितैस्त ॥६९॥

संपूज्योपविशेत् सद्धावस्याः कार्योदये जिनम् ।
संपूज्याष्टशतं पुष्पैः कायोत्सर्गे दृढव्रतः ॥७०॥

विद्यां प्रजपन्नन्तः साक्षाद् भूताश्वसेनजः ।
कार्यं शुभाशुभादेशं शृणुते सत्यमेव तत् ॥७१॥
२३ इति त्रयोविंशति विद्या ॥

ॐ नमो भगवओ महइ वद्धमाणसामिस्स, सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा, ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे, जए विजयन्ते अपराजिए अणिहए ठः ठः स्वाहा ॥

सुवासाननया जप्तान् शिष्यमूर्ध्नि गुरुः क्षिपेत् ।
स्वकार्यपारगः स स्यादपविघ्नमिहान्तिमा ॥७२॥

[विशेषश्चात्र,]

ॐ नमो भगवओ अरहओ वद्धमाणस्स सुर-असुर-तेलुक्कपूइअस्स वेगे वेगे महावेगे निद्धंतरे निरालंवि विसि विसि फुहि फुहि उयरंते पविसामि। अंतरहिओ भत्रामि मा मे पविसंतु पावगा ठः ठः स्वाहा ॥

पथि युद्धे द्युते वा स्मरणादपराजितोऽथ चौराणाम् ।
व्याघ्रादीनां भीतौ मुष्टेर्बन्धे भवति शान्तिः ॥७३॥
स्वाहा विना ठशब्दं ठयुगस्वाहा वदन्ति केचिदिह ।
ठयुगस्वाहास्थाने ह्रीं नम इति केचिदप्याहुः ॥७४॥
श्रीवीरमन्त्रयुगलं विद्यैकाऽथ मुख्यतोऽन्येषाम् ।
लिखिता वक्ष्याम्यधुना वीराश्रयकमपि मन्त्रगणम् ॥७५॥
पणवो नमो भगवओ महइ महावीरवद्धमाणस्स ।
सिज्झउ लहुं भगवई महई परओ महाविज्ञा ॥७६॥

ॐ वीरे वीरे महावीरे महावीरे सुवीरे जयवीरे ससेणवीरे वद्धमाणवीरे जयन्ते अपराजिए स्वाहा। यद्वा, वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे जयन्ते अपराजिए स्वाहा ॥
२४ इति चतुर्विंशति विद्या ॥ श्रीवर्धमानविद्येयम् ॥

उफायां सोपवासेन श्रीवीरः जातिकाकुसुमैः ।
अष्टोत्तरसहस्रेण तन्दुलैस्तु पूज्यते ॥७७॥
अस्याः सिद्धौ शुचिर्भूत्वाऽभिमन्त्र्य मुखमेतया ।
यत्र गच्छति तत्र स्यादेष सर्वजनप्रियः ॥७८॥

सोपवासो जिनं स्मृत्वा तन्दुलानभिमन्त्रितान् ।
कोष्ठागारे क्षिपत्येष वर्धते हीयते न सः ॥७९॥
आत्मानमभिमन्त्र्यैष सर्वान् भोजयते स्वयम् ।
अन्नं प्रवर्द्धते आत्मभोजने न तु हीयते ॥८०॥
अभिमन्त्र्य मुखं कर्णावेतया शयितो निशि ।
स्वप्ने शुभाशुभं कार्योपदेशं लभते व्रती ॥८१॥
अभिमन्त्रितसर्वाङ्गो द्युते वादे रणादिषु ।
अजेय इति विद्याः श्रीगौतमादिक्रमागताः ॥८२॥

तथा, ॐ सुसिद्धेभ्यः । ॐ नमो वद्धमाणस्स सिंधुले भयवादवीरे महावीरे अजिए अपराजिए स्वाहा ॥

पूर्वफायामभुक्त्या श्रीवीरं साष्टसहस्रतः ।
जातिपुष्पैस्तन्दुलैर्वा पूजयत्येष सिद्ध्यति ॥८३॥
श्रवसी अभिमन्त्र्यैष स्वे वारानेकविंशतिम् ।
शयीत स्वप्नतो वेत्ति जीवितं मरणं नृणाम् ॥८४॥

तथा, पणवो नमो भगवओ महइ ॥ ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे वद्धमाणवीरे अणिहूए मा चल मा कर वृद्धिदे स्वाहा ॥

अ-सि-आ-उ-सेति विद्या ध्येया चिन्तामणीयमन्त्रोक्ता ।
चिन्तामणिरिव दत्ते यथेप्सितं प्रस्तुतं वच्मि ॥८५॥
परमेष्ठिपञ्चककृते चतुरधिविंशतिदले स्वनाभ्यब्जे ।
पूर्वादिदल[२४]क्रमतश्चन्द्राभः सुविधिरर्हन्तः ॥८६॥
पद्माभवासुपूज्यौ सिद्धाः षोडश१६सुवर्णभाः सूरिः ।
मल्लिः पार्श्वोऽधीती सुव्रत-नेमी च साधुपदे ॥८७॥
संस्थाप्य जिनानेवं गर्भे स्वात्माऽथ कुण्डलीरूपः ।
विद्यारम्भे पूर्वं पञ्चपदीं स्मरति जिनमूर्त्तिम् ॥८८॥

यद्वा,

अष्टदलहृदयपद्मे[८] पूर्वाद्यष्ट क्रमाज्जिनाः[२४] स्थाप्याः ।
अर्हत्-सिद्धाऽऽचार्योपाध्याय[१६]-यतिक्रमात्त्रिमिताः ॥८९॥

इति वर्द्धमानविद्या परमेष्ठिमयीह सूरिविद्येव ।
ध्येया देया च परं योग्याय श्रीजिनाज्ञैषा ॥९०॥
एतास्तु पाठसिद्धा दृढव्रतानां जिनाभिधादेव्यः ।
विद्याधिष्ठात्र्योऽमूर्निजनिजनामे जिने भक्ताः ॥९१॥
एतद्विद्यावलयं जिनसहितं सूरिमन्त्रयन्त्रेऽपि ।
दृष्टमिदं सातिशयं स्मरणादिह चन्द्रसेनपूज्यानाम् ॥९२॥
अक्षरसंज्ञानकृता प्रतिदोषाद् गुरुवशाच्च येनात्र ।
हीनाधिकवर्णाः स्युः किन्तु त्रि[ः] परीक्षितुं लिखितुम्(ताः) ॥९३॥
श्वेतादिवर्णयुक्त्या परमेष्ठिमहांसि सर्वविद्यानाम् ।
सर्वाणि पदानि यतो वश्याद्यं कर्मषट्कमिह कुर्युः ॥९४॥
इत्यवचिन्त्य वहुश्रुतमुखाम्बुजेभ्यो मयाऽऽत्मने लिखितः ।
श्रीवर्द्धमानविद्याकल्पस्त्रि-द्वि-त्रिकेन्दु(१३२३)मिते वर्षे ॥९५॥
श्रीविबुधचन्द्रगणभृत्शिष्यः श्रीसिंहतिलकसूरिरिमम् ।
साह्लाददेवतोज्ज्वलविशदमना लिखितवान् कल्पम् ॥९६॥

इति श्रीसिंहतिलकसूरिकृतौ श्रीवर्धमानविद्याकल्पः ॥

श्रीवर्द्धमानविद्याकल्पे

यन्त्रलिखनविधिः ॥

वक्ष्याम्यथानुषङ्गात् प्रणवपरमेष्ठिसिद्धपदमेकम् ।
पंच इलं पंच इलं जावज्जीवं तु तह अहिणा ॥१॥
न डसीअइ प्रदीपात् पर्वण्यस्याप्ष्युतशतस्मृत्या ।
वर्षे यावत् सर्पैर्न हि दश्यः सूरिमन्त्रोऽयम् ॥२॥
अस्यायुतं च जातीकुसुमैर्जापो दशांशतो होमः ।
आत्माऽग्निः कुण्डगतो वृद्धाचार्यैः सुधासिक्तः ॥३॥
शैत्यं नीतो ध्यानं सिद्धः पश्चादनशनतोऽष्टशतम् ।
जापे स्वप्ने यर्थं धान्यरसे भावितं दिशति ॥४॥
करजापेऽयुताद् यद्वा सिद्धः कार्यं जनोज्झिते ।
जापे साष्टशतं स्वप्ने सूरिमन्त्रोऽर्थदेशकः ॥५॥

तथा,

परमेष्ठिपश्चपद्यामादावोमं ततो जममहक्षाः ।
कूटाः क्रमतः प्रतिपदमेकः कूटान्नमश्च सर्वेषु ॥६॥
अम्बुधिहृत्पद्मे मध्येऽर्हन् शेपकेषु सिद्धाद्याः ।
तत्र जिनाश्चन्द्रप्रभ-सुविधिमुखाः पूर्ववद् वाच्याः ॥७॥
क्षित्यादितत्त्वपश्चकमत्र क्रमशश्च शुद्धिरथ शान्तिः ।
वश्योच्चाटन-मारणमिति शशिनिभजैनवर्णादिः ॥८॥
कुर्वीत पूर्वके सत्याकृष्टिं कुम्भके तथा स्तम्भम् ।
उच्चाटनं च योगी रेचकतो जीवतीति मृतौ ॥९॥
शतपत्रपश्चशत्या प्रपूज्य वामेयमूर्दूर्ध्ववामभुजः ।
दक्षिणभुजपश्चशतीमन्त्रोपदेशः स्यात् ॥१०॥

उक्तं च—

जिनस्तुतिमयं महो जभद्रबीजाक्षरै-
मैलादिश्रुतिसंयुतैः सहितमन्तारं चिन्तयेत् ।
जल-ज्वलन-शाकिनी-गरलभीतिहीनं सदा
शुभोदयनिबन्धनं जगति ते लभन्ते फलम् ॥११॥

सप्तत्यधिशतयन्त्रं मन्त्रेणानेन सुरभिकुसुमशतैः ।
जप्त्वा त्रिदिनीं पयसा धौतं पीतं ज्वरादिहरम् ॥१२॥

इत्यवचित्य(न्त्य) बहुश्रुतमुखाम्बुजेभ्यो मयाऽऽत्मसंस्मृत्यै ।
श्रीवर्द्धमानविद्यामन्त्रयुतं लिखितमिह किञ्चित् ॥१३॥

इति श्रीविबुधचन्द्रसूरिशिष्य-सिंहतिलकसूरिकृते
वर्द्धमानविद्याकल्पे यन्त्रलिखनविधिः ॥

दक्षिणावर्त्तस्याक्षस्याग्रे ॐकारलक्षत्रयं गण्यते। तत्राद्यो लक्षो घनसारेणाक्षं पूरयित्वा, द्वितीयो मृगमदेन, तृतीयो दुग्धेन। एवं लक्षत्रयं करजापः श्वेतवासःपरिधानम् श्वेतकुसुमैः पूजा। कार्योत्पत्तौ सहस्रमेकं गण्यते सर्वकार्यसिद्धिः श्रीकृते घनसारेण वश्ये मृगमदेन च। श्रेयोऽर्थं गोदुग्धेन अक्षस्तु सेरार्द्धं यावन्मध्यमः। तदूर्ध्वं महाभाग्येन लभ्यते। एते दृष्ट-प्रत्ययत्वात् प्रयोगा लिखिताः॥

ॐ नमो भगवओ महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स० अपराजिते स्वाहा॥

प्रातरवश्यं वार ८, २१, १०८ स्मृत्वा भुञ्जीत। एतत्प्रभावात्—

सौभाग्ययापदां नाशः राजपूजां श्रियां पतिः।
दीर्घायुःशाकिनीरक्षा सुगतिश्च भवान्तरे॥१॥

ॐ नमो चउवीसाए तित्थंकराणं, ॐ नमो तित्थस्स ॐ नमो सुअदेवीए भगवईए, ॐ नमो सुअकेवलीणं, ॐ नमो सव्वसाहूणं, ॐ नमो अरहओ भगवओ सिज्झउ मे भगवई० स्वाहा॥

वद्धमाणविद्या चउत्थं काऊण जप्तव्या वार १०८। तथा गोरोचन[१]-चन्दन[२]-केसर[३]-जातिफल[४]-कस्तूरी[५]-कर्पूर[६]-कुङ्कुम[७]-एतच्चूर्णं क्रियते। अनुकूले चन्द्रे प्रीतौ सौभाग्ये वा योगे वार १०८ अनया वर्द्धमानविद्ययाऽभिमन्त्र्यते। तच्चूर्णं ग्रन्थौ बद्ध्वा ध्रियते। वासाक्षतयोर्मध्ये तच्चूर्णमध्यात् कणमेकं प्रक्षिप्य यस्य शिरसि दीयते स वशी नीरोगश्च भवति। अथवा वार १०८ अभिमन्त्र्य तिलकं कृत्वा हृदये वा राजकुलादौ राजाऽनुकूलो भवति, कार्यकारी च।

ॐ ह्रीँ नमो जिणाणं इत्यादि यावद् बुद्धि-लक्ष्मी स्वाहा॥ अयं मन्त्रः प्राग् लिखितोऽस्ति।

अस्य मन्त्रस्य क्रिया सुप्तिकाले हस्त-पादान् प्रक्षाल्य प्रधानश्रीखण्डेन कर्पूरमिश्रेणात्म-शरीरे भूहरि कृत्वा एकान्ते संस्तारके उपविश्य कर्णौ वार १०८ जपित्वा (प्त्वा) मौनं कृत्वा कार्यं चिन्तनीयं स्वप्तव्यम्। ततः स्वप्ने शुभाशुभं कथयति। नात्र संदेहः कार्यः किन्तु भक्तिबहु-मानेन पूजनीयः। जातिपुष्पैः सहस्र १२००० जापः। कर्पूरागरुकस्तूरीप्रभृतिभोग इति प्राक्सेवा

ॐ नमो वीरे वीरे विजए अतुलबलपराक्रमे भगवति वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जयंते अपराजिए। ॐ इलि इलि किलि किलि परि परि सरि सरि ॐ वीरविजयी स्वाहा॥

सदा ध्येया वार ७ अथवा २१॥

ॐ नमो भगवओ अरहओ सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा अह आइए अजईए महईए अपराजिए एणइए वद्धमाणईए अपराजईए आह आः स्वाहा॥

उवयारो चउत्थभत्तेण जावो अट्ठुत्तरसहस्सं वार ३ अथवा वार ७ वासा अहिवासिज्जंति॥

---

१ वीर इत्यादि बीजपदानि कनकपीतध्यानेन सौभाग्यर्थम्, अत एव सौभाग्यविद्यामध्यात् श्रीवज्रस्वामिनो-द्धृतानि इति पाठः॥

तीर्थश्रुतसंघप्रत्यनीकमध्ये ।

ॐ नमो अरहंताणं ह्राँ हृदये, ॐ नमो सिद्धाणं ह्रीँ शिरसि, ॐ नमो आयरिआणं ह्रूं शिखायाम् , ॐ नमो उवज्झायाणं ह्रौँ कवचं (चे), ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं ह्रः अस्त्रं आत्मरक्षा ॥

इति वर्द्धमानविद्यासंप्रदायः ॥ ११

प्रथमा वर्द्धमानविद्या ।

ॐ ह्रीँ अर्हं नमो जिणाणं १ । ॐ ह्रीँ नमो ओहिजिणाणं २ । ॐ ह्रीँ नमो परमोहिजिणाणं ३ । ॐ ह्रीँ नमो सव्वोहिजिणाणं ४ । ॐ ह्रीँ नमो अणंतोहिजिणाणं ५ । ॐ ह्रीँ नमो कुट्ठबुद्धीणं ६ । ॐ ह्रीँ नमो पयाणुसारीणं ७ । ॐ ह्रीँ नमो संभिन्नसोआणं ८ । ॐ ह्रीँ नमो चउदसपुव्वीणं ९ । ॐ ह्रीं नमो अट्ठंगनिमित्तकुसलाणं १० । ॐ ह्रीँ नमो विउव्वणइड्ढिपत्ताणं ११ । ॐ ह्रीँ नमो विज्जाहराणं १२ । ॐ ह्रीँ नमो पन्नासमणाणं १३ । ॐ ह्रीँ नमो आगासगामिणीणं १४ । ॐ ह्रीँ ह्रौँ ह्रूँ प्रौँ स्वाहा । ॐ ह्रीँ श्री-ह्री-धृति-कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मी स्वाहा ॥

द्वितीया वर्द्धमानविद्या ॥

ॐ नमो जाव महाविज्जा ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे महानंदणे सिद्धे सिद्धक्खरे सिद्धवीए अणिहए नायघोसे सारवण्णे घोससारे परमे परमसुहगे जए विजए जयन्ते अपराजिए सव्वुत्तमे परमपयत्ते स्वाहा । एआए विज्जाए समणसमणीनिक्खमणमहिमं काउकामेण १०८ जावेण सिद्धा हवइ । चतुर्थोपवासेन यन्त्रस्याग्रे स्मरणीया। नित्थारगपारगो हवइ । उट्ठावणिगणिजोगे वा निविग्घो उत्तमट्ठं आराहेइ । सूरो संगामे अपराजिओ हवइ । विद्याविधानं कथितं सुहम्मसामिगणहरेण वर्द्धमानविद्यात्रयं कथितम् ॥ १२

ॐ नमो अरहंताणं । ॐ नमो सव्वसिद्धाणं । ॐ नमो आयरियाणं । ॐ नमो उवज्झायाणं । ॐ नमो सव्वसाहूणं । ॐ नमो आगासगामीणं ॐ ह्रः क्षः नमः ॥

शुचिविद्या ॥

ॐ नमो अरहंताणं ह्राँ हृदये इत्यादि पाश्चात्य आत्मरक्षा अत्र स्थाने लेख्या ॥

ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिने (न्!) एह्येहि संवौषट् आह्वानम् १ ॥ ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः स्वाहा; स्थापनम् २ ॥ ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! मम संनिहितो भव वषट्; संनिधानम् ३ ॥ ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् ! पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम् ; संनिरोधः ४ ॥ ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् ! परेषामदृश्यो भव; अवगुण्ठनम् ५ ॥ ॐ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् ! गन्धादीन् गृहाण, नमः पूजा ६ ॥ ततः पञ्चसु महावीरकल्याणेषु प्रत्येकं

सहस्रमेकं चतुर्थं कृत्वा जपेत्। महाविद्यया वार २१ चन्दनमभिमन्त्र्य दक्षिणकर्णं खरण्टयेत्। ततोऽष्टोत्तरशतं जपेद् उपदेशविषये ॥

ॐ नमो भगवओ महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा ॥ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयन्ते अपराजिए अणिहए मा चल चल घृद्धिं देहि ह्रीँ सः स्वाहा ॥ वर्द्धमानविद्या सर्वकर्मकरी ॥

शुचिः कृतोपवासोऽष्टोत्तरसहस्रं १००८ जपेत्। अखण्डशिवनिपट्टे गोशीर्षचन्दनेन लिखित्वा पट्टे वा कुङ्कुमाद्यैर्लिखित्वा जातिकुसुमैः श्वेताक्षतैर्वाऽष्टोत्तरसहस्रमितैरनया प्रत्येकमेकशो जप्तैः प्रपूजयेद् विद्यामिमाम्। ततः सिद्धा भवति। अनया सप्ताभिमन्त्रितैर्वासै [ः] श्रावकादिशिरसि क्षिप्तैस्तपोनिर्वाहो भवति। व्याख्याने विवादे जयो भवति नात्र संशयः ॥

ॐ ह्रीँ नमो अरिहंताणं० इत्यादि पद ५। ॐ नमो भगवओ अरिहओ महावीरस्स, सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा। वीरे वीरे महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयंते अपराजिए अणिहए मा चल चल सिद्धिदे ॐ ह्रीँ सः स्वाहा, अक्षर ३१। नान्दी अक्षर ३४। सौभाग्यपदम् अक्षर २। बीजपदम् अक्षर २। समाप्तिपदम् ४। होमपदं ४। एवं; अक्षर ६९ इति मन्त्रशुद्धिः। नान्दी श्वेतध्यानेन कर्मक्षयाय शान्तौ च। सौभाग्यपदानि पीतध्यानेन ऋद्धये सौभाग्याय च। ॐ नीलध्यानेन लब्धये, ह्रीँ रक्तध्यानेन वशीकरणम्, स्वाहा होमे, वासक्षेपो होतव्यद्रव्याणि ॥

श्रीवीरकल्याणे उत्तरफाल्गुन्यां स्वातौ च उपवासं कृत्वा वर्द्धमानविद्यासहस्रं जपेत ततः सिद्ध्यति। ततः शतपत्रिकापुष्प १०८, तन्दुल १०८ उभयेषामपि जापः १०८, पृथक् पृथक् दिन २१ यावत्। ततो द्वयेषामपि चूर्णं कृत्वा आदौ क्षीरवृक्षे वासक्षेपः, ततस्ते वासा यस्य शिरसि क्षिप्यन्ते स वश्यो भवति। वर्द्धमानविद्या ग्रामप्रवेशे वार २१ जपित्वा प्रवेष्टव्यम्, सर्वं भव्यम्, पूजालाभश्च भवति ॥

इति वर्द्धमानविद्यासिद्धिः ॥

ॐ ह्रीँ श्रीँ ज्रीँ ज्रीँ कलिकुंडे कलिकुण्डदण्डे देवदत्तस्यापातरक्षणे अप्रतिहतचक्रे ॐ ह्रीँ वीरे वीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जयंते अपराजिए अणिहए स्वाहा। वार २१ अथवा १०८ सर्वकार्येषु अभिमन्त्र्याक्षता ग्रन्थौ बद्ध्यन्ते सर्वे प्राणता भवन्ति ॥

आम्नायान्तरे ॐ नमो भगवओ अरहओ इत्यादि यावत् मा चल चल घृद्धिदे ह्रीँ ह्रीँ सः स्वाहा ॥ अस्मिन् आम्नाये श्लोक २ अक्षर १५ चतुर्थेन साध्यते। व्रतदानोपस्थापना-गणियोग-प्रतिष्ठोत्तमार्थप्रतिपत्त्यादिशुभप्रयोजनेषु सप्तवारजप्तगन्धनिक्खेवे नित्थारगपारगो होइ, पूयासक्कारारिहो अ ॥

ॐ ह्रीँ असिआउसा नमः। त्रिकालं १०८ जापः। प्रतिदिनं उपाध्याय-वाचनाचार्ययोर्लघुमन्त्रः ॥

वर्द्धमानविद्यासंप्रदायः ॥

ॐ नमो अरिहंताणं। ॐ नमो सिद्धाणं। ॐ नमो आयरियाणं। नमो उवज्झायाणं। ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं।

ॐ नमो भगवओ महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा। ॐ वीरे वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजये जयन्ते अपराजिए अणिहए ॐ ह्रीं ठः ठः स्वाहा ॥

इति श्रीवर्द्धमानविद्या सर्वकार्यकरी ॥

ॐ ह्रीं अर्हं ह्रूं ह्रः ह्रौं नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा ॥ ॐ वीरे वीरे जयवीरे महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जए विजए जयन्ते अपराजिए सव्वट्ठसिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले स्वाहा। मन्त्रः विद्या च उभयोर्जापः १२००० । ततः सिद्धा भवति। चतुर्थोपवासेन सौभाग्यमुद्रया जापः। वार १०८ दिनं प्रतिध्यानं कर्त्तव्यम्। वोटितमन्नं न भोक्तव्यम्। उच्छिष्टश्च रक्षणीया (यः)। वासनिक्षेपः सदा कार्यः। सर्वकर्मकरो मन्त्रः। क्षुल्लक-क्षुल्लिकादीक्षोपस्थापना-प्रतिष्ठादौ वासनिक्षेपादिक्रिया अनेन क्रियते ॥ १

[1]अर्हं ॐ ह्रीँ ह्रूं ह्रः ह्रौँ नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा ॥ ॐ वीरे वीरे इत्यादि विद्या भणनीया। पुस्तकसमर्थनादिकं कार्यम् ॥ २

तथा, ह्रीँ अर्हं ॐ ह्रूं ह्रः ह्रौँ नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा। ॐ वीरे वीरे इत्यादि विद्या भणनीया, यति निर्वृतिकार्यादिकं कार्यम् ॥ ३

तथा, ॐ ह्रीँ अर्हं ह्रूं ह्रः ह्रौँ नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा। ॐ वीरे वीरे इत्यादि विद्या भणनीया, जनाकर्षणविषये ध्यातव्यम् ॥ ४

तथा, ह्रीँ ॐ अर्हं ह्रूं ह्रः ह्रौँ नमो वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा। ॐ वीरे इत्यादि विद्या भणनीया, सौभाग्यार्थं ध्यातव्या ॥ ५

ॐ ह्रीं श्रुं वीराय स्वाहा अक्षता अभिमन्त्रणीयाः ॥ ६

ॐ ह्रीँ अर्हं जए स्वाहा, जयादिकं क्रियते ॥ ७

ॐ ह्रीँ विजए विजयं कुरु कुरु स्वाहा, विजयविद्या ॥ ८

ॐ ह्रीँ अपराजितायै अपराजितत्वं कुरु कुरु स्वाहा, अपराजितानाम विद्या ॥ ९

ॐ ह्रीँ ह्रँ जयन्ते स्वाहा, अनया जयादिकं कार्यम् ॥ १०

विद्याचतुष्टयं वीरकल्याणेषु साध्यते। जयः स्वदेशे, विजयः परदेशे, अपराजितत्वं

---

[1] ह्रीँ ॐ अर्हं इत्यादि पुस्तकसमर्थनकार्ये १, ॐ अर्हं ह्रीँ इत्यादि सौभाग्यार्थे २, ह्रीँ अर्हं ॐ इत्यादि शान्तिकार्ये ३, अर्हं ॐ ह्रीँ इत्यादि वश्याकर्षणे ४, इति पट्टे दृश्यते ॥

श्रीवर्द्धमानविद्यासंप्रदायः ॥

ॐ वीरे वीरे महावीरे अपराजिते स्वाहा ॥

वर्द्धमानविद्या ॥छ॥

ॐ ऐं ह्रीं नमो वर्द्धमानस्वामिने महाविद्ये मम शान्तिं कुरु कुरु तुष्टिं कुरु कुरु पुष्टिं कुरु कुरु हृष्टिं कुरु कुरु जीवरक्षां च कुरु कुरु हूं क्ष्वैं जंभे मोहे हूं फट् ठः। बलिं गृह्ण गृह्ण धूपं गृह्ण गृह्ण पुष्पाणि गृहण गृहण नैवेद्यं गृहण गृहण नानाविधं बलिं गृहण गृहण सर्वरोगं अपहर अपहर त्रां त्रीं त्रूं त्रः वर्द्धमानस्वामिने स्वाहा ॥

इति वर्द्धमानविद्या ॥

ॐ नमो भगवओ महइ महावीरस्स० जया अपराजिते स्वाहा ॥

उत्तरफाल्गुन्यां उपवासो जातिकुसुमैर्वर्द्धमानजिनस्याग्रतोऽर्चां कृत्वा सहस्रं जपेत्। उत्तरकालं शुचिर्भूत्वा एकविंशतिवारान् मुखमभिमन्त्र्य यत्र व्रजेत् तत्र सर्वजनप्रियो भवति। कोष्ठागारे बीजमभिमन्त्र्यानयैव विद्यया निक्षिपेद् वर्द्धते। परमुपोषितः सन्मुखं कर्णं वाऽभिमन्त्र्य सर्वान् भोजयति वादे द्युते चापराजितो भवति। गौतमवाक्यम् ॥

ॐ नमो वद्धमाणसामिस्स सिंधुले भयवदे वीरे महावीरे सुवीरे अजिए अपराजिए स्वाहा ॥

वर्द्धमानपुरतः पूर्वफाल्गुन्यां उपवासं कृत्वा जातिपुष्पैः १००८ जापः। वार २१ कर्णमभिमन्त्र्य सुप्यते। रात्रौ जीवितमरणं कथयति।

ॐ नमो भगवओ अरहओ लहुभयवई महइ महाविज्जा वीरे महावीरे जयवीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे जयंते अपराजिते स्वाहा ॥ मण्डलविधिः पटादवसेयः ॥

इति वर्धमानविद्याकल्पः समाप्त इति ॥

नित्यकृत्यविधिः—

पञ्चाङ्गशौचं कृत्वा ॐ भूरसीभूतधात्री सर्वभूतहिते भूमिशुद्धिं कुरु कुरु स्वाहा ॥

अनेन त्रिः स्पृष्ट्वा भूमौ वासक्षेपेण भूमिशुद्धिं कुर्यात् ॥ १

ह्रॉं ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अङ्गुष्ठादिषु वामकरे न्यसेत् ॥ २

ॐ अमले विमले सर्वतीर्थजले पः पः पाँ पाँ वाँ वाँ अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा ॥ अञ्जलौ सर्वतीर्थोदकं संकल्प्य ललाटादारभ्य पादतलं यावत् स्नायात् ॥ ३

ॐ क्ष्वीं क्ष्वीं पां वां स्वाहा वस्त्रशुद्धिः ॥ ४

ॐ विद्युत्स्फुलिङ्गे महाविद्ये सर्वकल्मषं दह दह स्वाहा। त्रिर्भुजामध्यस्पर्शेन कल्मषदहनं कुर्यात् ॥ ५

ॐ विमलाय विमलचित्ताय क्ष्वीं क्ष्वीं स्वाहा ॥ अनेन हृदयं स्पृशन् हृदयशुद्धिं कुर्यात् ॥ ६

नमो अरिहंताणं अङ्गुष्ठयोः, नमो सिद्धाणं तर्जन्योः, नमो आयरियाणं मध्यमयोः,

नमो उवज्झायाणं अनामिकयोः, नमो लोए सव्वसाहूणं कनिष्टयोः । ह्रौँ हृदये, ह्रीँ कण्ठे ह्रूँ तालुनि ह्रौँ भ्रूमध्ये ह्रः ब्रह्मरन्ध्रे दशमद्वारे वामकरेण न्यसेत् । ७

ततः ॐ ललाटे कु वामस्कन्धे रु वामकुक्षौ कु वामपादे ल्ले दक्षिणपादे स्वा दक्षिणकुक्षौ हा दक्षिणस्कन्धे ततो वैपरीत्येन हा स्वा ल्ले कु रु कु ॐ वामकरेण न्यसेत् । इयं दुःस्वप्न-दुर्शिसाकनि-विद्युच्छत्रुभयादिषु कुरुकुल्ला रक्षा ॥ ८

ततः क्षिप ॐ स्वाहा क्षि पीतवर्णं पादयोः, प श्वेतवर्णं नाभौ, ॐ रक्तवर्णं हृदि, स्वा नीलवर्णं मुखे, हा मृगमदवर्णं भाले, ततो वैपरीत्येन तेष्वा(ष्व)ङ्गेषु हा स्वा ॐ पक्षि इति पृथिव्यप्-तेजो-वाय्वाकाशैर्महाभूतैः सकलीकरणम् ॥ ९

ॐ ॐ नमः सामान्यार्थः वासैः संवृतपटपूजा, ततो मण्डलोद्घाटनं पटनिश्चलीकरणं गर्भादारभ्य मण्डलपूजां कृत्वाआवाहनादिपञ्चकं स्वस्वमुद्राभिः कुर्यात् तद्यथा—ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् ! एह्येहि संवौषट् इत्यावाहना आवाहनीमुद्रया ॥ १

ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् तिष्ठ तिष्ठ ठः ठः स्थापनामुद्रया स्थापनं हृत्कमलादवतार्य पटे स्थाप्यते ॥ २

ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् वर्द्धमानस्वामिन् मम संनिहितो भव वषट् संनिधापन्या संनिधापनम् ॥ ३

ॐ ह्रीँ नमोस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! पूजान्तं यावदत्रैव स्थातव्यम्, संनिरोधिन्या संनिरोधः ॥ ४

ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! परेषामदृश्यो भव, अवगुण्ठिन्या अवगुण्ठनम् ॥ ५

ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! गन्धादीन् गृहण गृहण नमः । गन्धादिभिः पूजा ॥ ६

अमृतमुद्रया सजीवतापादनं समवसरणस्थभगवद्रूपध्यानं ततश्छोटिका । विघ्नत्रासार्थं सौभाग्य[१]-परमेष्ठि[२]-प्रवचन[३]-सुरभि[४]-अञ्जलिलक्षणं[५] मुद्रापञ्चकं मूलमन्त्रजापपूर्वं दर्शयेत् । ततः जापः १०८ मेरुलङ्घन-भ्रूकम्प-ओष्ठचालन-दन्तविवृतित्यागः जापान्ते अस्त्रमुद्रया आसनक्षोभणम् ॥

ॐ आज्ञाहीनं क्रियाहीनं मन्त्रहीनं च यत् कृतम् ।
तत् सर्वं कृपया देव! क्षमस्व परमेश्वर! ॥१॥

इति श्लोकं पठित्वा ॐ ह्रीँ नमोऽस्तु भगवन् ! वर्द्धमानस्वामिन् ! पुनरागमनाय स्वस्थानं गच्छ गच्छ इति भणित्वा संहारमुद्रया विसर्जनं सुषुम्णया पूरकेण हृत्कमलं पूरयेत् ॥

इति देवताऽवसरनित्यकृत्यं वाचक-वाचनाचार्ययोः ॥